

NAISASIAN KEHITYS ERI MAISSA

IV

NAISASIAN KEHITYS ERI MAISSA

KIRJOITTANUT

JA SUOMALAISTA PAINOSTA VARTEN TÄYDENTÄNYT

ALEXANDRA GRIPENBERG

IV

SUOMI

SUOMENTANUT

TILMA HAINARI

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOOSSA 1909
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

ESIPUHE.

Kun teoksen kolmas ja viimeinen osa *) ilmestyy niin kauan senjälkeen kuin ensimmäinen osa v. 1893 julkaistiin, lie-nee tarpeellista muistuttaa mikä teoksen tarkoitus on. Se tarjoaa lukijalle yhteen paikkaan koottuina pääasiallisimmat tiedot naisasian esiintymisestä, kehittämisestä ja nykyisestä tilasta Skandinavian maissa ja Suomessa, mutta siltä ei saa vaatia, että se olisi täydellinen käsikirja naisen asemasta ja työaloista näissä maissa. Kipeästi tuntien teoksen puutteet jätän sen yleisölle, enkä voi samalla olla lausumatta sitä toivomusta, että joku yliopiston sivistryönsä saaneen sukupolven naisista, joka on kasvanut sillä aikaa kuin minun kirjani on ollut työn alaisena, tuntisi halua tutkia oman sukupuolensa historiaa ja kirjoittaa sen niillä apukeinoilla, joita nykyajan tutkimus tarjoo. Joskin yleisen mielipiteen huikenteleva tuuliviiri nykyään leimaa naiskysymyksen vanhanaikaiseksi, on sillä kuitenkin ääretön kanta-
vuus, sillä se on kysymys ihmiskunnan toisen puoliskon kehittämisestä

»from sexhood to humanhood».

Niille naisille ja herroille, jotka ovat lähettäneet minulle tietoja teoksen eri osia varten, lausun täten kunnioittavat kiitokseni ja edeltäkäsni pyydän heitä suomaan anteeksi ne hairahdukset ja virheet, joita ikävä kyllä, ei voi välttää tämänkaltaisessa teoksessa.

Tekijä.

Helsingissä toukokuulla 1903.

*) Suomalainen painos ilmestyy 4:ssä osassa, joten III osa käsittää Skandinavian maat ja IV osa Suomen.

SUOMENKIELISEN PAINOKSEN IV:NEN OSAN ESIPUHE.

Senjälkeen kuin tämä luku kirjoitettiin on suuri muutos tapahtunut Suomen naisen oikeudellisessa asemassa. Vuonna 1906 hän sai samat valtiolliset oikeudet kuin mieskin. Selonteko tästä uudistuksesta sekä muut tarpeelliset lisäykset ovat vaatineet siksi suuren osan kirjan rajoitetusta tilasta, että muutamia vähemmin tärkeitä yksityisseikkoja on suomennoksesta jätetty pois, ettei teos paisuisi liian laajaksi. Muuten voi tästä luvusta sanoa samaa kuin niistä, jotka käsittivät Skandinavian maita, nim. että tapahtumat naisasian alalla ovat v. 1903 jälkeen kehittyneet niin nopeasti, että se tarkastus, jonka tekijän aika ja varat ovat myöntäneet, ei ole täydellisesti voinut täyttää aukkoja.

Rouva Tilma Hainarille, joka on minua tarkastustyössä avustanut, lausun kunnioittavat kiitokseni.

Helsingissä, joulukuussa 1908.

T e k i j ä.

SUOMI.

Missä tapaamme *Suomen* naisen kainot askeleet muinaisuuden hämärässä? Emme kuningasten linnoissa, emmekä ritarien saleissa. Ei koskaan astunut hän naissankarina taisteluun, ei konsaan kantanut hän kuningattaren nimeä. Hänen halunsa ei tavoitellut aseiden välkettä eikä kunnian hohdetta. Mieluummin lauloi hän yksinäisessä koivikossa kodin suloudesta ja sydämen hiljaisista taisteluista.

Otaksutaan, että suomalaisen naisen asema vanhimpina aikoina oli samanlainen kuin se vielä tänäkin päivänä on puolivillien sukulaisheimojen keskuudessa. Hän oli halveksittu, pahoinpidelty olento, jonka hartijoille sälytettiin raskaimmat työt ja joka kaiken ikänsä huokaili orjuudessa. Tämä käy selville m. m. noista Kalevalan perin vanhoista käsikiven lauluista, joissa milloin neitonen, milloin vanha leski valittelee kovaa kohtaloaan »kiven puussa kiikkuessa». Tämä ilmenee myös eräissä Kalevalan kauneimmassa laulussa, jossa Pohjolan emäntä, lähettäessään tyttärtään miehelään, varoittaa sulhoa rankaisemasta nuorikkonsa virheitä. Hän sanoo:

Johdanto:
Nainen muinaissuomalaisten keskuudessa.*)

*) *Z. Topelius*. Kvinnan hos de skandinaviska och finska folken i forntiden 1858. — *Kalevala*. — *Julius Krohn*. Kantelettaren tutkimuksia. Edellinen vihko. Toimittanut ja täydentänyt Kaarle Krohn 1900. — *Kalenteri Suomen naisen työstä*. Julkaissut Suomen Naisyhdistys 1894 y. m.

»Ellös vainen sulho rukka
 Neioista pahoin pielkō,
 Opastelko orjan ruoskin
 Nahka-ruoskin nau'utelko,
 Vitsoin viisin vingutelko
 Vajan päässä vangutelko.»

»Neuvo sulho neitoasi,
 Opetä omenoasi,
 Neuvo neittä vuotehella,
 Opetä oven takana,
 Vuosikausi kummassaki,
 Yksi vuosi suu-sanalla,
 Toinen silmän iskennällä,
 Kolmas on jalan polulla!»
 »Kun ei sitte siitä huoli,
 Eikä tuostana totelle,
 Ota ruoko ruo'ostosta,
 Karvakorte kankahalta,
 Sillä neuvo neitoasi
 Neuvo neittä neljäs vuosi,
 Korahuta kortehella
 Saran syrjällä syseä.»

Ja runolaulu jatkaa:

»Vaan jos sitte siit' ei huoli
 Viel ei tuostana totelle
 Veä vitsa viiakosta,
 Koivu korpi-notkelmosta,
 Tuopa turkin helman alla,
 Talon toisen tietämättä,
 Sitä näytä neiollesi,
 Hepäise, elä sivalla.»

Kurita häntä hellävaraisesti niinkuin rakastettua lasta, kenenkään siitä tietämättä, ettei kyty kysyisi:

»Onko tuo soassa ollut,
 Talunnunna tappelossa,
 Vai onko suen repimä
 Metsän karhun kaapaisema?»

»Ei koskaan — sanoo Topelius — ole häviävä raakalaisuus jaloimmalla tavalla kohonnut kunnioittamaan naisen ihmis-oikeutta ja rakkauden voimaa.» Mutta laulussa piili viimeinen jäännös naisen orjuudesta, siten että äidin sydänkin suostuu jättämään tyttärensä miehen kuritettavaksi. Samoin sanoo laulu joskus naisen avioelämää orjuudeksi:

»Mikäs neitosen kotona!
Niin neito isän kotona,
Kuin kuningas linnassansa,
Niin miniä miehelässä
Kuin vanki Venäehellä.»

Noihin ammoisiin, laulutakaisiin, synkkiin aikoihin kuului monivaimoisuuskin ja sekin tapa, että morsian ryöstettiin tai ostettiin. Kaikesta tästä oli Kalevala-laulujen syntyessä jällellä ainoastaan sananparsi »naimiskauppa». Mutta tämä oli jo silloin niin vanhentunut, että tyttöä jo hävetti sen entisen olemassaolon ajatuskin. Hän sanoo:

»Oi on maammo kantajani,
En mene osan hyvyylle.
Eikä neittä ennenkänä
Ei ole myötynä eloihin,
Neiti on ilman antaminen.»

Suomalaisessakin jumalaistarussa löytyi naishaltijoita, mutta he eivät edustaneet majesteettista mahtavuutta, vaan hyvyttä, rakkautta, luonnon syntyjä, yleensä synnyttävää ja lempeästi suojelevaa voimaa. Senvuoksi mainitaan näitä haltijoita nimellä »emäntä». Tarun mukaan oli itse luonnollakin n. s. »luonnonemäntä», ja hänen tyttärensä »luonnottaret», edustivat luonnon luovia voimia. Samoin oli metsällä mieluisa Mielikki emäntänsä ja meren haltijatar Vellamo, joka sukui suortuviaan harjalla hopeapäällä, sukimella kultaisella ja kohotti veden pinnan yli kauniin sinilakkisen päänsä. Suomenkin kansan usko yhdisti naisen luonteeseen räikeimmät vastakohdat; inhotavimmalle ja kauniimmalle annettiin naisen haamu. Kaunis nimetön tyttö istui päivänpaisteisella kesäpäivällä ja liekutti

tulen kipunaa kultaisessa kätkyessä, hihnoilla hopeisilla. Mutta toiselta puolen asuivat kaukana Pohjolassa, vuorella vaskisessa, kivut naisten haamussa. Louhi, Pohjolan emäntä, esiintyi sekä hyvänä että pahana haltijana. Hän on toiselta puolen kateelisen taian ja hävittävien voimien edustaja.

»Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siitä päivän kiinni saapi,
Kuuhen käsin tavotti,
— — — — —

Kätki kuun kumottamasta
Kirjarintahän kivehen,
Lauloi päivän paistamasta
Vuorehen teräksisehen.
— — — — —

Kun oli kuun kulettanunna,
Sekä päivän saattanunna
Pohjolan kivimäkehen,
Rautaisehen kalliohon,
Jopa valkean varasti
Tulen Väinölän tuvilta;
Sai tuvat tulleksi,
Pirtit valkeattomaksi.»

Pimeys vallitsee luonnossa, mutta Louhi on leppymätön. Ukko, ilmojen jumala, Väinämöinen, tietäjä ja laulaja ijänikuisen, sekä suuri seppo Ilmarinen, kaikki ovat he pakotetut taisteluun Louhia vastaan ennenkuin tämä väistyy.

Toisissa satusarjoissa esiintyy hän rikkaan, mahtavan talon toimeliaana emäntänä, nälkään ja viluun nääntyneen Väinämöisen pelastajana:

»Syötteli nälästynehen,
Kastunehen kuivaeli,
— — — — —

Hierelevi, hautelevi,
Teki miehen terveheksi
Urohon paranneheksi.»

Kalevalan monista naisluonteista edustaa Lemminkäisen äiti korkeinta rakkautta, äidinrakkautta, sitä voimaa, joka hänelle antaa voiton suurimmista esteistä, kun hän hakee kadonnutta poikaansa. Hänestä lauletaan:

»Mäet mätkyi mennessänsä,
Norot nousi, vaarat vaipui,
Ylähäiset maat aleni,
Alahaiset maat yleni.

— — — — —
Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaipoavi,
Juoksi suuret suot sutena,
Kulki korvet kontiona,
Ve'et saukkona samosi,
Maat käveli mauriaisna.
Neuliaisna niemen reunat,
Jäniksenä järven rannat.»

Kun hän viimein löytää hänen jälkensä Tuonelan joessa, lausuu hän seppo Ilmariselle näin:

»Oi sie seppo Ilmarinen
Taoit ennen, taoit eilen,
Taopa tänäkin päänä,
Varta vaskinen harava
Piitä piihin rautaisihin,
Piit tao satoa syltä
Varsi viittä valmistellos!»

Hän astuu alas Tuonelan joen alimpaan uomaan ja sieltä vetää hän haravansa avulla esiin poikansa ruumiin eri osat. Syviä syntysanoja lukien liittää hän kalliit osat toisiinsa, aurinko, kuu, haltijat, luonnonvoimat, mehiläisen mesi, vieläpä Ukko, ilmojen jumala, vallan pilvissä pitäjä, on pakoitettu häntä auttamaan. Ja hän onnistuu. Äidinrakkaus, tuo suuri kaikkiruuhraava, on tehnyt mahdottoman mahdolliseksi. Se on äidinrakkauten muistopatsas, jonka vertaista kenties ei mikään kansa ole pystyttänyt. Ja kuvaavaa on, että poika herättyään elävien

ilmoille palkitsee tämän kaikkiihrautuvan rakkauden seuraavilla sanoilla:

»Viel' olen äijeä vajoa,
Tuollapa syämmykseni,
Tuolla tuntoni makaapi
Noissa Pohjan neitosissa.» . . .

Vihdoin edustaa Aino nuorta tyttöä, lempeätä, rakastavaa, mutta samalla ylpeätä neitoa. Hänen veljensä Joukahainen oli luvannut hänet vanhalle viisaalle, »Väinämöiselle varaksi, laulajalle puoliseksi», mutta

»Sisar nuoren Joukahaisen
Itse itkullen apeutui,
Itki päivän, itki toisen,
Poikkipuolin portahalla,
Itki suuresta surusta
Apeasta mielialasta.»

Rohkeasti vastaa hän kuululle kosijalleen, jolle hän ei voinut sydäntään lahjoittaa:

»En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristilöitä
Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen haljakoista,
Vehnän viploista valita,
Asun katioissa sovissa,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,
Kanssa armahan emoni.»

Ja ennemmin kuin mennä »vastoin mieltä miehelähän» hän

»Meni lietohon merchen,
Alle aavojen syvien,
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille.»

Aikana, jota tässä kuvataan, ei Suomen neitonen antanut myydä itseään tahdottomana tavarana. Päinvastoin. Taru ker-

too suurista, uljuutta kysyvistä ansiotöistä, joilla miesten oli voittaminen tytön suosio. Niinpä täytyi Lemminkäisen, joka pyysi Pohjan neitoa puolisoikseen »hiihtää Hiiden hirven», suistaa Hiiden tulisen ruunan ja ampua joutsen Tuonelan joelta. Samasta syystä sai Ilmarinen kyntää ensiksi käärmepellon, toiseksi suistoa suet Manalan sekä kolmanneksi »saa'a suuri suomuhauki Tuonen mustasta joesta, Manalan iki-purosta». Usein valitsi tyttö lemmittynsä, tulevan elämänkumppaninsa, vastoin isän tahtoa, äidin neuvua.

Monet syyt vaikuttivat siihen, että Suomen nainen tähän aikaan eli verrattain kunnioitetussa asemassa. Muinaissuomalaiset pitivät perhettä suuremmissa arvossa kuin monet muut kansat. He eivät koskaan perustaneet omia valtioita kuninkain ja kirjoitettuihin lakineen; he asuivat hajallaan pienissä kyläkunnissa ja ainoastaan vaaran ulkoapäin uhatessa yhtyivät heimot hyökkäyksiin tai puolustuksiin. Sentähden kääntyi naisten mieli sisäänpäin ja koti tuli siksi piiriksi, jossa he löysivät onnensa. Suomen nainen pani suurimman arvon rakkauteen, ihaili viisautta ja vaipui kaihomiellä kuolemaan, kanteleen kielten värähdellessä. Hänen kunnianhimonsa ei pyrkinyt emännän istuinta ylemmäksi. Kun hän rakasti, rakasti hän sydämensä sisäisestä voimasta valitsemaansa miestä, miehen itsensä vuoksi. Surun kohdatessa hän sulki surun sydämeensä ja etsi laulusta lievitystä.

Missä määrin naiset ovat ottaneet osaa kansallisrunouden luomiseen ei ole tunnettu, mutta taru kertoo, että kanteleen kielet olivat yksinäisyydessään kaihoavan immen suortuvista; »ei se impi itkenynnä, ei varsin iloinnutkana». Niin voidaankin sanoa, että monen suomalaisen runolaulun kielet ovat surusta ja rakkaudesta kokoon kiedotut ja että ne vielä väräjävät puoleksi iloisesta, puoleksi suruvoittoisesta kaihosta viattoman tytön sielussa. Kalevalan lukuisat tunnelmarikkaat laulut, joiden aiheena on koti, äidinrakkaus, tautivuode y. m. näyttävät, syvän ja usein erikoisesti naisellisen lyriikkansa puolesta, naislaulajien sepittämiltä. Nämä vienot, viehkeät, soinnukkaat säkeet, jotka muodostavat niin kauniin vastakohdan voimak-

kaisiin eepillisiin lauluihin, eivät voi olla yksinomaan miesten sepittämiä. Sentähden otaksutaan, että 234 laulua Kantelettarin II kirjan alussa »Tytttöjen ja naisten laulut» ovat naisten sepittämiä. Omituisen erikoislaadun muodostavat n. s. Sääksmäen »Ridvalan Helkavirret» eli ballaadit, joita naiset juhla-saatossa esittivät. Näiden juhlien alkujuuret ulottunevat pakanuuden hämärään. Näissä tilaisuuksissa, jotka muodostuivat suuriksi kansanjuhliksi, oli miehiäkin saapuvilla, mutta johto oli naisilla, oikeastaan nuorilla tytöillä. Pääkulkueen muodostivat parhaimmat laulajattaret, kolmen Helkavirren laulajat: ensimmäinen oli ballaadi keskiajan legendatyyliässä, toinen ritarilaulu ja kolmannen aihe oli saksalaisen Hansa-vallan piiristä. Niillä oli kaikilla ilmeisesti kasvattava luonne ja ne kehoittivat nuorta neitoa siveelliseen puhtauteen, uskollisuuteen ja varovaisuuteen rakkaussuhteissa.

Sekä Kalevala että vanhat hautalöydöt osoittavat, että muinaissuomalaiset naiset olivat taitavia koti- ja taidekudonnassa. He kehräsivät värttinällä pellavia nuottarihmoiksi sekä palttinan loimiksi ja kuteiksi, he helskyttivät kangaspuilla sarat, aivinat, piikot, kostot. Nuo kauniit ja omituiset korko-ompelut valmistettiin käyttämällä pieniä, hienoja pronssi- tai messinkiputkia, jotka helmien tavoin kiinnitettiin vaatteeseen. Nämä korko-ompelut ovat ainoat laatuaan ja luullaan, että ainoastaan suomalaiset niitä valmistivat ja näiden joukossa etupäässä länsisuomalaiset heimot. Hyvinkin omituisia kankaita tavattiin. Ne osoittavat, että kansamme jo pakanuuden ajalla on harjoittanut kotimaista taidekudontaa ja että tämä taidekudonta kuului naisten tehtäviin. Kalevalan runoista näemme, esim. minin valituksista, että naiset ottivat osaa maanviljelykseen, useinpa raskaimpiinkin maatoihin, samoin kuin lukuisat lypsäjänlaulut ja karjanvähätykset osoittavat, että karjan hoito ja maitotalous olivat naisten huolena. Työkuntoa osoittaa siis muinaissuomalainen nainen monella eri alalla. Sellaisen kuvan antaa hänestä vanha kansanrunous.

Kristinuskon kaikkia elvyttävä valo luopi hänenkin elämänsä uuden väreen. Ruotsin naisystävälliset lait kohottivat häntä. Kuinka suuresti luostarielämä häneen vaikutti ei liene tunnettu. Suomessa oli kolme luostarikuntaa: dominikaanit, fransiskaanit ja birgittalaiset. Näistä vaikutti viimeksimainittu enimmäin ja välittömimmin naisiin, mutta välillisesti lienevät dominikaanitkin vaikuttaneet yläluokan naisiin. Tämä munkkikunta välitti nimittäin lähempää yhteyttä meidän maamme ja suurten sivistysmaiden kanssa. On otaksuttu, että jo piispa Beero II Balk oli aikeessa perustaa dominikaanilais-naisluostarin ja asiakirjoissa mainitaan useita tälle laitokselle annettuja lahjoituksia. Hanke ei kuitenkaan koskaan toteutunut. Tämä johtui siitä, että Ruotsissa arveltiin birgittalaiskunnan, paremmin kuin ulkomaisten luostarikuntien, soveltuvan maamme oloihin. Se oli monipuolisempi, koska saman luostarin henkilökuntaan kuului sekä naisia että miehiä, jotka viimeksimainitut saarnailivat, jakelivat Herran ehtoollista ja toimittivat muita kirkollisia toimituksia, jotka olivat naisilta kielletyt. Sitäpaitsi harjoitti se monipuolista toimintaa uskonnonopetuksen, opintojen, käsitöiden ja puutarhahoidon muodossa. Se edusti, sanalla sanoen, uudenaikaisempaa katsantokantaa, jonka vuoksi hanke dominikaani-luostarin perustamisesta jätettiin sikseen.

Suomen ainoa birgittalaisluostari Naantalissa alkoi toimintansa v. 1440, mutta vasta vuotta myöhemmin vastaanotettiin ensimmäinen nunna. Hänen nimensä oli Margareeta, Lauri kultasepän tytär Turusta. Elämä luostarissa oli järjestetty Wadstenan luostarin malliin, niin paljon kuin meidän maamme vähäiset varat sen sallivat. Myöskin täällä lienee enimmäkseen aatelisneitokset ja pappien sukulaiset ja holhokit tehneet luostarilupauksen. Mutta myöskin porvarien ja talonpoikien tyttäriä vastaanotettiin. Suurin osa ajasta käytettiin hartaudentarjoituksiin, lukemiseen ja mietiskelyyn, kirjojen kopioimiseen sekä

*) *K. G. Leinberg*: De finska klostrens historia. (Skrifter utgifna af Svenska Litteratursällskapet i Finland XIV 1890). — *O. A. Forsström*: (Hainari) Suomen keskiajan historia 1908.

poikkeustilassa kääntämistyöhön. Kasvitarhoissa viljeltiin lääkekasveja ja luullaan, että munkit opettivat nunnille lääkkeiden valmistamista. Pitsinnypläystä, virkkaamista, korko-ompelua, puunveistoa, vaatteiden valmistamista, sukankutomista harjoitettiin luostarissa. Vielä on tallella jäännöksiä näistä töistä, jotka todistavat nunnien ahkeruutta, samoin kuin on säilynyt kirjeitä, joista huomaa, että nunnat olivat hyvinkin taitavia kielenkäyttäjiä. Yksityiset nunnat tekivät kirjallista työtä, niinkuin esim. Birgitta Pietarintytär Fleming, joka myöhemmin tuli luostarin abbedissaksi eli johtajattareksi ja jonka vuonna 1561 kirjoittamat kirjeet kuningas Kustaa I:lle ovat säilytetyt Ruotsin valtionarkistossa. Niistä käsistöistä, joiden taitoa nunnat levittivät, on sukankudonta pysynyt yleisenä meidän päivimme asti.

Naantalin nunnaluostari lienee ollut kansalle mieluinen laitos, päättäen niistä monista suurista lahjoituksista, joita sen hyväksi tehtiin. Niiden joukossa, jotka sitä lahjoituksilla muistivat on rouva Lucia Olavintytär Skelge mainittava ennen muita, sillä hän ja hänen puolisonsa lahjoittivat sille Ailosten kartanon Raision pitäjässä, jonka kartanon maalle luostari vuonna 1445 muutettiin Karinkylän kartanosta Maskun pitäjässä. Viimeisen tunnetun lahjoituksen sai se vuonna 1520, muutamia vuosia ennenkuin uskonpuhdistus teki tuloaan meidän maahamme. Naantalin luostari oli hyvinkin rikas, sillä sillä oli kiinteimistöjä ylympäri Suomea, vieläpä maamme rajojen ulkopuolellakin.

Naantalin luostarin henkilökunta oli täysilukuisena sama kuin muissakin yhdistetyissä birgittalais-luostareissa. Laitoksen ylin johto oli abbedissan eli johtajattaren käsissä. Häntä sanottiin myös »äidiksi», sillä hän edusti pyhää Neitsyttä. Johtajattaren ohessa löytyi 60 nunnaa. Miehisinä jäseniä löytyi luostarissa 25 ja niiden esimiehenä oli n. s. kenraalikonfessori. Abbedissan ja kenraalikonfessorin vaaliin ottivat luostarin sekä naispuoliset että miehiset jäsenet osaa. Montako suomisyntyistä nunnaa kävi jäseneksi tähän luostariin, sen 150 vuoden olemassaolon aikana, siitä eivät historialliset todistuskappaleet anna mi-

tään tietoa. Seuraavien abbedissojen nimet ovat jälkimaailmalle säilyneet: Katariina Pentintytär, Margareeta Arvidintytär, Briita Pietarintytär, Birgitta Jonintytär, Anna Jonintytär, Katariina Juhanan tytär Nousiaisista), Valburg Jaakkimantytär (Fleming), Valburg Torkkelintytär, Birgitta Pietarintytär (Fleming), Birgitta Knuutintytär (Kurki) Margareeta Pietarintytär (Tönne).

Nunnaksi vihkiytyminen tapahtui seuraavalla tavalla:*) »Kun joku pyrki nunnaksi, käskettiin hänen kolmen kuukauden kuluttua tulemaan takaisin luostariin ilmoittamaan syyt tähän päätökseensä. Sitten jätettiin asia taas avonaiseksi, kunnes kokonainen vuosi oli kulunut ensimmäisestä ilmoituksesta. Jos pyrkijä nytkin pysyi päätöksessään ja hänen anomuksensa hyväksyttiin, vihki hiippakunnan piispa hänet juhllallisesti nunnaksi. Avojaloin ja tukka kerittynä odotti noviisi eli luostariin pyrkijä kirkonoven ulkopuolella pyhää toimitusta, joka ainaseksi oli sulkeva hänet muun maailman yhteydestä. Kysyttyään syytä, miksi noviisi tahtoi ruveta nunnaksi, ja saatuaan vastauksen, talutti piispa hänet kirkkoon ja jätti hänet ovensuuhun seisomaan. Edellä kannettiin punainen lippu, jonka toisella puolella oli ristiinnaulitun, toisella puolella pyhän Neitsyeen kuva. Piispa astui korkea-alttarin ääreen ja siunasi kultasormuksen, jonka tuleva nunna oli kantava sormessaan. Sitten meni hän noviisin luo, otti häneltä kuuliaisuuden, köyhyyden ja naimattomuuden lupauksen. Tämän tehtyään painoi piispa sormuksen noviisin sormeen ja sanoi: »minä vihin sinut nyt Jumalan morsiameksi ja ainaseksi omaisuudeksi». Messusävelien soidessa vietiin noviisi korkea-alttarin eteen, jossa vanha puku häneltä riisuttiin ja nunnapuku puettiin hänen päälleen. Kun jumalanpalvelus oli päättynyt, talutti piispa nunnan luostarinovelle ja jätti hänen abbedissan haltuun. Niinkuin Wadstenan-nunnilla niin oli myöskin Naantalın luostarisisarilla pitkä, valkoinen aluspaita ja sen päällä harmaa, hihallinen hame. Vyötäisillä oli hame kiinnitetty mustalla nahkavyöllä. Hameen

*) O. A. Forsström (Hainari) Suomen keskiajan historia.

etupuolella riippui hartioista lähtevä scapulare eli kapea vaatekaistale. Päälysvaateena käytettiin harmaata kaappua ilman poimuja ja laskoksia. Kaikki nämä pukuosat olivat sarasta, joskus verasta. Talvella oli kuitenkin lupa käyttää lampaan nahalla sisustettua hametta. Hartioita ja niskaa suojeli valkoinen kangaskaulus. Jalkineet olivat mustasta nahasta, kesällä kengät, talvella varrelliset saappaat. Päähineenä oli valkoinen palttinahuntu, joka peitti kasvoja, niin että otsa, poskipää ja leuka olivat peitossa. Tämän päällä oli toinen musta huntua. Siihen oli kiinnitetty n. s. »Kristuksen kruunu» valkoisista palttinakaistaleista, joista yksi kulki vanteena pään ympäri ja muut kaksi muodostivat ristin vanneympyrän sisässä. Vaatekaistaleiden viiteen yhtymäpaikkaan oli ommeltu pieniä, pisanantaisia, punaisia verkatilkkuja, jotka esittivät Kristuksen viittä haavaa. Päälyskaappuun oli myös punainen ristinmerkki kiinnitetty.»

Luullaan että Rauman fransiskaanihuostari siten edisti pitsiennypläystaidon levenemistä tällä paikkakunnalla, että se hankki pitsiennypläyksen neuvoja, koska tahdottiin kehittää tätä käsityönhaaraa syystä että pitsejä ja nyplättyjä esineitä käytettiin kirkkojen ja kirkkopukujen koristeina. Myöskin luullaan, että tämän taidon toivat maahamme ne Wadstenan nunnat, jotka siirtyivät Naantalun huostariin. Ja kun tiedetään, että Rauman ja Naantalun huostarit olivat yhteydessä toistensa kanssa, otaksutaan että munkit lähettivät raumalaisia naisia oppimaan pitsiennypläystä Naantalun nunnilta.

Huostarien edustama oppi leveni tietysti lailla tai toisella jossakin määrin naisten keskuuteen. Huostarienkin ulkopuolella oli naisia, jotka toimivat kirjallisella alalla. Niinpä kirjoitti esim. Katariina Fincke, jonka äiti oli Flemingejä, »Selonteko Kaarle herttuaan toisesta retkestä Suomeen ja tapahtumat v. 1599» nimisen historiallisen esityksen. Häntä siis voidaan pitää maamme ensimmäisenä naiskirjailijana.

Suomen nainen oli yhä edelleen taitava käsitoissa; Olaus Magni kiittää hänen »erinomaista taitavuuttaan pellava- ja villakudonnassa» ja v. 1529 lähetettiin kuninkaan vaatekamariin

400 kyynärää Turun palttinaa, jota paitsi suomalaiset voudit hankkivat pellavakankaita ja sarkaa hovin omiksi tarpeiksi sekä kuninkaallisen palvelusväen palkan suorituksiin. Viipurin läänissä suorittivat talonpojat v. 1556 linnahan palttinaveroa työpäivien asemesta. Juhana herttuan aikana olivat muutamat huoneet Turun linnassa verhotut Turun punasella veralla ja v. 1562 oli varastohuoneessa 1,058 kyynärää suomalaista palttinaa. 1600-luvulla mainitaan, että messupaidat valmistettiin hienosta suomalaisesta palttinasta, ja 1700-luvulla sanoi Juslén, että tämä voitti Schlesian ja Westfalin palttinat.

Suomikaan ei säästynyt noitavainojen kauhuilta. Tosin **Noitavainot. *)** on piispa Eerikki Sorolaisen v. 1621—1625 julkaisema postilla, vanhin suomenkielinen saarnakokoelma, kirjoitettu erittäin ihmisystävälliseen henkeen ja siinä ilmenee verrattain vähän jälkiä aikakauden taikauksesta. Mutta toiselta puolen alkoivat noitavainot Suomessa ajalla, jolloin pakanauus taikoineen ei vielä kokonaan ollut maastamme hävinnyt, joten noituuden syytösaiheita meillä oli yltäkyllin. Näistä aiheista mainittakoon esim. piispa Gezelius vanhemman ilmianto v. 1666 tuomiorovasti Alanuksen leskeä vastaan, joka muka oli lähettänyt taikajuoman piispan vaimolle. Piispa tahtoi saada tuomiorovastin lesken noitana tuomituksi, sekä hänen oppimestarinsa, erään Mynämäen eukon, saman tuomion alaiseksi, mutta syytöstä ei voitu toteennäyttää. Samana vuonna tapahtui Jomalan pitäjässä Ahvenanmaalla suuret noitaintutkinnot, joissa kuusi naista eri pitäjistä tuomittiin mestattaviksi ja poltettaviksi. V. 1669 syytti kuninkaallisen amiraliteetin majuri Juhana Berg lukkarin vaimoa Margareeta Martintytärtä siitä, että tämä oli lumonnut hänen vaimonsa. Pohjanmaalla, semminkin Vaasassa, Väyryssä ja Pietarsaaressa tapahtui 1669—1679 monta noitatutkintoa. Kolmekymmentä naista mestattiin ja poltettiin, viisi samalla kertaa Vaasassa. Tutkintopöytäkirjat osoittavat päivänselvästi, että moni näistä hätäntyneistä uhreista »valehteli itsensä kuolemaan», kidutuspenkin tuskissa sekä pappien ja tuomarien

*) *Rafael Hertberg.* Hexprocesserna på 1600-talet.

ristikyselyjen sotkemina. Noitavaimoja ei koskaan tuomittu kuolemaan Ruotsin valtakunnan lain mukaan, vaan Jumalan ankaran käskyn nojalla 2 Mooseksen kirjan 22 luvun 18 värsyn perustuksella. Lukuisat esimerkit osoittavat, että noitavainot useinkin aiheutuivat vihasta ja kostonhimosta. M. m. haastoi eräs sotamies vaimonsa oikeuteen, kun tämä muka oli »saanut lapsen paholaisen kanssa». Vaimo kuitenkin vapautettiin, kun todistettiin, että mies »kolme vuotta oli vainonnut hänen henkeään, koska hän oli pakoitettu naimaan vaimonsa, saatettuaan hänet raskauden tilaan».

Jos ylimalkaan seuraamme 1500- ja 1600-luvun verisiä jälkiä, voimme helposti arvata millaiseksi naisen kohtalo muodostui tuossa alituisessa kalvankalskeessa. Historian lehdillä häntä ei usein mainita, mutta hillitsemättömän ja raa'an aikansa lapsena hän silloin ilmenee. Niinpä kilpailivat nuijasodan naiset miesten kanssa julmassa raivossa ja löivät Flemingin huoveja sangoilla ja rainnoilla päähän, kun nämä sidottuina työnnettiin hyiseen avantoon. V. 1554 tuomittiin Margareeta Long niminen vaimo, kahden sisarensa kera, neljäkymmenen markan sakkoihin, kun he väkivallalla olivat hävittäneet ja kantaneet pois erään lesken tuvan. Tavantakaa tuomitaan naisia rangaistaviksi tappelusta, puukotuksesta, puremisesta j. n. e. Tapojen raakuutta ja silloisen naisen alhaista asemaa osoittavat myös useat Turun tuomiokapitulin pöytäkirjat tältä ajalta. Niinpä mainitaan pöytäkirjassa 12 p:ltä huhtikuuta 1659, että Kronobyn rovasti teki valituksen Pietarsaaren pastoria, Elias herraa vastaan, »kun tämä elää pahasti vaimonsa kanssa ja pieksee häntä armottomasti». Tuomiokapituli varoitti häntä sitä tekemästä, lisäten: »jos hän häntä liiaksi lyöpi, niin vedettäköön asia oikeuteen».

Naiset ja isoviha.

Toiselta puolen tapaamme suuremmissa esimerkkejä siitä tavasta, jolla naiset täyttivät velvollisuutensa vaikeina vainon-aikoina, jolloin heidän täytyi astua miesten sijaan, jotka uodattivat verensä tappotanterilla. Erittäin merkittävä on tässä kohdin isonvihan aika. Kun Suomi jossain määrin oli ennättänyt toipua kovien katovuosien jälkeen, seurasi kaksikymmentä

vuotta kestävä sota, jolloin väkiluku aleni noin 250,000 henkeen. Toiset pitäjät olivat autioina, kirkot suljetut. Kaikki maan piispat ja korkeammat virkamiehet olivat paenneet Ruotsiin, yliopisto oli suljettu, koulut olivat lakanneet toimimasta, opettajat olivat paenneet tai tarttuneet aseisiin, kauppa ja teollisuus olivat lamassa. Taloissa oli ainoastaan ukkoja, naisia ja lapsia. Kaikki miehet, 14-vuotiaat pojatkin, olivat seuranneet kuningasta vieraisiin maihin tai joutuneet vihollisen vangeiksi. Syystä onkin sanottu, että Suomi toistakymmentä vuotta oli naisten käsissä. Silloin ei puhuttu heikommasta sukupuolesta. Naisten täytyi kyntää, raivata metsää, toimittaa raskaimmat työt, ylläpitää viljelystä ja kasvattaa lapsia. Koko maan tulevaisuus riippui suureksi osaksi heistä ja historia antaa kauniin todistuksen heidän kyvystään. Tarmollaan, ahkeruudellaan ja kestäväisyydellään myötävaikutti Suomen nainen suuressa määrin maansa pelastamiseksi perikadosta.

Näiden ilmiöiden läheisessä yhteydessä on se vilkas toiminta uskonnollisella alalla, jota naiset harjoittivat 1700-luvulla. Ison vihan jälkeen oli suuri puute papeista. Silloin oli pakko sallia oppimattomien miesten ja koulupoikien saarnata, jonka kautta kirkon kuri höltyi ja nuo Ruotsissa siihen aikaan esiintyvät lahkolaisopit levisivät myöskin Suomeen. Tämän liikkeen päähenkilöitä Pohjanmaalla oli eräs nainen, nimismies Nordlundin leski, Katariina Asplund, joka tuontuostakin oli kutsuttu pappien kuulusteltavaksi, mutta joka tästä huolimatta itsepintaisesti pysyi kiinni uskossaan ja jatkoi sen levittämistä. Turun tuomiokapituli tuomitsi hänet sakkoihin ja maanpakolaisuuteen, mutta hovioikeus lienee lieventänyt tuomion. Katariina Asplund jätti myös eräässä piispantarkastuksessa kirjallisen selityksen uskostaan. Toinen merkillinen nainen tällä ajalla oli vapaaherratar Margareeta Siegroth, joka on sepittänyt suomenkielisen kirjeen, jossa hän selittää käsityskantansa Heran ehtoollisesta. Vähän myöhemmin ilmestyi mystillinen

Naisia uskonnollisten liikkeiden johtajina 1700-luvulla. *)

*) *Math. Akiander*. Historiska upplysningar om religiösa rörelserna i Finland i äldre och senare tid. 1857.

suunta, jonka johtajana Vaasassa oli Beata Herrman; hänen kera mainitaan Greeta Skog. 1700-luvun keskivaiheilla eli Vaasassa toinen merkillinen nainen, assessorinrouva Margareeta Kartariina Hast, kauppias Bladin tytär. Hän kokosi ympärilleen piirin kaupungin ylhäisön naisista, jotka tutkivat uskonnon asioita ja niistä keskustelivat, mutta heistä sanotaan myös »että he Jumalan sanan rinnalla loivat huomionsa muihinkin opettavaisiin aineisiin». Tämä piiri muodosti siis Suomen ensimmäisen naisyhdistyksen.*)

Myöhemmin esiintyi talonpojan vaimo Anna Stina Martintytär Silahka innokkaana saarnaajana; hänen kannattajiaan sanottiin »silahkalaisiksi». N. s. evankeelisen suunnan etevimpiä tukipyväitä oli Juliana Söderborg, Porissa. Anna Rogel oli niin kuulu loveenlankeejana saarnaajana, että kansaa läheltä ja kaukaa, jopa Ruotsistakin tulvaili häntä kuulemaan ja hänen kirjeitään pidettiin suuressa arvossa. Toinen kuuluisa saarnaaja oli Anna Lagerblad eli Haapakoski. Moni näistä naisista oli sitäpaitsi kuuluisa hengellisten kirjeiden kirjoittaja, ja papitkin lukivat halukkaasti heidän kynänsä tuotteita. Evankeelisen suunnan naissaarnaajista mainittakoon vielä Maria Levander Nakkilasta ja n. s. »pikku muori», joka aikaansai voimakkaan herätysliikkeen Ikaalisissa. Päätäten siitä suhteellisesti huomattavasta sijasta, minkä Akiander kuvauksissaan antaa naisille, voidaan olettaa, että heidän työnsä uskonnollisessa kehityksessä lienee ollut sangen suuri. Tähän vaikutti kansan luonteen mietiskelevä taipumus ja sekin seikka, että naiset isonvihan jälkeisenä aikaua olivat kasvatetut itsenäisyyteen.**)

*) Mainittuun pieneen piiriin kuuluivat Akianderin mukaan hovioikeudenneuvoksen rouvat Carp ja Stjernvald, laamannin rouva Maria Lovisa Fleege, assessorin rouva Alan ja tohtorin rouva Charlotta Elisabeth Aejmelé.

**) Omituisuutena mainittakoon, että eräs nainen Kokkolan postimestarin leski, Margareeta Tuomaantytär Florinus näyttää saaneen pysyä miehensä virassa. Ainakin mainitaan, että hän postimestarina teki postikonttorin tilit vuosilta 1697—1706. Sentapaisia esimerkkejä löytyy muitakin 1600-luvulla. Kun Turun yliopiston ja koko maamme ensimmäinen

Suomen nainen oli tullut luku- ja osaksi kirjoitustaitoiseksi aikaisemmin kuin hänen sisarensa monessa muussa maassa; tämä on luterilaisen opin ansio, joka aikaisin voitti jalansijaa meidän maassamme. Yliopistosta ja katedraalikouluista oli hänellä sitävastoin ainoastaan välillistä hyötyä. Kuitenkin lienevät muutamat alemmat koulut vastaanottaneet naisoppilaita, päättäen siitä, että Uudenkaarlepyyn n. s. pedagogio, eli pikkulasten- ja alkeiskoulu jo v. 1684 »vastaanotti piikalapsia, joille siellä lukemista, kirjoitusta, katkismusta ja kyselyä opetettiin».

Ranskan vallankumous, joka monessa maassa mahtavasti vaikutti naisten heräämiseen, lienee tuskin suoranaisesti vaikuttanut Suomen naiseen. Turussa ilmestynyt »Tidningar utgifna af ett sällskap i Åbo» sisältää Briita Sidonia Gaddin ja parin muun kirjallisen naisen julkaisemia sururunoja y. m., jonka ohessa eräs nainen v. 1782 toimitti »Konsten att behaga» («Miellyttämisen taito») nimistä aikakauskirjaa. Mutta heistä ei kukaan liene kosketellut kysymystä heidän sukupuolensa asemasta.

Sitä merkillisempi on eräs kirjoitus nimeltä »Reflexioner öfver fruntimmers seder och uppfostran» («Mietelmiä naisten tavoista ja kasvatuksesta»), joka julkaistiin »Åbo-tidningar»issa v. 1793 ja jota pidetään piispa Tengströmin sepittämänä. Hän sanoo siinä usein salaisella levottomuudella ja sääällillä katselleensa meidän maamme naissukua, tätä sukumme kaunista ja jaloa puoliskoa, joka tosiaankin nuoruudestaan asti ansaitsisi enemmän hoivaa, kasvatusta ja huomiota, kuin mitä tavallisesti omistetaan sen niin suuresti laiminlyödylle kasvatukselle. — Kaikkien aikojen kasvatus on osoittanut kuinka suuresti naissuvun tavat ja ajatussuunta ovat vaikuttaneet aikakauden luonteeseen ja kansalaisten sekä yleiseen että yksityiseen onneen. — Kuinka toivottavaa olisikin siis, että tämä mahtava sukumme osa jo ajoissa opetettaisiin ei ainoastaan kauneuden ja rakkauden, vaan siihen yhtyneellä järjenkin voimalla ylläpitä-

Piispa Tengström ja naiskasvatus.

kirjapainaja Pietari Wald v. 1653 kuoli, sai hänen leskensä jatkaa miesvainajansa liikettä, joka ei suinkaan ollut yksityistä laatua, vaan jonka harjoittaja oli varustettu yliopiston erityisillä etuoikeuksilla.

Gripenberg, Naisasian kehitys IV. — 2

mään yksivaltaansa ja tekemään maailman onnelliseksi. — Kasvatuksen nykyisellä kannalla näyttää siltä kuin tahdotaisiin ainoastaan miessuvulle antaa ajattelemisen ja järjen yksinoikeus. — — Tytöillemme annettu opetus rajoittuu tavallisesti niukaan ja vähän valistuneeseen kristinopin tietoon, — — ja tämänkin oppiaikaa vielä lyhennetään, jotta sitä (kuten luullaan) voitaisiin sitä hyödyllisemmin käyttää ompelu- ja tanssikoulussa, jossa sielun jalostuminen ja valistus eivät saa tulla kysymykseen. Lapsuudestaan asti kasvavat meidän naisemme ainaisen seura-elämän huvituksissa ja lapsellisimmassa löpötyksessä, joten he jo aikaisin oppivat sen sävyn, jota he sittemmin uskollisesti seuraavat ja jossa heidän sydänluonteensa ja ajatustapansa vähitellen taipuu siihen onnettomaan suuntaan, jota tulevaisuudessa tuskin enää järjen sekä uskonnon voimalla voidaan muuttaa.»

Kirjoituksentekijä kuvaa sitten räikeällä tavalla sitä jonninjoutavaa, jolle vallas naiset omistavat aikansa, ja hän lopettaa kirjoituksensa ehdottamalla ohjelman tyttöjen kasvatuksen parantamiseksi.

Yhdeksännen vuosisadan alussa mainitaan muutamia naisia, jotka harrastivat kirjallisia toimia ja klassillisia kieliä, heidän joukossaan presidentti Sylvius'en (sittemmin aateloitu nimellä Feuerstern) kasvattitytär Edla Feuerstern, jota Turun ylioppilaat leikillisesti sanoivat »Rhea Sylviaksi». Hän oli kuuluisa klassillisten kielten taidostaan ja auttoi ylioppilaita heidän latinan opinnoissaan. Fredrique Lindqvist herätti huomiota Tukholman kirjallisissa piireissä, Gustafva Sofia Hjärne julkaisi romansin (1831) j. n. e. Vuosisadan ensinäisinä vuosikymmeninä uinui vielä Suomen kansa, väsyneenä ja vertaan vuodattaneena, mutta sitkeä elinvoima nostatti tuhansia vereksiä vesoja. Aavistus itsenäisestä kansallisesta olemuksesta heräsi nousevan aamuruskon tavoin ja samalla heräsi myöskin ajatus naisen avusta.

Z. Topeliuksen kirjoitus v. 1845.

Vuonna 1845 kirjoitti eräs nuori ylioppilas nimimerkillä Z. T. silloiseen »Helsingfors Morgonblad'iin» kaunopuheisen kehoituksen Suomen äideille ottamaan osaa tuohon suureen työhön ja pojissaan ja tyttärissään herättämään rakkautta Suomen

isänmaahan ja halveksittuun suomenkieleen. Lämpimin, ylevämielisin sanoin kääntyy hän naisten puoleen, koska ilman heidän myötävaikutustaan tulevia sukupolvia ei koskaan voiteta suuren aatteen palvelukseen. Ensi kerran lienee nyt julkisesti vedottu maamme naisiin ja pyydetty heidän apuaan aatteellisen työn toteuttamisessa. Ajatus heidän alistetusta asemastaan ei vielä ollut pukeutunut siihen muotoon, jossa se myöhemmin ilmeni. Vaadittiin tarpeen tullen heidän apuaan elämän tärkeimmissä kysymyksissä, ymmärtämättä, että he vielä istuivat katselijalehterillä, lain ja tavan voimakkaan rautaristikon eroittamina sivistystyöstä.

Naiset itse vielä vaikenivat. 1830-luvulla alkoi reipas Pohjanmaan nainen, Saara Elisabet Wacklin, tulla puheaineeksi ja 1844 ilmestyi Tukholmassa hänen kirjansa »Hundrade minnen från Österbotten» («Satanen muistelmia Pohjanmaalta»), ensimmäinen suurempi naisen sepittämä kaunokirjallinen teos Suomessa. Tässä kirjassa kuvataan meillä ensi kerran vaimon ja tyttären elämää, naisen kynän piirtämänä. Mutta vaikka nämä kuvaukset ovatkin laatuaan mainioita, semminkin tälle aikakaudelle harvinaisen realisminsa takia, osoittavat ne tuskin mitään merkkiä uudemmasta käsityksestä naisen asemaan nähden. Kuvatessaan sortoa usein mustimmilla väreillä, tuntee kirjailija pikemmin sääliä naisia kohtaan, kuin olevien epäkoh-tien käsitystä.

Fredrika Bremerin kirjoitukset alkoivat esityönsä naisasian hyväksi lämpimän kevätsateen tavoin. Kaikkiällä Suomessa, jossa ruotsinkieltä ymmärrettiin, luettiin hänen kuvauksiaan arkielämästä ja tuttuja ne olivat nuorille ja vanhoille. Aavistamatta että tämä kirjailija oli tuleva sukupuolensa vapautusliikkeen vastaiseksi uranuurtajaksi, kätki moni Karjalan ja Savon syrjäseutujen nainen hänen sanansa sydämeensä. Tähän liittyi ne kaksi aatevirtausta, jotka 1840- ja 1850-luvulla vyöryivät kuni mahtavat kevättulvat, temmaten mukaansa miehet ja naiset, ylhäiset ja alhaiset. Toiselta puolen herännäisyys, Paavo Ruotsalaisen johtamana ja toiselta puolen J. W. Snellmanin herättävä kansallisuusaate. Näistä liikkeistä, jotka mo-

Naiset ja pietismi.

lemmat ovat olleet äärettömän suuresta merkityksestä kansamme koko kehitykselle, veti edellinen alussa epäilemättä suuremman joukon naisia puoleensa. Monessa suhteessa oli se naisille vielä tärkeämpi kuin miehille, aurana, joka uurti vakoja siihen asti koskemattomaan maaperään. Se kohotti ja yhdisti eri kansanluokkiin kuuluvia ja eri sivistysasteella olevia naisia, luomalla heille yhteisiä henkisiä pyrintöjä. Se poltti pois turhamaisuutta ja joutavia pikkupyyteitä ja pakoitti heidät yksinkertaisuuteen ja työhön. Mutta omituisinta oli, että se pani pääpainon Vapahtajan jalkojen juuressa kuuntelevalle Maria-luonteelle ja syrjäytti siihen asti kaikkivaltiaan Martta-ihanteen. Kansannaisten, kuten sivistyneidenkin keskuudessa, tapahtui usein, että perheenäidit jättivät askareensa, ottaakseen osaa hartauskokouksiin tai lähteäkseen pitkille matkoille, kaukana asuvien hengenheimolaisten tai henkisten johtajien luo. Usein saivat silloin kotiaskareet jäädä syrjään, mutta tätä laiminlyöntiä ei koskaan liene moitittu. Usein ei perheenäiti herraskartanoissa tai pappiloissa vähääkään välittänyt kodin taloudesta, tai teki hän sitä siksi nimeksi vain, ja taloutta hoiti naimaton naissukulainen, — herännyt tai »suruton». Perheenäiti johti uskonnollista elämää kodissa, kenties laajemmassakin piirissä, omisti aikansa etsivien sielujen opastamiselle, kirjeiden kirjoittamiselle, raamatullisille tutkimuksille ja keskusteluille. Saarnaajia ei tavattu yhdeksännentoista vuosisadan nais-heränneiden joukossa, koska sitä pidettiin Jumalan sanan vastaisena, mutta naiset järjestivät ja johtivat hartauskokouksia. Heistä mainittakoon kuuluisa Margareeta Högman, joka piti raamatunselityksiä, joihin tulvaili suuria kansanjoukkoja. Hän kirjoitti myöskin ahkerasti kirjeitä hengellisistä aineista ja sepitti yhden virren. Margareeta Högman muodostaa poikkeuksen tämän uskonnollisen suunnan naisista, sillä hän oli taitava talouden toimissa ja hän vaikutti suuresti karjanhoidon parantamiseksi sekä puhtauden kehittämiseksi kodeissa niillä paikkakunnilla, missä hän asuskeli.

Herännäisyys vaikutti erittäin kasvattavasti naisiin maallissakin asioissa, vaikka se omantunnon syistä esti heitä tutus-

tumasta siihen liikkeeseen, joka siihen aikaan heräsi muissa maissa hankkimaan naisille yhteiskunnallisia oikeuksia. Ja vaikka se esti heitä toimimasta tämän liikkeen hyväksi, vapautti se heidät monessa suhteessa ajan vallitsevasta tavasta. Uskonasioissa, kun oli kysymys matkoista, vaateparren muutoksesta, seurustelusta ja jokapäiväisistä toimista, seurasivat vaimot ja tyttäret usein vähemmän isänsä ja miehensä tahtoa kuin oman tuntonsa ääntä. Tämä oli sitä merkillisempi, kun pietismin johtajat jyrkästi vastustivat naisen yhteiskunnallista vapautumista ja kun naiset itse meidän maassamme sitkeimmin vastustivat ja yhä vastustavat tätä liikettä.

Kansallisuusaatteen alkuaikoina eivät naiset sukupuolena siihen yhtyneet; enemmistö heistä otti osaa tähän liikkeeseen vasta myöhemmällä ajanjaksolla. Sensijaan oli J. W. Snellmanilla suuri vaikutus moneen yksityiseen naiseen. Hän kehoitti heitä avaamaan vapaakouluja tytöille,*) antautumaan

J. W. Snellman ja naisen asema yhteiskunnassa.

*) J. W. Snellmanin kehoituksesta perustivat muutamat Kuopion säätyläisnaiset koulun köyhille tytöille. Koululle laadittiin ohjesääntö, jonka mukaan kunkin perustajan oli vuorotellen oltava vakinaisen opettajan apuna opetusta antamassa. Oppiaineiksi määrättiin sisäluku, uskonto, Suomen maantiede, päässälasku, kaunokirjoitus ja helpommat käsityöt. Tämä oppilaitos, maamme ensimmäinen suomenkielinen kansakoulu, avattiin kesäkuun 1 p. 1846. Oppilaita oli 46. Koulun puheenjohtajana oli neiti Marie Louise Tavaststjerna, kassanhoitajana neiti Emma Ehrström ja taloudenhoitajana neiti Charlotte Aspelund, opettajana Johanna Malmberg. Savokarjalainen osakunta, joka innostuksella oli seurannut näiden kansanvalistuksen harrastajattarien pyrintöjä, lähetti seuraavana syksynä heille kiitollisuutensa osoitteeksi silloisen ylioppilaan, sittemmin professorin, Aug. Ahlqvistin sepittämän tervehdyskirjeen, jossa m. m. sanotaan: »oudompata lienee, että vaimo, jonka osana tähän asti on ollut vaan perheellistä elämätä rakastettavalla tavalla ja hellällä huolella ilahuttaa, jo alkaa kansallisissakin toimissa rakkauttansa isänmaata ja totuutta kohden osottaa, ja sillä tavalla näissäkin miehen huolia huojuennella. — Se rakkaus, se omista huvituksista ja nautiuoista huolimaton mieli, joka perusti tämän laitoksen, kussa Suomen vaimoa ensikerran äitinsä kielellä sivistyksen tielle juohatetaan, osottaa paremmin kuin mikään muu Teidän sydämenne laatua ja ylpiät olemme siitä, että me Savon nuorukaiset voimme täänkaltaisesta työstä kotimaamme tyttäriä ylistää.» — Koitar 1899. L. Schadowitz.

kirjallisiin toimiin y. m. ja hän auttoi heitä persoonallisesti. Moni nainen, joka myöhemmin oli toimivalla tavalla ottava osaa sivistystyöhön eri aloilla, sai hänen kauttaan isänmaallisen herätyksensä. Snellman joudutti sitäpaitsi naisasian ilmenemistä meillä niiden monien ankarien hyökkäyksien kautta, joita hän teki silloista naiskasvatusta vastaan.

Jo aikaisin, v. 1848, kirjoitti hän Litteraturbladetissa: »uudestaan ja yhä uudestaan väitetään, että naisen toimintapiiri on perhe-elämä. Hänen tietopuolisen kehityksensä tyydyttämiseksi tahdotaan hänelle myöntää ainoastaan tunteeseen perustuva uskonto, ja tämän lisäksi korkeintaan jonkun verran kaunokirjallisuutta, pikemmin viattomaksi ajanvietoksi kuin tosisivistykseksi. — — Mutta yhteiskunnassa, jossa naisen tarkoitus näin rajoitetaan, alennetaan myöskin perhe-elämän tarkoitus. Me jätämme mainitsematta, että sellainen yhteiskunta olisi velkapää pitämään huolta jokaisesta naineesta naisesta, joka miehen kuoleman kautta, sekä jokaisesta naimattomasta naisesta, joka isän kuoltua on joutunut perhepiirin ulkopuolelle. Sillä naiselle annettu tämänkaltaisen kasvatusta estää häntä toimimasta yhteiskunnan omintakeisena jäsenenä; jopa niinkin, että sama laki, joka vaatii häntä huolehtimaan toimeentulostaan, usein kieltää häneltä omaisuuden oikeuden. Me unhoitamme myöskin, että naiselta kohtuuttomasti vaaditaan osanottoa jopa uhrautumistakin, kun yhteiskuntaa onnettomuudet kohtaavat, ja että häneltä vaaditaan isänmaallista mieltäkin. Arvellaan, että hänen tunteensa on häntä johtava, vaikei hän mitään tiedä isänmaan ja yhteiskunnan yleisistä asioista; mutta tämän vaatija joutuu ymmälle koettaessaan selittää mitä tietä nämä tunteet ovat naisessa heränneet, ja kysymys käypi vielä pulmallisemmaksi, jos myönnetään, että häneltä vaaditaan älykästä, tietorikasta ja järkevää osanottoa lähimmäisten ja isänmaan kohtaloihin. — — Mutta onko naiselle myönnetty kasvatusta edes kasvatusta perhe-elämääkään varten? Kuka uskaltaa myöntävästi vastata tähän kysymykseen? Perheen siveellisenä siteenä on lasten kasvatusta. Kenenkään huoleksi on tämä pääasiallisesti uskottu? Epäilemättäkin naiselle, äidille. Mutta perheessä suoritettu kasvatusta

ei tarkoita kasvatusta ainoastaan perhettä varten, sen tulee valmistaa aineksia yhteiskunnan jokaista paikkaa varten, jokaista ihmiskunnan tehtävää varten. Mitenkä voipi nainen, joka ei ole yhteiskunnasta, isänmaasta eikä ihmiskunnasta mitään oppinut, miten voipi hän kasvattaa ihmisiä niiden palvelukseen? Ken sitä vaatii, hän tahtoo asettaa sokean oppaaksi ihmiselämän vaikeimmissa sokkeloissa. Ken taas ei vaadi tätä naiselta ja perheeltä, hän tietien tahtoen myötävaikuttaa kansansa perikatoon.»

Snellman kirjoitti useampaan eri kertaan parannetun naiskasvatuksen tarpeellisuudesta: »Ei ole niin mitään syytä olemassa, jonka tähden naisen opetus yleensä ei olisi olemukseltaan oleva sama kuin miehen. — Kaikki se, jota voidaan katsoa välttämättömäksi yleiselle ihmissivistykselle, voi ja sen pitää olla yhteistä molemmille sukupuolille. — Valtion tulee osoittaa samaa huolenpitoa sivistyneen yhteiskunta-luokan nuorista naisista kuin sen nuorista miehistäkin.» (Saima 1844.) Hän huomautti myös, että naiskasvatuksen laiminlyöminen on suurin niistä vääryyksistä naista kohtaan, joka vielä säilyi jätteenä entisten aikojen raakuudesta, vääryys, josta katkera kosto kohtaa valtiota ja sen etujen valvojia — miehiä. (Saima 1844.) Harvat miehet — eikä yksikään hänen aikalaisensa — ovat meillä suuremmalla suuttumuksella moittineet silloista naiskasvatusta ja vaatineet sen parantamista. Mutta Snellman teki tarkan eron parannetun naiskasvatuksen ja naisen oikeudellisen ja yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden välillä. Hän selitti peittelemättä (Saima 1844): »Meidän tarkoituksemme ei voi olla vaatia naiselle niitä oikeuksia, joita viime aikoina on ruvettu yhteensä sanomaan naisemansipatsioniksi. Tämä kumooa perheen ja samalla sen yhteiskunnan, jonka sisällä yleiset ihmis-oikeudet voivat tulla naisen hyväksi.» Arvostellessaan Fredrika Bremerin »Herthaa», esitti hän laveasti mielipiteensä tässä kysymyksessä. »Herthan tapainen nainen», hän sanoo, »voipi korkeintaan herättää miehen kunnioitusta ja arvontoa, mutta miellyttävä hän ei koskaan ole miehen silmissä. Tätä ei mamseli Bremer ole ymmärtänyt, eivätkä emansipatsionin intoilijat

sitä käsitä. — Mikä naisessa miellyttää perustuu oleellisesti siihen, että hän tarvitsee turvaa ja hakee sitä mieheltä. Mies ei koskaan, ei ikipäivinä, rakasta itsenäistä ja itsekylläistä naista. Tämä siitä yksinkertaisesta syystä, ettei sellainen nainen pyydä hänen rakkauttaan, tai, jos hän sen tekee, ei ole itsekylläinen. — — Tämä naisen turvantarve ja -pyyntö se on naisellisuutta ja tämän ominaisuuden kadottaa nainen samassa määrässä kuin hän koettaa täyttää miehen paikan yhteiskunnassa. — — Se on suuri erehdys sekä elämässä että taiteessa, kun tahdotaan poistaa naiselta tämä Schillerin kuvaama turvan kaipuu, tämä luonnon antama voima, jota sivistyksen tulee vain kehittää ja edistää. Se on jotain aivan toista kuin tuo itsenäisyys, johon emansipatsioni pyrkii. Voipi olla hyvä, että nainen määrättyllä ijällä tulee lain edessä täysivaltaiseksi, mutta vielä parempi on, jos hänellä on tuo valta jokaisen miehen yli tai vaikkapa vain yhdenkin miehen yli, että he tottelevat hänen toivomuksiaan. Tämän ehtona on, että hän omistaa naisellisuuden älyä ja naisellisuuden valtaa.

Poikkeustilassa, kun nainen avioliiton kautta ei saavuta turvattua asemaa, on tosin paha, että laki ja totuttu tapa useimassa maassa asettaa esteitä hänen tielleen, niin että hän ainoastaan vaivoin voipi elättää itseään. Mutta luultavaa on myöskin, että toisenlaisen naiskasvatuksen kautta tällaiset poikkeustapaukset vähenevät. Jos nainen kasvatettaisiin tarkoitustaan varten, niin ehkä hän silloin harvemmin jäisi tästä osattomaksi — eikä omistaisi itselleen mamseli Bremerin emansipatsionihoureita. Ne kuuluisat kirjailijanaiset, jotka ovat omaksuneet nuo uudet aatteet naisen yhteiskunnallisesta asemasta, ovat tehneet sen, kun eivät naisina ole saavuttaneet onnea; he tahtoisivat yhtäikaa jakaa miehen työn ja kunnian ja nauttia naisen voitoista. Mutta se on mahdotonta. Sentähden tuntuu heistä maailma nurinkuriselta ja he vaativat sen parantamista.»

Snellman lausui monta kertaa hyvin jyrkkiä mielipiteitä tähän snuntaan. M. m. sanoo hän puhuessaan tyttökoulujen opetuksesta, että se, minkä nainen välittömästi voipi toimia yhteiskunnan ja valtion hyväksi sekä inhimillisen sivistyksen

hyväksi tieteen ja taiteen alalla, on verrattain vähäarvoista siihen nähden, mitä hän voipi vaimona ja äitinä välillisesti aikaansaada miehensä ja lastensa kautta, sekä yleensä tavan luojana yksityisessä elämässä. (Litteraturbladet 1858.) Kuinka vähän Snellman itse asiassa oli tutkinut naiskysymystä osoittaa seuraava lausunto hänen valtio-opillisissa luennoissaan (1863): — »naisemansipationissa on ollut ihmiskunnalle tärkeä se seikka, että naisen vaikutus perheessä on saavuttanut yhä enemmän tunnustusta ja luonnollisesti sekin seikka, että hän on tullut yhä pystyvämmäksi tähän tehtäväänsä. Tämä on suora vastakohta uudenaikaisille emansipationivaatimuksille, joiden mukaan naisen toimintaa perheessä pidetään liian halpana ja rajoitettuna». Tämä jyrkkä lausunto tuntuu jotenkin omituiselta, kun muistaa, että tuon »uudenaikaisen emansipationin» eturivin edustajina silloin olivat Fredrika Bremer, rouva Adlersparre, Elisabeth Cady Stanton ja John Stuart Mill, sillä vaikea on löytää kirjailijoita, joilla olisi ylevämpi käsitys perhe-elämän pyhydestä kuin heillä.

Tähän asti ei Suomen naisilla ollut omista riveistään lähtenyttä puolustajaa. Mutta v. 1856 alkoi Snellmanin julkaisemassa Litteraturbladetissa ilmestyä sarja kynäelmiä »Teckningar och Drömmar» (»Kuvaelmia ja Unelmia»), joiden kirjoittaja oli nimimerkki —a —g. Ne ovat oikeastaan suorasanaisia runoelmia, keveitä, henkeviä, surunvoittoisia ja niiden pääsävelenä on myötätuntoisuus kärsiviä, heikkoja ja unhotettuja kohtaan, ne kuvaavat »yksinäisyydessä pusertunutta kyyneltä, hiljaisen kärsijän kätkeytyä tuskaa». Ne »etsivät kätkeytyjä kyyneleitä, jotka kenenkään huomaamatta ovat maahan pudonneet, mutta varsinkin etsivät ja kokosivat ne kaikki kyynleet naisen sydämen syvyydestä». Näiden kuvaelmain kirjoittaja oli *Fredrika Runeberg*, suuren kansallisorunoilijamme puoliso, ensimmäinen nainen, joka Suomessa julkisesti puhui oman sukupuolensa puolesta. Jalossa kultahohteessa hänen nimensä meille loistaa viime vuosisadan keskivaiheilta. Hän kuvaa näissä kynäelmissä niiden naisten kovaa kohtaloa, jotka maailman eri kulmilla elävät oloissa, joissa monivaimoisuus vielä vallitsee.

Fredrika Ru-
neberg.

Hän tahtoo ikäänkuin muistuttaa, kuinka äärettömät joukot naisia vielä huokaavat suurimmassa orjuudessa. Mutta hän kuvaa myöskin kuinka alistetussa asemassa nainen elää useimpien sivistyneitten kansojen keskuudessa. Näissä kuvaelmissa ilmestyy niin nykyaikainen katsantotapa, niin selvä käsitys naisen asemassa esiintyvistä heikoista kohdista, että luulisi useita niistä meidän päivinämmä kirjoitetuiksi.

Varmasti ja erehtymättä paljastaa hän kipeän paikan, joko hän kuvaa vanhojen, rumien naisten halveksumista, osoittaa naisten korkeamman kasvatuksen, ammattikasvatuksen ja työvalinnan vapauden puutetta, naisten alistettua asemaa avioliitossa, naislääkärien puutetta, eri perintöoikeutta tai pikkumaisuutta ja tyhjyyttä naisten elämässä, joka vähitellen tukahuttaa heidän sielunsa. Aina tapaamme me hänessä saman palavan myötätunnon, saman jalon suuttumuksen n. s. »naisen kohtalo» kohtaan. Samojeedilaisnainen Aikyn sanoo: »Oletko sinä vaimosta syntynyt, onko sinun maassasi naisia, koska minua surkuttelet? Enhän minä ole kovaosaisempi muita naisia, sellainen on meidän kohtalomme. — Se johtuu siitä, että nainen on heikko, että hän on huono. Eihän poro saa valittaa sitä, että ihminen häntä räkkää; ei metsäkana saa valittaa, että hänet paulaan pyydetään; ei nainen saa valittaa orjanosaansa.» Sama sokea alistuminen kohtalon alle ilmenee myöskin niissä naisluonteissa myöhemmältä ajalta, joita kuvataan »Facetter af qvinnans lif» (Särmiä naisen elämästä) nimisessä kertomuksessa, — alistuminen, joka tukahuttaa kaiken halun, kaikki toiveet olojen kehittymisestä parempaan päin. Tutustumme vanhaan lasimestarin vaimoon, jonka 12 vuotias poika työnjohtajan nimellä oli liikkeen etupäässä, silloin kuin äiti työn suoritti ja kiitti poikaa siitä »että tämä oli niin erinomaisen hyvä hänelle ja siskoilleen, että hän antoi heidän kaikkien elää siitä mitä he ansaitsivat verstaassa.» Me luemme kuinka naisten räätäli Turussa raivostuu, kun »naisväki rupesi tunkeutumaan miesten tehtäviin», s. o. ompelemaan naisten leninkejä. Kerrotaan op pineesta, lahjakkaasta tyttärestä, jota isä syleilee, huohtaen: »ah, minkätähden sinä et ole poika!» Luemme nuoresta rou-

vasta, joka ajatuksissaan sepitti ihania runoja ja joka sisäisen pakon vaatimana joskus pani niitä paperillekin, mutta jonka täytyi tukahuttaa runolliset taipumuksensa, kunnes hänen viimein onnistui »kaivaa maahan runoutensa niin, että hän näkee vain mullan eikä kukkasia». Luemme kahdesta rouvasta, joista toinen aina ompeli korko-ompelua »sillä käyttää Jumalan kirkasta valoisa päivää lukemiseen, siihen on se liian hyvä» ja toinen, joka ei antanut »kastekkeen kuohua» kirjain takia ja jolla siitä syystä oli useampina viikon päivinä aikaa käydä vieraisilla. Ja vihdoin tutustumme häneen, joka aivan nuorena oli »sairastunut erääseen noita tauteja, jotka me tavallisesti uskomme lääkäriille silloin, kun on liian myöhäistä niitä parantaa», tai häneen, joka oli toimittanut veljensä urkurinvirkaa kokonaista kaksi vuotta, mutta joka ei veljensä kuoltua saanut tätä virkaa, koska hän oli nainen.

Ettei naisen asema suinkaan tarvinnut jäädä sellaiseksi kuin se oli, siitä oli Fredrika Runeberg täysin vakuutettu. Suruvoittoisuudestaan huolimatta, joka on hänen runoudelleen ominaista, ilmenee siinä aina se toivo, että valoisan ajan koitto ei ole kaukana. »Että päivä koittaa, sitä en hetkeäkään epäile», — kirjoittaa hän eräässä kirjeessä. — »Vaikkakin vuosisata tai toinen lisätään noihin tuhansiin vuosiin, täynnä huokauksia, joilla ei ole edes ollut oikeutta päästä kuuluviin, niin, jotka itesoimauksen koko katkeruudella ovat painaneet sydämiä, jotka ovat pitäneet itseään rikollisina siksi, että itsekseen ovat uskaltaneet valittaa sitä, mikä on kuin onkin naisen tarkoitus, Luojan hänelle määräämä osa: kieltäymystä ja kärsimystä.»

Kuinka paljon Fredrika Runeberg oli saanut vaikutelmia Fredrika Bremeriltä, sitä ei hänen kirjoituksistaan eikä kirjeistään voi päättää. Että hän tunsu kiitollisuutta ja myötätuntoa suurta kirjailijaa kohtaan ja oli yksi niitä harvoja, jotka ymmärsivät ja puolustivat häntä »Hertha»-taistelussa, sitä todistavat ei ainoastaan monet lausunnot kirjeissä, vaan myöskin yksi hänen kuvaelmistaan, »Ne kolme, jotka muuttivat Ruotsiin».

Fredrika Runeberg otti innokkaasti osaa n. s. »rouvasväenyhdistyksiin», joita vuodesta 1847 alkaen, silloin vallitsevan hädän johdosta, oli perustettu useampaan eri paikkakuntaan. Vaikka niiden tarkoitus oli niin viaton ja luvallinen kuin olla voi, nim. auttaa puutetta kärsiviä naisia ja lapsia ja hankkia näille työtä, herätti asian uutuus epäluuloa. Oli niitä, jotka ihmettelivät, »miksi naisväki työskenteli yksin ilman herrojen apua», tai joiden mielestä »naisväen ei pitäisi juosta vaivashoidon asioilla, vaan istua kiltisti kotona sukankutimensa ja puuronsa ääressä». »Kaikkein suurinta vastustusta», sanoo rouva Runeberg, jonka kirjeestä edellämainitut lauseet ovat lainatut, »saivat rouvasväenyhdistykset kokea naisten puolelta, jotka pitivät niitä turhina, tyhjämpiväisinä ja liian emansipeerattuina». Nämä yhdistykset saivat kuitenkin Z. Topeliuksessa mahtavan puolustajan, joka v. 1854 kirjoitti Helsingin rouvasväenyhdistyksestä (Helsingfors Tidningar n:o 9) — »yhdistyksen tarkoitus on kaikessa yksinkertaisuudessaan mitä suurimpia ja ihanimpia. Nainen täyttää siinä suuren kutsumuksensa, nim. jalostuttaa, sovittaa, hoitaa ja lohduttaa elämän katkeraa kurjuutta . . . Hän ei tätä tehdessään mene ulkopuolelle kotiaan, niinkuin ne arvelevat, jotka aivan oikein sanovat, että perhe on naisen maailma. Hän käsittää vain kodin tarkoituksen laajenmassa ja kristillisessä merkityksessä.»

Ino Cygnaeus.

Tähän aikaan (v. 1859) ilmestyi Uno Cygnaeuksen ehdotus kansakoulujen ja kansakouluopettaja-seminaarien järjestämisestä Suomessa. Tässä ehdotuksessa on seuraava merkillinen lausunto: »Kaikkein tärkeimpänä pidän minä sen, että naissukupuoli, jonka Jumalalta määrätty kutsumus on hoitaa suvun hennoimpia taimia, saa jotain opetusta ja ohjausta ensimmäisessä sekä ruumiillisessa että henkisessä lastenhoidossa ja yleisessä terveysopissa. — Jos rahallisista syistä ei voida tyttö- ja poikakouluja samaan aikaan perustaa, pidän ensinmainitut tärkeämpänä kuin viimemainitut. — Ei voitane vastustaa sitä, kun on kansansivistys kysymyksessä, että etupäässä on vaikuttettava naisen sivistyttämiseksi.» Nämä sanat sekä se lämpö, jonka Uno Cygnaeus alusta alkaen omisti sille ajatukselle että

myöskin naisia käytettäisiin vastaisen kansakoululaitoksen palveluksessa, vaikutti herättävästi moneen ja sai heidät antautumaan tähän toimeen. Moni heistä matkusti Sveitsiin — jotkut Cygnaeuksen ehdotuksesta valtion varoilla — valmistuakseen vastaiseen tehtäväänsä, ja pienessä vinttikamarissa Bernissä tehtiin innostuneita suunnitelmia tuon laitoksen hyväksi, joka oli nouseva Suomen erämaahan.*)

Suomen naiselle muodostui 1860-luku monessa suhteessa käännekohtaksi. Vuonna 1862 kokoontui n. s. »Tammikuun valiokunta» valmistamaan asioita 1863 vuoden valtiopäiville. Arm. esitysten joukossa, joita senaatti oli valmistanut, oli myöskin esitys naisen täysivaltaisuudesta. Senaatin ehdotus oli seuraava: »vaikka nainen saamansa kasvatuksen kautta ahtaamassa kodin piirissä ja muissa yhteiskunnallisissa suhteissa, kauemmin kuin mies on sitä kokemusta vailla, jota tarvitaan kodin ulkopuolella olevien asioiden sekä omaisuutensa ominatakeiseen hoitoon, ei kuitenkaan voida naisen ominaisuuksia ja arvoa ilmeisesti polkematta tehdä sitä päätöstä, että hän aina on oleva tämän kokemuksen puutteessa. Naiselle tapahtuisi siis ilmeinen vääryys jos häneltä kielletäisiin oikeus hallita itseään ja omaisuuttaan, sittenkun hän on saavuttanut näihin asioihin tarvittavan kypsyyden. Tämän perustuksella tahtoi senaatti — ehdottaa sellaista muutosta, että nainen, vaikkei hän ole naimisissa, määrättyllä ijällä tulee täysivaltaiseksi.»

Toinen tärkeä naisia koskeva esitys oli se, joka käsitteli samaa perintöoikeutta. Senaatti lausuu ehdotuksessaan, »että uudistus saa eittämätöntä tukea niin oikeustieteeltä kuin luonnolliselta tunteelta».

*) Niiden joukossa, jotka matkustivat ulkomaille, oli Fanny John, sittemmin Gööös, joka v. 1861 suoritti kansakoulunopettajatutkinnon Bernissä ja 1862 opettajatutkinnon sikäläisessä yliopistossa, voidakseen hakea paikkaa korkeammassa tyttökoulussa. Yhden vuoden hän oli opettajana saman kaupungin seminaariin yhdistetyssä 6-luokkaisessa tyttökoulussa. Palattuaan kotiin tuli hän Jyväskylän seminaarin ensimmäiseksi johtajattareksi. Muista mainittakoon Charlotte Lydecken, edellisen seuraaja Jyväskylän seminaarissa, Kitty Åberg ja Edla Soldan. Oli muitakin naisia, jotka alusta alkaen ryhtyivät tähän suureen henkiseen viljelystyöhön.

Se keskustelu, joka Tammikuun valiokunnassa syntyi näiden molempien esitysten johdosta, oli pitkä ja perinpohjainen sekä yleisluonteeltaan maltillinen ja ihmisystävällinen. Ainoa lausunto, jossa uudistusta jyrkästi vastustettiin, oli suuren pietistijohtajan rovasti Juhana Fredrik Berghin puhe. Puhuja näet »Jumalan sanan, luonnon järjestyksen ja kokemuksen nojalla tahtoi lausua mielipiteenään, että mies henkisessä ja ruumiillisessa suhteessa on naista etevämpi ja siis velvollinen käyttämään lahjojaan myöskin naisen hyödyksi ja menestykseksi» (s. o. olla naisen holhoojana tämän elinajan). Kuitenkin tahtoi hän suoda helpoituksia, kun nainen hakee oikeutta tulla täysivaltaiseksi.)*

Senaatin ehdotus aviopuolisoiden naimaoikeudesta oli näin kuuluva: — »Aviopuolisoiden naimaoikeudesta heidän yhteiseen omaisuuteensa säädetään N. K:n 10 luvussa, maanlain mukaan, että miehelle kuuluu kaksi kolmannesta ja vaimolle yksi kolmannes, jota vastoin he, kaupunkilain mukaan, sekä silloin kuin aviopuolisot kuuluvat pappissäätöön, nauttivat naimaoikeutta pesään kumpikin puolella osalla. Tämä maanlain säätämä erilaisuus miehen ja vaimon oikeudessa omaisuutta jaettaessa perustui tuohon vanhempien aikojen yleisesti kannattamaan mielipiteeseen, että mies yhteiskunnallisessa suhteessa oli naista etevämpi, jonka mukaan poikakin nauttii suurempaa perintöosuutta kuin tytär. Mutta koska luonnollisen oikeuden ja kohtuuden kannalta aviopuolisilla tulee olla sama oikeus

*) Valiokunnan jäsenet kreivi Creutz, vapaaherrat Carpelan ja Boije, varatuomarit Järnefelt ja Taube, maanviljelijä v. Essen, tuomiorovasti Renvall ja A. G. Borg, rovastit Andelin ja Sohlberg, professori F. L. Schauman, pormestarit A. Juselius, R. Örn, J. Mölsä ja G. Tengström, kauppaneuvos J. W. Snellman, kauppias A. Björnberg, talolliset Jaatinen ja Sjöstedt puolustivat naisen täysivaltaisuutta. Useat heistä, aatelissäädyn jäsenet, tuomiorovasti Borg, pormestarit Juselius ja Tengström, talolliset Jaatinen ja Sjöstedt puolustivat samaa perintöoikeutta ja naimaoikeutta. Rovasti Andelin lausui m. m., että jo naisen arvo ihmisenä vaati lakimuutoksia näissä suhteissa. Asiaa vastustivat rovastit Europaeus, Alopaeus ja J. F. Bergh. Neljälläkymmenellä äänellä seitsemää vastaan hyväksyttiin esitys naisen täysivaltaisuudesta.

heidän yhteiseen omaisuuteensa, ja koska laissa säädetty maa-
lais- ja kaupunkioikeuden välinen eroitus oli omansa synnyttä-
mään vain rettelöitä, joista yhteiskunnalle ei ollut vähintäkään
hyötyä, ja jolla erilaisuudella ei edes nyttemmin muutamissa
kohdin ole pätevää perustusta, arveli senaatti täytyvänsä puol-
taa sellaista muutosta mainittuun lainkohtaan, että aviopuoli-
soilla on yhtäsuuri osuus heidän yhteiseen omaisuuteensa, kuu-
lukootpa mihinkä säätyyn hyvänsä ja omistakoot tämän omai-
suuden joko kaupungissa tai maalla, jonka johdosta myöskin
huomenlahjaa koskeva säädös mainitun N. K:n 9 luvussa olisi
samaa suuntaan muutettava.»

Tämä esitys hyväksyttiin valiokunnassa 41 äänellä 6 vas-
taan, samoin esitys yhtäläisestä perintöoikeudesta. Koska nämä
molemmat asiat lykättiin toiseen luokkaan, eikä ensimmäiseen,
pani vapaaherra Carpelan vastalauseen, jossa m. m. sanottiin: —
»minun mielestäni vaatii aika, että kysymys naisen ja miehen
yhdenvertaisuudesta nopeasti ratkaistaan, ei ainoastaan muodol-
lisesti vaan tosiasiallisesti». Valiokunta teki myöskin ehdotuk-
sen siitä, että naimaton nainen 25 vuoden iässä julistettaisiin
täysivaltaiseksi.

Seuraavan vuoden (1863) valtiopäivillä alkoi arkkipiispa Ber-
genheim pappissäädystä keskustelun näistä kysymyksistä muuta-
milla sanoilla, huomauttaen että kristinusko oli vapauttanut nai-
sen siitä riippuvaisuudesta, johon pakanuuden pimeys oli hänet
sitonut, sekä että kristinuskon julistama periaate kaikkien ih-
misten yhdenvertaisuudesta sisälsi sen käsityksen, että kristilli-
syyteen perustuva ja yhä kohoava yhteiskunnallinen edistys oli
saattava naisenkin yhteiskunnallisen oikeuden tunnustetuksi ja
siinä kohden tapahtuneen ammoisen vääryyden korjatuksi.
Senjälkeen lausui kontrahtirovasti, tohtori Granfelt m. m. —
»Määrättyyn ikään tulleen naimattoman naisen oikeus hoitaa
omaisuuttaan on (valiokunnan ehdotuksessa) tunnustettu, mutta
mistä ikävuodesta tämä oikeus on hänelle suotava, siitä ei ole
voitu tulla täyteen yksimielisyyteen, koska on arveltu naiselta
puuttuvan se »teräväjärkisyys, vakavuus ja itsenäisyys», minkä
mies 21 vuoden iässä omistaa. Virheelliset perustelmat vievät

Naisasia val-
tiopäivillä v.
1863.

pakostakin vääriin johtopäätöksiin, ja naisen kyvystä hoitaa omaisuuttaan on tehty se johtopäätös, että hän 25 vuotta täyttäneenä, s. o. tuona naiselle aina niin tärkeänä merkivuotena, jolloin naimisiin joutuminen alkaa käydä hänelle epävarmaksi, yhtäkkiä saavuttaisi sen »teräväjärkisyden, vakavuuden ja itsenäisyyden», mikä tässä tapauksessa on pidetty välttämättömänä ehtona, jotta hän pääsisi tasa-arvoiseksi 21 vuotta täyttäneen miehen kanssa. — — Mitä ensiksikin »teräväjärkisyteen» tulee, pitäisi saavutetun kokemuksen nojalla tässä meidän säädys­samme voida yksimielisesti todistaa, että nuori kansannainen useimmissa tapauksissa järjen kehityksessä voitaa ikäisensä miehen, eikä tee sitä ainoastaan nuoremmalla ijällä, vaan myös­kin sillä ijällä, jolloin mies tulee täysivaltaiseksi. »Vakavuutta» sanan oikeassa merkityksessä, tavataan nykyisissä oloissa naisessa täydelleen saman verran kuin miehessä. Mitä »itsenäisyyteen» tulee, jota myöskin on pidetty erityisenä miehen ominaisuutena, voitaneen sitä vastaan hyvällä syyllä muistuttaa, että naisen kasvatuksen luonne, ja elämänsuunta on kauttaaltaan sellainen, että hänestä kehittyisi epäitsenäinen, väkeväm­mästä miehestä riippuvainen olento. Tämä kiero ja väärä suunta naisen kasvatuksessa on tehnyt hänestä heikon köyn­nös­kasvin, joka on pakoitettu hakemaan tukea itsekkäältä mieheltä, jonka itseottama, etupäässä ruumiillisen voiman määrää­mä oikeus, aikojen kuluessa on ollut ja valitettavasti vielä tänäkin päivänä on, itsekkään mielensä mukaan, järjestää ja määrätä naisen niin henkiset kuin taloudelliset oikeudet. Lakia­saatavalle miehelle pitäisi jo toki olla selvää, että aikamme vaatii naiselle samaa oikeutta kuin miehellä on hallita omaisuuttaan. Tunnustaahan laki tämän oikeuden leskelle olkoonpa hän minkä ikäinen tahansa. Tämä on sangen merkillinen epä­johdon­mukaisuus, sillä avioliittonsa aikana on nainen taval­lisissa oloissa, tuskin muuta oppinut kuin tullut vieläkin epä­itsenäisemmäksi kuin vanhempiansa kodissa ollessaan. — — Antakaa Suomen naiselle laajemmat tiedot kaikissa hyö­dyllisissä aineissa, antakaa hänelle omintakeisen aseman var-

muus ja hän tulee pian osoittamaan, että hän on tämän luottamuksen arvoinen!

— Toisessa, naisen naimaoikeutta koskevassa kysymyksessä ilmenee miehen itsekäs lainsäädäntö vieläkin räikeämmällä ja oikeutta sekä kohtuutta loukkaavalla tavalla. Sillä koska naista pidetään ruumiillisesti aikasemmin kehittyneenä ja koska hän sentähden saapi aikasemmin mennä avioliittoon kuin mies, mistä käsittämättömästä syystä hänen sielullista kehitystään pidetään niin ala-arvoisena, ettei hän siinä kohden olisi edes miehen tasalla? Kokemus onkin osoittanut, että nainen tässäkin suhteessa on asetettava tasa-arvoon miehen kanssa, vaikka hänen kasvatuksensa yleensä onkin senlaatuinen, ettei hän voi ajatella muuta elämänuraa, kuin tuota usein vähemmin kadettavaa liittoa miehen kanssa, jonka tahdottomaksi jäljittelijäksi hän pakostakin tulee. Opettakaa naista käsittämään, että hänellä omasta puolestaan on korkea ja pyrkimystä ansaitseva päämäärä, jonka puolesta hänen tulee taistella; antakaa hänelle sellainen kasvatusta, että hän jo aikaisin oppisi käsittämään luonnollaisen taipumuksensa oikeata suuntaa ja hän on varsin monessa suhteessa oleva miehestä edellä, ja huomatkamme, me itsekäät miehet, nainen pystyy aina selvemmin arvostelevaan miehen luonteen omituisuuksia, hänen siveellisiä puutteellisuuksiaan tai mahdollisia hyviä puoliaan, jotka nyt useinkin jäävät häneltä käsittämättömiksi. Ei tarvitse miehen sentähden peljätä, jos hän on naisen rakkauden arvoinen, että hänen pitäisi erakkona kulkea läpi elämän, vaikka hän onkin vapauttanut tämän naisen luonnottomista kahleista. Ei vainenkaan, sillä sellaisissa olosuhteissa suurenee vain kodin onnen mahdollisuus; silloin ei tarvitse esiintuoda tuota avioliiton yhtä puolta, että nainen »on annettu miehelle avuksi», vaan silloin tulevat nuo kaksi yhdeksi sanan kristillisessä merkityksessä.»

Professori tohtori Granfelt, joka valiokunnan jäsenenä oli kannattanut ehdotusta että nainen 25 vuoden ikäisenä julistettaisiin täysivaltaiseksi, esiintoi pitemmässä lausunnossa m. m. seuraavat näkökohdat: »Täysin oivaltaen, että nainen erikoisluonteensa ja tarkoituseränsä perustuksella on saapa erityisen

aseman yhteiskunnassa, en omasta puolestani kuitenkaan vähääkään epäile sanoa, että häntä tässä nyt käsiteltävässä asiassa, kuten yleensä kaikissa muissakin suhteissa, on ammoisista ajoista kohdeltu tavalla sellaisella, jossa kuvastuu enemmän miehen ruumiillinen voima sekä hänen henkinen raakuutensa ja ylimielisyytensä, kuin oikeuden ja kohtuuden vaatimukset. Sillä kun naiselta kielletään kaikki täysivaltaisuuden oikeus äsken mainitussa tarkoituksessa, niin julistetaan samalla, että hän koko elämänsä iän on kykenemätön saavuttamaan siveellistä kypsyyttä ja vapautta; mutta samalla kielletään häneltä se perusominaisuuskin, joka muodostaa ihmisen todellisen luonteen, ja halvennetaan mitä loukkaavimmalla tavalla hänen ihmisarvoaan. Se on kristinusko, joka on julistanut ihmisen vapaaksi persoonallisuudeksi uskonnollis-siveellisessä suhteessa, ei ainoastaan miehen, vaan myöskin naisen, ja tämä seikka on siten vaikuttanut yleiseen oikeuskäsitteeseen, että nyttemmin lainsäädäntö miltei kaikissa Euroopan maissa on myöntänyt naiselle tuon niin tärkeän yhteiskunnallisen oikeuden saada itse hallita persoonaansa ja omaisuuttaan.»

Rovasti J. I. Bergh lausui: — »herra puhemies on tämän kysymyksen keskustelua alettaessa viitannut siihen, että kristinusko on vapauttanut naiset siitä riippuvaisuuden tilasta, johon pakanuuden pimeys on hänet sitonut. Tuohon syvään totuuteen perustuu oleellisesti tämäkin kysymys, mutta jokaista pyhääkin totuutta voidaan liioitella ja väärin käyttää, joten se äärimmäisyyksiin johdettuna vedetään lokaan. — Tätä kysymystä koskevissa lausunnoissa on ilmennyt sangen hämmästyttävä epätieteellisyys; on sekoitettu toisiinsa kaksi eri asiaa, nimittäin naisen ja miehen tasa-arvoisuuden ja naisen ihmisarvon käsite ja hänen yhteiskunnallisen täysivaltaisuutensa käsite. Se osoittaa todellakin suurinta epätieteellisyyttä, kun sielutieteellisillä perusteilla luullaan voitavan todistaa, että naisen tulee yhteiskunnallisesti olla miehen vertainen, tai sitäkin korkeammassa asemassa, mutta samalla jäävätään eräs kristinuskon ja tieteen tunnustama totuus, se nimittäin, että nainen on se heikompi astia.

— — Naisen aikaisempi kehitys perustuu peräti toiseen syyhyn, kuin siihen, minkä muutamat puhujat ovat esittäneet. — — Se seikka, että nuori nainen rippikoulussa on poikaa etevämpi ei suinkaan aiheudu siitä, että hän henkisesti olisi miestä kyvykkäämpi, vaan siitä, että hän on luonteeltaan tunteellisempi ja antaa vastauksensa sydämensä johtamana, jota vastoin poika, joka on luonteeltaan harkitsevampi, usein eksyy, kun harkinta ja sydämen ääni joutuvat ristiriitaan. — Nainen kuuluu perheelle ja hänen tarkoituksensa on toimia perheen hyväksi. Hänen kasvatuksensakin tapahtuu sentähden sekä perheen piirissä että perhettä varten. Tämä on säännöllisen elämän laki, sitä ei voine kukaan kieltää; päinvastaiseen suuntaan esitetyt asianhaarat ovat vain poikkeustiloja, jotka ainoastaan sellaisina jossakin erikoistapauksessa pitävät paikkansa.

Tästä seuraa johdonmukaisesti, ettei naisen täysivaltaisuus ole yleisenä sääntönä, vaan poikkeuksena. Minun täytyy siis pysyä siinä periaatteessa — — että nainen tunnustettaisiin täysivaltaiseksi ainoastaan siinä tapauksessa, että hän sitä asianomaisen oikeuden edessä joko itse tai valtuutetun kautta anoo. Yhteiskunnallinen laki ei ole yleisesti pätevä oikeuden oppi, ja se ikä, jossa naimaton nainen voidaan julistaa täysivaltaiseksi, riippuu minun mielestäni henkilöstä itsestään.» — Puhuja ei toivonut mitään uudistusta enemmän tässä kuin kysymyksessä naittaja-oikeudesta.

Tuomiorovasti Renvall yhtyi niihin puhujiin, jotka olivat vastustaneet ihmisarvon ja yhteiskunnallisen täysivaltaisuus-käsitteiden sekoittamista. Edellisen oikeuden oli jo kristinuskosta täydellisesti tunnustanut naiselle; tämä nyt kysymyksessä oleva täysivaltaisuus tarkoitti ainoastaan naisen suojelemista vääryyksiltä yhteiskunnan taholta. Sentähden ovat miehen ja naisen täysivaltaisuus niin erilaisia. Kun mies on tullut täysivaltaiseksi, on hän tullut sitä ijäksi päiviksi; mutta kun nainen on tämän asteen saavuttanut, on se vain tapahtunut joksikin määräajaksi. Nainen jopa haluaakin tulla jälleen vajavaltaiseksi, joka tapahtuu, kun hän menee naimisiin.

Lopuksi merkittäköön, että rovasti J. I. Bergh, ennenkuin äänestettiin naittajaoikeuden poistamisesta, lausui: »ettei hän voinut käsittää, kuinka Suomen papisto, jonka tehtävänä oli »Jumalan sanan hoitaminen, saattoi niin tajuttomasti äänestää kumoon vanhempien oikeuden.»

Kun kysymystä talonpoikaissäädystä käsiteltiin, lausui m. m. valtiopäivämies Klami, ettei hän voinut pitää oikeana, mitä lakivaliokunnan mietinnössä oletetaan, että nainen on vailla sitä teräväräjäisyyttä, vakavuutta ja itsenäisyyttä, jota vaaditaan, voidakseen määrätä omasta puolestaan ja taitavasti hoitaa omaisuuttaan. Kokemus osoittaa, että hän usein on miestä etevämpi; ja jos nainen maassamme jossakin suhteessa olisi vähemmän kehittynyt kuin mies, niin riippuu se hänen alistetusta asemastaan yhteiskunnassa. Nainen on siveellisempi, käytännöllisempi ja säästäväisempi kuin mies. Miehen velvollisuus on, kun hän lakisäädösten kautta määrää naisen kohtalon, osoittaa hänelle oikeutta. Puhuja vaati naiselle samaa oikeutta kuin miehellä on täysivaltaisuuteen nähden. — Valtiopäivämies Puhakka oli samaa mieltä ja piti naisen ihmisarvoa loukkaavana, jos katsotaan, että naisen henkiset ominaisuudet ja kyky hallita omaa persoonaansa ja omaisuuttaan ovat miehen ominaisuuksia alarvoisemmat. Kokemus osoittaa, että monen täysivaltaisen miehen pitäisi oikeastaan olla holhojavallan alaisen, sillä välin kuin moni nainen taidolla hoiti omaansa. — Keto arveli, että jos 19:llä vuosisadalla nainen 21 vuotiaana julistetaan täysivaltaiseksi, niin 20:s vuosisata luultavasti pitää tämän toimenpiteen ymmärtämättömyytenä. Simolin väitti niitä vastaan, jotka vaativat naisen ja miehen tasa-arvoa, että Raamattu ei ainoastaan sano, että nainen luotiin myöhemmin kuin mies, vaan että tämä tapahtui miehen tähden, sekä että nainen heikompana olkoon miehen vallan alainen. Kumpulainen vaati naiselle täysivaltaisuutta 21 vuoden iässä, sillä tämä pakoittaisi häntä itsetoimintaan ja hankkimaan itselleen niitä tietoja, joita hän kaipasi. Klami lausui, ettei kansa koskaan ole tarvinnut katua sitä, mitä se on edistyksen ja vapauden hyväksi tehnyt. Östring muistutti, että Vanhan testamentin aika oli orjuuden aika,

mutta kristinoppi tunnusti naisen ihmisarvon ja julisti hänet vapaaksi niistä kahleista, jotka siihen asti olivat hänet sitoneet.

Esitys naisen täysivaltaisuudesta 25 vuoden ijällä samoin kuin täysivaltaisen naisen naittajaoikeuden lakkauttaminen hyväksyttiin, mutta kysymys perintöoikeudesta raukesi aatelis- ja talonpoikaissäädyn vastustuksen johdosta.

Esitys, jonka johdosta siveellisyyskysymys luultavasti ensi kerran tuli julkisen keskustelun alaiseksi meidän maassamme, koski rangaistumääräyksiä lapsenmurhasta, sikiönsalaamisesta j. n. e. Harvoin astuu mieltä järjestyttävämällä tavalla eteemme se kiero ja oikeudenvastainen asiointi, että mies yksin on lainsäätäjänä, kuin lukiessamme noista arkaluontoisista, yksityiskohtiin menevistä selityksistä, jotka koskevat lapsen syntymistä, äidin sielun- ja ruumiintilaa kohta synnyttämisen jälkeen sekä sitä periaatetta, onko äiti vai lapsi uhrattava, kun toisen tai toisen henki on kysymyksessä j. n. e., joista oppineet professorit täällä väittelevät ja joista lausunnoista riippuu naisen elämä tai kuolema, kunnia, vankeus, tai elinkautinen häpeä. Kaikki tämä tulee aina jäämään miehille olettamukseksi ja kuitenkin ottavat he päälleen sen vastuunalaisuuden, että käyvät siitä päättämään naisia kuulematta. Omituista on sekin seikka, että 12-vuotista tyttöä tässä sanotaan naiseksi, kun on kysymyksessä rangaistuksen määrä miehelle, joka on tehnyt siveelisyysrikoksen häntä vastaan, jota vastoin nainen vasta 25 vuoden ijässä tulee täysivaltaiseksi ja vaimona aina on vajavaltainen. Kiitollisuudella kuitenkin merkittäköön, että herrat Silfversvan, von Knorring ja von Weissenberg y. m. jalomielisesti ja valistuneesti moittivat yhteiskuntaa sen puolueellisuudesta mieheen nähden; tunnustettava on sekin seikka, että kysymystä käsiteltiin arvokkaalla tavalla.

Omituista oli, että 1863 vuoden valtiopäivät soivat naiselle kunnallisen äänioikeuden maalaiskunnissa, oikeus, jonka 1872 vuoden valtiopäivät soivat naisille kaupungeissa, kun hyväksyivät kaupunkien kunnalliset. Suomen nainen sai siis enemmän kuin neljäkymmentä vuotta sitten oikeuden, jonka Tanskan naiset vasta vuonna 1908 saavuttivat.

Naisasia valtiopäivillä v. 1867, 1872 ja 1878.

Kysymys yhtäläisestä perintöoikeudesta otettiin uudestaan käsiteltäväksi 1867 vuoden valtiopäivillä erään anomuksen johdosta, jonka valtiopäivämies Keto teki talonpoikaissäädystä, mutta hyljättiin näillä sekä seuraavilla valtiopäivillä. Vuonna 1872 jättivät anomuksia yhtäläisestä perintöoikeudesta ja naimo-oikeudesta vapaaherra C. J. Carpelan aatelissäädystä, kappalainen Anton Lilius pappissäädystä ja J. E. Rosenberg talonpoikaissäädystä, mutta vasta 1878 vuoden valtiopäivät hyväksyivät nämä vaatimukset. Näillä valtiopäivillä herätettiin ensi kerran maassamme kysymys naisen kasvatuksen parantamisesta. Ehdotuksen tekijä oli herra Edv. Gripenberg; se ei silloin johtanut mihinkään tuloksiin, mutta keskustelussa kannattivat professorit Th. Rein ja J. Pippingsköld naisen pääsyä yliopistoon. Toinenkin huomattava kysymys oli esillä näillä valtiopäivillä, nim. pastori K. F. Öllerin tekemä anomus samasta palkasta nais- ja miespuolisille kansakoulun opettajille. Yleinen valitusvaliokunta katsoi tosin että »yleisen tavan mukaan miespuolisella työntekijällä nykyään epäilemättä on suuremmat vaatimukset elämäänsä nähden, kuin naispuolisella», mutta hyväksyi muutamissa kohdin periaatteellisesti ehdotuksen. Samat valtiopäivät soivat naiselle — hyväksymällä uuden elinkeinolain — täyden oikeuden harjoittaa kauppaa ja elinkeinoja. Niinmuodoin tapaamme 1860- ja 1870-luvulla Suomessa samoin kuin Ruotsissakin saman viehättävän kuvan: valistuneita miehiä, jotka suuren ihmisrakkauden elähyttäminä vaativat uudistuksia naisen asemassa.

Lauri Stenbäck naimattomien naisten tehtävästä.

Moni esimerkki osoittaa, että kysymys naisen kasvatuksesta ja vaikutusalasta laajoissa piireissä 1860-luvulla joutui huomion esineeksi. Runoilija Lauri Stenbäck, yksi herännäisyyliikkeen johtajia, joka sanoi Fredrika Bremeriä »älykkääksi hupakoksi» ja joka ei vähääkään tuntenut myötätuntoisuutta naisasiaa kohtaan, kirjoitti m. m. kehoituksen maaseudun sivistyneille naisille, että he ryhtyisivät talonpoikaistyttöjä opettamaan. Ehdotuksensa perusteli hän seuraavalla tavalla: — — »Naimattomiksi jääneet vallasnaiset ovat aina herättäneet meidän syvää sääliämme ja heidän nykyinen kohtalonsa on tun-

tunut meistä valitettava. Sillä mikä voipi ajattelevasta, jalosta luonteesta, joka ei vielä ole kangistunut itsekkäisyyteen, tuntua enemmän masentavalta, kuin se tieto, ettei hänellä koko avarassa maailmassa ole muuta huolen esinettä kuin oma persoonansa ja että hän elelee kolkkoa elämäänsä tarpeettomana olentona, tuottamatta kenellekään etua tai iloa, mutta usein olemalla taakkana omalle itselleen? No niin, onko tämä välttämätöntä? Mikä estää heitä arvokkaasti täyttämästä paikkaansa ihmiskunnassa ja hankkimasta elämälleen paremman sisällön ja korkeamman tarkoituserän? Suuren ja laajan alan tarjoo heille siinä kohden kysymys naiskasvatuksen edistämisestä kansannaisten keskuudessa. Jos he uhraisivat yhden päivän, vaikkapa vain puolenkin päivää viikossa kootakseen ympärilleen muutamia maalaistyttyjä, harrastaakseen heidän parastaan ja koettaakseen henkilökohtaisen seurustelun kautta vaikuttaa heihin, niin olisi asia paikalla meneillään. Tuo lyhyt aika ei suinkaan olisi turhaan kulutettu, jos se käytettäisiin esim. sopiviin käsitöihin, jokapäiväisten talousaskareiden harjoitukseen, lauluun, jonkun opettavaisen kirjan ääneen lukemiseen, sekä sen sisältöä selittävään keskusteluun, jonka kautta lasten oikea käsitys, ajatus ja arvostelukyky voisi kehittyä ja terästyä ja hyvä tilaisuus voisi tarjoutua kaikenlaisten hyödyllisten neuvosten ja ohjeiden antamiseen.»

Ensimmäiset naisia koskevat lainlaadinnan uudistukset uudemmalla ajalla kuuluvat 1860-luvun merkkitapauksiin. Mutta samalla vuosikymmenellä tehtiin muitakin alotteita naisen aseman parantamiseksi. Muutamia vuosia 1863 vuoden valtiopäivien jälkeen julkaistiin naisasiasta nerokkain ja merkittävin lausunto, mikä meillä siihen asti oli joutunut julkisuuteen, ja sen teki yksi meidän suurista runoilijoistamme. Vuonna 1866 kirjoitti Z. Topelius jalon ja kauniin runonsa »Fredrika Bremerin muistoksi». Se salanimi, jonka nuori ylioppilas 1830-luvulla oli pannut Suomen äideille kirjoittamansa kehoituksen alle, oli kasvanut kunnioitetuksi ja rakastetuksi runoilijanimeksi. Runoilijan tietäjäkatseella huomasi hän sen liikkeen merkityksen, joka paraikaa oli käymässä naisten kohottamiseksi. Jo aikaisemmin,

Zacharias
Topelius.

keskustelussa Fredrika Runebergin kanssa, puhuu hän »naisen asiasta, siitä suuresta asiasta, joka tarvitsee kaikki työntekijänsä». Fredrika Bremerin muistoksi kirjoitettu runo on, vaikkakin runollisen kauniissa muodossa, jyrkin vaatimus saada käsitys naisesta muutetuksi, ja sitä voidaan sanoa ohjelmarunoksi; se sisältää itse asiassa ydinkohdan naisiasiaystävien vaatimuksista. Voidaanko ajatella sen suurempaa suuttumusta kuin se, joka huokuu noissa tunnetuissa säkeissä:

»Osaansa perittyä nainen kantoi,
Suudeltiin kuoliaaksi armotta;
Katseille miesten niinkuin keijut antoi
Tulvalta suloa — ei sielua!
Hän ihailtuna, maassa, sorrettuna,
Liehuen toimetonna loistossa,
Iestä kantain, kiitostakaan saamatta,
Ol' toiminnasta, muistostakin suljettuna.»

Tämä runo on kaikiksi ajoiksi kiinnittänyt Topeliuksen nimen Pohjoismaiden naisten historiaan. Vuonna 1882 laului hän samasta aineesta toisessa kauniissa, selväpiirteisessä runossa, joka oli omistettu Emma Irene Åströmille, Suomen ensimmäiselle naismaisterille. Siinäkin osoittaa hän kuinka hienosti ja syvästi hän kärsii siitä taakasta, joka naista painaa ja sanomattomalla myötätunnolla hän puhuu niistä monista, jotka kulkiessaan tiedon temppeleitä kohti tapasivat

»— vain etuluulot portinvartijoina,
ja tyhmyys kilpi oven suljetun.
He palasivat ääreen ompeluksen,
luo unten, kyynelten ja kaipauksen.»

Käytännöllistenkin uudistusten alalla on hän ottanut osaa tähän työhön, kun hän yliopiston rehtorina on puoltanut, että korkeakoulu avaisi ovensa naisille. Se ei ollut hänen syynsä, ettei hänen ehdotuksensa vienyt toivotuille perille. Myöhemmin; kun naiset olivat järjestyneet, auttoi hän monella tavalla heidän työtään nimensä arvokkaisuudella sekä suoranaisella kannatuksellaan. Rikkomatta väliänsä romantiikan kanssa, on

Topelius muissakin teoksissaan — paitsi noissa mainituissa runoissa — valmistanut tietä uudelle, vähemmän passiiviselle naistyyppille kirjallisuudessa. Tuleva aika osaa paremmin kuin me arvostella hänen merkitystään sille naisten sukupolvelle, joka hänen johtamana ja hänen suustaan on oppinut suuria ajatuksia, isänmaanrakkautta ja rakkautta niihin suuriin aatteisiin, »niihin yleviin, jalosyntyisiin ajatuksiin, jotka maailmankaikkuiden yössä kuni säkenet sytytetään meidän himmeän silmämme edessä».

Samaan aikaan kuin yleisö sanomalehtien palstoista seurasi Tammikuun valiokunnan ja 1863 vuoden valtiopäivien keskusteluja naisen perintöoikeudesta ja täysivaltaisuudesta, luettiin samaisten sanomalehtien viivanalaisissa novelleja ja kertomuksia, jotka käsittelivät samoja kysymyksiä. Ne olivat neiti Adelaide Ehrnroothin (nimimerkki A—i—a.) terävän ja kekseliään kynän tuotteita ja niiden kirjoittaja oli ensimmäinen, joka esitti naisasiaa sen nykyaikaisessa muodossa. Hänen kirjoitustapansa ei ollut tuota alistuvaa laatua, joka on ominaista Fredrika Runebergille; tulta ja säkeniä sähköyivät hänen kirjoituksensa ja hän kuului alun pitäen niiden joukkoon, jotka »suuteli ja surmasi ain' yhtä hartaasti». Vilkkaasti, joskus häikäilemättä, ryntäsi hän ennakkoluulojen lujaa linnoitusta vastaan, ja usein sai hän osakseen esitaistelijan tavallisen palkinnon: pilkkaa ja kiittämättömyyttä. Samoin kuin rouva Runeberg, esiintoi hän naisen kasvatuksen puutteet ja vaimon aseman kierouden, sekä hyökkäsi kaksinaista siveyskäsitetä vastaan ja vaati naisille täydet inhimilliset ja yhteiskunnalliset oikeudet. Neiti Ehrnrooth oli myös ensimmäinen, joka koetti pitää yleisöä naisasian kehityksen tasalla, julkaisemalla silloin tällöin sanomalehdissä kirjoituksia kysymyksen vaiheista ulkomailla tai mietelmiä sen johdosta. Hänen aikaisemmista kirjoituksistaan mainittakoon »Röst af en icke röstberättigad» («Äänioikeudettoman ääni») ja »Kåserier» («Jutelmia»), molemmat Helsingfors Dagbladissa v. 1873. Seuraavat kohdat hänen kirjoituksestaan »Bör kvinnan hafva rösträtt?» («Onko naisella oleva äänioikeutta?») mainittakoon. (H. D. 1887.)

Adelaide
Ehrnrooth.

— »Naisen äänioikeuden vastustajat väittävät ennen kaikkea, että nainen itse on tälle oikeudelle välinpitämätön ja että ruumiilliset esteet pidättävät häntä saapumasta vaaliurnille. Mitä tähän viimeiseen väitteeseen tulee, niin voipi se koskea ainoastaan lyhempää aikaa muutamien naisten elämästä eikä se laisinkaan koske kaikkia naisia. Ja onko kenenkään mieleen koskaan juolahtanutkaan kieltää mieheltä hänen äänioikeuttaan sentähden, että hän esim. joka talvi potee luuvaloa tai yskää, joka pakoittaa häntä pysymään sisällä? Mitä taas tulee siihen väitteeseen, että ainoastaan harvat naiset pyytävät äänioikeutta ja että asianlaita luultavasti aina on niin oleva, niin olisi kai hyödyllistä vähän perusteellisemmin tutkia kokemusta, ennenkuin päätös sellaisella varmuudella tehdään. Varovaisinta olisi jättää tuon päätöksen tekeminen siksi, kunnes parempi ja tarkoituksenmukaisempi kasvatus on yhden tai parin sukupolven kuluessa muuttanut naisen ajatussuunnan ja n. s. »heikommasta sukupuolesta» kehittänyt tietorikkaampia, valveutuneempia ja omintakeisempia ihmisiä, jotka yleisemmin kuin nyt käsittävät velvollisuutensa ja kykynsä omalla työllään luoda itselleen, jos niin tarvitaan, aseman elämässä ja ansaita toimeentulonsa. — Saapa nähdä, tahtooko silloinkin ainoastaan vähemmistö päättämisoikeutta lainsäädännössä, joka koskee naisen etuja yhtä paljon kuin miehenkin.

Niiden, jotka huutavat ja meluavat siitä, että meidän aikoinamme kylvetään vihaa ihmiskunnan molempien sukupuolien keskuuteen ja avataan yhä ammottavampi kuilu heidän välillään, näiden huutajien pitäisi kohdistaa nuo lörpötyksensä etuoikeuksien puolustajiin ja kannattajiin, joiden typeryytensä ja vääräryys ovat siksi ilmeisiä, että ne ajattelevassa ihmisessä herättävät suuttumusta. Me uskomme, että kuulut täyttyisivät helpoimmin ja luonnollisimmin, jos molemmat sukupuolet, yhdenvertaisina sanan todellisessa merkityksessä, voisivat luotamuksella käsi-kädessä ja yhteisvoimin toimia sukumme suuren päämäärän saavuttamiseksi: siveellisyyden ja valistuksen edistämiseksi. Mutta sinne johtava tie ei ainakaan kulje värienen

nakkoluulojen tuhatvuotista polkua pitkin, jossa yksi on halitsijana Jumalan armosta ja toinen hänen vasallinsa. — —

— Kristityt kansat ovat kaikki jättäneet taakseen sen inhimillisen kehityksen lapsuuden tilan, joka pitää naisen tylsässä, monivaimoisuuden alennustilassa, jossa hän nurkumatta viihtyy, tyytyen odaliskin iloihin niinkauan kuin hän on nuori, ja orjattaren ikeeseen, kun hän on sulonsa menettänyt. Mutta paikallaan pysyminen on mahdoton siinä missä raakuus häviää, ja sivistystyön välttämättömiä uudistuksia ei ajan pitkään voida vastustaa. Suurin uudistus, minkä mikään vuosisata on toteuttanut, seisoo ajan kynnyksellä ja astuu esiin — siitä ei enää ole epäilemistäkään — kaikkialla sekä vanhassa että uudessa maailmassa, ennenkuin yhdeksännentoista vuosisadan viimeinen tunti on umpeenkulunut.»

Ei kauan senjälkeen kuin neiti Ehrnrooth oli esiintynyt, ilmestyi uusi voima, joka nuoruuden innolla heittäytyi taisteluun. Tämä oli rouva Maria Linder, synt. Mussin Puschkin, joka v. 1867 salanimellä »Stella» julkaisi luonnekuvauksen »En kvinna af vår tid» (Aikamme nainen). Tästä esikoisteoksesta lausuu Z. Topelius*): »Kirjan päähenkilö esittää kirjailijan käsitystä naisen oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskuntaa, perhettä ja omaa itseään kohtaan. Hän sanoo m. m. naiskasvatuksesta: — »kuinka monta voimaa ei ole hukkaan mennyt tämän virheen tähden, sillä välin kun marttyyrit itse kuitenkin ovat viattomia? Marttyyrit? Niin tästä sanasta me pidämme kiinni, vaikka moni ehkä pitää sitä liioiteltuna. Eikö se ole marttyyriutta, kun ihminen tulee siihen ikään, että hän voisi olla hyödyksi ja huomaa, että se on mahdotonta, että koko elämä on pilalla? Hän näkee muiden työskentelevän hyödyllisinä ihmisinä, pyrkii itse samaan päämäärään, mutta mihin ikinä hän käyttääkin voimansa, tuntee hän olevansa vangin kahleilla kiinnitettynä siihen pilariin, josta hän ei voi edetä muuta kuin eräitä määräskeleitä. Pilari on ne vaatimukset, jotka yhteiskunta asettaa naiselle, kahleet ovat se kasvatus,

Esitaistelijoita
1860- ja 1870-
luvulla.

*) Finska Kvinnor. Biografiskt Album utgif. af Finsk Kvinnoförening 1892.

minkä tämä yhteiskunta on hänelle määrännyt. — — Te, miehenä, ette tunne mitä se tietää, kun koko nuoruutensa ajan on janonnut, saamatta kuitenkaan pisaraakaan tuosta ikävöidystä lähteestä . . . Miehet arvostelevat usein sivistynyttä naista kierosti, kenties osaksi siitä syystä, ettei heidän seurustelunsa rajoitu häneen. — — Minä myönnän, että oli aika, jolloin minun mielestäni nainen ei ollut oikeutettu valitsemaan itselleen elämänuraa perhepiirin ulkopuolella. Minun mielestäni hän ei kaivannut muita periaatteita kuin niitä, joita tarvitaan tytären, aviopuolison ja äidin tehtävän täyttämiseen. Minä en ottanut huomioon tuota tärkeätä totuutta, että ilman sopusointua ei löydy mitään kokonaisuutta, että kehittymättömyys ajattelevassa ihmisessä usein tekee hänet kykenemättömäksi johdonmukaisesti seuraamaan määrättyjä periaatteita. Sen jälkeen olen oppinut ymmärtämään, että ensimmäinen ehto, jotta nainen voisi toimia oikein, on lujan vakaumuksen omistaminen ja vakaumus on ajatuksen sopusointuisen kehityksen tulos.»

— »Stellan ajatukset naisen kasvatuksesta», jatkaa Z. Topelius, »ovat merkillisiä aikana, jolloin ei edes Stuart Millin kuuluisa teos naisen asemasta vielä ollut ilmestynyt (ruotsiksi käännettynä) ja maassa, jossa näitä kysymyksiä käsittelevä kirjallisuus vielä oli varsin niukka. Kirjan loppusanat, pääsankarin lausumina, viittaavat siihen, että sen tekijätär on toivonut naisasian onnellista ratkaisua sillä tavoin, että mies vapaaehtoisesti luopuu yksinvallostaan. — Miksi luopuisitte vapauden unelmistanne? — kysyy sankarittaren tuleva puoliso. — Ei, rakasta, palvele vain vapautta, mutta palvele sitä minun kansani. Yhdistettyinä ja toisiamme rohkaisten koetamme vapauden kultaisilla siivillä saavuttaa korkeimman päämäärän: elämän totuuden.»

Maria Linder kuoli 1870, mutta tästä ajasta alkaen esiintyi toinen nainen toisensa jälkeen naisen asian puolustajana. Neiti Ehrnrooth oli Helsingfors Dagbladissa (1873) alkanut väittelyn silloisesta naiskasvatuksesta, johon väittelyyn ottivat m. m. osaa rouva Florence von Schoultz ja Elisabet Gripen-

berg (sitemmin Stenius-Aarneenkallio). Rouva von Schoultz kirjoitti: — — »Kuka voi kieltää, että tyttären aika useimmissa tapauksissa on kapitaali ilman arvoa. Tokkohan he tavallisten lyhyiden kouluvuosien jälkeen käyttävät aikansa ihmisen päämäärän arvon mukaan, tulla itsenäiseksi, itsemääräväksi, itsejohtavaksi ja itsejalostavaksi henkilöksi, jonka elämä, senkautta että se on hyödyksi ja iloksi hänelle itselleen, tulee hyödyksi ja iloksi muille? He nukkuvat, syövät, pukeutuvat, joskus valetukkaan, joskus laahukseen, joskus korkoihin. — Rahaa ja aikaa menee pukujen ostamiseen, valmistamiseen ja laittamiseen, niinkuin aika ja raha olisivat arvottomia. He soittavat pianoa, kuinka usein ilman korvaa, ja kuka voi sanoa kuinka usein vastenmielisesti? He laulavat usein ilman laulunäytä ja sitten juoksevat he avainkimppu kädessä. Voisiko tällainen toiminta tyydyttää? Olisiko tämä valmistusta johonkin toimeen? Ja mihin velvollisuuksiin? Mitä tulevaisuutta varten? Onko tyttö näissä olosuhteissa onnellinen, hyödyllinen, terve? Harvat ovat terveitä, harvat hyödyllisiä. Sillä terve ja hyödyllinen ainoastaan on se ihminen, joka tekee työtä täysin voimin. Tiedän että satoja on, joihin nämä sanat eivät sovellu, mutta tuhansia löytyy, jotka eivät ole hyödyllisiä tai onnellisia, koska he tietävät, että he monen vuoden aikana tuskin ovat muuta kuin paraimmassa tapauksessa vierashuoneen koristuksia. —

Ranskassa, Saksassa, Englannissa, Venäjällä ja meillä, jokapaikassa tuntee nainen, ettei hän ole sitä, mitä hänen tulisi ja mitä hän voisi olla. Älköön hän enää odottako apua muilta! Vaikkakin naisista sanotaan, että he ovat luodut elääkseen toisten hyväksi, luodut ainaiseen itsensäkieltämiseen, äänettöminä näkemään kuinka elämän toivomukset katoavat; vaikka heitä on neuvottu tukahuttamaan huokauksensa omaan rintaansa, joskin se paisuisi jalojen harrastusten kaihosta; vaikka heitä pilkalla on opastettu »poimimaan jyviä sieltä, täältä», kun he tahtovat tyydyttää nälkänsä — älkööt he odottako toisten apua; heidän tulee auttaa itse itseään. — Samassa määrässä kuin naisen katsantokanta laajenee, saa hän voimia työhön

oman itsensä ja muiden hyödyksi. Kaikki tiet, joita hän tahtoo kulkea, olkoot hänen harrastuksilleen avoinna; samoin kaikki keinot henkiseen ja aineelliseen edistymiseen. Ainoastaan sydämetön itsekkäisyys ei tunnusta hänen vaatimuksiaan oikeutetuiksi. Kansat eivät parane, niinkauan kuin puoli ihmiskuntaa muistuttaa milloin kuivia oksia, milloin kuihtuneita vesoja, milloin madonsyömää hedelmää, joka on piiloutunut puun kukoistavaan vihreyteen. Kaikki mikä on luotu elämää varten, tahtoo kasvaa, kaikki mikä kasvaa, tarvitsee auringon lämpöä ja lähteitten vettä.» (H. D. n:o 48 1873).

Samana vuonna kirjoitti Elisabet Gripenberg (H. D. syyskuun 9 p. 1873):

»Meidän ei tule kunnemkia, että miehet ainoastaan vitkastellen ovat käyneet ojentamaan naiselle korkeammassa pyrinöissä auttavaa kättä, sillä nainen ei ole ainoastaan vaikeroinmatta kärsinyt kohtalooan, vaan hän on myös näyttänyt sanomattomasti rakastavansa tuota »mairitellun, toimetoman ja helyihin peitetyn» olennon asemaa. Terveet eivät tarvitse lääkäreitä, eivätkä iloiset lohdutusta. Kenenkä miehen mieleen olisikaan juolahtanut hankkia meidän maamme naispuoliselle nuorisolle korkeampaa sivistystä, niin kauan kuin tämä nuorisoyleisesti on tottunut laskemaan leikkiä, jopa kerskaamaan tietämättömydestään? Niiden hyväksi, jotka luulevat vähempitietoisina olevansa rakastettavampia. ei voida mitään tehdä, elleivät he opi käsittämään, että tietämättömyys ja viattomuus ovat aivan eri käsitteitä, toisistaan yhtä eroavia kuin sivistys ja epänaissellisuus. On olemassa pessimistejä, jotka pitävät miltei selvänä asiana, ettei mikään muu vaikutin kuin turhamaisuus voi saada nuorta tyttöä rajoittamaan tanssiaisten lukumäärää ja pukeutumisen huolia, omistaakseen osan ajastaan opinnoille. Nämä pessimistit ovat näkevinään naisylioppilaita sipsuttavan esplanadissa pienet papyrossit suussa ja kävelykeppiset kädessä ja — sittenkin kokesteeraavan! He ovat myöskin kauhulla kuulevinaan kuinka sievät tyttöset alituisen puhuvat ylimanganihappoisesta kalista, piihappoisesta rautaoksidulista, typpirikisestä rikkiamoniumista tai senkin sellaisesta.

— — »Mutta mitä hyötyä tuosta suuresta opista on!» kysyvät vanhoilliset. »Kun aika tulee, niin tulee kosija ja silloin heitetään matematiikat ja muut konstit romukoppaan. Meidän sulottaremmet muuttuvat vain ylpeiksi ja kelvottomiksi ja heidän tulevat miehensä eivät suinkaan kiitä herroja professoreita siitä, että he saavat palanutta paistia!» Eihän toki, te rikki- viisaat rouvat ja vanhat, itsepäiset sedät! Jota korkeampi kukkula, sitä laajempi näköala, jota enemmän valistusta ihminen on saanut, sitä selvemmin huomaa hän, kuinka äärettömän kaukana hän itse on täydellisyydestä.»

Niiden joukossa, jotka siihen aikaan julkisuudessa esiintyivät, oli myöskin rouva Constance Ekelund, synt. Mellin, joka kirjoitti siveellisyyskysymyksestä (H. D. 10 p. lokak. 1878) m. m. näin: »miksi olisivat Suomen miehet ja naiset, joiden sydämet muutoin sykkivät lämpimästi ihmisyydelle ja edistykselle, välinpitämättömiä ja toimettomia, kun on kysymyksessä asia, joka katkerasti koskee yhteiskunnan piintyneitä ja vaarallisinta syöpähaavaa», — »tämä järjestelmä on loukkaus naista kohtaan, loukkaus niin suuri, että jokaisen naisen, jolla on persoonallista oikeudentuntoa, täytyy sen johdosta tuntea surua sisimmässä sydämessään. Tämä toimenpide, joka hävittää häveliäisyyden viimeisetkin jätteet, pakottaa naisen alistumaan, silloin kuin mies nauttii tämän toimenpiteen luulotellut edut. Missä on tässä tapauksessa miehen ja naisen tasa-arvo inhimillisen oikeuden edessä?» — Rouva Ekelund harrasti muitakin naisasiakysymyksiä ja kirjoitti muutamia novelleja (salanimellä M—n) Nya Presseniin naidun naisen omistusoikeudesta, vähää ennen 1885 vuoden valtiopäiviä. Tämä lahjakas ja jalo nainen kuoli valitettavasti v. 1889 38 vuoden ikäisenä.

Tällöin esiintyi myöskin neiti Hanna Ongelin, jonka naisasiaa käsittelevät kirjoitukset 1880-luvulla olivat erittäin selväpiirteisiä ja asiallisia. Hän painosti näissä m. m. sitä perusteetonta otaksumista, että naisen heikkous olisi esteenä hänen ja miehen oikeudelliselle tasa-arvolle. Hän sanoo (»Ajatuksia muutamista yhteiskuntakysymyksistä» 1881): — »Kun on kysymyksessä naisen »emansipatsioni» ajatellaan tavallisesti

ainoastaan sivistynyttä naista. Mutta kansannaista ei koskaan mainita. Aina kuulee sanottavan, että nainen on liian »heikko» siihen tai tähän tehtävään tai toimeen, usein hyvinkin helppoon työhön. Mutta kansannaista, joka miehen rinnalla pui riittä ja tekee kaikenlaisia muita raskaita töitä, paitsi että hän, silloinkin mies lepää vaivan jälkeen, toimittaa talonpojan kodissa usein hyvinkin vaivaloiset kotiaskareet ja usein saapi valvoa yönsä pienen lapsen tai sairaan lapsen tähden — hänestä ei puhuta. Hän ei ole tähän liian heikko. Hän ei ole miesmäinen tai »emansiperattu», kun hän toimittaa samoja töitä kuin mies. Hän ei kadota riihessä tai pellolla sitä »naisellisuuden sädekehää», joka häviää virastonsa kirjoituspöydän tai konttoripulpettinsa ääressä jokapäiväisen leipänsä puolesta työskentelevältä vallasnaiselta tai luentosalin penkillä opetusta kuuntelevalta neitoselta. — — Kansannaiselle on miehen veroinen työ ikivanha velvollisuus, jota täyttämättä tämä kansanluokka joutuisi perikatoon. Sivistyneelle naiselle muodostuu yhdenvertaisuus miehen kanssa oikeudeksi, koska se monessa tapauksessa sulkisi miehen pois työaloilta, joihin hän luonteensa ja lahjojensa puolesta ei ole yhtä sopiva kuin nainen, mutta jotka alat hän omavaltaisesti on haltuunsa ottanut. Sentähden vastustetaan tätä yhdenvertaisuutta. Se on tuo vanha itsekkäisyys, joka panee rautoihin sen kilpailijan, jota pelätään.»

Akatemia
naissivistystä
varten.

Elisabet Gripenbergin ylempänä mainittu kirjoitus oli omistettu vastaisille oppilaille siinä »naissivistyksen akatemiassa», minkä muutamat yliopistonopettajat avasivat Helsingissä syksyllä 1873. Samaan aikaan (syysk. 10 p.) alkoi »lukusali naisia varten» toimintansa Turussa. Kumpaisessakin tilaisuudessa olivat avajaispuheiden pitäjät jumaluusoppineita, Helsingissä silloinen jumaluusopin professori Herman Råbergh ja jumaluusopin professori J. Cleve, Turussa tuomiorovasti Renvall. Prof. Cleve lausui: — »naisen yhteiskunnallinen asema, sekä nykyinen että vastainen, vaatii jo korkeampaa sivistysmäärää kuin se, mikä tähän asti on ollut hänellä tarjona. Mutta tämän akatemian perustaminen ei oikeastaan johdu tästä näkökohdasta. On lähinnä pidetty silmällä sitä tosiasiaa, että nainen

kotinsakin piirissä, puolisona ja äitinä tarvitsee korkeampaa sivistystä ja laajempaa perustusta tiedoilleen, jos mieli hallita kotiaan ja saada sitä vaikutusvaltaa, mikä on välttämätön hänen asemalleen.»

Tuomiorovasti Renvall lausui: — »Ei ole mitään sen korkeampaa kuin totuutta etsivä henki. Meidän aikanamme on tunnustettu, että naisella on sama oikeus kuin miehelläkin tietoihin, ettei naiselta enää saa kieltää pääsöä totuuden lähteelle, joka ei suinkaan, kuten usein on väitetty, hävitä naisellisuuden runollisuutta. Vuosisatoja ja vuosituhansia on kulunut, ennenkuin naisen oikeus sivistykseen ja tietoihin on tullut tunnustetuksi. Vuosituhansia on kulunut eikä vielääkään ole täysin tunnustettu se yksinkertainen totuus, joka on luettavana raamatun ensimmäisellä sivulla: vielä ei ole nainen päässyt miehen vertaiseksi. On tosin ollut aikoja, jolloin naista näennäisesti on pidetty suurella arvossa, kuten esim. keskiajan romantisen naispalveluksen ja 18-vuosisadan mairittelevan kohteliaisuuden aikoina. Mutta tämä kohtelu ei koettanut jalostuttaa naista, eikä kohottaa hänen sukupuoltaan, vaan pikemmin pyrki se häntä halventamaan. Mies oli kuitenkin aina hänen herransa. Ainoastaan hänellä oli ajattelemisen ja toiminnan oikeus; naisen tuli ainoastaan huvittaa häntä ja sulostuttaa hänen elämäänsä. Sellaisia mielipiteitä on nykyaika alkanut vastustaa ja meidän aikamme tärkeimpänä tunnustuksena on: naisen vapautuminen. Paljon kieroja ja hämmentävää on ollut tätä aatetta himmentämässä ja moni siitä syystä ruvennut sitä epäilemään. Mutta vapautuksen välttämättömyydestä ovat kaikki yksimielisiä, ei sellaisesta vapautuksesta, joka murtaa kenties raskaitakin yhteiskunnallisia kahleita, vaan sellaisesta, joka vapauttaa naisen sisäisen elämän ja karsii hänestä pois turhamaisuuden, pintapuolisuuden ja tietämättömyyden.»

Kuinka suuri yleisö käsitti asian, näkyy eräästä Helsingfors Dagbladetin johtavasta kirjoituksesta (syysk. 22 p.), jossa m. m. sanotaan: — »moni epäilemättä pudistaa päätään näille yrityksille, ja vielä useampi niille hymähtää, vaikkakin salassa. Sillä

sellainen on sovinnaisuuden ja totutun tavan voima, erittäinkin tällä alalla, että ihmiset pitävät miltei jokaista muutosta naisen tähänastisessa asemassa ja toiminnassa loukkaavana ja nauretavana, semminkin kun kysymys koskee jotakin vakavaa asiaa.

Tämä akatemia lakkasi parin vuoden jälkeen toimimasta; syynä siihen on joskus mainittu m. m. sitä seikkaa, että silloiset tyttökoulujen oppimäärät eivät soveltuneet perustaksi yliopistollisille opinnoille.

Vuosina 1871 ja 1873 sai Suomi ensimmäiset naisylioppilaansa, Marie Tschetschulin'in ja Emma Åström'in; 1878 ensimmäisen naislääkärinsä, Rosina Heikel'in. Kenties elvyttivät nämä tutkimukset naisasian harrastusta. Ne naiset, jotka siihen aikaan olivat nuoria, muistavat kuinka nämä kysymykset olivat yleisen keskustelun esineinä, kuinka nuoret tytöt niistä puhuivat, kuinka he niistä toisilleen kirjoittivat pitkiä kirjeitä, väittelivät ja mielipiteitä vaihtoivat, kuinka he halukkaasti lukivat näitä asioita käsittelevää kirjallisuutta. Niukka oli tosiaankin tämä kirjallisuus: jokunen sanomalehtikirjoitus, »Hertha», Stuart Mill, Legouvé, »Tidskrift för hemmet». Ensi sijassa lienevät naiset omassa keskuudessaan pohtineet kysymyksen uskonnollista puolta. Omantunnon epäilykset olivat useimmille suurimpana esteenä ja synnyttivät sisällisiä ristiriitoja ja se tieto, että niin monet vakavat kristillismieliset paheksuivat naisasiaa ajan turmeluksen oireena, tukahutti monessa vähemmän itenäisessä luonteessa harrastuksen tähän asiaan.

**Herätyksiä
1880-luvulla.**

1880-luvulla aikaansaivat suuret norjalaiset runoilijat suuria herätyksiä. Meilläkin nousivat mielet kapinaan, meilläkin heräsi naisissa kauhu ja ihastus, kun nähtiin entisaikojen naisihanne rikkimurrettuna ja hävitettynä. Keskustelut naisasiasta levisivät nopeasti laajoissa piireissä. Nämä keskustelut kävivät muustakin syystä entistä kiivaammiksi. Varsinainen kansallinen herätys tapahtui useimmissa naisissa 1880-luvulla. Syrjässä olleet liittyivät nyt tähän herätysliikkeeseen. Tämä sai naiset yhä vilkkaampaan toimintaan suomenkielisten koulujen hyväksi, suomenkielisen kirjallisuuden kohottamiseksi, kotimaisen taiteen ja taideteollisuuden luomiseksi. Useiden

vaikutusvaltaisten suomenmielisten naisten kodit maaseudulla ja pääkaupungissa muodostuivat jonkunlaisiksi salongeiksi hengenheimolaisille. Vastapuolueenkin naisissa ilmeni tietysti toimintahalua ja isänmaalliset kysymykset muodostuivat siten monelle naiselle keinoksi, joka hänessä herätti harrastusta ihmiskunnan suuriin kysymyksiin. Kuinka yleisesti naiskasvatusta pohdittiin ja kuinka polttava kysymys sen parantamisesta oli, näkyi siitä pitkästä väittelystä, joka syntyi senaatin ehdotuksen johdosta valtion tyttökoulujen uudestaan muodostamisesta. Viimein (marrask. 22 p:nä 1882) julkaisi joukko Kuopion naisia kehoituksen Suomen naisille. Siinä sanotaan: — »Kieltämätön totuus lienee, että isänmaan kehitys ei voi sopusointuisesti edistyä, jos naisten kasvatusta laiminlyödään, sillä välin kuin kaikilla muilla aloilla nopeasti riennetään eteenpäin ja koetetaan pyrkiä muitten sivistyskansojen tasalle. Heräävä itsetunto on saattanut monen naisen syvästi tuntemaan korkeamman sivistyksen tarvetta, jonkatähden on herätetty kysymys, eivätkö naiset itse voisi ryhtyä johonkin toimintaan tämän asian edistämiseksi. Tämän johdosta pidettiin Kuopiossa marraskuun 11 p:nä kokous, jossa kysymyksestä keskusteltua yksimielisesti tehtiin seuraava päätös: 1:ksi yksityinen suomenkielinen lyseo, joko pojille ja tytöille yhteinen, tai myöskin yksinomaan tyttöjä varten, on perustettava maamme pääkaupunkiin. 2:ksi varojen kokoominen tämän oppilaitoksen hyväksi on viipymättä alettava. Kun asianomainen lupa on saatu, on tätä tarkoitusta varten, ensivuoden alussa pidettävä arpajaiset Kuopiossa ja valittiin tätä järjestämään 10-henkinen toimikunta. 3:ksi tiedonanto tästä kokouksesta ja tehdystä päätöksestä on julaistava maamme sanomalehdissä. Kokouksen osanottajat kääntyvät täten lujalla luottamuksella Suomen naisten puoleen, kehoittaen heitä kaikin tavoin edistämään tätä yritystä. Ainoastaan yksimielisyyden, lujan tahdon ja väsymättömän innon avulla voimme me toivoa menestystä pyrintöillemme.»

Kuopion naisten kehoitus v. 1882.

Tämä alote herätti vastakaikua. Joulukuun 2 p:nä kokoonkutsui joukko pääkaupungin naisia (Anna Aspelin, Alma

Almberg, Helena Bergbom. Hanna Heikel, Alma Hjelt, Hanna Ingman, Elisabeth Järnefelt, Ella Kurtén, Elisabeth Löfgren ja Emma Åström) kokouksen yliopiston musiikkisaliin. Kokouksen, jossa oli läsnä enemmän kuin 200 henkilöä, naisia ja miehiä. avasi rouva Elisabeth Löfgren ja puheenjohtajana toimi yliopilaskunnan puheenjohtaja maisteri G. W. Walle. Useimmat puhujat, miehet ja naiset, kannattivat vaatimusta saada naiskasvatus parannetuksi, mutta tavasta, millä tämä tapahtuisi, syntyi vilkas ajatusten vaihto. Toiset tahtoivat erityistä tyttölyseota tai yhteiskoulua, toiset tyttökoulujen uudestaan järjestämistä, toiset taas suomalaisen tyttökoulun luokka luokalta tapahtuvaa muuttamista tyttölyseoksi. Yksi puhuja (kunnallisneuvos Meurman) vastusti jyrkästi kaikkia uudistuksia, koska naiset, eroavan luonteensa tähden, tarvitsevat erilaisia koulukursseja kuin miehet. Suuri enemmistö kannatti ensimmäistä mielipidettä, ja komiteaan, jonka tuli valmistaa asia ensi kokoukseen, valittiin neiti Alma Hjelt, rouva E. Löfgren, neiti Emma Åström, yliopettaja C. J. Lindeqvist, tohtori V. Vasenius, lehtori A. Streng, maisteri G. W. Walle, ja varajäseniksi rouva A. Almberg ja maisteri V. Löfgren. Toisessa kokouksessa päätettiin lähettää listoja kiertämään, ja siten koota varoja joko tyttölyseon tai yhteiskoulun hyväksi. Viimemainittua koulu- muotoa kannatettiin ja v. 1886 avattiin Suomalainen Yhteis- koulu Helsingissä.

Väittelyä tyt-
tölyseon joh-
dosta.

Nämä kaksi kokousta olivat hiukan pilkan esineinä ja niitä sanottiin »valituspäiviksi», mutta se tosiasia, että etevä oppikoulun- ja yliopistonopettajia otti niihin osaa, sekä myös- kin se seikka, että sanomalehdistö mielellään antoi sijaa kirjoit- tuksille, jotka käsittelivät naiskasvatus-kysymystä, osoittaa, että asiaa todenteolla harrastettiin. Nämä sanomalehtikirjoitukset olivat kuitenkin usein hyvin vähän suopeita asialle. »Östra Nyland» niminen sanomalehti kirjoitti (jouluk. 13 p:ltä 1882): »Jos Kuopion naiset saisivat hallita — — niin olisi yliopisto, ennen vuosisadan loppua täpösen täynnä naisylioppilaita ja tästä seuraisi vapaa elämä vähän siellä, vähän täällä». Uudessa Suomettaressa vastustettiin kahdessa lähetetyssä kirjoituksessa

ankarasti tyttölyseon perustamista. Ensimmäisessä kirjoituksessa, B. F. G.(odenhjelmin) allekirjoittama, (U. S. n:o 278 1882), koetti kirjoittaja osoittaa, kuinka vähäinen eroitus vallitsee lyseoitten ja tyttökoulujen välillä. Tyttökouluissa annetaan kyllä sama sivistysmäärä, vaikka ne tiedot, joita ne jakavat, eivät muutamissa kohdin ole yhtä suuret kuin lyseoissa. Kuopion naisten kehoitus oli kirjoittajan mielestä hyökkäys Helsingin suomalaista tyttökoulua vastaan ja hän varoitti, kasvatustopillisen oikun tähden vaikeuttamasta suomalaisten tyttökoulujen ja ylimalkain naiskasvatuksen hyväksi tehtävää työtä. Kirjoittajan mielestä oli kehoitus uusi yritys hajoittaa kansallismielisten voimia. Toinen kirjoitus K. F. I(gnatius'en) allekirjoittama, (U. S. 291—292, 1882) kiittää tosin naiskasvatuksen parantamisharrastusta, koska se todistaa innostusta ja isänmaanrakautta. Ei kuitenkaan voi sanoa, että kaikki tavat parantaa kasvatusta ovat hyviä. Korkeampien naisoppilaitosten tarve, olkoon kysymyksessä tyttökoulut tai lyseot, tulee kaikkina aikoina hyvin vähän vaikuttamaan naisten enemmistöön, koska kansannaiset aina tulevat olemaan näille vieraita, syystä ettei heillä ole varaa niissä käydä. Sentähden ei maalla ole varaa tuhlata rahoja oppilaitosten ylläpitämiseen, jotka tyydyttäisivät vain yhden kansanluokan tarpeita.*) Ne tyttökoulut, jotka jo ovat olemassa ja jotka juuri ovat tätä (sivistynyttä) luokkaa varten, ovat luvultaan riittäviä, niillä on tarpeeksi valtionkantatusta ja niiden kurssit ovat kylliksi laajat, sillä lukuunottamatta matematiikkaa ja vanhoja kieliä, ovat kurssit melkein samat kuin lyseoissa. »Näin on asia, jos pysymme tosiasioissa, emmekä turhia oikkuja seuraa.» Kehoituksen sanat, että tie on avattava ja ettei mitään rajoja hengen kehitykselle ole asetettava, oli kirjoittajan mielestä ainoastaan harvojen naisten

*) Teoksen »Bidrag till Finlands officiella statistik» IX 1899—1900 mukaan oli talollisten, torpparien, käsityöläisten ja alemman porvariston tyttäriä suomalaisissa valtiontyttökouluissa 444 (koko oppilasluku 1,192). Siis melkein puolet oppilaista, johon vielä lisätään yksityisten suomalaisten tyttökoulujen oppilaat, jotka samoin kuin lukuisat yhteiskouluoppilaat suureksi osaksi ovat juuri näiden kansanluokkien tyttäriä.

vaatimus, parempiosaisen, ja tyydyttäisi tyttölyseon perustainnen ainoastaan näiden toivomuksia; maamme naisia kokonaisuutena se vaatimus ei koske. »Uusi tie, jota nyt aijetaan kulkea, älköön tulko viekkaaksi tieksi, joka vie naiset pois kodista.»

»Valvojassa» julkaisi P. F. Godenhjelm 1883 kirjoitussarjan: »Naissivistys ja naisopistot», jossa hän m. m. huomautti siitä, »ettei naiskoulujen järjestäminen ole missään välittömässä yhteydessä n. s. naisemansipatsionin kanssa, jos naisemansipatsionilla tarkoitetaan sitä harrastusta, jonka päämääränä on naisen työalan ja yhteiskunnallisten oikeuksien laajentaminen. Mutta vaikka naiselle annettava sivistys on sisällykseltään yleisinhimillinen, sopii kuitenkin ajatella, että se olisi tytöille annettava toisella tavalla tai toisessa muodossa kuin pojille.» -- »Naisen omituinen luonne ei vaadi mitään erityisiä oppiaineita tai erinäistä opetustapaa, vaan on ainoastaan kuin hieno tuoksu, joka koko hänen sivistyksellensä antaa viehättävän sulon» j. n. e. Myöskin luetellaan mihin yleisiin toimiin nainen luonteensa mukaan sopii, mihin ei. Jotenkin omituisen vastakohtan näille lausunnoille kuten koko kirjoitussarjan sävyllä tuntuu seuraava lause muodostavan: »tyttökoulujen oppijaksoja määrätessä tulee silmällä pitää yleistä sivistystä, joka on kaikille tarpeellinen, eikä oppilaiden erityistehtävää elämässä».

Vuonna 1882 oli sanomalehdistössä useita kirjoituksia koulukysymyksistä. M. m. ehdotti »Aamulehti», että opetus tyttökouluissa olisi järjestettävä järkiperaisemmäksi, oppiaineiden lukuun oli otettava latina ja matematiikka, ja ei pitäisi yksinomaan harrastaa poikakoulujen parantamista¹ ja laajentamista j. n. e. Vuonna 1883 oli pääkaupungin sanomalehdissä kirjoituksia, joissa ruotsalaisen yhteiskoulun tarpeellisuutta perusteltiin, vaikka tämä kysymys jo aikaisemmin oli ollut keskustelun alaisena yksityisissä piireissä (Nya Pressen tammtik. 16 p:nä 1886). Monet vanhemmat olivat näet ehdottaneet, että otettaisiin myöskin tyttöjä »Nya svenska läroverket» nimiseen oppilaitokseen. Kun tätä muutosta ei voitu toimeenpanna,

päätettiin perustaa ruotsalainen yhteiskoulu, joka syksyllä 1883 avattiin Helsingissä.

Talvi 1882 oli merkillinen myöskin senkautta, että kan- Anders Sved-
sakoulun opettaja Anders Svedberg talonpoikaissäädystä jätti bergin ano-
anomuksen vaimon oikeudesta hallita omaa työansiotaan. Kes- mus naidun
kustelun tässä säädystä aloitti anomuksen tekijä, joka m. m. naisen omis-
esitti, että kun säädys 1863 vuoden valtiopäivillä hyväksyivät tusoikeudesta.

lain, joka julistaa naisen 25 vuoden ikäisenä täysivaltaiseksi, oli tämä suuri askel eteenpäin oikeuden ja kohtuuden tiellä. Mutta sillä välin kun naimaton nainen määrätyllä iällä sai oikeuden hallita omaisuuttaan, jätettiin naitu nainen miehen holhojavallan alaiseksi, niin ettei hänellä ole oikeutta käyttää omaksi ja lastensa ylläpidoksi sitä mitä hän kättensä työllä voi ansaita. Ei edes toiset ihmiset voi häntä auttaa, sillä laki määrää, että se, joka ostaa jotain toisen miehen vaimolta, lapsilta tai palvelijoilta, ilman että näillä on lupa myydä tai heitä on myymään pantu, maksakoon sakkoo 10 taalaria.

Valtiopäivämies Meurman arveli, että se ihminen oli onnellinen, joka voi uskoa, että kaikki epäkohdat elämässä voitaisiin poistaa lakeja laatimalla. Puhuja ei itse puolestaan voinut sitä uskoa. Siveellinen maailma oli ulkopuolella kaikkia määräyksiä. Avioliitto oli siveellinen yhdistys, jota ei voida järjestää lakien ja asetusten kautta. Epäkohtia on tosin avioliitossakin, mutta niitä ei voida poistaa sillä, että lakeja säädetään. Voivathan vaimot saada oikeuden hallita omaisuuttaan siten, että he ennen avioliittoa tekevät avioehdon. Sellaisia avioliittoja on paljon. Mutta vaikka paktumi eli avioehto on olemassa, on lukuisia esimerkkejä siitä, että miehet ovat hävitäneet vaimon omaisuuden. Yhtä hyvin kuin tällainen ehdotus tehdään, voitaisiin anoa, että kaikki miehet täyttäsivät siveelliset velvollisuutensa avioliitossa. — Puhakka arveli, ettei säädyn pitäisi tuhlata aikaa keskusteluun tällaisesta asiasta. Luuli, että ellei asianomaiset itse pidä avioliittoa pyhänä ja elleivät he elä sovussa, eivät mitkään lait auta. Kun vaimolle oli suotu oikeus hakea pesäeroa, oli tehty kaikki mitä lainlaadinnan kautta voidaan tehdä. — Avellan luuli, että tämän ehdotuksen

nojalla voitaisiin tehdä se johtopäätös, että aviosuhteet meidän maassamme olivat surullisella kannalla ja että meidän maamme olisi perikadon partaalla. Ei pitäisi antaa tällaisten hätähuutojen itseään peljättää. Avioliitot meidän maassamme ovat ylimalkain onnellisia, mikä koskee näiden taloudellistakin puolta, sillä aviopuolisot auttavat toisiaan tässäkin suhteessa. On onnettomiaakin avioliittoja, johon joskus mies, joskus vaimo on syyppä. Mutta onko lakeja, jotka voivat aikaansaada tässä kohden maailman parannuksia? — Wärrin lausui, että jos niin on asian laita kuin anomusehdotuksessa esitetään, että kaikissa sivistysmaissa Euroopassa vaimolla on oikeus hallita työansionsa, jota hän ei ollut tilaisuudessa tarkastaa, niin oli hänestä ilahduttavaa, ettei maamme vielä ollut niin pitkällä sivistyksessä, että ainainen pesäero on aviopuolisoitten välillä vallalla. Tällainen laki heikontaisi avioliittoa ja sen perustusta siten, että tästä välttämättömästi syntyisi riitaisuuksia. — Svedberg vastasi näihin muistutuksiin, lausuen m. m. että hän ihmetteli sitä väitettä, ettei lakeja säädetä poikkeuksia varten, vaan säännöllisiä oloja varten. Ne lait, joita on säädetty varkaita ja murhaajia varten, eivät suinkaan koskeneet kaikkia maamme asukkaita vaan — poikkeustapauksia. Mitä tulee väitteeseen, ettei laki voi järjestää siveellistä liittoa, sellaista kuin avioliitto, niin määräähän laki hyvinkin paljon avioliitossa, kun se selittää, että vaimo on miehen edusmiehyiden alainen. Kun taas väitetään, että uudistus aikaansaisi riitaisuuksia avioliitossa, ei puhuja luullut Suomen miehiä niin huonoiksi, että avioliitot tulivat onnettomiksi ainoastaan sentähden, että vaimot saisivat käyttää lastensa elatukseksi sen roposen, minkä he ehkä ansaitsisivat. Anomusehdotus rautekoon tällä kertaa, mutta kysymys tulee uudelleen esille ja voittaa viimein, sillä vääräys on tähän asti ollut vallalla naimisissa olevan naisen asemassa. Kuitenkin luulisi ehdotuksen olevan sen arvoisen, ellei sääty sitä hyväksykään, että se lähetetään valiokuntaan. (Hyväksymistä kuulijalehteriltä.) Äänestyksessä raukesi anomusehdotus 35 äänellä 18 vastaan.

Naisissa itsessään oli sillävälän herännyt halu liittyä yhteen, voidakseen toteuttaa naisasian toivomuksia. Niiden naisten keskuudessa, jotka kokoonkutsuivat ensimmäisen yleisen lyseokokouksen Helsingissä 1882, heräsi samalla ajatus muodostaa naisten keskusteluseura, joka harrastaisi naisasiaa. Sellainen yhdistys perustettiin tammikuussa 1883. Tämän »keskusteluseuran» ensimmäisiä toimenpiteitä oli antaa laatia selonteke tärkeimmistä kohdista naidun naisen oikeudellisessa asemassa Suomessa. Keskustelujen perustaksi pantiin Stuart Millin »Naisen alistettu asema». Vuonna 1884 päätettiin suunnata toiminta käytännöllisemmille aloille sekä otettiin yhdistyksen nimeksi *Suomen Naisyhdistys — Finsk Kvinnoförening*, joka sai sääntönsä vahvistetuiksi toukok. 28 p:nä. Yhdistyksen tarkoitus, sääntöjen ensimmäisten pykälien mukaan on työskenteleminen naisen kohottamiseksi tiedollisessa ja siveellisessä suhteessa sekä hänen taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilansa parantaminen. Tätä tarkoitustaan yhdistys koettaa saavuttaa keskusteluilla, esitelmillä, kirjoituksilla sanomalehdistössä, kirjojen julkaisemisella ja palkitsemisella, y. m. sekä käytöllisillä yrityksillä, jotka edistävät yhdistyksen tarkoituksia.

»Käytölliset yritykset» lisättiin sääntöihin v. 1893, kun yhdistys kokemuksen kautta oli huomannut, että nämä ovat sen toiminnalle välttämättömiä. Yhdistyksen ohjelma oli seuraava:

Yhdistys hyväksyy ja tahtoo vaikuttaa seuraavien perusaatteiden toteuttamiseksi tavoissa, mielipiteissä ja lainsäädännössä:

- § 1. Sama oikeus ja tilaisuus naiselle kuin miehelle hankkia itselleen sekä yleissivistystä että ammattitietoja.
- § 2. Oikeus naiselle suorittaa sekä akatemisia että muita tutkimintoja, saadakseen samassa määrässä kuin mieskin nauttii niitä etuja, joihin nämä tutkimukset oikeuttavat.
- § 3. Sama palkka samasta työstä, työntekijän sukupuolesta huolimatta (jos nimittäin hänellä on samat tiedot ja sama taito).

- § 4. Naidun sekä naimattoman naisen täysikäisyys 21 vuoden ijällä ja siis (edusmiehyyden poistamista) naidun naisen omistus- ja hallinto-oikeus perittyyn ynnä ansaittuun omaisuuteensa.
- § 5. Naisen laillinen avioikä melkoisesti korotettava laissa nykyään sallitusta 15 ikävuodesta.
- § 6. Niin laissa kuin tavoissa samat siveellisyyden vaatimukset mieheltä kuin naiselta; kannatusta federatsioonin pyrintöille.
- § 7. Että avioeron perustukseksi on otettava lakiin ei ainoastaan uskottomuus toisessa tahi molemmissa aviopuolisissa, vaan myöskin pahoin pitelemine ja suuri juoppous.
- § 8. Sekä vaalioikeus että vaalikelpoisuus kunnallisissa vaaleissa naiselle, joka maksaa kunnalle veroa.
- § 9. Valtiollinen äänioikeus naiselle samoilla perusteilla kuin miehelle.

Yhdistyksen perustaja ja ensimmäinen puheenjohtaja, rouva Elisabeth Löfgren, perustelee sen olemassa oloa seuraavalla tavalla:

»On sanottu ettei meillä ole mitään naiskysymystä ja ettei sitä saakaan olla. Mutta se on valitettavasti sittenkin olemassa, vaikka me kuinkakin hartaasti toivoisimme, että meidän yhteiskunnalliset laitoksemme olisivat sellaisia, ettei tätä kysymystä tarvittaisi. Naiskysymyksen olemassaolo on jotakin luonnontonta, sen on meidän yhdistyksemme juuri käsittänyt ja se koettaa kykynsä mukaan, toimia siihen suuntaan, että tämän luonnottomuuden syyt häviäisivät ja poistuisivat. Vasta silloin kun tämä on tapahtunut voidaan vaatia, ettei kysymystä »saa olla», mutta siihen asti ei sitä voi vaikenemalla eikä pilkkaamalla tappaa. Naiskysymys on nimittäin niin läheisesti yhdistynyt aikamme koko suuntaan, ettei sen kehitystä voida ehkäistä yhtä vähän kuin ajan virtaa voidaan juoksussaan pysäyttää. Nykyajan yhteiskunnallisten periaatteiden mukaan ei yksilö synny mihinkään määrättyyn asemaan, vaan hänen täytyy saada valita itselleen tämä asemansa, luontaisten taipumusten ja edellytyksien nojalla, perittyjen etuoikeuksien tai

ennakkoluulojen häntä siihen pakoittamatta. Jos yksilö kerran on vastuunalainen siitä leiviskästä, minkä kaitsemus on hänelle suonut ja jos tämä totuus tunnustetaan, on yhteiskunta myöskin vastuunalainen siitä, ettei sen piirissä mikään käyttökelpoinen voima jää käyttämättä. Senpä tähden tulee myöskin naisen saada ottaa osaa yhteiskunnan ja ihmiskunnan työhön henkisen ja aineellisen edistyksen kohottamiseksi. Tätä vaatii meidän aikamme, sitä ei voitane kieltää, ja naiskysymys on senrähden esiintynyt historiallisesti täysin oikeutettuna.» — —

Syyt miksi yhdistys tuli ottaneeksi ainoastaan naisjäseniä, olivat osaksi sitä laatua, ettei niiden poistaminen riippunut yhdistyksestä itsestään, osaksi kehoittivat naisasian ystävät miesten joukossa valitsemaan tämän muodon. Meillä ovat miehet kaupungeissa, ehkä enemmän kuin muualla, kunnallisten ja erilaisten yhdistystoimien rasittamia, jonka tähden moni mies muulla tavoin kuin käymällä kokouksissa kannattaa hyvää asiaa. Ne miehet, jotka tavalla tai toisella lupasivat auttaa yhdistystä, pitivätkin rehellisesti lupauksensa, ja oikeuden nimessä täytyy tunnustaa, että harvat lienevät ne yhdistykset, joita valistuneet, etevät miehet ovat tukeneet neuvoilla ja vapaaehtoisella työllä siinä määrässä kuin Suomen Naisyhdistystä. Zacharias Topelius oli yksi niitä, joka kerta toisensa jälkeen antoi apuansa. Maaseudulla on asianlaita toinen, minkä tähden muutamat haaraosastot, kun v. 1893 muutetut säännöt sen sallivat, alkoivat ottaa myöskin miesjäseniä.

Itsestään on selvää, että suuri yleisö katseli karttavasti, ettemme sanoisi epäilyksellä, yhdistystä. Tämähän tahtoi työskennellä naisen yhteiskunnallisen vapauttamisen hyväksi, josta monet tähän asti eivät tahtoneet mitään tietää, vaikkakin he voivat hyväksyä esim. korkeamman naiskasvatuksen tarpeellisuuden. Arvaamaton onni oli, että yhdistyksen ensimmäiset johtohenkilöt, sen puheenjohtaja, rouva Löfgren ja sen väsymätön sihteeri, neiti Alma Hjel († 1907), avoimin katsein näkivät ne vaarat, joita liiallinen intoilu ei olisi huomannut, ja varovasti sen ensimmäisiä askeleita ohjasivat. Kun Suomen Naisyhdistys haaraosastoineen (v. 1908 oli niiden luku 36) on

toiminut pitemmän ajan, keskusyhdistys neljännesvuosisadan, kerrottakoon tässä hiukan laveammin sen toiminnasta.

Nuoren yhdistyksen ensimmäisessä julkisessa lausunnossa vedottiin kansan edustajiin (Hufvudstadsbl. 17 1884). Siinä sanotaan m. m.: »Tarkastaessamme maamme opetuslaitosta huomaamme silminnähtävästi, että tyttökoulu (lukuunottamatta kansakoulua) on peräti lapsipuolen asemassa poikakouluun verraten. Vaikkakin virkamiesten tarve otettaisiin täyteen huomioon, tuntuu meistä epäoikeutetulta, että oppikouluja kannatettaessa tyttökoulu saapi tyytyä 242,096 markan rahaerään, eli vähempään kuin viidenteen osaan siitä 1,227,957 markan menosta, minkä valtio käyttää poikakoulujen kannattamiseen. Että se tietomäärä, joka julkisissa oppilaitoksissa jaetaan maamme pojille, kielletään sen tyttäriltä, se ilmenee, ylempänä mainittuja numeroita lukuunottamatta, siitäkkin seikasta, ettei tyttökoulujen opettajattarilta vaadita samoja opinnäytteitä kuin poikakoulujemme opettajilta. Puhutaan niin paljon siitä, että nainen on kansojen kasvattaja; eiköhän siitä seuraisi, että hänen tietopuolista kasvatustaan olisi yhtähyvin hoidettava kuin miehenkin? Mutta jotta naisille voitaisiin asettaa samat kelpoisuusehdot kuin miesopettajillekin, niin on Suomen naiselle suotava oikeus suorittaa ylioppilastutkinto ja siis muitakin yliopistollisia tutkintoja. Niinkuin tiedämme suodaan tämä hänelle ainoastaan poikkeustapauksessa ja erityisestä pyynnöstä.

Me huomautamme edelleen siitä epäkohdasta, että veroamaksavalla täysivaltaisella naisella ainoastaan sukupuolensa tähden ei ole valtiollista äänioikeutta. Me emme katso, että tämä on kyllin painava syy, minkä nojalla häneltä kielletään oikeus, joka on myöskin alemmalla sivistysasteella olevilla miehillä. Meistä näyttää, että Suomen naiset usein ovat osoittaneet niin epätšekästä isänmaanrakkautta, että ylempänä mainittu luottamus vaaratta voitaisiin heille osoittaa.

Avoliittolainsäädäntö meillä ei myöskään näytä pysyneen muun edistyksen tasalla. Naimiskaari, siihen liittyvine säädöksineen, on entisaikojen lapsi, sillä on entisajan leimakin eikä se sovellu niihin muuttuneisiin olosuhteisiin, joissa me nyt

elämme. Se loukkaa sekä meidän oikeuskäsitystämme että tunnettamme, kun täysivaltainen nainen elämänsä pyhimmän ja tärkeimmän toiminnan, avioliiton, kautta jälleen joutuu vajavaltaiseen asemaan, miltei luopuu omistusoikeudestaan ja monessa suhteessa lain edessä tulee alaikäisten, heikkomielisten ja rikoksellisten tasalle. Me huomautamme myöskin siitä vaarasta, mikä koituu yhteiskunnalle, kun ei ole ryhdytty min-käänlaisiin toimenpiteisiin naiseen naisen ja äidin oikeudellisen aseman parantamiseksi ja arvon puolustamiseksi, vaikka naimattoman naisen asemaa, syystä kyllä, aikojen kuluessa on parannettu. — —

Nämä ja niiden yhteydessä olevat kysymykset jätämme Teidän harkittavaksenne. Me pyydämme Teitä, älkää unohtako maamme naisia! Hehän muodostavat toisen puolen kansastamme. He ovat kärsivällisesti odottaneet sitä hetkeä, jolloin Te ottaisitte heidän asiansa harkintanne alaiseksi. Heillä ei ole mitään keinoa, jolla he voisivat itse etujaan valvoa, ja he voivat ainoastaan vetoamalla Teidän vapaamielisyyteenne ja oikeudentuntoonno toivoa saavansa nämä edut huomioon-otetuiksi.»

Yhdistyksen ensimmäisiä toimenpiteitä oli saada sanomalehtiin kirjoitus vaimon omistusoikeudesta — sittemmin lentolehtisenä julaistu — sekä toimittaa — erittäinkin työläisvaimojen hyväksi — asiaa harrastavien henkilöitten kautta pyyntö Helsingin kaupungin valtuuskunnalle, että pääkaupunkiin asetettaisiin köyhien asianajaja. Saadakseen yleisölle selväksi, että yhdistys tahtoo toimia kristinuskon perustalla, julkaistiin v. 1885 tanskalaisen teologin, C. Hostrupin, kirjanen »Tutkistelemus, kuinka naisen vapauttamista on kristillisesti ajettava» suomeksi ja ruotsiksi. Jo vuonna 1884 koetti yhdistys saada naisia otamaan tehokkaammin osaa kunnallisiin vaaleihin. Äänivaltaisille naisille lähetettiin painettu vaaliopas, kirjoitettiin asiasta sanomalehtiin, v. 1888 kutsuttiin kokoon yleinen keskustelukokous ja järjestettiin vaalitoimisto. V. 1900 jakoi yhdistys 24,000 kpl. vaalioppaita etupäässä maaseudulla ja vuonna 1899 julaistiin 69 eri sanomalehdessä kehoitus äänivaltaisille naisille.

Yhdistyksen ensimmäisessä tätä asiaa koskevassa sanomalehtikirjoituksessa sanotaan (H. D. 1° 1885): — „Naisen pitäisi tunteellisemman luonteensa tähden kipeämmin kuin miehen kärsiä eräistä määräytyistä yhteiskunnallisista epäkohdista. Ne kohtaavat häntä niin sanoaksemme persoonallisemmin. Mutta hän on tottunut aina pysymään passiivisena ja tämä julkisen toiminnan karttaminen on osaksi tylsistyttänyt hänen käsitystään yhteiskunnallisesta vastuunalaisuudesta, ja luontainen halu, joka ajaa ihmistä epäkohtia poistamaan, on naisessa hävinnyt ja sensijaan on astunut passiivinen suvaitsevaisuus ja kohtaloonsa alistuminen. Tämä suvaitsevaisuus vallitsevia epäkohtia kohtaan on juuri voimakkaimmin estänyt naista kehittymästä yhteiskuntajäseneksi. — — Ainoat vaalit, joihin naiset tähän asti ovat halukkaasti ottaneet osaa, ovat papinvaalit, ja he ovat pitäneet omantunnon asiana muodostaa itselleen käsityksen seurakunnan paimenen sopivaisuudesta ja persoonallisesti ottaneet osaa hänen valitsemiseensa. Sitä vastoin ovat he, harvoilla poikkeuksilla, olleet peräti välinpitämättömiä kaupungin valtuusmiesten vaaleissa, jotka kuitenkin eivät ainoastaan suuresti vaikuta meidän kunnallisiin veroihimme, vaan sen ohessa hoitavat laajoja yhteiskunnallisen toiminnan aloja sekä määräävät terveyden- ja köyhäinhoitoa, koululaitosta, siveellisyyttä, raittiutta, armelaisuuslaitoksia koskevissa asioissa y. m., joihin asioihin nähden naiset eivät suinkaan ole luopuneet sananvallastaan. Naiset osoittavat näillä aloilla intoa ja uhrautuvaisuutta, ja kuitenkin ovat he laiminlyöneet vaikutusvaltaansa kysymyksissä, joiden tulisi olla heille sydämen asiana. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että naiset tarpeeksi paljon harrastavat seurakunnan sielunpaimenen vaalia alentuakseen käyttämään niitä verukkeita, joilla he kieltäytyvät täyttämästä yhtä selvää velvollisuutta, joka ei heitä huvita. — — Tämä leväperäisyys edellyttää oikeuskäsitteiden hämmennystä, kun yhteiskunnan jäsen vetäytyy täyttämästä laissa määrättyjä yhteiskunnallisia velvollisuuksiaan, ja naisille voipi siitä helposti koitua se vaara, että kun he vaativat itselleen lisättyjä oikeuksia muilla aloilla, niin nämä oikeudet heiltä kielletään. Sillä eihän ole syytä lisätä

naisen vaikutusvaltaa, niin kauan kuin hän ei ole osoittanut voivansa käyttää ja arvossa pitää sitä vaikutusvaltaa, minkä hän jo omistaa.»

Naisten palkkakysymyksessä lausui yhdistys seuraavaa (Nya Pressen 1° 1885): — »Talonpoikaissäädystä on jätetty anomus kansakoulunopettajien ja -opettajattarien valtiopalkan korottamiseksi ja ehdotetaan siinä miesopettajalle 900 ja naisopettajalle 600 markkaa vuodessa. Siis 300 markkaa vähemmän toiselle — sentähden että hän on nainen. Ei liene liian uskallettua otaksua, että eroitus johtuu tästä syystä, koskei tuota väärää jakoa voitane muillakaan syillä perustella. Samat opinnäytteet suoritetaan, sama työ vaaditaan ja jokaisen, joka tahtoo puolueettomasti tätä kysymystä arvostella, täytyy tunnustaa, että nainen opettajattarena täyttää velvollisuutensa yhtä tunnollisesti kuin mies. Väitettänee ehkä, että naisen elantokustannukset ovat pienemmät kuin miehen, ja tämän me kernaasti tunnustamme. Mutta kun syynä tähän useimmassa tapauksessa on naisen suurempi säästäväisyys, on huutava väärä, kun tämä hyvä ominaisuus aikaansaa sen, että häneltä kielletään sama palkka kuin miehellä on, työstä, jonka hän suorittaa yhtä hyvin kuin mies. Väitettänee ehkä edelleen, että miehellä usein on perhe elätettävänä. Mutta yhtä usein nähdään, että opettajattarella on iäkäs äiti tai nuorempia sisaria, joista hänen täytyy huolta pitää. Kun miehellä on suuremmat kelpoisuusehdot, ei tietysti kukaan järkevä nainen vaadi samaa palkkaa, sillä hän tietää vallan hyvin, että tunnollisuus ja hyvä tahto eivät yksistään riitä, kun joku työ on suoritettava. Mutta nyt kyseessä olevassa toimessa on naisen kyky kauan sitten todistettu ja tunnustettu, vaikkei sitä, ikävä kyllä, ole palkittu ansion mukaan. Olisi sentähden toivottavaa, että tämä kysymys ratkaistaisiin oikeuden mukaisesti. Ei pitäisi kenenkään luulla, että tämä vaatimus on ainoastaan uudenaikaisen emansipatsationikuumeen herättämä, tai vallan anastamisen halua, vaan pitäisi sitä pitää sinä, mitä se on, nimittäin tosipyrkimyksenä hankkia työtätekeväälle naiselle se, mikä hänelle

on oikeudenmukaisesti tuleva: sama palkka samasta työstä, kun tieto ja taito on sama.»

Syistä, joiden poistaminen ei ole ollut yhdistyksen vallassa, ei yhdistys ole voinut, siinä määrässä kuin se olisi halunnut, toimia sillä alalla, joka naisiasiystävistä on tärkein: oikeudellisten parannusten alalla. Asiaa harrastavien valtiopäivämiesten suosiollisella myötävaikutuksella, onnistui yhdistys kuitenkin saamaan seuraavat kysymykset valtiopäivillä esille: naisen täysivaltaisuus 21 vuoden iässä ilman että sitä on erityisesti anottava; naisen naimaijän korottaminen nykyään laissa säädetyistä 15 ikävuodesta; oikeus naiselle toimia käytännöllisenä juristina; laajempi oikeus naiselle saada opettajavirkoja sekä korkeammassa poika- että tyttökouluissa; oikeus naiselle olla holhoojana; naisen vaalikelpoisuus köyhäinhoitohallitukseen; naisen kunnallinen vaalikelpoisuus; naisen valtiollinen äänioikeus. Neljellä valtiopäivillä on yhdistys onnistunut saamaan anomuksia ohjesääntöisen haureuden lakkauttamisesta.

Yhdistys on myöskin hallitukselta anonut, että asetettaisiin naispuolinen ammattitarkastaja, sekä että naiset pääsisivät oppilaisiksi maanviljelysopistoihin ja korkeampiin puutarhakouluihin. Edistääkseen naisten valitsemista vaivaishoitohallituksiin ja heidän pääsemistään vaivaistalojen johtajatariksi lähetti yhdistys Z. Topeliuksen sepittämän kehoituksen jokaiseen maamme kuntaan.

Vuonna 1905 kääntyi yhdistys »Suomalaisten lakimiesten yhdistyksen» ja »Juridiska föreningen för Finland» nimisten yhdistysten puoleen pyynnöllä, että nämä lausuisivat mieliteensä siitä, oliko miehen edusmiehyys pidettävä esteenä valtiollista äänioikeutta myönnettäessä naidulle naiselle. Antamissaan lausunnoissa molemmat yhdistykset selittivät, ettei miehen edusmiehyys sellaisenaan estä äänioikeuden myöntämistä. Nämä lausunnot lähetti yhdistys eduskuntamuutoskomitealle pyynnöllä, että komitea perustuslakiehdotukseensa ottaisi sellaiset määräykset, jotka saattaisivat olla tarpeen, jottei miehen edusmiehyys vaimoon nähden saattaisi estää äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden selvää myöntämistä naidulle naiselle.

Vuonna 1888 piti neiti Ellen Key, yhdistyksen pyynnöstä, esitelmiä vaimon täysivaltaisuudesta ja omistusoikeudesta, jotka esitelmät sittemmin julaistiin, sekä jakoi valtiopäivämiehille ja muillekin henkilöille ruotsalaisen yhdistyksen, nimeltä »Yhdistys naidun naisen omistusoikeuden hyväksi», toimittamia kirjasia. Silmällä pitäen erittäinkin työläisnaisten oloja, julkaisi yhdistys erään lakimiehen toimittaman selonteon Suomen naisen oikeustilasta. Siveellisyysasiaa harrastettiin lämpimästi alusta pitäen (katso Naiset ja siveellisyystyö). Naisen valtiollisesta äänioikeudesta keskusteltiin yhdistyksessä ensi kerran v. 1889.

Ulkonaisten uudistusten tähden ei unohdettu niitäkään kysymyksiä, jotka tarkoittivat naisluonteen kehittämistä ja jaloistamista. — Yhdistyksen jäsen neiti Toini Topelius, lausui kerran (kokouksessa $\frac{2}{10}$ 1884): »Meidän pyrkimyksemme käyköön sisästäpäin ulospäin» ja toisen kerran: »Omasta puolestani olen käsittänyt yhdistyksen periaatteet siten, että ensi sijassa on pantava naisen kasvatukselle sellainen perustus, että hänestä kehittyä henkisesti ja ruumiillisesti voimakkaampi persoonallisuus — — ja senjälkeen on vedottava ajattelevalle, itenäiselle ihmiselle tuleviin oikeuksiin.»

Vuosikokouksessa 1887 kosketteli eräs jäsen yhteistunnon puutetta naisissa. Hän lausui m. m.:

»Syysä on huomautettu, että kaunokirjallisuudessa ani harvoin, tuskinpa milloinkaan, kuvataan naisten ystävyyttä. Runoilijat ja romaanikirjoittajat, niin miehiset kuin naispuolisetkin, käyttävät sitä teoksissaan ainoastaan sivukuvauksena. Siksi he, milloin vain tilaisuutta sattuu, tekevät pilaa sen häilyväisyydestä ja osoittavat miten se on rakennettu hataroille perustuksille, jotka elämän tositaistelussa helposti horjuvat. Runoilija saa katsantotapansa olevista oloista. Hän näkee, ettei hänen ympäristössään luoda laisinkaan huomiota naisten ystävyteen, tai katsellaan sitä salaisesti pilkatun. Onpa kuin tuo halveksiva sana »tyttöin ystävyys» olisi riistänyt naisilta mahdollisuuden rakentaa ystävyyttä, jonka perustuksena on syvällinen, luonteitten sopusointuun perustuva tunne. Myönnetään tosin, että tällaista suhteita saattaa olla olemassa, mutta samalla

edellytetään, että siinä jo itsessään piilee hajoutumisen syyt. Moniaat esimerkit kyllä todistavat toista. Mutta jos lähemmin asioita tarkastamme, niin meidän täytyy kuitenkin myöntää, että naisen ystävyys yleensä lepää sangen löyhillä perusteilla. Harvoin se ilmenee kaikki alttiiksi antavana tunteena, joka molemminpuolisesti tukien ja auttaen pysyy järkähtämättömänä ulkonaisten suhteitten muuttuessa ja sisällisen elämän kehittyessä.

Tämä ystävyuden puute naismaailmassa on ainoastaan näennäisesti vähäpätöinen seikka. Ellemme me naiset todellakaan voisi uskollisen ystävyuden liittämistä elää ja toimia yhdessä, niin meiltä osaksi puuttuisi kaksi hyvettä: totuuden rakkaus ja alttiiksiantavaisuus. Puolisvoja, äitiä ja lasta sekä sisarusia liittämällä toisiinsa jo luonnon aisti ja voimakaat sukulaisuuden siteet, mutta kahden samaan sukupuoleen kuuluvan henkilön välillä täytyy totuuden rakkaus ja alttiiksiantavaisuus olla ainoana pysyväisenä yhdyssiteenä.

Tähän ystävyuden puutteeseen liittyy toinen vieläkin turmiollisempi epäkohta: meissä naisissa ei ole oikeata yhteistunnetta, niin että kaikki olisivat valmiit vastaamaan yhden ja yksi kaikkein puolesta. Varmaankin olemme kaikki kokeneet hankaluuksia siitä yksimielisyyden puutteesta, joka tekee naisten työn seuroissa ja yhdistyksissä peräti vaikeaksi ja asettaa koti- ja seuralämälle salakareja, joihin on syynä naisten pikumaisuus ja kärkeä kieli. Joka puolueettomana tarkastelee naisia seuroissa tai muuten yhteiselämässä, hänestä näyttää ikäänkuin me katselisimme toisiamme salaisella epäluulolla ja — kuten usein sanotaan — olisimme jakautuneet eri luokkiin, joiden on aivan mahdoton lähestyä toisiaan. Usein ulkonainen ero säädyn, iän ja sivistyskannan suhteen näyttää olevan meille niin suurena haittana, että yhteinen työ yhteisen päämäärän saavuttamiseksi käy sen tähden aivan mahdottomaksi.

Muuan vähäpätöinen seikka meidän suomalaisten seuralämässä sattuvasti kuvaa millaisessa suhteessa me olemme toisiimme. Jos missä tahansa on joukko naisia yhdessä, niin tavallisesti rouvat juttelevat keskenään, nuoret tytöt taas erikseen

ja ehkäpä vielä vanhemmat naimattomat naiset keskenään. Eihän tätä itsessään voi pitää pahana, mutta niin vähäpätöinen seikka kuin se onkin, se kuitenkin kuvaa meidän, naisten, keskinäistä suhdetta.

Nämä yllämainitut epäkohdat, kuten kaikki vähäpätöisimmätkin ilmiöt elämässä, perustuvat luonteen omituisuuksiin ja meidän historialliseen kehitykseen. Individuaalisuuden eli yksilöllisyyden puute tekee monenkin ihmisen kykenemättömäksi antautumaan syvälliselle tunteelle. Samaten ovat naisen kehittymättömät sielunlahjat useinkin syynä siihen, että me emme voi helposti antautua tunteelle, joka ei riipu luonnonaistista, emmekä kykene tekemään työtä yhteiseksi hyväksi. Yksilöllisyys on näissä molemmissa tapauksissa yhtä tarpeellinen kuin halkeamat ovat muurissa, jota myöten murattiköynnös kiertelee. Ellei niitä ole, on muuri aivan sileä eikä köynnöksellä ole mihin tarttua kiinni. Tämä sileä, yhtämukainen pinta, passiivisuus — on meidän, naisten, kehitykselle mitä haitallisimpana esteenä. Mutta passiivisuus on taas seurauksena historiallisesta kehityksestä. Siihen on syynä tuo vallanalaisuus, jossa naiset vuosituhansia ovat olleet.

— Kansojen historia tavallansa kehittyä sellaiseksi, kuin he itse sen muodostavat, ja tämä on usein sovitettu naisiinkin. Kukaan ei tosin voi ehdottomasti myöntää, että meidän asemamme muka olisi aivan sellainen, jommoiseksi me itse olemme sen tahtoneet, mutta kuitenkin meidän täytyy tunnustaa tässä väitöksessä olevan paljon totta. Tuo väärä, jota köyhän naisen yhteiskunnallisessa ja siveellisessä suhteessa useinkin täytyy kärsiä, on suureksi osaksi hänen parempiosaisten sisartensa syy, he kun itsekkäinä ja välinpitämättöminä pysyvät hänestä erillään, eivätkä edes tahdo tietää hänen kurjasta asemastaan. Moni yhteiskunnassa rehottava pahe, vaikka se olisikin päässyt itämään, ei ikinä olisi kantanut niin runsaita hedelmiä kuin nyt, jos nainen olisi noussut sitä vastustamaan, sen sijaan että hän ääneti katseli sen kasvamista. Nainen monestikin ei ole näkevinään velvollisuuttansa, jos se vaatii häntä luomaan huomiota ulkopuolelle kotia. Hän rajoittaa toimin-

tansa tuohon aivan oikeutettuun pyrintöön, uhrata kaikki voitonsa kodin hyväksi, joka on häntä lähinnä ja niin sanoaksemme hänen näkyväisenä toimialanaan. Mutta hänen on usein vastenmielistä tunnustaa olevansa vastuunalainen koko sukupuoltansa ja yhteiskuntaa koskevista asioista.

Tähän on tavallista lähimpänä syynä naisten näköpiiriin ahtaus. Me nimittäin emme aina huomaa, ettei koti ole mikään erillensä oleva laitos, vaan että alituinen vuorovaikutus on olemassa yhteiskunnan ja kodin välillä, niin että koti on yhteiskunnan perustuksena ja yhteiskunnallisista oloista riippuu kodin onni ja menestys. Jos nainen kerran tämän tajuaa, silloin hän ei suinkaan voi laiminlyödä niitä velvollisuuksia, jotka vaativat häntä luomaan huomiota kodin ulkopuolellekin. Kaikkein vähiten hänellä on omaatuntoa välinpitämättömänä katsella niitä yhteiskunnallisia oloja ja laitoksia, jotka vaikuttavat hänen oman sukupuolensa asemaan, sillä millaiseksi nainen yhteiskunnassa on kehittynyt, sellaiseksi muodostuu koti.

Jos hän taas käsittää nämä velvollisuudet, mutta kuitenkin itse eläen onnellisissa oloissa — välinpitämättömänä katselee yhteiskunnassa vallitsevia epäkohtia, jotka lukemattomien kotien onnen hävittävät, silloin hänen sydämessään on saanut sijaa itsekkäisyys, joka tekee ihmisen tunteettomaksi muitten kärsimyksille.

Jospa siis meidän, naisten näköpiiri laajenisi, niin että oikein käsittäisimme velvollisuutemme kotia kohtaan, ja jospa kaikki, jotka tahtovat tehdä työtä kodin ja samalla yhteiskunnan hyväksi voisivat karttaa itsekkäisyyden loukkauskiveä! Pienen pieni on se työ, jonka yksityinen voi toimittaa. Vaikkapa uhraisimme koko elämämme, niin on yksityinen työ kuin pienen pieni lehti sivistyksen jättiläispuussa. Siksi pätekkäämme se yhteyden- ja vastuunalaisuuden tunteen elähtäminä. Silloin voipi työmme tulla siunaukseksi ihmiskunnalle, silloin vasta voimme antaa tyydyttävän vastauksen tuohon vanhaan tunnettuun kysymykseen: »Missä on nainen.»

Edellisestä selviää aivan itsestään, että yhdistys mitä lämpimimmin kannatti kaikkia kasvatuskysymyksiä, ensisijassa

yhteiskasvatusta. Toini Topelius lausui (1885): »Yhteiskoulu-aate on meillä herännyt melkein yhtäkaa naisasian kanssa, kuni tämän parhaampia liittolaisia. Me edistämme jälkimäistä edellisen kautta, ja odotamme, eikä ilman syytä, oleellista hyötyä naisasian lopullisessa ratkaisussa siitä vaikutuksesta, minkä molempien sukupuolien yhteiskasvatusta tulee heissä aikaansaamaan. Tahtoisinpa sanoa: kun yhteiskoulu on tehtävänsä tehnyt, ei naisasiaa enää tarvita. Se tietojen yhtäläisyys ja toverillisuus, joka yhteiskasvatuksen kautta miehen ja naisen välillä kehittyi, tulee paremmin kuin muut keinot tasoittamaan tietä naisialle. Eri vaatimukset Suomen Naisyhdistyksen ohjelmassa saavat täten parhaimman ja luonnollisimman ratkaisunsa. 1:ksi tulee nainen osalliseksi samoista tietojen tuottamista eduista kuin mieskin; 2:ksi saa nainen jokapäiväisen terveellisen seurustelun kautta toisen sukupuolen kanssa, siitä oikeamman käsityksen ja välttää täten helpommin kiusauksen luoda itselleen ihanteita, joilla ei ole vastinetta elämässä; 3:ksi parantuu itsestään naisen taloudellinen tila, kun mies jo lapsuudestaan asti tottuu siihen, että nainen on tasa-arvoinen toveri, eikä mikään alempi olento, jolle poikkeusedut ovat kyliksi hyviä; 4:ksi ei yhteiskunta voi muuta kuin rohkaista ja käyttää niitä voimia, jotka saatuaan yhtähyvän kasvatuksen kuin miehet, karaistuina ja kehittyneinä nyt tarjoovat sille palvelustaan.»

Usein on yhdistyksessä myöskin keskusteltu naisten ammattitaidon parantamisesta ja uusien työalojen avaamisesta naisille, jolloin erityisesti on huomautettu näiden kysymysten merkitystä kansan naisiin nähden. Rouva Löfgren lausui (kokouksessa $\frac{11}{3}$ 1888): »Kun on kysymys ammattikasvatuksesta, olen vähemmän ajatellut n. s. sivistynyttä naista. Hänen osuutensa olisi niin vähän kuin suinkin huomioon otettava, oli työ minkälainen tahansa. Hän on elänyt ja elää osaksi vieläkin muiden turvissa, eikä hän ymmärrä mitä tosityö merkitsee ja mitä voidaan vaatia todelliselta työntekijältä. Tässä erikoiskysymyksessä täytyy, jos mieli saavuttaa jotakin tulosta, tasoittaa tie kansan taajojen rivien naisille, täytyy kansanval-

taistuttaa kysymys niin paljon kuin suinkin, sekä kokonaisuudessaan että yksityiskohdissaan. Sanalla sanoen, kuten Björnson lausuu, »viedä kansanmorsian kotiin». Sentähden tulisi keskustelumme etupäässä tarkoittaa käsityön ammattikasvatuksen hankkimista kansannaisille ja alemmalle keskisäädylle.»

Niinkuin edellisestä selviää ilmeni yhdistyksessä jo varhain se toivomus, että naisia Suomessa tulisi kansan asiaksi, tämän sanan syvimmissä merkityksessä. Ensimmäinen kehoitus muodostaa yhdistyksen haaraosastoja maaseudulla julkaistiin v. 1885; vuonna 1893 alennettiin ammattinaisten vuosimaksu 2 markkaan. Edellämainittua kehoitusta noudattaen on Suomen Naisyhdistyksen haaraosastoja perustettu ympäri maan ja on niitä nykyään (1908) 36, nim. Kuopiossa, Viipurissa, Lappeenrannassa, Tampereella, Heinolassa, Porissa, Jyväskylässä, Joroisissa, Lapualla, Ilmajoella, Laihiassa, Viitasaarella, Äänekoskella, Karttulassa, Vanajassa, Akaassa, Loimaalla, Jämsässä, Virolahdella, Teiskossa, Lopella, Ikalisissa, Kangasalassa, Lamilla, Litmaniemellä, Hämeenlinnassa, Säkkijärvellä, Vesannossa, Ruskealassa, Huittisissa, Limingassa, Harjavallassa, Pirkkalassa, Mäntässä, Korpilahdella ja Kaukolassa.

Kaupunkien naisyhdistyksissä ovat sivistyneet naiset enemmistönä, maaseudun yhdistyksissä taas kansannaiset. Yhdistyksen kaikkein tärkeimpiä toimintahaaroja on juuri työ kansannaisten keskuudessa. Tämä työ on laaja ja siihen kuuluvat: alkeiskurssit työläisnaisille ja palvelijattarille kaupungeissa ja kansannaisille maalla, kiertävät ruuanlaitto- ja käsityökurssit (1893), työnhankinta maalaisnaisille, varattomien tyttöoppilaiden avustaminen kansakouluihin, kansanopistoihin, kutomakouluihin, meijeri- ja puutarhakouluihin, puutarhahoito-opetuksen jakaminen kansannaisille, kesäsiirtolain järjestäminen kaupunkien työläisnaisille, iltavoimistelukurssit työläisnaisille, paikanvälitykset palvelijattarille j. n. e. Suuri merkitys on niillä esitelmillä ja esitelmäsarjoilla, n. k. »kodin päivillä», joita aina v. 1896 on järjestetty maalaisnaisille. Yhdistyksen esitelmätoiminta oli erittäin vilkas v. 1899—1900 sekä 1904 ja sitä seuraavina kolmena vuotena. Esitelmien aiheena on ollut nais-

asia, koti ja sen tehtävät, naisten harrastukset ja velvollisuudet, valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus j. n. e. Saadakseen eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvat naiset maassamme innostumaan äänioikeuskysymykseen, toimitti yhdistys v. 1905 sanomalehtiin kehoituksia naisille toimeenpanemaan naisten kokouksia, joissa kysymys naisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta esitettäisiin ja joissa annettaisiin tilaisuus keskustella asiasta, samoin kehoitettiin kokouksien toimeenpanijoita julkaisemaan kokouksien päätökset sanomalehdistössä ja lähetystöjen kautta esittämään kokouksissa ilmilausutut toivomukset paikkakunnan valtiopäivämiehille. Eduskuntamuutoksen jälkeen järjestettiin v. 1906—1907 useissa paikoin maaseutua esitelmätilaisuuksia, joissa annettiin ohjausta miten äänioikeutta ja erittäinkin suhteellista vaalitapaa on käytettävä. Yhdistyksen esitelmätoiminta samoin kuin sen käytölliset kurssit ovat olleet laadultaan ensimmäisiä ja ovat muut yhdistykset seuranneet Suomen Naisyhdistyksen esimerkkiä, järjestämällä samanlaisia esitelmätilaisuuksia ja kursseja. Ruotsissakin on tätä tapaa noudatettu.

Yhdistys on edistänyt naisten korkeampaa kasvatusta sanomalehti-kirjoitusten kautta, järjestämällä esitelmätilaisuuksia ja keskustelukokouksia sekä tekemällä aloitteita yhteiskoulujen perustamiseksi ja avustamalla niitä. Eräs kirjoitus tyttöjen kasvatuksesta sai palkinnon. Käytöllisen kasvatuksen alalla on yhdistyksen aloitteesta perustettu kasvatusopillisia ruuanlaittokouluja, kutomakouluja sekä emäntäkouluja, joita yhdistykset ylläpitävät. Muutamissa opetetaan myöskin kasvitärhanhoitoa.

Kehoittaakseen naisia enemmän kuin ennen valitsemaan uusia työaloja toimeenpani yhdistys esitelmiä naisten käytöllisistä työaloista, sekä jakaa vuosittain »Elisabeth Löfgrenin stipendirahastosta» stipendin eri työaloilla toimiville henkilöille, lahjoittajan toivomuksen mukaan etusijassa sellaisille naisille, joiden työ on tietäraivaavaa laatua. Samoin jakaa yhdistys vuosittain »Kasvitärhastipendi-rahastosta» palkinnon kansannaisille. Yhdistys toimitti v. 1894 »Kalenteri Suomen naisten työstä» nimisen julkaisun, joka ollen ensimmäinen tilastollinen tiedonanto naisten työstä Suomessa, sisältää sen his-

toriikan vanhimmilta ajoilta meidän päiviimme asti, sekä käytöllisiä neuvoja niille, jotka haluavat antautua eri työaloille. Valtio avusti yritystä antamalla 1,000 Smk. tilastotietojen keräämiseen ja 3,000 Smk. painokustannusten korvaamiseen. Naisten ammattikasvatusta on yhdistys edistänyt, lähettämällä opintomatkalle ulkomaille kaksi ompelijatarta, sekä ylläpitämällä Helsingissä v:sta 1900 alkaen valmistavaa ammattikurssia ompelijattarille. Kasvatusopillisen ruuanlaittokoulun johtokunnan kanssa on yhdistys valmistanut ohjelman tyttöjen ammattikoululle Helsingissä.

Yhdistys on painosta toimittanut 4 vuosikertaa »Excelsior» nimistä kalenteria, 2 kokoelmaa elämäkerrallisia kuvauksia naisista eri työaloilla, biograafisen käsikirjan Suomen naisista, kuvauksia maalaisnaisen asemasta, sarjan lehtisiä samoin kuin useita kirjasia naisasiasta ja naisten valtiollisesta äänioikeudesta sekä kaksi sarjaa yleishyödyllisiä kirjasia. V. 1902 kutsui yhdistys tohtori Ellen Sandelinin Ruotsista luennoimaan naisten terveydenhoidosta. Nämä luennot ovat suomennettuina julaisu sekä jaettu naisille maaseudulla ja työväenpiireissä. Vuonna 1908 piti rouva Marie Michelet Norjasta, yhdistyksen kutsumana, sarjan esitelmiä siveellisyyssiasta. Yhdistyksen perustama »Fredrika Runebergin rahasto» jakaa vuosittain, kun pääoma on kasvanut määrättyyn summaan, palkinnon naiskirjailijalle teoksesta, jonka »sisällys ei saa olla ritiriidassa niiden siveysperiaatteiden kanssa, joita nuorisoa koulussa ja kirkossa opetetaan kunnioittamaan».

Ulkomaiden kanssa on yhdistys ollut vilkkaassa vuorovai-
kutuksessa. Yhdistys on ollut edustettuna seuraavissa kansain-
välisissä naisten kongresseissa, nim. Washingtonissa 1888, Chi-
cagossa 1893, Berlinissä 1896, Kristianiasa 1902, Berlinissä
1904 ja Kööpenhaminassa 1906. V. 1904 julkaisi yhdistys
saksankielisen selonteon toiminnastaan ja v. 1900 oli samanlai-
nen ranskankielinen selostus lähetetty Pariisiin naiskongressiin;
pyynnöstä on englanninkielisiä tiedonantoja lähetetty naisten
kansallisliitoille Yhdysvalloissa, Austraaliassa, Etelä-Amerikassa

ja Canadassa, kansainväliselle äänioikeusliitolle, sekä useihin ulkomaisten aikakauskirjoihin.

Yhdistyksen puheenjohtajina ovat toimineet: rouva Elisabeth Löfgren vv. 1884—1888, neiti Alexandra Gripenberg vv. 1888—1904 ja rouva Elin Sjöström v:sta 1904 alkaen.*)

Paitsi niitä vaikeuksia, joita kaikkien maiden naisasiayhdistysten on voitettava, on Suomen Naisyhdistyksellä ulkonaisien syiden tähden lisäksi ollut pakko ottaa etupäässä huomioon naisasiatyön filantrooppinen puoli. Tästä syystä ylläpitävät esim. muutamat yhdistyksen haaraosastot sairastupia y. m. Yhdistyksen johtohenkilöt ovatkin usein huomauttaneet niin yhdistyksen piirissä kuin sen ulkopuolella siitä vaarasta, että päämäärä täten helposti unohdetaan. V. 1884 lausui rouva Löfgren (vuosikokouksessa): — »kun koko sielunsa lämmöllä ja innostuksella kannattaa oikeata asiaa, vaaditaan todellakin jonkunlaista itsensähillitsemistä, ettei samalla kertaa ryhtyisi ajamaan liian monta puolta tästä asiasta. — Uusien aatteiden laita on nimittäin sama kuin kasvien, jotka istutetaan liian lähelle toisiaan: ne tukahduttavat toinen toisensa ravinnon puutteessa. Uskallan sentähden toivoa, että yhdistys yhä edespäin, vaikkakin tehtävää on yllinkyllin, voi hillitä itseään ja keskittää voimansa muutamiiin pääkohtiin, niin että sen toivomuksista jotakin saavutetaan». — Muutamia vuosia myöhemmin hän kirjoitti (Kvinden og Samfundet 1889): — »Näinä aikoina, kun niin monet merkit osoittavat taipumusta laajentaa naisasian alaa niin, että se ilman rajoitusta käsittää kaikkea, mikä on uutta, en voi kylliksi painostaa sitä seikkaa, että meidän tulee pitää silmämääränä tasa-arvoisuuden ja oikeuden periaatetta. Tämä on Stuart Millin vanha, selvä perusaate. Ellemme pidä kiinni siitä, niin me ennen pitkää tulemme siihen, että lyhty kädessä saamme kaikenlaisten hyvien ihmisten, rauhanystävien, raittiudenystävien, sosialistien joukosta hakea oikeita naisasianaisia. Me emme tule näkemään metsää puiden tähden. — — Tahdotaan saavuttaa paras ja menetetään kenties

*) Suomentajan lisäys.

se mikä on hyvä. Kuinka vähän voi se ihminen vaikuttaa kaikenlaisten hyvien tarkoitusten edistämiseksi, jolla ei ole vaikutusvaltaa yhteiskunnan asioissa muutoin kuin kiertoteitse. Vasta silloin kun nainen oikeudellisessa suhteessa tulee tasa-arvoiseksi miehen kanssa, vasta silloin on hänen vaikutuksellaan todellinen merkitys. Kunnes tämä toteutuu, sinnes on väite, että se mitä nainen tekee tai tekemättä jättää on merkitykseltään jonkun arvoista, vain pelkkä puheenparsi. — Hajoittavista aineksista ei ole missään putetta, mutta me emme saa antaa niiden peloittaa itseämme, jotka syyttävät meitä ahdasmielisyydestä, ylimysmielisyydestä j. n. e.

Kuvernöörien
lausunnot nai-
sen äänioi-
keudesta.

Siihen aikaan kun Suomen Naisyhdistys perustettiin oli naisia hyvin vilkkaan harrastuksen esineenä. Vuonna 1884 tapahtui tuo merkillinen seikka, että Viipurin läänin kuvernööri W. C. von Daehn ja Hämeen läänin kuvernööri E. von Ammond herättivät kysymyksen naisen valtiollisesta äänioikeudesta. Jälkimäisen lausunto valtiopäiväjärjestyksen 12 §:n johdosta, mikäli se koskee naisten vaalioikeutta, kuului (Hämeen Sanomien mukaan) näin: »Naisilla, jotka ovat enemmistönä kaupunkienkin asukkaista, on epäilemättä luonnollinen oikeus ottaa osaa lainsäädäntöön, koska heidän samalla tapaa kuin miesten täytyy noudattaa kaikkia asetuksia. Mutta meillä, kuten tähän asti myöskin perustuslaillisissa maissa, on tämä oikeus heiltä kielletty ainoastaan sen johdosta, että luullaan heidän riippuvan jostakin miehestä, joka, päästäkseen toivoituille perille, voisi houkutella heitä omaa mielipidettään kannattamaan. Tämä syy on mielestäni vähäarvoinen, koska jokaiseen puolueeseen kuuluu saman verran naisia kuin miehiäkin ja naiset siis toiminnallaan tulevat pitämään toisiaan vastapainossa, ja kun naisten joukossa on verrattain paljon itsenäisiä naisia, nim. naimattomat täysikäiset naiset, tulisi heille, minun mielipiteeni mukaan, ehdottomasti suoda äänioikeus. Vaalioikeuden suominen naidulle naiselle voitaneekin sitä vastoin pitää liian aikaisena, koska naitu nainen meidän maassamme, omistusoikeuteenkin nähden, on täydellisesti miehestään riippuva.»

Monessa sanomalehdessä tätä kysymystä pohdittiin. M. m. kirjoitti »Kaiku»: »Meidän mielipiteemme on, ettei syntyisi mitään haittaa, jos naiselle annettaisiin äänioikeus porvarissäädyn vaaleissa, nim. niille, jotka maksavat kaupunkikunnalle veroa ja jotka kunnallisasetuksen mukaan ovat oikeutetut ottamaan osaa kunnan luottamusmiesten vaaleihin. Miksi olisi täysivaltainen nainen, joka hoitaa itseään ja omaisuuttaan, vähemmän kykenevä arvostelemaan, kuka on sopiva valtiopäivämieheksi kuin kuka kelpaa kaupungin valtuuston jäseneksi? Jos tunnustetaan, että nainen on kykenevä, velvollinen ja oikeutettu valitsemaan niitä, jotka hoitavat kunnan asioita, niin täytyy johdonmukaisesti tunnustaa, ettei ole niinkuin olla pitää, että hänet ilman muuta syrjäytetään valtioelämän tai politiikan alalta.»

Voitane olettaa, että asian harrastus meillä osaksi johtui siitä, että herra F. T. Borg v. 1884 jätti Ruotsin valtiopäiville lakiehdotuksen naisen valtiollisesta äänioikeudesta.

Sen johdosta että aikakauskirja »Valvoja» kehoitti naiskirjailijoita pohtimaan naiskysymystä sen palstoilla, julkaisi rouva Minna Canth, sitä ennen tunnettu kaunokirjailijana, siinä kirjoituksia naisasiasta vuosina 1884 ja 1885. Yhdellä iskulla oli hän saavuttanut paikan meidän maamme ensimmäisenä realistisena naiskirjailijana; samoin herätti hän nytkin kohta näillä kirjoituksillaan suuren yleisön huomion, sillä häikäilemättömyydellä ja suuttumuksen inholla, joka niissä ilmeni. Hän kirjoitti m. m.: — »Vapautta naiselle! Toiminnan vapautta, ajatuksen vapautta! Vanhojen, jäykistyneiden muotojen ja tapojen paino puristaa ja masentaa meidän henkisiä voimiamme. Vapaan kilpailun este yhteiskunnan eri työaloilla pakottaa meitä aineellisessa kurjuudessa kitumaan. Tällä tavoin nainen muuttuu koneeksi ja kadottaa luonnollisuutensa, ollen vain toisten apinana. Elämä ja elämän tarkoitus on kuin seitsemällä sinetillä lukittu kirja hänen edessään. Vaikea mahtaisi olla näyttää minkä totuuden nojalla mies on riistänyt naiselta kaikki oikeudet ja pidättänyt itselleen kaikki edut. Sillä emmehan enää ole raakalaiskansaa, että meillä ruumiin väkevyydellä oikeuksia anas-

tettaisiin. — — Ne oikeudet, joita nainen pyytää itselleen saavuttaa, kuuluvat luonteeltaan yhteiskunnalliselle, eivätkä uskonnolliselle alalle, vaikka ne, samoin kuin kaikkalainen kehitys, puhtaaseen kristinuskoon perustuvat. Arvellaan, että siveellisyys maailmasta häviäisi naisen vapauttamisen kautta. Päinvastoin! Naisten mielipiteet ja moraaliset käsitteet muuttuvat tosin, mutta ne muuttuvat paremmiksi, ne selviävät. Nainen ei silloin enää pidä muotoa pääasiana, eikä pääasiata sivuasiana. Hän voi esim. kävellä vapaasti yösydännä ypö yksin, eikä uskalla kukaan sentähden hänen mainettaan vahingoittaa. Mutta: yhtä suurena häpeänä kuin hän pitää yhteyden ja seurustelemisen huonon, langenneen naisen kanssa, yhtä suurena häpeänä hän myöskin pitää yhteyden ja seurustelemisen sen miehen kanssa, jonka kautta tuo nainen on langennut, tai jonka kanssa hän on syntiä harjottanut, olkoon mies sitten missä asemassa hyvänsä yhteiskunnassa. — — Sitten sanotaan vielä: »emansipatsionin kautta naiset kadottavat naisellisuutensa». Asia riippuu siitä, mitä »naisellisuudella» ymmärretään. Onko se tuo kainous, joka istuu sohvassa ja virkkaa, joka sääntöjen mukaan nostaa ja laskee silmäluomiaan, eikä pidä sopivana julkilausua ainoatakaan järkevää ajatusta, ei ainoatakaan vakaantunutta mielipidettä (kenties siitä syystä, ett'ei hänellä semmoisia ole?), — onko se tuo enkeli, joka ei tee mitään pahaa eikä mitään — hyvää? Se katoaa, aivan varmaan se katoaa. Tai onko naisellisuus »alttiiksi-antavaisuudessa», »itsensä uhraamisessa» ja »itsensä kieltämisessä» — s. o. siinä merkityksessä, kuin näitä sanoja naisesta aina käytetään? Sen mukaan, millä osottaa nainen nyt »alttiiksi-antavaisuutta», »itsensä uhraamista» j. n. e.? Vastaus: sillä, että hän kieltäytyy kalliimmista oikeuksistaan ja laiminlyö pyhimmät velvollisuutensa ihmisenä, ollakseen nainen s. o. ollakseen ensin joillekulle miehille mielittietoisena leikkikaluna ja sitten joillekulle miehelle alammainen orja. — — Jos nyt kuitenkin tahdotaan ratsastaa noilla sanoilla »alttiiksi-antavaisuus», y. m. niinkuin nainen olisi siihen velvoitettu enemmän kuin mies, niin voidaan väittää, ettei nainen juuri edistymisen tiellä niitä par-

haiten tarvitse. Nainen, joka totuuden tähden uskaltaa antaa iskuja ja ottaa iskuja, panee myös jotakin alttiiksi. Nainen, joka jättää rauhan laakson mennäkseen henkisten rientojen taistelutantereelle, vahvasti luottaen siihen, että hänenkin aseita tarvitaan tuossa yleisessä sodassa pimeyttä vastaan — hänkin uhraa itsensä. Ja juuri sentähden, että naisellisuus voitaisi enemmän alaa, pääsisi enemmän vaikuttamaan ihmiskunnan hyväksi, juuri sentähden onkin naiselle vapautta ja tasa-arvoa suotava.»

Eräässä myöhemmässä kirjoituksessa, joka kauttaaltaan vaikuttaa voimakkaana vastalauseena olevia oloja vastaan, kysyy kirjailija — »tahdotaanko kasvatuksen kautta antaa naiselle taitoa ja kykyä elatuksen hankkimiseen? Mitä vielä! Ell'ei hän onnistu saamaan miestä, joka hänet elättää, niin kärsiköön puutetta ja kuolokoon. — Tyttökoulumme eivät missään suhteessa vastaa nykyajan tarpeita ja vaatimuksia. Niissä ei ainoastaan estetä oppilaiden henkisten voimain kehittymistä, vaan niissä suorastaan turmellaan ja kuoletetaan luontaisten lahjain alkuaineksetkin. Ja niistä saammekin sitten, — emme naisia, jotka itsetietoisella uskalaisuudella kykenisivät asioita punnitsemaan ja antamaan niille ansaitun arvonsa, vaan naisraukkoja, jotka ikänsä pysyvät kaikenmoisten tyhmien etuluulojen kahleissa, eivätkä niinmuodoin pääse vapaan kehityksen alkuaskeleitakaan ottamaan.»

Rouva Canth kehoittaa myöskin ivallisesti naisia arvostelemaan sitä yhteiskuntaa, jonka järjestämiseen he eivät saa ottaa osaa ja jota he senvuoksi paremmalla syyllä voivat tuomita. Se dogmaattinen kristillisyyden, joka pitää kiinni puustavista ja tältä näkökannalta hylkää kaikki pyrinnot naisen aseman parantamiseksi, löytää hänessä leppymättömän vastustajan.

Näiden kirjoitusten, samoin kuin rouva Canthin »Työmiehen vaimo» nimisen tendenssinäytelmän johdosta aiheutui väittely monen sanomalehden palstoilla. M. m. julkaisi joukko maaseudun naisia (Finland n:o 257, 1885) vastalauseen, jossa he Suomen naisten nimessä selittivät, etteivät he tahdo, että heidän oikeuksiaan puolustetaan kristinopin ja Jumalan ilmes-

tyneeseen sanaan perustuvien totuuksien kustannuksella. He tahtovat, että vääryydet ja huutavat epäkohdat naisen asemassa poistettaisiin, mutta he eivät tahdo, kuten rouva Canth, että nainen anastaisi määräävän, vielä vähemmän uudistavan aseman kodin ulkopuolella.» Vastauksena tähän julkaisi rouva Canth marrask. 21 p:nä purevan vastalauseen, jossa hän ilmoitti ei tahtovansa olla tekemisissä Suomen sivistyneitten naisten kanssa ja selitti että hän ja nämä nyttemmin kulkevat eri teitä. »Minä en kuulu Teihin.»*)

Erittäin nerokkaasti ja draamallisella voimalla rouva Canth »Työmiehen vaimossa» taisteli vaimon täysivaltaisuuden ja omistusoikeuden puolesta, erittäinkin sen oikeuden puolesta että vaimo saisi hallita omaa työansiotaan. Hän paljasti siinä kaikenlaisia epäkohtia naisen elämässä. Näytelmä on tosin hyvin tarkoitusperäinen ja hän käyttää tässä, kuten kirjoituksissaankin, liioiteltua sanontatapaa. Kuitenkaan ei kukaan, joka on nähnyt sen esitettyinä, unohtane sitä valtaavaa vaikutusta, minkä se katsojaan tekee. Ylipäätään oli rouva Canthin runoudella suuri vaikutus nuorisoon ja kansan syviin riveihin. Ettei hän harastanut varsinaista naisasiatyötä, jota maassamme tehtiin, selvenee eräästä kirjoituksesta »Onko naisasia oikealla tolalla?» (Keski-Suomi n:o 91, 1891), jossa hän pilkkasi Suomen Naisyhdistyksen käytöllistä toimintaa ja ankarasti moitti sitä, että naisasia tehdään niin helpotajaiseksi, »että kaikki Fannyt ja Nannyt sitä ymmärtävät».**)

Naisasian puolustajina esiintyi yhä useampia, sekä miehiä että naisia. 1880-luvun alkupuolella julkaisi tohtori Rafael Hertzberg Helsingfors Dagbladissa useita kirjoituksia, joissa hän reippaasti ja monipuolisesti kannatti naisasiaystävien vaati-

Puolustusta
ja vastustusta
1880- ja 1890-
luvulla.

*) Tämä ero ei kuitenkaan ollut lopullinen, sillä muutamia vuosia myöhemmin otti hän osaa »Nutid» nimisen naisasialehden toimitukseen ja tuli kunniajäseneksi »Unioni» nimiseen naisasiayhdistykseen.

**) Tämän kannan näyttää rouva Canth hyljänneen kirjassaan Ellen Keytä vastaan v. 1896. Tässä pienessä lentokirjasessa, joka on täynnä samaa lämmintä, todellista indignationsia kuin hänen ensimmäiset kirjoituskensakin, hän hyväksyy sen toiminnan, jota hän v. 1891 moitti.

muksia. *) V. 1886 julkaisi hän otsakkeella »Framtid», joukon vihkosia, joissa hän käsitteli naiskysymystä.

Vuonna 1882 kirjoitti valtioneuvos Th. Rein naisasiasta ja naisten vaatimuksista »Valvojassa» seuraavalla tavalla: — »Nykyisissä oloissa vallitsee epäilemättä vääryys naista kohtaan, kun kokemusta saamatta on ryhdytty päättämään: niin ja niin kauas ulottuvat hänen kykynsä, ja kun lain pakolla on kielletty häntä edes koettamasta päästä niiden rajojen yli, jotka ovat hänelle kenties liian ahtaiksi määrättyt. Hänelle on sanottu: tuota et sinä voi, josta syystä ei sinulla ole oikeutta sitä koettaakaan. Miehen toimintaa ei tällaiset määräykset rajoita. Mutta niin epätasaista oikeuksien jakoa saattaa nainen syystä katsoa vääryydeksi. Me puolestamme olemme vakuutetut, että jos nainen kaikessa saavuttaisi samat lailliset oikeudet kuin mies, hän ei suinkaan joka tapauksessa käyttäisi niitä. Mutta tässä ei ole mitään syytä kieltää häneltä itse oikeuksia, osaksi siitä syystä, ettei pidä antaa hänelle syytä valittaa sortamista, osaksi siitäkin syystä, että kuitenkin vain kokemus saattaa varmuudella ratkaista kysymyksen, kuinka kauas hän haitatta saattaa käyttää vapauttaan. Jätettäköön siis naiselle oikeus ponnistella voimiaan ja luotettakoon siihen, että luonto järjellisen ja valistuneen mielipiteen ohjaamana, on joka tapauksessa pääsevä voitolle ja määräävä oikeat rajat hänen toiminnalleen. Luonto on ylipäänsä määräävä naiselle varsin toisen toiminnan kuin miehelle. Sillä miehen ja naisen välillä löytyy periolennollinen, kaikkeen ulottuva erilaisuus sekä fyysisessä että psyykkisessä katsannossa, erilaisuus, joka todellakin on paljoa suurempi, kuin miltä se pintapuoliselle tarkastelijalle näyttää. On väärin tässä puhua »korkeammasta» tahi »alhaisemmasta» luonnosta, joka kuuluisi toiselle sukupuolelle toisen suhteen. Kumpikin sukupuoli on muutamissa suhteissa toista etevämpi, muutamissa kehnempi, pääasia on, että ne ovat erilaiset, ja että jo tämä kaksinaisuus yhdessä esittelee tosi-inhimillisyyttä. — — Juuri siitä syystä, että erilaisuus on niin suuri ja poistumaton,

*) V. 1884 julaistu kirjasena »I kvinnofrågan af en tidningsman».

sekä varsin riippumaton kasvatuksesta tahi muista satunnaisista seikoista — juuri siitä syystä ei tarvitse pelätä, että se suku puolten laillisen yhtäläisyyden kautta voisi kadota. Jo se seikka, ettei nainen kuitenkaan koskaan tule kaikilla aloilla kilpailemaan miehen kanssa, olisi ollut omansa poistamaan yhden tärkeimpiä syitä, jonka tähden moni on vihamielinen naisemansipatsionia kohtaan. Mutta ylipäänsä on vaatimus miehen ja naisen tasa-arvoisuudesta tunnustettava oikeutetuksi, jos sillä vain tarkoitetaan, että kumpikin on saavuttava saman oikeuden vapaasti kehittää itsensä omien ominaisuuksiensa mukaan ja toimia niitten nojassa. — Ja sivistys, kirjallisuus sekä taide voittaisivat vain siitä, että omituinen naisellinen asioitten ajattelemis- ja katsomistapa pääsisi enemmän valtaan kuin tähän asti.» — Tässä lausutut mielipiteet osoittavat suurta myötätuntoisuutta naisen kehitysoikeutta kohtaan. Se, mitä niistä kaippaa, on selvemmin lausuttu tunnustus, että tämän kehitysoikeuden jatkona on naiselle suotava toimintaoikeus eli oikeus vapaasti käyttää tietonsa ja kykynsä yhteiskunnan palveluksessa.

Vuonna 1884 ilmestyi C. B. Federleyn kirjanen »Kvinnans rättsliga ställning i Finland» (Suomen naisen oikeudellinen asema), josta tekijä sanoo, että »muutamat, lämminsydämiset, asiata harrastavat naiset olivat antaneet hänelle aiheen sen kirjoittamiseen». Vuosina 1883—1885 ilmestyi useita lentolehtisiä, kuten esim. professori W. Ruinin »En psykologisk blick på kvinnofrågan» (Sielutieteellinen katsaus naisasiaan), jossa käsitellään asiaa filosofiselta näkökannalta. Samoin julkaistiin useita tendenssiromaaneja ja uuteloita, joissa naisasia oli kertomuksen aiheena. Että monella haaralla asiaa todenteolla harrastettiin, todistaa myöskin se seikka, että muutamat sanomalehdet luulivat voittavansa suuremman lukijakunnan puolelleen ottamalla ohjelmaansa naisasian, toisessa tai toisessa muodossa.

Se mielipiteiden eroavaisuus, joka syntyi senaatin ehdotuksen johdosta tyttökoulujen uudestaanjärjestämiseksi, keskittyi lopulta yhteiskasvatukseen. Niiden joukossa, jotka aatetta puolustivat, oli valtioneuvos Rein, tohtori M. Johnsson (nykyään

Soininen) neiti Lucina Hagman y. m. Viimemainittu kirjoitti («Yhteiskasvatuksesta» 1887):

— »Yhdeksän, kymmenen vuoden vanhoina eroitetaan veljet ja sisaret toisistaan, veli pannaan johonkuhun korkeampaan oppilaitokseen ja sisar paraimmassa tapauksessa niisanotettuun naiskouluun. Tämän kautta joutuvat pojat nyt yhdeksäksi ja usein kymmeneksi vuodeksi, eli juuri sen ikäjakson kuluessa, jolloin siveellisen luonteen kehitys perustetaan, melkein yksinomaa miehellisen vaikutuksen alaisiksi. Sanon melkein yksinomaa, senvuoksi että äidin siveellinen vaikutus kodissa vähenee aina sen mukaan kuin hänen kouluikäyvät poikansa etenevät opissa ja tiedoissa, joissa heidän oppimaton äitinsä ei taida heitä seurata. Näin ollen, pelkältään miesopettajain johdolla ja poikakumppanien seurassa menee oppilaiden henkinen ja siveellinen kehitys yksipuoliseen suuntaan. Ajatuksissa ja tunteissa, sanoissa ja käytöstavassa, koko olennessa omistavat he ainoastaan semmoista kuin heidän oma sukupuolensa kykenee heille tarjoamaan. Niinpä ei viivyykkään kauan ennenkuin heidän puhetavassaan, heidän arvosteluissaan ja koko käytöksessään alkaa kehittyä oudostuttava törkeys ja kovuus, joka aluksi toki useimmissa vanhemmissa herättää surun ja huolen, mutta joka sittemmin — paha sana — elämässä otetaan vastaan miehuullisuuden houkuttelevalla nimellä ja sillä kaupalla hyväksytään. Että nämä tällaiset koulunkäynnin ajalla hankitut ominaisuudet sitten seuraavat nuorukaista ja miestä läpi koko elämän, veljenä, puolisona, isänä ja kansalaisena, ja vaikuttavat taas vuorostansa toisen sukupolven kasvatuksessa, on sanomattakin selvä. Tällä lailla on poikakoulu vuosisatojen kestäessä ollut omiansa yksipuolisesti kasvattamaan miehessä ominaisuuksia, jotka eivät voi hänelle itsellensä ja vielä vähemmin hänen kanssaihmisellensä, naiselle, totista onnea tuottaa, yhtä vähän kuin yhteiskunnalle kokonaisuudessaan niistä on mitään hyötyä. — Kodin ja perheen piiri sitoo häntä usein ainoastaan sikäli kuin se tarjoaa hänelle ruuan, hoidon ja muut aineelliset tarpeet. Kotiseinän ulkopuolella noudattaa hän sitä katsantotapaa ja sitä siveysoppia, jota seurusteleminen G ripenberg, Naisasian kehitys IV. — 6

nen kumppanien ja muiden nuorten miesten kanssa on häneen istuttanut. — — Kun nuoriso tulee sekä nais- että miesopettajain johdon alle luontuu koulun sävy ja elämä enemmän kodin mukaan ja perheen siveysoppi pääsee paremmin vallitsemaan nuorisossa, niin että toisen siveysoppi myöskin olisi toisen — eikä niinkuin nykyään on laita, että toisen puhtaus joutuu toisen saaliiksi. Toiselta puolen nuoret ihmiset yhteiskoulussa paremmin oppisivat tuntemaan toinen toisensa ja arvostelemaan toinen toistansa todellisen kelpaavaisuuden ja kunnollisuuden mukaan, eikä sen mukaan mitä he kiihoittuneen mielikuvituksensa vaikuttaessa eteensä luovat. Kun he sitten astuvat yhteiskunnalliseen elämään, voivat he siinä helpomasti toistensa kanssa toimeen tulla ja työtä tehdä. Ja erinomattain juuri siinä iässä, jota yhteisopetuksen vastustajat pitävät järjettömän vaarallisimpana kohtana, nimittäin n. s. ylimenon iässä, tulee tuo yhteinen, totinen työnteko, vuorottain teeskentelemättömän seurustelemisen kanssa välitunneilla, olemaan terveellisenä vastapainona niille eksyttävälle käsityksille, joita hillitsemättömän mielikuvitus tällä ajalla alkaa luoda toisesta sukupuolesta »

Muutamilla tahoilla ei kuitenkaan tahdottu sekoittaa yhteiskasvatusta ja vähemmin suosittua naisasiaa toisiinsa. Tämä katsantokanta ilmeni esim. eräässä »Opettajan» allekirjoitatussa Nya Pressenin kirjoituksessa (1° 1886), jossa sanotaan: — »Maamme sanomalehdissä on viime aikoina yhä useammin pohdittu yhteiskasvatusta ja tätä koulujärjestelmää puoltavat lausunnot ovat tulleet yhä lukuisammiksi. Monessa näistä lausunnoista on yhteiskasvatuskysymys asetettu naiskysymyksen yhteyteen. Kun näillä on muutamia yhdyskohtia, ei niiden sekoittamista toisiinsa ole voitu välttää. Ja kuitenkin on naisvapautus eri asia, eri taaskin yhteiskasvatusta. — — Yhteiskasvatusta on kasvatusopillinen kysymys. Yhteiskoulu (Brobergin koulu), perustettiin naisasiasta välittämättä, puhumattakaan Kuopion kehoituksesta tai naisyhdistyksestä. — — Kuitenkin on syystä kyllä sanottu, että yhteiskasvatusta on naiskysymyksen ydin. — Ellei miesten ja naisten yhteistyötä aloiteta koulussa, missä ei mitään esteitä ole olemassa, siitä tuskin

tulee ehjää elämässä, missä vaikeudet ovat suuret. Jokaisen toimivan työntekijän naiskysymyksen alalla, tulee tosin, meidän käsityksemme mukaan, olla yhteiskasvattaja. Mutta päinvastoin ei jokainen yhteiskasvatuksen ystävä tarvitse samalla olla naisvapautuksen harrastaja. Jos nainen kasvatetaan yhdessä miehen kanssa, ei sillä ole sanottu, että hän vastaisuudessa tahtoo ja että hänen tulee innokkaasti ottaa osaa yhteiskunta-elämään.»

Opiskelevien naisten kanta ilmenee eräässä ylioppilas, rouva Aino Malmbergin kirjoituksessa norjalaisessa »Husmodern» nimisessä aikakauslehdessä (n:o 27, 1901), jossa m. m. sanotaan: »mikä oli oleva naisylioppilaiden kanta silloin (1885) kiihkeästi pohditussa naiskysymyksessä? Tuo viimeksi mainittu kysymys tuntuu jotenkin perusteettomalta, sillä luulisi jokaiselle olevan selvää, että juuri he edistivät naisasian kehitystä tietäraivaavan työnsä kautta paljoa enemmän kuin pitkien ja monien esitelmien ja selitysten kautta. Tämä ei ollut suinkaan kaikille selvää. Ensimmäisiä naisylioppilaita moitittiin muutamilla tahoilla kovasti siitä, etteivät he selvemmin näyttäneet kantaansa naiskysymyksessä. Nämät moitteet — — eivät vaikuttaneet heihin. Herkeämättömällä innolla harrastivat he opintojaan ja heittivät toistaiseksi kaikki teoriat syrjään, sillä nyt täytyi työtä tehdä ja ainoastaan työtä. — — Seuraukset tästä kannasta olivat hyvät. Kaikki epäilykset, joita miesylioppilailla ja professoreilla ehkä oli, katosivat vähitellen ja naisylioppilaiden asema toverielämässä vakaantui. — Täällä ei lainkaan voi puhua mistään mies- ja naisylioppilaiden vihamielisyydestä tai kateellisesta kilpailusta. Tämä onnellinen asiain-tila on suureksi osaksi johtunut siitä, etteivät naisylioppilaat koskaan ole tahtoneet esiintyä erityisenä puolueena, joka vaatimalla vaatien oikeuksiensa täyttämistä olisi valittanut vääryyttä ja sortoa.»

Kun tarkastaa sanomalehtiä ja kirjallisuutta tältä ajalta, saa selvityksen siihen pelkoon tulla sekoitetuksi naisasian kanssa, joka ilmenee näissä molemmissa edellämaituissa lausunnoissa. Tässä muutamia näytteitä senaikuisesta polemiikista.

Paimenkirjeessään (1885) Kuopion hiippakunnan papeille selitti piispa Johansson: »naisemansipatsioni on ytimessään kapina Jumalan maailmanjärjestystä vastaan, joka tuottaa yhteiskunnalle ja naiselle turmion. Tämä pyrintö loukkaa Jumalan maailmanjärjestyksen perussääntöjä ja ihmiskunnan yksinkertaisimpia elämän totuuksia. — Kun ihminen rupee kapinoimaan Jumalaa vastaan, alkaa myöskin ihmisen alhaisempi luonto kapinoida ylhäisempää vastaan. Kun sentähden nainen nousee Jumalan maailmanjärjestyksestä vastaan ja pyytää Jumalan hänelle määräämää asemaa muuttaa, nousee hänessäkin alhaisempi luonto ylhäisempää vastaan, ja kun hän luulee pyrinnoillään saavuttavansa vapautta, joutuu hän orjuuteen». — Rovasti N. Järvinen lausui eräässä kirjasessa »Naiskysymyksen periaatteita» (1885) sen mielipiteen, että naista tulee kasvattaa ainoastaan kotia varten ja siihen hän ei kaipaa laajoja tietoja. »Vähän viittauksia vaan» ja hän kutsumuksensa täyttää. Hänen mielenreippauttaan ei tule koulupenkillä kuluttaa. Naista tulee vain kasvattaa niin, että hän vaistomaisesti ihailee ja hyväksyy kaikkea suurta ja jaloa, siinä muodossa kuin se esiintyy sivistyneen perheen aatemaailmassa j. n. e. Raamatunlauseen »vaimo on miehen kunnia» selittää herra J. siten, että tämä on ymmärrettävä »vaimo on miehen palvelija». Hän myöntää myöskin, ettei vaimo vähine tietoineen voi seurata miestänsä, vielä vähemmin työskennellä hänen kanssaan tasa-arvoisena työtoverina.

Sanomalehdessä Åbo Underrättelser (maalisk. 15 p:nä 1885) julkaisi nimim. »Dagny» kirjoituksen, jossa naisasiaa kuvattiin synkin värein. — »Ketkä ovat nuo tyytymättömät? Niitä taapaamme maassamme siellä, täällä ja heihin kuuluvat ne henkilöt, jotka etupäässä ovat ottaneet naisen ja miehen täydellisen tasa-arvon ohjelmaansa. Se ei ole kylliksi, että nainen vapaasti saa hankkia itselleen sivistystä ja tietoja, hänen pitää myöskin saada suorittaa näytteitä ja tutkintoja toisen toisensa perästä, voidakseen vihdoin viimein saada, samoinkuin mies, minkä valtioviran tahansa. Mutta mitä naisesta tulee, kun hän ei enää tahdo olla nainen? Miksi muodostuu koti, miksi perhe-

elämä, kun naisemansipatsioni on huippunsa saavuttanut? Älköön asia koskaan kehittykö niin pitkälle, että tulevaisuuden täytyy antaa kamala vastaus näihin kysymyksiin.» — Tähän vastaa m. m. nimimerkki —ll—u seuraavasti: — »mikä on naisen kutsumus? Olla vaimo ja äiti? Niin, epäilemättä on tämä naisen kutsumus, mutta yhtä epäilemätöntä on, ettei yksikään ajatteleva nainen koskaan ole tahtonut tästä kutsumuksesta vapautua tai kuvitellut, että muitakin tehtäviä varten saavutettu taito vähentää hänen sopivaisuuttansa tälle kutsumukselle. — — Millaiseksi naidun naisen toiminta muodostuu, senjälkeen kun hän on saanut sellaisen kasvatuksen ja aseman yhteiskunnassa, joka kerrassaan poistaa avioliitolta merkityksen olla hätäsatamana — sitä on vaikea näin edeltäpäin sanoa. Mutta varmana voidaan pitää, että silloin, niinkuin nytkin, jokainen jalo, velvollisuudentuntoinen nainen ymmärtää alistaa alemman tehtävän korkeamman alle».

»Eräässä »Morgonbladetin» pääkirjoituksessa (»Om makars egendomsförhållanden» n:o 36, 1888) tehdään naimisissa olevan naisen omistusoikeusaate pilkan esineeksi. Siinä sanotaan m. m. — »laki tahtoo heittää tulikekäleensä — avioliittoon. Nainen hallitkoon mitä hän omalla työllään on ansainnut. Jätämme vastavuoroisuuden sikseen: mies on velvollinen kaikilla tuloillaan ottamaan osaa perheen elatukseen, nainen pitää koko tulonsa itseään varten. — —

Mutta mitä ansaitsee vaimo omalla työllään? Jokainen mies tunnustaa, että siellä missä vaimo pitää koossa ja vaalii kotia ja kodinliettä, jakaa järkevästi ja viisaasti jokaiselle tämän oman osan, siellä vähäinenkin siunataan ja riittää. Mutta tätä ei ylevä lainsäädäntö, se joka ennen kaikkea tahtoo puolustaa naisen oikeuksia, tarkoita. Sellaiselle perheenemännälle saattaa kelvoton mies lain tukemana ärjäistä: »ethän sinä mitään ansaitse, et siis voi mitään hallitakaan». — Mutta vaimoa, joka antaa vaatteiden siekaleiksi kulua, mutta joka esim. menee pyykkiä pesemään ansaitakseen itselleen rahaa kahviin tai viinaan, häntä laki suojelee ja hän ärjyy vuorostaan miehelleen: »mitä olen ansainnut on minun omaani». — Ja lehdessä ehdo-

tetaan, että sensijaan että laki vaimon oikeudesta hallita omaa työansiotaan hyväksytään, mieluummin pantaisi lakiin määräys, jossa m. m. säädettäisiin: »se, jolle vaimo maksua vastaan on tehnyt työtä, älköön maksako tämän miehelle vaimon palkkaa, jos on syytä otaksua, ettei mies sitä oikein käytä tai »jos vaimo on siitä ilmoittanut».

Naisiasiatyötä vastaan on Suomessakin tehty sosiaalidemokratilaiselta taholta samoja hyökkäyksiä kuin mikä on ollut tavallista ulkomailla. On sanottu että yläluokan naiset edistävät naisasiaa ainoastaan niin kauan kuin heidän omat etunsa ovat sopusoinnussa niiden virtausten kanssa, jotka esiintyvät alaluokan naisten keskuudessa. Herra J. A. Lyly lausui eräissä kansanopistokursseissa Viipurissa v. 1898, »naisasia sekä Suomessa että muualla on jotenkin harrastanut yläluokan naisen parasta, mutta se on ylpeästi halveksien kääntänyt selkensä työtätekevän naisen kohtalolle, hänen tilaansa ei kukaan ole ajatellut, ei ole osoitettu vähintäkään halua parantaa hänen asemaansa. Mutta jos todella tahdotaan saada jotakin aikaan, silloin on alotettava perustuksesta, alaluokan naisia tulee auttaa, heitä, joista ei kukaan huolta pidä». On koetettu esittää asiaa siten, että sivistyneillä naisilla olisi valta parantaa työtätekevän naisen asemaa, jos vaan olisi tahtoa, mutta ei hiiskuta sanaakaan siitä, että lain edessä oli niin ylhäisillä kuin alhaisilla yhtä vähän oikeuksia. Myöskin on ummistettu silmät sille tosiasialle, että jokainen kohta naisasian ohjelmassa on yhtä suuri, usein suurempikin merkitykseltään työläisnaisille, kuin muiden yhteiskuntaluokkien naisille.

Sen eroavaisuuden selvittämiseksi, mikä meidän mielestämme on olemassa naisasian ja sosialismin välillä, mainittakoon tässä seuraava lausunto (Exelsior 1888. »Naisasia ja sosialismi» B. A.):

— »Sosialistinen katsantotapa ilmenee selvästi seuraavissa tunnetun sosiaalidemokratian sanoissa: »yksityisen ihmisen ja kansanluokan koko yhteiskunnallinen asema perustuu sen taloudelliseen asemaan. Kaikenlaisen kurjuuden ja orjuuden perimmäisenä syynä

on taloudellinen riippuvaisuus.» Tunnettu sosialistipuhuja on huomauttanut, että naisasia ja sosialismi ovat aivan samaa, sillä kun nainen kerran tulee tasa-arvoiseksi miehen kanssa ja samoilla ehdoilla kuin mies saapi hankkia itselleen tietoja ja taitoja, niin tahtoo nainen tietystikin käyttää näitä tietoja ansiolähteenään ja esiintyä työmarkkinoilla. Silloin hän kuitenkin kohtaa juuri ne epäkohdat, joiden alaisena miehinen työntekijä huokailee. Näitä epäkohtia koettavat sosialistit poistaa ja molemmat kysymykset käyvät siis yhteen ja naisen tulee sentähden oman etunsa kannalta liittyä sosialismiin eli sosiaalidemokratiseen työväenliikkeeseen.

— »Tarkastaessamme naisasian syntyä ja kehitystä huomaamme pian, että tämä kysymys on aiheutunut yhteiskuntajärjestyksestä, joka laillisesti alistaa toisen sukupuolen toisen alaiseksi. Naisasia ei siis koske ainoastaan sen tai sen ihmisrodun, kansan tai kansanluokan etuja, vaan se koskee toista puolta koko ihmiskunnasta. Kysymys on sentähden pohjaltaan enemmän ihmisystävällistä eli niin sanoaksemme aatteellista luonnetta kuin sosiaalinen kysymys. Tämä liike tahtoo miehen ja naisen tasa-arvoa lain edessä ja yhteiskunnallisen elämän kaikilla aloilla. Mutta tätä päämäärää ei voiteta taloudellisilla keinoilla. Sillä vaikka kaikki naiset tavalla tai toisella kohoaisivat taloudellisesti onnelliseen asemaan, niin eivät he silti nykyisissä oloissa tulisi lain edessä veljiensä arvoisiksi. Se väite, että nämä molemmat kysymykset olisivat yhtä ja samaa, osoittaa parhaiten, ettei tuo väite pidä paikkaansa, sillä siitä näkyy, että naisasiassa vielä on melkoinen matka kuljettavana, ennenkuin on päästy niin pitkälle, että kysymykset päättyvät samaan päämäärään, tai paremmin sanoen, ennenkun ne koskettelevat toisiaan. Juuri tämä työ, s. o. miehen ja naisen tasa-arvoisuuteen saattaminen yhteiskunnallisessa suhteessa, on toistaiseksi oleva naisasian ensimmäisenä ja tärkeimpänä tehtävänä. Sitten on aika ajatella niitä epäkohtia, jotka saattavat esiintyä näissä muuttuneissa olosuhteissa.»

Pian oli meilläkin julkisesti esiintyvä se naisasian vastavirtaus, joka Ruotsissa sai alkunsa Strindbergin »Giftas» nimisen

Geijerstamin
esitelmät.

kirjan johdosta. Talvella 1887 piti G. af Geijerstam Helsingissä luentosarjan, muun muassa yhden luennon »naisialikkeestä Ruotsin uudemmassa kirjallisuudessa», jossa hän peittelemättä julisti, että miehellä on oikeus nykyisten yhteiskunnallisten olojen vallitessa elää vapaata sukupuolielämää. Voimakkaasti, vedoten naisten sääliväisyyteen, kuvasi herra G. sukupuolivietin vastustamatonta valtaa miehessä hamasta 15—16 ikävuodesta alkaen ja sanoi sitä »häpeämättömydeksi ja teko-pyhydeksi», jos nykyajan nainen vaatii puhtautta siltä mieheltä, jonka kanssa hän aikoo solmia avioliiton. Hän syytti paheksumiskirjallisuuden naiskirjailijoita ja naisasianaisia »siiveillisuus-biggeriasta» — siihen aikaan ei ollut »tätimoraalin» sanaa vielä keksitty — ja moitti heitä siitä, että he kylvävät vihaa molempien sukupuolien välille.

Nämä lausunnot olivat julkisena epäsiiveillisyyden puolustuksena siihen asti laatuaan ainoat meidän maassamme ja ne herättivät myrskyisiä vastalauseita. Rouva M. Asp esiintyi suullisesti herra Geijerstamin esitelmän jälkeen; muut vastalauseet julkaistiin sanomalehdistössä. Neiti Ehrnroothin vastalauseessa sanottiin: — »Tulemeko vähitellen siirtymään mormonilaisuuteen, jota siirtymistä naturalistit niin kauniisti valmistavat opettaessaan senlaista »elämän iloa», joka on tuleva uusien sukupolvien osalle — tietysti miehisten sukupolvien, sillä minä en tiedä, ovatko edes naturalistitkaan tulleet ajatelleeksi, että naiset voisivat käsittää mormonismiin päinvastaisella tavalla? Taikka miten käypi, elleivät kaikki itsetietoiset naiset tyydykkään siihen asemaan, johon tulevaisuuden »ilonpalvelijat» tahtovat heidät asettaa ja kieltäytyvät kunniansta tulla heidän apulaisikseen. Luultavaa on, että vähemmin lemmentaluiset, mutta jaloluontoiset ja älykkäät naiset, tuntien voitavansa yksinkin tulla toimeen elämässä, ovat hätätilassa kyllin voimakkaita ja rohkeita kulkeakseen yksin mieluummin kuin jakaa avio-onneaan niin monen osakkaan kanssa, jota mies muka tarvitsee tyydyttääkseen »elämäniloan». Sillä täydellisemmälläkin naisella on kuitenkin aina se onneton ja autta-

maton vika, ettei hän voi muuttua toiseksi eikä moneksi toiseksi naiseksi!» (H. D. 1887.)

Nimimerkki Aarne pani vastalauseensa oppia vastaan, joka puhuu sivistyneen miehen hyväksi kansannaisen kustannuksella. »Se on tuo raaka, köyhä, sivistymätön ja prostitutioniruton jo ennestään saastutettu kansannainen, jonka kunnian sivistynyt vast'edeskin tallaa jalkojensa alle, kulkiessaan avioliittoon »siihen suureen pesulaitokseen», johon päättyy hänen suhteittensa sarja. Sivistynyt nainen saapi toistaiseksi antaa anteeksi hänen harha-askeleensa, kun he yhdessä, nainen puhtaana ja mies tahraantuneena alkavat aviollisen yhdyselämänsä.» (H. D. 1887).

Rouva Löfgren kirjoitti: »Älkäämme naiset millään ehdolla kuunnelko niitä ääniä, tulkoot ne vasemmalta tai oikealta, jotka kehoittavat meitä tinkimään siveellisyysvaatimuksissamme ja neuvovat meitä elämään maassa maan tavalla. Älkäämme laskeko alas siveellisyyden lippua, vaikka meille kuinkakin usein sanottaisiin, että sen pystyssä pitäminen on »tekopyhyttä», »typeryyttä» ja »hävyttömyyttä». — Ken asettaa itselleen siveellisen päämäärän, hän valitkoon keinot sen saavuttamiseksi ja nämä keinot eivät voi olla laadultaan erilaisia eri yksilöille tai sukupuolille. Olimmepa kehityksellisen tai absoluutisen moraalin kannalla, niin onhan jalostuminen ja täydelliseksi pyrkiminen kaikkein meidän päämäärämme ja siveellisyysvaatimuksien täytyy sentähden, sekä teoriassa että käytännössä, olla samat kaikille. Tulevatko naiset pysymään siinä kiinni, se on kysymys ja siitä vastauksesta, minkä he siihen antavat, riippuu tuleeko ihmiskunta, kun nainen astuu julkiseen elämään ja kun hänen vaikutusvaltansa siinä lisääntyy, saamaan terveen, siveellisen lisävoiman, tai tuleeko sen siveellinen taso yhä alenemaan. — Käsittäkäämme siis, me naiset, koko vastuunalaisuutemme siveellisyyskysymyksessä.» («Meidän naisten kesken.» B. A. — H. D. 1887).

Toivottavaa olisi ollut, että sillä laajalla, pitkällä väitteillä, joka seurasi herra G:n esitelmiä, olisi ollut arvokkaampi lähtökohta. Mutta varmaa on, että se herätti monen naisen,

joka siihen asti inholla oli ajatellut siveellisyyksymyksen nimeäkin. Moni äiti käsitti nyt, ettei hän ollut oikeutettu passiivisena katselemaan mitä oppia hänen nuorille pojilleen saarnattiin ja että hänen nuoret tyttärensäkin, jos asiat saisivat mennä menoaan, ennen pitkää tulisivat saman ruton saastuttamiksi. Mutta tämä talvi, joka seuloi puolueet, oli naisasialle eduksi, sillä se menetti nyt nuo n. s. ystävänsä, jotka olivat tahoneet johtaa sitä väärille poluille ja saattaa naisenkin himon orjaksi.

**Järjestetty
naisasiatyö:
Naisasiialiitto
Unioni.**

Joulukuussa 1891 julkaisi neiti Helena Westermarck, tunnettu taiteilijana ja kaunokirjailijana, »Nya Pressen» nimisessä sanomalehdessä vastalauseen erästä kirjoitusta vastaan, jonka Alexandra Gripenberg oli julkaissut tanskalaisessa aikakauslehdessä »Kvinden og Samfundet». Tässä, naisasiaa Suomessa käsittelevässä kirjoituksessa oli toimituksen pyynnöstä erityisesti selvitetty sivistyneitten naisten — erittäinkin eri työaloilla toimivien naisten — harrastusta järjestettyä naisasiatyötä kohtaan. Siinä sanottiin m. m.: »Naiset nauttivat hedelmistä ja kaikista niistä eduista, joita muuttunut käsitys naisesta tuo mukanaan, mutta eivät huomaa sitä yhteyttä mikä on tämän ja järjestetyn naisasiatyön välillä. Niinhyvin naisylioppilaat kuin naiskauppiat, koulunjohtajattaret ja opettajattaret ovat kaikki, muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, välipitämättömiä, melkeinpä vihamielisiä kaikkea järjestettyä työtä kohtaan naisen vapauttamiseksi.»

Koska kirjoituksessa täten valitettiin sivistyneitten naisten vähäistä harrastusta järjestettyä naisasiatyötä kohtaan, katsottiin että kirjoitus oli loukannut Suomen naisia ja osoittanut halveksumista naisten työtä kohtaan. Neiti Westermarckin vastalauseeseen Nya Pressenissä yhtyi joukko naiskauppiaita, soittokoneenvirittäjiä, naisylioppilaita, koulunjohtajattaria ja opettajattaria y. m. Tästä sukeutui pitkä polemiikki kirjoituksen tekijää ja Suomen Naisyhdistystä vastaan, joten yhdistys — siitä huolimatta että kirjoitus oli syntynyt ilman minkäänlaista alotetta yhdistyksen puolelta — sekoitettiin asiaan. syystä että kirjoituksen tekijä oli yhdistyksen puheenjohtaja.

Tämän polemiikin lopputuloksena oli uuden naisyhdistyksen, »Naisasialiitto Unionin» perustaminen. Eräässä nimetömmässä kirjoituksessa »Päivälehdessä» (»Naisasiayhdistys Suomeen» helmik. 1892, katso Liitettä*), jonka tekijäksi eräässä v. 1896 ilmestyneessä elämäkerrallisessa luettelossa mainitaan neiti Lucina Hagman) tämä perustettava uusi yhdistys esitetään yleisölle. Kirjoituksessa sanotaan m. m. uuden yhdistyksen tulevasta toiminnasta: »Senvuoksi olisi tarpeellista, että uusi yhdistys aluksi pääasiallisesti muodostuisi keskusteluyhdistykseksi, jossa esitelmien, keskustelujen ja ulkomailta tuodun aikakauskirjallisuuden avulla koetettaisiin valaista ja selvittää kysymyksen erityiskohtia. Kaikenlaisten käytännöllisten yritysten puuha voisi jäädä vastaiseksi, ja yhdistys kokoaisi siis voimansa viädäkseen kehitystä eteenpäin ensinnäkin omassa keskuudessa, niin että yhdistyksen jäsenet todella itsellensäkin tallentaisivat jotain kokouksistaan, ja toiseksi vaikuttaisivat yleisessä mielipiteessä, että tämä kehittyisi asianmukaiseen suuntaan.»

Helmik. 10 p:nä 1892 pidettiin ensimmäinen neuvottelukokous »Unionin» perustamista varten. Sen avasi rouva Hanna Heikel ja kysymyksen alusti neiti Lucina Hagman, joka sittemmin tuli liiton puheenjohtajaksi. Neiti Westermarck toimi liiton ensimmäisenä sihteerinä. Unionin sääntöjen 1 § kuuluu: »Liiton tarkoituksena on miesten ja naisten yhteistyön kautta vaikuttaa naisen kasvatuksen parantamiseksi, hänen työalojensa laajentamiseksi ja hänen asemansa korottamiseksi kodissa ja yhteiskunnallisessa elämässä, silmällä pitäen koko yhteiskunnan raitista kehitystä.»

Vuosikertomuksien mukaan uusi keskusteluyhdistys ensimmäisenä vuonna keskusteli naisasiasta, kasvatuksesta ja selosteli kirjoituksia aikakauslehdissä y. m. Seuraavina vuosina on keskustelun aiheena ollut vihkimäkaava, sairaanhoitajattarien asema, diakonissa-asia, siveellisyyskysymys, palvelijatar-kysymys, tie-

*) Koska usein kysytään miksi kaksi naisasiayhdistystä toimii niin pienessä maassa kuin Suomessa, olen pitänyt velvollisuutenani antaa sijaa sille kirjoitukselle, jossa yksi Unionin perustajista esittää syyt uuden yhdistyksen perustamiseen ja sen tarpeellisuuden.

dustelu- ja paikanvälitystoimiston perustaminen, suurempien sivistysmahdollisuuksien hankkiminen naisille, rautateitten nais-sähköttäjien aseman parantaminen, valtiollinen ja kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus, katurauha pääkaupungissa y. m. Liiton kokouksissa on paitsi keskustelujen alustuksia pidetty esitelmiä naisasiasta, naisen kehityksestä, äänioikeudesta, aviottomien lasten oikeusasemasta, miehen edusmiehyydestä y. m. y. m. Muutamaiin kokouksiin on yleisöä erityisesti kutsuttu. Jo ensimmäisenä vuonna luovuttiin periaatteesta, että liitto olisi ainoastaan keskusteluyhdistys, koska ryhdyttiin moneen käytännölliseen toimenpiteeseen. M. m. toimitti liitto v. 1893 kirjusen »Nainen ja naisen työ Suomessa», pääasiallisesti Chicagon näyttelyn ja naiskongressin johdosta ja »Naisten näytte-lyssä» Kööpenhaminassa v. 1895 asetti liitto näytteille kokoelman Suomen naisten kirjoittamaa ruotsin- ja suomenkielistä kirjallisuutta. Unionin toimesta on valtiopäiville jätetty seuraavat anomukset: aviottomien lasten perintöoikeudesta, oikeudesta naiselle päästä apteekkiälälle ilman erityisanomusta, oikeudesta naiselle sukupuolensa estämättä hakea opettajavirkoja valtion kouluissa, naisen kunnallisesta vaalikelpoisuudesta, naisen valtiollisesta äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta. Eduskunta-uudistuksen jälkeen on liitto omien jäseniensä kautta jättänyt useita anomuksia m. m. avioliittoa sekä aviopuolisoitien omaisuus sekä velkasuhteita koskevan lainsäädännön uudistamisesta, naisen naimaijän korottamisesta 18 vuoteen, Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta, oikeuden myöntämisestä naiselle päästä valtionvirkoihin samoilla ehdoilla kuin mieskin, y. m. Marraskuussa v. 1904 pidettiin suuri äänioikeuskokous, johon Unioni oli kutsunut kaikkia kysymyksestä innostuneita naisia, jolloin yksimielisesti vaadittiin, että valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus on myönnettävä naisille. Siitä millä ehdoilla tämä oli naisille suotava ilmeni kokouksessa kaksi vastakkaista mielipidettä, nim. että valtiollinen äänioikeus oli myönnettävä naisille samoilla perusteilla kuin miehillekin, jota mielipidettä Unioni myöhemmässä kokouksessaan kannatti, tai että heti olisi ulotettava jokaiselle hyvämaineiselle kansalaiselle, miehelle ja

naiselle, joka on täyttänyt 21 vuotta. V. 1905 pidettiin liiton kehoituksesta äänioikeuskokouksia ympäri maata ja jouluk. 2 p. edustajakokous, jossa asetettiin vaatimus: että ääni- ja vaalikelpoisuus oikeus on myönnettävä jokaiselle 21 vuotta täyttäneelle naiselle, naimisissa olevalle kuin naimattomalle, yleisen, yhtäläisen äänioikeuden perusteella.

Vuonna 1895 alkoi liitto järjestää yleishyödyllisiä esitelmiä maaseudulla, ja 1896 perustettiin työväen naisia varten äitien ompeluseura Helsingin Sörnäasin esikaupunkiin. Myöhemmin on toimeenpantu lastenhoitokursseja, esitelmiä ja alkeiskursseja työväestölle pääkaupungin esikaupungeissa, järjestetty ruuanlaittokursseja ja opetusta lapsenhoidossa sekä pääkaupungin että maaseudun työläisnaisille, joskus yksissä neuvoin »Martta» yhdistyksen kanssa. Katovuosina 1902—1903, ja myöskin niitten jälkeen on liitto omistanut paljon harrastusta armelaisuustyölle sekä pääkaupungissa että nälkäseuduilla. Liitto on toiminut naisten käsityötaidon kohottamiseksi eri osissa maata, järjestänyt työkouluja, kutomakouluja ja työjakelua y. m. Mainittava on myöskin rouva M. Donnerin v. 1905 liitolle lahjoittama »Vilhelminakoti», toipumiskoti palvelijoita ja työläisnaisia varten Hyvinkäällä.

»Unioni» on julkaissut lentokirjaset: aviottomien lasten oikeudellinen tila, avioliittolakimme, naisten äänioikeusasia, naisten äänioikeudesta, siveellisyys ja naisten itsensä elättäminen, dispensikysymys, naislääkärejä, terveysneuvoja, ruumiillinen työ kasvatuksessa, naisen laillinen ikä, toimittanut »Uusia lehtiä» I—III, julkaisun Fredrika Bremerin muistoksi, levittänyt käytännöllisiä neuvoja talonpoikaikodeille (seinätaulun muodossa), jonkun aikaa toimittanut ja kannattanut »Nutid» nimistä aikakauslehteä sekä jonkun aikaa lähettänyt »Päivälehteen» tietoja naisasiasta y. m. Liitto on toimeenpannut juhlia ja iltamia, joissa on pidetty esitelmiä naisasiasta, kirjallisuus- ja yhteiskuntakysymyksistä y. m.

Liiton kutsumana piti neiti Gina Krog, Norjasta, esitelmän Helsingissä v. 1900. Liitto on ollut edustettuna seuraavissa naiskongresseissa: Chikagossa 1893, Pariisissa 1900, Kris-

tianiassa 1902, Berlinissä 1904 sekä Kansainvälisen äänioikeusliiton kokouksissa Kööpenhaminassa 1906 ja Amsterdamissa 1908. V. 1901 jätti »Unioni» senaattiin anomuksen naisammattitarkastajan asettamisesta ja v. 1905 anoi liitto, että asetettaisiin koulutoimen ylihallitukseen myöskin naisia ylitarkastajiksi.

V. 1907 oli liiton jäsenluku pääyhdistyksessä 322 sekä Turun ja Ahvenanmaan haaraosastoissa 132 jäsentä. Puheenjohtajana toimi neiti Lucina Hagman, v:sta 1908 neiti Annie Furuhejm.

Jos vertaa »Unionin» toimintaa Päivälehdessä julaistuun kirjoitukseen, missä liiton ohjelma suunniteltiin, näyttää tässä tapahtuneen melkoisia muutoksia ja 16-vuotisen toiminta-ajan kuluessa on liiton ohjelma yhä enemmän tullut Suomen Naisyhdistyksen ohjelman kaltaiseksi. Että kokemuksen kautta on tultu toiseen käsitykseen naisten työstä ja naisasiatyöstä kuin se, joka kuvastuu Nya Pressenin ja Päivälehdin kirjoituksissa, ilmenee seuraavista sanoista, jotka neiti Hagman lausui »Unionin» vuosikokouksessa v. 1898 (»Nutid» 1898 siv. 71—72):

— »Ennenkuin lopetan täytyy minun vielä huomauttaa eräästä seikasta, joka ei voi muuta kuin herättää syvää surua ja vakavaa huolta naisasian työntekijöissä. Minä tarkoitan tuota suurta välinpitämättömyyttä, mikä vielä vallitsee valistuneittenkin naisten joukossa heidän suhteestansa lakiin ja yhteiskuntajärjestykseen. Tämä välinpitämättömyydentila, on minun käsittääkseni kipein kohta koko meidän asiassamme. Kun minä näen kuinka suuri osa sukupuolestani viettää päivänsä kylmän välinpitämättömänä, kun minä näen akateemisen naisnuorison, huolimatta perusteellisesta kasvatuksestaan, elävän tiedottomuuden puolielämää, niin — suotakoon se minulle anteeksi — joudun minä syvimpään epätoivoon. Minä kysyn usein itseltäni: Onko tämä naisen henkisten kykyjen kehittäminen, onko kaikki tämä naisen pyrintö oikeuteen ja vapauteen, työn ja toiminnan vapauteen — onko tämä ollut vain turhaa touhua? Rumat Strindbergiläiset ajatukset täyttävät minun mieleni, ajatukset sellaiset että kenties tehdään väärin, kun koetaan meidän naistemme henkistä tasoa kohottaa. — — Ja kuitenkin rohkenemme me toivoa, että naisen kehitys on kul-

keva eteenpäin, joskin verkkaan, ja lopullisesti pääsevä päämääräänsä. — — Herätystä tarvitaan. — — Minä jätän tämän asian teidän lämpimän harrastuksenne huostaan siinä toivossa, että meidän piirissämme tehtäisiin jotakin itse naisten herättämiseksi ja naisasiatyön tarkoitusperän selvittämiseksi.»

Unioni onkin useita kertoja keskustellut kysymyksestä »miksi naiset ovat välinpitämättömiä naisasiatyölle?»

Valtiopäivillä olivat mielipiteet usein hyvinkin vastakkaisia. **Naisasia 1880-** Vuonna 1885 jätti professori J. W. Runeberg valtiopäiville **ja 1890-luvun** anomuksen, joka koski naisten pääsyä yliopistoon samoilla ehdoilla kuin miehet. Keskustelun kestäessä lausui pappissädysssä m. m. rovasti J. Grönberg:

»Jos tarkoituksena on valmistaa nuorille naisille tilaisuutta perusteellisempiin tieteellisiin opintoihin, niin näyttää minusta tämä liian laajalle tähtäävältä asialta, sillä minun ymmärtääkseni asettaa naisen ruumiinrakennus luonnollisia esteitä ja kokemus osoittaa päivän selvästi, ettei luontoa rankaisematta voi loukata. Sitä paitsi lienevät useat tieteen mysterioista sitä laatua, että nuorelle naiselle lienee terveellisempää olla niitä tuntematta. Hänessä on nimittäin luonnostaan, mieheen verraten, erittäin huomattava ominaisuus, jota sanotaan uteliaisuudeksi. Jos hän tutustuu kaikenlaisiin teoreettisiin mysterioihin, jotka uscin tai ainakin joskus, saattavat olla pelkkiä otaksutuksia, niin saattavat nämä johtaa häntä, kaikesta siveellisyydestä huolimatta, sangen vaarallisiin kokeisiin.»

Piispa Johansson tahtoi, että naiset, kuten tähänkin asti, ainoastaan erityisestä pyynnöstä saisivat suorittaa ylioppilastutkinnon. »Naissivistys on yhtä tärkeä kuin miessivistys, mutta edellinen ei ole sama kuin jälkimäinen. Tyttökouluoppilaan ihanteeksi ei ole ylioppilastyö tehtävä eikä Parnassin laakeriseppele. Milloin asia sille kannalle joutuu, silloin on meillä naissivistyksen irvikuva valmis. Kristinuskon perustuksella oleva katselee murheella nykyisen naisemansipatsationin liikettä. Naisen suhteessa yhteiskuntaan on kyllä epäkohtia olemassa, varsinkin siinä että naimattomalta naiselta puuttuu sopivaa työtä toimeentuloa varten ja nämä ovat parannettavat. Mutta

ydin nykyisessä naisliikkeessä on luopumus kristinuskon perusteista. Nainen ei tyydy siihen asemaan, johon kristinuskon ja luonnonjärjestys hänen asetti, hän tahtoo ulos, ulos yhteiskunnan ja valtiollisen toiminnan aloille, mutta ainakin hän tahtoo valtaa, tahtoo kunniaa. — Jokaisen kulttuurikansan sydäimestä pusertuu tähän aikaan hätähuuto: kasvattakaa meille äitejä, jotka rakkaudella viihtyvät perheemme piirissä, kasvattakaa meille äitejä, jotka pitävät pyhimpänä velvollisuutenaan istuttaa nousevaan nuorisoon uskonnollista ja siveellistä mielialaa, kasvattakaa meille äitejä, jotka eivät haaveksi turhia unelmia, vaan tietävät mitä ajan tarve heiltä vaatii; kasvattakaa meille sivistyneitä naisia mutta ei tietonaisia semmoisia, jotka tietävät sitä ja tietävät tätä, mutta joissa naisen vasuinen luonto ja sen kyky hoitaa ihmiskunnan pyhintä tehtävää, kasvatusta, hukkuu tyhjiin tietoon; kasvattakaa meille naisia, sivistyneitä naisia, mutta ei miesnaisia, jotka tavoittelevat mitä ei naisen luonnolle sovi! — Haaksirikkoja on nykyajan miessivistyksen ala täynnä; — tahdomme naisekin saattaa samaan kohtaan.»

Anomusta puolsivat m. m. rovasit Rosengren ja Järvinen, professorit Donner ja Perander. Viimemainittu lausui: — »Minä kannatan sitä käsitystä, että nainen luonteeltaan on toisenlainen kuin mies — kuitenkin tämä eriäväisyys ei ole niin suuri, etteivät tieteellinen kasvatusta ja kehitys ja tieteellinen taito olisi tarpeelliset ja suotavat naisenkin hengelle. Tieto tulee joka askeleella suuresti avuksi niillekin, jotka, valittuaan itselleen perheen piiriin varsinaiseksi vaikutusaluekseen, tässä piirissä työskentelevät ja kunnossa ja voimassa pitävät itse sen juuren, josta kansan elämä kasvaa ja varttuu. Minun käsitykseni on, että tälläkin alalla parannuksia saadaan toimeen, vaan sillä ehdolla, että tiedettä enemmän viljellään. Mutta erittäin tulee meidän pitää silmällä niitä jo meidänkin maassa hämmästyttävän lukuisia naisia, jotka ovat siinä asemassa, että heidän täytyy omin voimin hankkia itselleen toimeentulonsa ja kestää ankaraa kilpailua kansantalouden huolettavalla, levottomalla taistelutantereella. Minun käsitykseni on, että naiset paitsi kouluja — tarvitsevat laitoksia, kutsuttakoon niitä nais-akate-

mioiksi, nais-yliopistoiksi tai muulla nimellä, laitoksia, jotka antavat tätä valmistusta suuremmalla tiellä kuin tavallinen yliopisto. — Katsoen siihen, että tällaisia laitoksia ei ole olemassa, en pidä sopivana, että lainsäätäjät nimenomaan kieltää naiselta oikeuden tulla ylioppilaaksi ja yliopistossa hyväksensä käyttäen senlaista opetusta, joka voi olla hänelle hyödyksi tulevassa elämän vaikutuksessa.» Äänestyksessä voitti kolmella äänellä se mielipide, ettei anomusehdotus anna aihetta mihinkään toimenpiteisiin säädyn puolelta. Vastalauseen säädyn päätöstä vastaan pani 11 säädyn jäsentä: professorit Danielson, Forsman, Perander, tohtori Geitlin y. m.

Samoilta valtiopäiville jätti herra A. Svedberg anomuksen aviopuolisojen omaisuussuhteista, jossa m. m. ehdotetaan: 1:ksi naitu nainen saakoon itse hallita sitä omaisuutta, joka on hänen yksityisomaisuuttaan, ilman että hänen avioehdon kautta tarvitsee pidättää itselleen tämän oikeuden. 2:ksi miehellä älköön olko valtaa ilman vaimon suostumusta perinnöksi jakaa, pantata tai myydä pesän kiinteätä omaisuutta maalla eikä maata ja taloa kaupungissa. 3:ksi älköön vaimo olko velkapää yksityisellä omaisuudellaan vastaamaan velasta, jonka mies avioliiton aikana on pesälle hankkinut, ellei vaimo ole nimenomaan siihen sitoutunut. — Porvarissäädylle jätti herra R. Elving samanlaisen anomuksen. Siinä sanotaan m. m.: »Omasta puolestani en epäile yhtyä vaatimukseen: pois laillinen näyttäjäoikeus, pois edusmiehyys! Ainoastaan tällainen kysymyksen ratkaisu olisi täysin tyydyttävä, huolimatta kaikista mahdollisista ja mahdottomista syistä, joilla sitä on vastustettu.» Aate-

naiselle tilaisuus, silloinkin kun tällaista ehtoa ei ole tehty, mahdollisimman hyvin voida suojella omaisuuttaan miehen edusmiehoikeuden väärinkäytöstä vastaan.

Herra Lauri Kivekäs anoi elinkeinolain 2 § muuttamista siten, että sellaisessa tapauksessa, jos mies on heikkomielinen tai asetettu vaimon holhouksen alaiseksi, taikka jos hän on karannut tahi muulla tavoin luopunut vaimostaan, taikka jos mies kärsii pitemmäksi kuin yhden vuoden ajaksi tuomittua vapausrangaistusta, taikka jos puoliset ovat saaneet laillisen vuode- ja asumuseron ja vaimo hoitaa pesää, taikka jos vaimo on saanut pesäeron, vaimolle annettaisiin oikeus harjoittaa elinkeinoa siinä laajuudessa kuin mainitussa pykälässä sanotaan. Tämänkin anomuksen johdosta syntyi valtiopäiväanomus. Näiden molempien anomusten johdosta säädettiin v. 1889 uusi laki (katso Naisen oikeus-asema). Sitävastoin hyljättiin valtiopäivämies Summan talonpoikaissäädystä tekemä anomus, että Naimiskaaren §:n 13 lukuun tehtäisiin se lisäys, että auttamaton juoppous oikeuttaisi avioeroon.

Vuoden 1888 valtiopäiville jätettiin, edellisten valtiopäivien anomuksen johdosta, arm. esitys, jonka mukaan m. m. vaimolle suotiin käyttö-oikeus omaan työansioonsa ja yksityiseen irtaimen omaisuuteensa. Tämä esitys hyljättiin samoin kuin herra L. von Pfalerin ehdotus, että vaimolle suotaisiin samallinen oikeus hallita kiinteätä omaisuuttaan kuin hänellä on Englannissa.*) Hallituksen esitystä vastustettiin pappis- ja talonpoikaissäädystä ja tämän johdosta sai 1889 v:n laki nykyisen surkastuneen muotonsa, jonka mukaan vaimo hallitsee vain työansiotaan, ellei hän avioehdon kautta tai kolmannen henkilön lahja- tai testamenttimääräyksen kautta ole saanut oikeutta hallita yksityistä omaisuuttaan. Tämä puoli-

*) »Nainut nainen voikoon tämän lain määräysten mukaisesti hankkia ja hallita kiinteätä ja irtainta omaisuutta yksityisenä omaisuutenaan ja testamentin kautta tai muuten määrätä siitä, niinkuin olisi hän raimaton täysivaltainen nainen, ilman holhoojan tai uskotun miehen myötävaikutusta.» — Aviopuolisojen omaisuussuhteita koskeva laki Englannissa 18 p:ltä elok. 1882.

naisparannus aikaansai kuitenkin sen, että naisasiaystävien oli vaikea saada kysymys vaimon omistusoikeudesta uudestaan keskustelunalaisiksi, koskei pidetty sopivana kajota siihen niin pian senjälkeen kuin uusi laki sai vahvistuksensa.

Samoilla 1888 v:n valtiopäivillä jätti herra R. Elving säädyille esitysehdotuksen naisen oikeudesta tulla valituksi vaivahoitojohtokuntiin ja säätyenemmistö saatiin esitysehdotukselle: »vaalikelpoinen vaivahoitojohtokunnan jäseneksi olkoon kunnan äänivaltainen naisjäsen».*) Naisen pääsystä yliopistoon ilman erityistä pyyntöä jätti herra Lille anomusehdotuksen porvarissäädyssä ja herra Avellan talonpoikaissäädyssä. Nämä anomukset hyväksyttiin.***) Hyljättyiksi tulivat: herra Elvingin (porvarissäädyssä) ja herra A. Herckmanin (talonpoikaissäädyssä) tekemät esitykset naimattoman naisen täysivaltaisuudesta 21 vuoden ijällä, ja aatelis-, pappis- ja talonpoikaissäädyssä tehdyt anomukset ohjesääntöisen haureuden poistamisesta. Samoin hyljättiin yleisen valitusvaliokunnan ehdotus, että tyttöjä otettaisiin valtion 2- ja 4-luokkaiseihin alkeiskouluihin ja että yhteiskoulut saisivat valtion kannatusta samoilla ehdoilla kuin poikakoulut.

Vuoden 1891 valtiopäivillä tekivät herrat Th. Tallqvist, V. Löfgren ja A. Nyberg porvarissäädyssä anomuksen, että yksityiskoulut, joissa annetaan yhteisopetusta pojille ja tytöille asetettaisiin valtioapuun nähden yksityisten poikakoulujen rinnalle. Anomus hyväksyttiin aatelis-, porvaris- ja talonpoikaissäädyssä. Pappissäädyssä, joka ei yhtynyt anomukseen, oli mielipiteiden eroavaisuus suurin. M. m. lausui piispa Johanson: »Yhteiskoulu on naisemansipationin lemmikki, ja sen aate on sentähden levinnyt niin pitkälle kuin tämäkin ja vielä

*) Tämä valtiosäätyjen anomus hyväksyttiin 6 p. elok. 1889.

**) Sai v. 1889 konsistorin vahvistuksen, kuitenkin siten, että opinäyte, minkä nainen suorittaa, älköön tuottako hänelle laajempaa oikeutta saada valtion virkaa, kuin laki ja asetukset myöntävät sekä että naiselle älköön annettako sellaista stipendiä tai apurahaa, joka on määrätty sellaista virkaa varten, jota hän ei saa pitää, tai joka nimenomaan on perustettu miespuolisia henkilöitä varten.

ulommaksi. Juuri sentähden että tämän yhteiskoulun vastustajat pitivät naista niin suurella arvolla, sentähden että he toivovat naiselle oikean sivistyksen yhä suuremmassa määrässä, sentähden he eivät tahdo kannattaa aatetta, joka heidän käsityksensä mukaan viepi naisen turmioon. Jokainen sivistynyt mies tietää kuinka paljon hyvää hän on sivistyneen naisen kautta saanut, tietää, että mitä viehättävintä, mitä jalointa ihmiskunnan piiristä on hänen osakseen tullut, se on enimmäkseen sivistyneen naisen kautta tullut. Mutta jos yhteiskoulu pääsee yleiseksi, on se minun vakuutukseni, että naisen vaikutus ihmiskunnan kehitykseen loppuu sillä alalla, missä sen tulisi yhä enenevässä määrässä kasvaa. — — Niitä on paljon yhteiskouluuasteen kannattajia, jotka eivät ajattele mistä aate on syntynyt, eivätkä luule seurauksia turmiollisiksi. Milloinko yhteiskoulun aate on syntynyt? Lähin lähde on Ranskan valtakumous. Rousseau päätti: kun kaikki ihmiset ovat yhdenarvoiset, niin on naiselle annettava sama valtiollinen asema kuin miehelle, hänelle on tuleva valtion alalla äänivalta, hänen tulee päästä kaikkiin valtion virkoihin. Tämä peruste yhä kehitettiin. Me tiedämme mitä Stuart Mill on kirjoittanut tässä asiassa. Hän viritti eripuraisuuden tulta ihmiskunnassa, syytti riidan miehen ja naisen välille, ja se tuli palaa vielä, mutta ei siunaukseksi. Mill tahtoo kokonaan poistaa eroituksen miehen ja naisen välillä. Hän tahtoo poistaa miehen ja naisen luonteen ja saada puhtaan ihmisen jäämään. Tällöinen käsitys on aivan luonnollinen, milloin hyväksytään evolutsioteoria. Yhteiskoulun aate viihtyy tätä nykyä hyvin tällöisen maailmankatsannon alalla, josta luomisen käsite on poistettu. Mutta jos kerran uskomme, että Jumala on maailman luonut ja antanut miehelle ja naiselle erityisen omittaisuutensa, niin meidän täytyy asettua sille kannalle, että nämä eroavaisuudet ovat kehitettävät. Ihmiskunnan onni ja menestys riippuu juuri siitä, että nainen kehittyy yhä enemmän naisena ja mies yhä enemmän miehenä. — Jos Luoja pani pojan ja tytön perheessä yhdessä kasvamaan, ei hän siltä ole pannut niitä koulussa yhteen kasvamaan ijässä, jolloin juuri naisen kainous tahtoo

eroittaa häntä pojasta. — Naisliike on suuri valta nykyaikana, ja mitä siinä on oikeutettua, sitä meidän täytyy puoltaa. Meidän täytyy saada naisille suurempi vaikutusala yhteiskunnassa, työn puute, joka kaikkialla vallitsee, rasittaa varsinkin häntä suuresti, uusia työaloja on avattava hänelle. Ja myöskin naisen pyrintö korkeampaan sivistykseen on aate, jota jokaisen täytyy kannattaa. — Mutta yhteiskoulu ei kuulu kumpaankaan näistä asioista. Se on syntynyt piirissä, joka seisoo kristinuskon käsitystä vastaan ja siinä piirissä se on kehittynyt.»

Kirkkoherra Bäck vastasi tosin moneen niistä syytöksistä, joita oli esitetty yhteiskouluja vastaan, mutta hän huomautti myöskin, »ettei yhteiskoulua suinkaan pidä sekoittaa naisten korkeampaan sivistyspyrintöön, vaikka nämä asiat luonnollisesti olivat läheisessä yhteydessä keskenään. Naisvapautuksen, tämän sanan huonommassa merkityksessä, ei puhujan mielestä tarvitse olla yhteiskouluaatteen perustuksena. Puhuja ei myöskään voinut hyväksyä sitä käsitystä, että Jumalan säätämä eroavaisuus naisen ja miehen luonteessa yhteiskouluissa joutuisi enemmän häviöön kuin perheessä; tekevähän opettajat ja vanhemmat kumpikin työtä saman päämäärän saavuttamiseksi.»

Professori vapaaherra E. G. Palmén puolusti lämpimästi ja arvokkaasti yhteiskasvatusta lausuen m. m.: »Edellisillä valtiopäivillä oli yhteiskouluaatteen puolustajilla ollut varsin vaikea asema. Täytyi ottaa avuksi syyt ulkomailta koska ei voitu vedota omassa maassa tehtyihin kokemuksiin. Mutta sen jälkeen ovat olot suuresti muuttuneet. Huomattava on että näiden kolmen vuoden kuluessa yhteiskouluuute on meidän maassamme saavuttanut montakin voittoa eikä ole kärsinyt yhtään ainoata tappiota. Uusia yhteiskouluja on syntynyt. Ne ovat saaneet oppilaita, ne nauttivat lasten vanhempien täydellistä kannatusta ja luotamusta ja opettajisto on täydellisesti varma siitä, ettei tämä aate ainakaan ole epäterveelliseksi tunnustettava. Mitä yhteiskoulun peljättyyn rasittavaisuuteen tulee, niin on tultu aivan päinvastaiseen kokemukseen. Ei voida tuoda esiin mitään pysyvää eroitusta sukupuolten välillä kyvyn suhteen. On poikia, jotka ovat hyviä, on tyttöjä, jotka ovat hyviä, on hei-

konpuoleisia poikia niin hyvin kuin tyttöjä, mutta ei ole koskaan eri sukupuolten mukaan voitu eroittaa luokan oppilaita siten, että heikot olisivat tyttöjä, hyvät poikia. Jos katsotaan kuinka oppilaita on siirretty luokalta luokalle, niin ei koskaan ole nähty, että suhteellisesti suurempi prosentti tyttöjä olisi jäänyt järeille. Jos tahdomme aivan tasapuolista ja varmaa vertausta tehdä, niin ei tarvitse muuta kuin asettaa rinnan ne tulokset, jotka yhteiskoulujen tytöt ja poikakoulujen pojat ovat saavuttaneet esim. ylioppilastutkinnossa. Ja tulokset ovat olleet semmoiset, että tytöt eivät suinkaan ole osoittaneet heikkoutta, päinvastoin ovat tyttöjen arvosanat olleet täydelleen yhtä hyvät, ehkä pikemmin vähän paremmat, vaikka kurssit ovat olleet samanlaiset. Tämä todistaa, että tyttöjen väitetty heikkous on ainoastaan arvelu. Voitaneekin muistuttaa, että jos onkin saavutettu hyviä tuloksia, niin se on seuraus siitä, että tytöt ovat ylenmäärin rasittaneet voimiaan; heidän ambitsioinsa olisi muka vaikuttanut sen, että ovat panneet terveytensä alttiiksi. Tämäkään muistutus ei ole yhtäpitävä sen kanssa mitä tosiasiat meille kertovat. Semmoisia tapauksia, että tytöt keskellä rukousta tai keskellä tuntia pyörtyvät, jollaisia maamme tyttökouluista kerrotaan, ei missään yhteiskoulussa tunneta. Tämä osoittaa, että jos liikarastitusta on olemassa, niin sitä ei ainakaan yhteiskouluissa ole olemassa, vaan pikemminkin tyttökouluissa, ja sen voi ymmärtää varsin hyvin, kun tietää, millä erinomaisella huolella yhteiskouluissa on koululääkärien avulla ja muullakin tavoin koetettu lieventää työkuormaa, niin että se ei rasittaisi oppilaita. — Mitä taas tulee siveelliseen näkökohtaan niin täytyy sanoa, että mitä iloisimmilla toiveilla voi tulevaisuutta katsella. Mitä siveellisyyteen tulee, ovat tulokset olleet aivan erinomaisia. Kun tytöt ja pojat, jotka istuvat samalla penkillä, tapaavat toisiaan, niin niiden keskustelu on siksi toverillinen, ujostelematon ja täydelleen tyydyttävä. kaikki ankarimmatkin siveellisyyden vaatimukset, ettei ole vähintäkään syytä muistutuksiin ollut. Siinä kohden siis nuo epäilykset, jotka ovat toisinaan lausutut, ovat osoittautuneet olevan kaikkea perää vailla. »Kaikki nämät seikat», lopetti puhuja, »ovat

minun mielestäni ratkaisevaa laatua, jonka tähden en ensinkään voi epäillä että yhteiskouluuute on niitä aatteita, jotka tosin uutuutensa takia voivat kummastuttaa, mutta jotka kuitenkin ansaitsevat sen kunnian, että tositoimessa voivat osoittaa miksi kelpaavat. Toteutuu tässäkin kohden suuren runoilijan (Goethen) sanat: »grau ist alle Theorie, und grün des Lebens goldner Baum».*) Toivon, että tulevaisuus ei ainakaan voi todistaa perättömäksi sitä hyvää luottamusta, jota tässä niinkuin ennenkin olen lausunut yhteiskouluuutteen hyväksi.»

Niistä anomuksista, joita ei ehditty näillä valtiopäivillä käsitellä, mainittakoon piispa Alopaeuksen jättämä ohjesääntöisen haureuden poistamisesta sekä herra L. Kivekkään anomus erikoisesta laista koskeva avio-, vuode- ja asumuseroa aviopuolisoiden kesken. Niiden anomusten joukossa, jotka hyljättiin, oli naisoppilaiden ottaminen alkeiskoulujen 2 ja 3 luokalle sekä herra R. Elvingin porvarissäädyssä tekemä esitys yhtäläisestä valtion palkka-avusta kansakoulunopettajille ja opettajattarille maalla sekä eläkkeen laskemisesta opettajattarille kaupungeissa ja maalla tämän palkankorotuksen mukaan. Tätä esitystä käsiteltäessä ehdotti lehtori Hedberg pappissäädyssä, että naisopettajalle, joka on leski ja jolla on lapsia, myönnettäisiin samat palkkaedut kuin miespuoliselle kansakoulunopettajalle. Tätä ehdotusta kannattivat piispa Alopaeus, lehtori Melander ja professori Palmén, joka m. m. lausui: — »edelliset puhujat ovat selittäneet että naisen elantokustannukset ovat niin paljon vähemmät y. m. Lienee monen muistossa tunnettu ja tosiperäinen juttu, että eräs kunta määrätessään laidunta (heiniä) kansakoulunopettajan ja -opettajattaren lehmälle, myöskin noudatti tuota erilaisuutta siihen määrään, että opettajattaren lehmälle annettiin vain $\frac{3}{4}$ siitä mitä annettiin opettajan lehmälle. Siinäpä nykyinen periaate todellakin esiintyy kaikessa loistossaan, mutta valitettavasti sitä ei ole vain tässä yksinäisessä tapauksessa noudatettu. Myönnettäessä palkka-apua kansakoulunopettajille ja -opettajattarille, kun ne lähtevät

*) »harmaita ovat teoriat, mutta elävän elämän kultainen puu on vihreä».

kansakoulukokouksiin, on annettu paljon vähemmän naisille kuin miehille. Naiset tyytyvät siihen, että matkustavat laivan etukannella, eivät ota ryyppyjä j. n. e. ja sentähden niiden matkakustannukset todellakin tulevat vähemmiksi, mutta sentähden ei ole sanottu, että valtion pitää samassa määrässä maksaa heille vähemmän.» Samaa palkkaa samasta työstä puolustivat lämpimästi rovasti Fredrikson, kirkkoherrat Bäck ja Wennerström, joka viimeksimainittu sanoi aina vastustaneensa sitä mielipidettä, että nainen, sen vuoksi että hän on nainen, ei suorittamastaan työstä ole saanut sitä palkkaa kuin mies samasta työstä saa. Puhuja, joka piti lehtori Hedbergin ehdotusta askeleena oikeaan suuntaan, tahtoi ottaa tässä koko askeleen ja vaati, että kansakoulun opettajille ja opettajattarille on maksettava sama palkka.

Vuoden 1894 valtiopäivillä tekivät herrat Törnudd, Poutiainen, A. Genetz, A. Herckman ja R. Idman eri säädyissä esitysehdotuksia naimattoman naisen täysivaltaisuudesta 21 v. ijällä; kolme viimeksimainittua (porvarissäädyssä) ja herrat A. Danielson ja A. Tammela (talonpoikaissäädystä) myöskin naisen naimaijän korottamisesta 18 ikävuoteen; herrat O. Stenroth, Genetz, Idman, A. Sommer, Neppenström, E. Erkko ja K. Viljakainen esitysehdotuksen naisen kunnallisesta vaalikelpoisuudesta ja herra Ruhanen esitti, että nainen saisi toimia valtuutettuna ja uskottuna miehenä sekä todistajana myöskin sellaisissa tapauksissa missä nykyinen laki ei sitä salli. Valtiopäivät eivät ehtineet käsitellä näitä esitysehdotuksia. Herrojen U. Bremerin ja A. Danielsonin anomus, että naiselle suotaisiin oikeus, sukupuolensa estämättä, hakea ja saada opettajavirkoja valtion kouluissa ja seminaareissa, hyväksyttiin, kuitenkin supistetussa muodossa, että heille suotaisi »laajempi oikeus kuin tähän asti» j. n. e. Yhteiskouluanomus ja anomus, että oppilasmaksut valtion tyttökouluissa alennettaisiin, hyljättiin.

Vuonna 1897 jätettiin valtiopäiville tärkeä anomus. Suomen Naisyhdistyksen Kuopion haaraosaston pyynnöstä anoivat valtiopäivämiehet Aug. Herckman, Kustaa Killinen ja Ivar

Kyander Suomen naiselle valtiollista äänioikeutta. Anomus kuului näin:

»Kaikki valtiollinen ja yhteiskunnallinen kehitys riippuu historiallisista oloista. Luonnollista oli sentähden, että naista ennen aikaan pidettiin alaikäisyyden tilassa, mutta sitä myöten kuin kansansivistys on kohonnut, sitä myöten on naisen asema kansassa parantunut ja hänen asemaansa yhteiskunnissa pidetäänkin kansan sivistyskannan varmana mittajana. Jokaisessa maassa on nainen sentähden vähitellen aste asteelta suuremmassa tai vähemmässä määrässä astunut esiin entisestä syrjäytystä asemastansa ja kohonnut miehen työtoveriksi; niin meidänkin maassamme, jossa hänelle jo on suotu monia oikeuksia ja luottamustoiimia. Niin tapaamme hänet valtionkoulujen, seminaarien ja kauppahuoneiden johtajina, uskonnon y. m. tieteen opettajina, kouluneuvostojen ja johtokuntien jäsenenä, vieläpä puheenjohtajanakin; sanomalehtien toimittajana, postivirkailijana, lääkärinä, vaivaistalojen johtajana sekä muuna kunnan virkamiehenä j. n. e., jonka ohessa hänellä jo 20—30 vuoden aikana on ollut kunnallinen äänioikeus.

Niin ilahduttavaa kuin kaikki tämä onkin, ei naisen asemaa maassamme kumminkaan sovi pysäyttää tälle asteelle. Kehitys on elämän laki, mikä ei kehity se taantuu. Suomen mies ei voi nähdä Suomen naisen taantuvan, ja vaikuttava välikappale naisen aseman vastaiselle kehitykselle on valtiollisen äänioikeuden suominen hänelle. Monet ovat ne syyt, jotka puhuvat valtiollisen äänioikeuden suomisen puolesta naiselle ja me pyydämme saada lyhykäisyydessä viitata muutamiin mielihimme tullessiin.

Oikeus vaatii ettemme ilman syytä toiselta kansalaiselta kiellä sitä, mitä suomme itsellemme. Kaikki ne oikeudet ja erikoisoikeudet, jotka miespuolisella kansalaisella maassamme valtiollisessa suhteessa on, on hän itse lainsäädännön kautta itsellensä luonut, siis myös valtiollisen äänioikeudenkin. Naisen oikeus äänensä kautta vaikuttaa maan yleisiin asioihin perustuu samoihin syihin, kuin miehenkin, on yhtä suuri kuin miehenkin. Jos kohta vielä löytyy suuria ryhmiä miesten jou-

kossa. joilta valtiollinen äänioikeus, ei sukupuolensa tähden, vaan yhteiskunnallisen asemansa tähden, tähän asti on ollut kielletty, niin vaaditaanhan maassamme nykyään yleisesti valtiollisen äänioikeuden laajentamista miehille; ja mitä useammalle miehelle äänioikeus saadaan, sitä räikeämmäksi käy ja sitä suurempana vääryytenä on pidettävä se asianhaara, että kokonaan kielletään valtiollinen äänioikeus ainoastaan sukupuolensa tähden naiselta, joka kumminkin muodostaa toisen puolen koko kansastamme.

Kansamme on pieni, sillä ei ole varaa jättää toimettomiksi siinä itsessään asustavia voimia, sen tulee niitä kaikkia päinvastoin kaikilla inhimillisillä aloilla hyväksensä käyttää. Tuiki tärkeätä on etenkin meidän, meikäläisissä oloissa olevalle ja elävälle kansalle, että jokainen sen jäsen, niin mies kuin nainen, tuntee kuuluvansa kokonaisuuteen, sillä tämä tunne on kansan varmin turva, kansallisen edistyksen paras tuki ja kuta laajemmissa piireissä tämä tunne vallitsee, sitä suurempi on yhteiskunnan turvallisuus, sitä varmempi sen kehitys. Tätä tunnetta edistämme, jos myönnämme naisille valtiollisen äänioikeuden, sillä tämän oikeuden myöntäminen meidän nyt jo verrattain valppaalle naiselle kohottaisi hänen velvollisuuttansa harrastaa maan yleisiä asioita, harrastus toisi hänelle myötänsä velvollisuuden muodostaa itselleen omatakeisen käsityksen niistä sekä käyttämään äänioikeuttansa niiden ratkaisemista varten ja tätä äänioikeuttansa käyttäessä tuntisi hän täydellisemmässä määrässä kuin ennen olevansa Suomen kansalainen, olevansa edesvastuunalainen kansan yleisestä kehityksestä. Kun täten saataisiin valtiollisissa asioissa siveellistä voimaa ja henkistä työkykyä melkoisessa määrässä enemmän kuin ennen, on mielestämme päivän selvää, että valtiollisen äänioikeuden suominen naiselle meidän maassamme ei voi muuta kuin kohottaa sekä Suomen miestä että naista, siis koko kansaa ja sen kehitystä. Tämöisen oikeuden myöntämistä naiselle vaatii sentähden myöskin isänmaan hyöty.

Sille kehitysasteelle, jolla nainen meidän maassamme jo on joutunut, on hän tullut sekä oman tarmonsaa kautta, että mie-

hen suostumuksella, mutta kun koko maan naiset yleensä eivät voi kohota ilman miesten myötävaikutusta, niin kehottaa Suomen miesten oma arvokin heitä myöntämään Suomen naiselle valtiollista äänioikeutta.

Sen johdosta mitä edellä olemme lausuneet, rohkenemme hyvin luvalliselle Porvarissäädylle esiintuoda pyyntöesityksen siitä,

että Säädyt tahtoisivat H. K. M:lta ensi kokoontuville valtiosäädylle alamaisuudessa anoa armollista esitystä semmoisista muutoksista 15 p. huhtik. 1869 annetun armollisen Valtiopäiväjärjestyksen 12, 13 ja 14 §:iin 12 §:ään kuten se kuuluu armollisessa julistuskirjassa 20 p. maalisk. 1879, että kaikille niille naisille maassamme, jotka täyttävät ne ehdot, mitkä perustuslakimme asettaa vaalioikeuden nauttimiseen, myönnettäisiin sama oikeus kuin miehille.»

Anomusehdotus lähetettiin lakivaliokuntaan, joka ei kuitenkaan ehtinyt sitä käsitellä.

Samoilla valtiopäivillä esittivät herra L. Mechelin aatelissäädystä, herrat D. N. Åkerman ja A. Hjelt porvarissäädystä esitysehdotuksia naisen kunnallisesta vaalikelpoisuudesta. Kun tätä asiaa aatelissäädystä käsiteltiin, lausui herra Aug. Ramsay m. m.: »Arvoisat esityksentekijät purjehtivat lipun alla, jota tahtoisin nimittää naisiasiaksi. — — Minusta on heidän teoriansa rakennettu sille väärälle selviölle, että nainen olisi miestä alarvoisempi. Mainittu selviö on n. s. naisasian tekasema ja se on tämän yksipuolisen ja osaksi sokean mielipiteen ilmauksen pettäväenä perustuksena. Tämän väärän lähtökohdan kautta ovat ihmiset luoneet itselleen ikiliikkujan tapaisen päämäärän. He rakentavat itselleen tuulimyllyjä, joita vastaan he sitten taistelevat. He julistavat, ettei nainen ole miestä alarvoisempi, mutta he uskovat sitä kuitenkin sydämessään ja koettavat sitten kumota sen selviön, josta he ovat lähteneet liikkeelle ja jonka pätevyyttä he eivät tahdo tunnustaa. — — On ruvettu suuressa määrin kieltämään kodilta sitä kasvattavaa merkitystä, mikä entiseen aikaan myönnettiin sillä olevan. Me olemme nähneet kuinka alkeiskoulujen alapuolelle on perustettu pikkulasten kou-

luja ja pikkulastenkoulujen alapuolelle lastentarhoja, eikä se aika liene kovinkaan kaukana, kun vakaisille lapsille täytyy perustaa imettämiskouluja. Se on tuo nykyajan mielikuvituksen luoma »sorrettu nainen», joka on vienyt yhteiskunnan perustuksen, kodin, yhä jatkuvaan hävitykseen. Ja ihmiset säilyttävät uskonsa tähän mielikuvitukseen ja varmenevat tässä uskossaan etsimällä esiin muinaisajan historiasta kaikki ne tapaukset, jolloin naista on kovasti sorrettu. Mutta historiaa katsellaan silloin nykyajan silmillä ja verrataan entisaikojen tapauksia nykyaikaisiin ja arvostellaan näin ollen nykyaikaisella mittakaavalla sellaista, jota sillä ei voi mitata. Unhoitetaan asian ydin, se nimittäin, että kaikkien aikojen ja kaikkien kansojen miehet ovat kantaneet naista käsillään. Tosin on tämä käsillä kantamisen tapa suuresti vaihdellut. Minä en ole unhoittanut tarua ryöstetyistä sabinilaisnaisista, jotka tulivat rauhan rakentajiksi roomalaisten ja sabinilaisten välillä, kun sota syttyi. Ja totta puhuakseni, eiköhän koko tuo teoria naisen sornonalaisesta tilasta ole karvas omena, joka on kasvanut juuri ei-ryöstettyjen katkeruudessa? On kaikessa tapauksessa merkille pantava se historiallinen tosiasia, ettei tämä luuloteltu ankara sorto koskaan ole aiheuttanut mitään yhteiskunnallista mullistusta eikä kansalaissotaa, jota vastoin kaikki muu yhteiskunnallinen sorto aina on vienyt vallankumoukseen ja veriseen kapinaan. — — Jos tässä olisi selväpiirteisesti ja yksinkertaisesti vaadittu yhtäläisiä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä samoja yhteiskunnallisia etuja miehelle ja naiselle, niin olisi asia ollut helposti ratkaistavissa, ja silloin olisi varmaankin sellainen ehdotus musertavalla äänenenemmistöllä tullut hyljättyksi. Asia olisi silloin ollut helposti havaittavissa kaikissa aatteissaan, ja hävitys, yhteiskunnan täydellinen hajoaminen olisi ollut päivän selvä. — —

— Minä olen esiintynyt lausumatta jääneen mielipiteen tulkkina; ja minä uskon varmasti, että minun mielipiteeni takana on yhtä suuri joukko ihmisiä, kuin tuon julkilausutun naisasian mielipiteen takana. Minä luulen, että ne tuhatlukuiset naiset, jotka työskentelevät aloilla, joissa he tietävät hyvin toimivansa, ja joissa ei kukaan muu voi heitä paremmin toimia,

eivät suinkaan halua joutua toisille aloille, joilla he hyvin tuntevat, että muut työskentelevät yhtä hyvin, kenties paremmin kuin he, mutta nämä nöyrät, kohtaloonsa alistuneet ja ennakkoluulottomat naiset, eivät pyri saavuttamaan epäiltäviä etuja, jotka sisältyvät näennäisiin oikeuksiin ja uusiin velvollisuuksiin heidän luontaisten, rakkaimpien toimialojen ulkopuolella. En tiedä miten asia tänäpäivänä tulee päättymään. Kenties joudun minä vähemmistöön, kenties en. Kenties tulee Suomen ritaristo ja aateli tänä päivänä äänellään puolustamaan näkökantaa, joka ei ole antava vastaiselle trubadurille aihetta laulaa ritarillisista urotöistä, joiden tuloksena oli kodin häviö.»

Tähän vastasi vapaaherra V. von Born m. m. »Minun täytyy tunnustaa, että sellaisten mielipiteitten puolustamiseen (kuin herra Ramsayn), meidän aikoina vaaditaan jonkunlaista pelotonta uhkarohkeutta, jos minun sallitaan käyttää tätä sanamuotoa, ja minä pyydän myöskin saada lausua tunnustukseni sille rohkeudelle, joka näin uskaltaa kulkea ajan virtausta vastaan. — Kunnallisvaliokunta on miltei yksimielisesti kannattanut esitysehdotusta. Poikkeuksena ovat ainoastaan kunnianarvoisen säädyn valiokuntajäsenet, eivätkä kaikki heistäkään. Tämä on huomattava ajan merkki. Valiokunta ei ole perusteluissaan, minkä herra Ramsaykin tunnusti, ainakaan missään mainittavassa määrässä vedonnut asian n. s. oikeudelliseen puoleen eli naisen oikeuteen. Se on vaatimattoman ja käytöllisen valiokunnan tavoin, asettunut yhteiskunnan edun kannalle. — Ei kukaan voine väittää, ettei olisi hyödyllistä, jopa välttämättöntäkin, että esim. kaupungin valtuustossa on eri ammattien ja yhteiskuntakerrosten edustajia, että siellä on lääkäreitä, opettajia, insinöörejä ja muita fakkimiehiä, ja kaikissa vaaleissa on koetettu kokoonpanna tämä eduskunta niin monipuolisesti kuin suinkin. Jos tämä tunnustetaan, ja sen on herra Ramsay itse tunnustanut, että nainen on erilainen kuin mies, että hän katselee elämän olosuhteita toisella tavalla, käypi työhön toisilla edellytyksillä, niin siitä ei voi olla muuta kuin voittoa tälle, niinkuin jokaiselle muullekin eduskunnalle, että se saapi pii-

riinsä aineksen, joka lisää sen monipuolisuutta ja edustaa siinä tarpeellista näkökannan erilaisuutta. — — Jos minä tänä päivänä olisin tilaisuudessa äänestämään naiselle täyttä vapautta, täyttä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa miesten kanssa, niin antaisin minä mitä levollisimmin ääneni tämän vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon hyväksi. — — Minä olen joutunut tälle kannalle kokematta minkäänlaista vaikutusta n. s. »naisasiasta», minä olen omistanut ja aion omistaa tämän näkökannan huolimatta naisasiasta, joka on sangen vastenmielinen asia, ja minun mielestäni me emme saa tätä asiaa pois päiväjärjestyksestä ellemmme saata sitä oikealle tolalle».

Esitysehdotukset raukesivat, kun kaksi säätyä oli kahta vastaan (aatelis- ja pappissäädyt hylkäsivät, porvaris- ja talonpoikaissäädyt hyväksyivät). — Pappissäädystä jätti piispa H. Råbergh anomuksen ohjesääntöisen haureuden poistamisesta, samoinkuin herra Sundvall porvarissäädystä ja herra Landgren talonpoikaissäädystä. Ajan vähyyden tähden ei näitä ollenkaan käsitelty. Sama oli laita herrojen J. Johanssonin ja A. Auvisen anomuksen aviottomien lasten oikeudellisesta asemasta ja herrojen Genetzin, Idmanin ja Herckmanin esitysehdotuksen naisen naimajän korottamisesta. Herra A. Lönbeckin anomus erivapautuskysymyksestä tuli sovittelujen jälkeen hyväksytyksi siten, että naiselle suotakoon oikeus sukupuolensa estämättä hakea ja taitonsa ja ansionsa mukaan saada ylennysoikeus lehtorinvirkoihin naisseminaareissa sekä palkkio-opettajavirkoja uusissa kielissä, piirustuksessa, kaunokirjoituksessa ja laulussa sekä, siinä tapauksessa, että saksan ja ranskan kielissä palkkio-opettajavirat säätyjen näillä valtiopäivillä tekemän anomuksen mukaan tulevat muodostetuiksi normaalilyseoissa lehtorinviroiksi ja muissa klassillisissa lyseoissa kolleeganviroiksi, nainen saisi oikeuden ilman vapautusta sukupuolestaan hakea kolleeganvirkoja näissä aineissa maamme lyseoissa. —

Näillä valtiopäivillä hyväksyttiin kaikissa säädyyssä ilman keskustelua arm. esitys naimattoman naisen täysivaltaisuudesta 21 vuoden iässä.

Valtiopäivillä 1900 anoi herra Landgren ohjesääntöisen haureuden poistamista, herrat Idman ja Genetz naisen naimi-ijän korottamista, mutta näitä anomuksia eivät säädyt ehtineet käsitellä. Sitävastoin tuli valtiopäiväpäätökseksi herra Konr. Relanderin anomus, että nainen tarvitsematta hakea vapautusta sukupuolestaan, saisi suorittaa proviissorintutkinnon, sekä omistaa ja harjoittaa apteekkiliikettä; herrojen Auvisen ja J. Johanssonin anomus aviottomien lasten oikeudellisesta asemasta; herra Hallsténin y. m. anomus, että oppilasmaksut valtion tyttökouluissa alennettaisiin. Herra L. Mechelinin esitysehdotus naisen kunnallisesta vaalikelpoisuudesta hyväksyttiin v. 1900 valtiopäivillä, mutta tämä valtiopäiväpäätös ei saanut hallitsijan vahvistusta.

V. 1904—1905 valtiopäiville jätettiin useita, naisia koske-
via anomuksia.

Naisasia 1904—1905 vuoden valtiopäivillä.

Herrat Killinen, Parviainen, Spoof ja Winter allekirjoittivat anomusehdotuksen sellaisesta muutoksesta Valtiopäiväjärjestyksen 11, 12, 13 ja 14 §§:iin, että naisille myönnettäisiin samanlainen valtiollinen äänioikeus kuin miehille.

Herrat Ingman, Kari, Latva ja Mattson jättivät anomusehdotuksen, joka kohdistui seuraaviin ponsiin: 1:o valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus on myönnettävä naisille samoilla perusteilla kuin miehillekin, sekä 2:o ne määräykset ovat siviililaista poistettavat, jotka estävät naidulta vaimolta valtiollisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden.

Herrat Karlsson ja Toppelius anoivat että H. K. M. Suomen Säädyille ensi tulevilla valtiopäivillä antaisi armollisen esityksen sellaisesta muutoksesta perustuslakiin ja yleiseen lakiin, että naiselle, niin naidulle kuin naimattomallekin, tunnustettaisiin valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus samojen perusteiden mukaan kuin miehelle.

Herra Huoponen 30 muun talonpoikaissäädyn jäsenen kanssa pyysi arm. esitystä ensituleville säädyille sellaisesta muutoksesta Valtiopäiväjärjestykseen, että kaikille niille naisille, jotka täyttävät perustuslain vaalioikeuden nauttimiselle asettamat ehdot, myönnettäisiin sama äänioikeus kuin miehille.

Herra Rein anoi, että ritaristo ja aateli muiden säätyjen kanssa tahtoi päättää tehdä H. K. M:lle alamaisen anomuksen siihen suuntaan, että 2 luku laissa aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteissa 15 p:ltä huhtikuuta 1889 muutettaisiin siten, että vaimo, jos hän on täyttänyt 21 vuoden iän, saisi täydellisen täysivaltaisuuden hallita omaa itseään sekä kaikkea hänelle yksityisesti kuuluvaa omaisuutta, tarvitsematta avioehdon kautta varata itselleen viimeainittua oikeutta.

Talonpoikaissäädystä anoivat herrat Hakulinen ja Pennanen, että H. K. M. tahtoi antaa valmistaa ja jo ensi valtiopäiville säädylle esittää sellaisia muutoksia ja lisäyksiä voimassa olevaan lakiin, että naitu vaimo vapautetaan miehen edusmiehydestä ja saa täyden täysivaltaisuuden hallita omaa itseään ja omaisuuttaan, kuitenkin säilyttäen miehelle oikeuden erinäisillä tarpeellisiksi havaituilla rajoituksilla hoitaa yhteistä pesää.

Pappissäädystä esitti piispa Råbergh anomusehdotuksen, että kaikki senlaatuiset säädökset veneerisen tartunnan ehkäisemiseksi, jotka todellisuudessa sisältävät myöntymyksen haureuden harjoittamiseen, poistettaisiin ja niiden sijaan säädettäisiin määräyksiä, jotka, antamatta tukea käsitykselle, että haureus on luvallista samalla kertaa ehkäisevät sitä ja ovat omiansa nykyistä tehokkaammalla tavalla suojelemaan yhteiskuntaa veneerisen taudin vaaralta, sekä että siinä suhteessa mieshenkilöt, yhtä hyvin kuin naiset, jotka ovat haureellisuudestaan tunnetut, tulisivat tehokkaalla tavalla niinkuin laki voi, estetyiksi pahennusta herättävää elämäänsä jatkamalla vahingoittamasta yhteiskuntaa siveellisessä ja terveydellisessä suhteessa.

Talonpoikaissäädystä anoi herra P. Pennanen y. m., että hallitus asettaisi sopivista henkilöistä kokoonpannun komitean, joka saisi tehtäväkseen pohtia kysymystä hallituksen ja lainsäädännön suhteesta siveellisyysskysymykseen koko laajuudessaan.

Herrat Lönnrot ja Vartiainen anoivat rangaistuksen koventamista alaikäistä vastaan tehdystä siveellisyyssrikoksesta.

Herra Idman teki säätyesityksen seuraavasta muutoksesta Naimiskaaren 1 luvun 6 §:ään.

Avioliittoon ei saa mennä, mies ennenkuin on yksikolmatta eikä nainen ennenkuin on kahdeksantoista vuotta täyttänyt, jollei Keisari ja Suuriruhtinas katso kohtuulliseksi antaa siihen lupaa.

Herra Schwartzberg anoi pappissäädyssä, että hallitus tahotoisi valmistuttaa lakiehdotuksen siitä, että oikeusistuin tahi joku kunnallinen kollegiaalinen viranomainen saattaisi, tutkittuaan kaikki kysymykseen tulevat asianhaarat, tuomita henkilön, joka on antautunut juopottelemiseen ja huomataan olevan perheelinen tai ympäristölleen vahingoksi, sairaaksi ja parantolaan saattavaksi niin kauaksi aikaa, että saattaa olla takeita sairaan voivan pysyä juoppoudesta vapaana, ja että hallitus perustaisi juopposairaalan.

Herrat Kari, Latva, Lindroos ja Salminen anoivat porvarissäädyssä lakia naisten suojelemisesta teollisuus-ammateissa sekä nais-ammattitarkastajain tarpeellisen lukumäärän asettamisesta.

Tämä viimeinen anomus oli v. 1878 jälkeen, jolloin uusi elinkeinolaki astui voimaan, ensimmäinen yritys rajoittaa naisen oikeutta työhön ja ansioon.

Samoilla v. 1904—05 valtiopäivillä panivat muutamat talousvaliokunnan jäsenet, O. A. Forsström, J. W. Vartiainen y. m., siihen vastalauseeseen, joka seurasi esitysmietintöä asetukseksi juovutusjuomain myymisestä ja kuljetuksesta seuraavan perustelun: »Alkoholijuomain väärinkäyttö koskettelee niin likeisesti yksilön ja perheen etua, että yksilölle olisi suotava niin laaja sananvalta kuin suinkin tämän paheen poistamiseksi. Alkoholijuomien vähittäinmyöntiä ja anniskelua koskeva kunnallinen kiello-oikeus kaupungeissamme olisi sentähden jätettävä yleisen raastuvankokouksen valtaan eikä lisättyjen valtuusmiesten varaan. Raastuvankokouksessa olisi asia ratkaistava, kuten Norjassa kysymys väkijuomien kaupasta, yleisellä kansanäänestyksellä, jossa jokaisella 25 vuotta täyttäneellä, hyvämaineisella kunnan jäsenellä, miehellä ja naisella, olisi yhden äänen sananvalta. — — Se seikka, että naitu nainenkin saisi äänensä raastuvankokouksessa kuuluviin, puhuu osaltaan raastuvankokouksen puolesta. Perheenäiti, jos kukaan, kärsii alkoholis-Gripenberg, Naisasian kehitys IV. — 8

min seurauksista, ja jos hänen tähänastinen vajavaltaisuutensa yhteiskunnassa on pidettävä vääryytenä, astuu tämä vääryys vielä räikeämmin esiin tässä kysymyksessä, joka niin oleellisesti koskee hänen omaa ja hänen perheensä etua.» Tämän vastalauseen hyväksyivät pappis- ja talonpoikaissäätö, mutta kaikki edellämainitut anomukset samoin kuin tämä esitysikin jäivät lopullisesti ratkaisematta, syystä että valtiopäivien enemmistö ei katsonut voivansa käsitellä muita asioita, ennenkuin n. s. »suuri anomus» oli korkeimmassa paikassa hyväksytty.

Naiset ja
siveellisyys-
työ.

Niiden joukossa, jotka aikaisemmin esiintyivät siveellisyyskysymyksessä, oli, niinkuin edellä mainittiin, rouva Constance Ekelund, joka rovasti Fredrikssonin y. m. kanssa v. 1880 perusti »Suomen siveellisyysseura» nimisen yhdistyksen. Näiden henkilöiden johtamana oli yhdistyksen toiminta vilkasta ja ja sen äänenkannattaja oli »Sedlighetsvännen» (Siveellisydenystävä) niminen aikakauslehti. Eräs toinen nainen, Emma Åhman, sittemmin Mäkinen, alkoi samoihin aikoihin pelastustyönsä langenneitten naisten keskuudessa ja avasi v. 1880 »Turvakodin» Helsingissä, jossa nyttemmin on 30—50 hoidokasta. Laitoksen yhteydessä on myöskin v. 1883 perustettu lastenkoti. Vuonna 1885 piti Ruotsista kotoisin oleva rouva Andersson-Meijerhelm siveellisyysesitelmiä monessa paikoin Suomea ja näiltä ajoilta alkaen rupesivat naiset eri piireissä harastamaan siveellisyyskysymystä. M. m. järjestivät he monessa kaupungissa työläisnaisille sunnuntai-iltamia, osaksi uskonnollisella ohjelmalla.

Naiset ovat usein vastustaneet julkista ja yksityistä siveetömyyttä sanomalehdissä ja aikakauskirjoissa sekä kaunokirjallisuudessa.*)

Eräässä polemiikissa, jota käytiin »Finland» nimisessä

*) Työmiehen tytär ja prostitutsioni. Kirj. Airo. 1896. — »Siveellisyyskysymyksestä» Finland, toukok. 1890. — Väittelyä. Juhani Ahon »Yksin» kirjasta. Hufvudstadsbladet N:o 330, 1890. E. Löfgren. — Kauppa-Lopo. Kirj. Minna Canth. — Suomaata. Kirj. »Aarne». — Lyyli. Kirj. Elvira Willman. — Siveellisyysrikokset Kuopiossa, Lucina Hagman. Uusi Suometar 1890. — Siveellisyyskysymyksestä. Kirj. Severin (Rosina Wetterhoff) 1885 y. m.

sanomalehdessä, kirjoitti Elisabeth Stenius (1888): »Ottakaamme puheeksi siveellisyyksikysymys, naisasian ydin. Kysy köyhältä maalaisnaiselta, kannattaako hän kaksinaista moraalial! Puhu hänen kanssaan kun hänen tyttärensä on suistunut häpeään ja kurjuuteen jonkun miehen kautta, jonka yhteiskunta sittemmin hyväksyy kaikkiin luottamustoiimiinsa, jopa kirkonkin arvoasemiin! Kysy tuolta köyhältä tytöltä itseltään, eikö hän mieluummin tahtoisi tulla tämän »häntä niin yläpuolella olevan» miehen vaimoksi tai ainakin tahtoisi että tämä mies tunnustaisi ja elättäisi heidän yhteistä lastaan. Kaikki nämä tietämättömät raukat, he osaavat kyllä surra omaa ja tyttäriensä häpeätä ja sitä surua on yltäkyllin noissa kiitetyissä ei-emansipeeratuissakin oloissa, joissa »nainen tekee työtä perheensä jokapäiväisten tarpeiden tyydyttämiseksi eikä ajattelemattomasti riennä kokouksesta kokoukseen». Juuri kansannaisen kautta ja oppimalla tuntemaan hänen kohtalonsa ovat naiskysymystä harrastavat »vallasnaiset» oppineet ajattelemaan siveellisyyssasiaa. »Virkamiesten rouvat ja tyttäret» ovat kasvatuksensa kautta ja monen muun asianhaaran tähden aivan viime aikoihin asti olleet, tai ainakin luulleet olevansa kokonaan naiskysymyksen ulkopuolella ja tätä pidetään vielä nykyäänkin hienona ja jumalisena. Naisten tulee olla äitejä, perheenemäntiä, olla koulu-neuvoston jäsenenä y. m. — mutta siveellisyyksikysymystä sitä ei heidän tule harrastaa! Niin, se koskee todellakin lähimmin heidän naispalvelijoitaan, täysikasvaneita kansakoulunoppilaita, tehtaantytöitä, työläisnaisia, sanalla sanoen kansannaista.»

Huomattavimpia ilmauksia naisten osanotosta siveellisyyksityöhön, oli tohtori Rosina Heikelin lausunto Suomen lääkäriseuran kokouksessa huhtik. 21 p:nä 1888. Siinä sanotaan m. m.

— »Lääkärien tärkein tehtävä prostitutsionikysymyksessä on tosin terveyshoidollista laatua. Mutta tässä kysymyksessä on siveellinen puoli kuitenkin niin oleellinen ja tärkeä, ettei sitä kokonaan voi syrjäyttää. Yhä yleisemmin vaaditaan sellaisen laitoksen poistamista, joka loukkaa julkista ja yksityistä siveellisyyttä. Tämän vaatimuksen esittäjiä ei voi noin vain ohimennen sivuttaa sanomalla heitä »lyhytnäköisiksi intoilijoiksi» ja peloit-

tamalla heitä terveysvaaroilla, joita heidän vaatimuksensa, jos ne toteutettaisiin, tuottaisivat yhteiskunnalle. Ajanhenkeä ei voi tukahuttaa. Ja kun yleisön siveellistä katsantokantaa loukataan, tapahtuipa tämä kuinkakin pätevilla syillä, niin on tämä yleisö ainakin oikeutettu sanomaan asiassa sanottavansa. Lääkärien tulee ehdottomasti asiantuntijoina valaista kysymystä ja mikäli mahdollista myötävaikuttaa sen oikeaan ja tyydyttävään ratkaisuun. Kannattamalla tuota vanhaa järjestelintä, joka ei suojele aviovaimoa eikä lapsia, vaan ainoastaan haureutta harrastavia miehiä, ja heitäkin vain epätäydellisesti, pelkään minä, että lääkärit itse saavat kantaa sen vastuunalaisuuden, jonka he tahtovat siirtää uudistuksen vaatijoille. Minä en tahdo että viranomaiset tulisivat leväperäisiksi veneerisen tartunnan leviämiseen nähden, päinvastoin tahtoisin minä, että heidän toimienpiteensä tässä kohden tulisivat vieläkin ankarammiksi, mutta myöskin tehokkaammiksi ja oikeudenmukaisemmiksi.»

Siveellisyyskysymys on läheisesti kuulunut Suomen Naisyhdistyksen ja sen haaraosastojen harrastuksiin. Vuonna 1888 jätti piispa C. H. Alopaeus yhdistyksen toimesta valtiopäiville noin 8,000 henkilön allekirjoittaman joukkoanomuksen ohjesääntöisen haureuden poistamisesta. Samanlaisia anomuksia jätettiin asiaharrastavien valtiopäivämiesten kautta valtiopäiville v:nä 1891, 1897 ja 1904, mutta ilman toivottua tulosta. Vuonna 1891 julkaisi yhdistys, Suomen lääkäriseuran lausunnon johdosta, 60 eri yhdistyksen allekirjoittaman protestin ohjesääntöistä haureutta vastaan. Sitäpaitsi on yhdistys painattanut ja levittänyt tohtori Konr. ReijoVaaran, Severin y. m. kirjoittamia lentolehtisiä («Turmiollinen tapa kansamme keskuudessa» y. m.). Vuonna 1895 jätettiin Uudenmaan läänin kuvernöörille yhdistyksen toimesta 60 Helsingin kaupunkikunnan miesjäsenen, etupäässä yliopisto- ja koulumiesten, allekirjoittama anomus ohjesääntöisen haureuden poistamisesta. Kolme eri kertaa on yhdistys kääntynyt Helsingin kaupungin viranomaisten puoleen pyynnöllä, että asetettaisiin kaupungin poliisikamareihin naispoliiseja ja maaseutukaupungeissa toimivat yhdistyksen haaraosastot ovat jättäneet pääyhdistyksen kehoituksesta asianomaisille

virkakunnille paikkakunnillaan samanlaisia anomuksia. Viipurin haaraosasto toimeenpani v. 1895 kaksi julkista protestikokousta ohjesääntöisyyttä vastaan. Kuopion naisyhdistys julkaisi v. 1890 sanomalehdissä protestin sitä tapaa vastaan, millä siveellisyysrikoksia oikeudessa käsitellään, kun ainoastaan naisia rangaistaan. *)

Naisialiitto »Unioni» kutsui talvella v. 1893 kokoon yleisen keskustelukokouksen siveellisyyskysymystä varten ja julkaisi kokouksessa pidetyn alustuksen; neiti Rosina Wetterhoffin lentolehtinen aviottomien lasten tilan parantamisesta on liiton toimesta ilmestynyt ja levitetty sekä suomen- että ruotsinkielellä.

Raittius- ja siveellisyysliitto »Valkonauha» lähetti v. 1905 maan kirkkoherranvirastoille pyynnön, että nämä varoittaisivat nuoria naisia lähtemästä työnhakuun suuriin kaupunkeihin. Vuonna 1906 järjesti liitto keskustelukokouksia, joiden tuloksena oli senaattiin jätetty anomus, että ohjesääntöinen ammattihaureus poistettaisiin. Päätöksellään 16 p:ltä toukok. 1907 määräsi senaatti ohjesääntöisen ammattihaureuden lakkauttavaksi. Tämän johdosta Valkonauha kehoitti niitä yhdistyksiä, jotka siveellisyttä harrastavat, lähettämään edustajia erityisiin kokouksiin neuvottelemaan toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä niiden naisten avustamiseksi, jotka ovat olleet ohjesääntöisyyden alaisina ja joiden tästä lähin rehellisellä tavalla oli ruvettava elättämään itseään tai kärsittävä rikoslain määräämä rangaistus. Näissä neuvotteluissa oli 20 yhdistystä edustettuna. Kokouksien päätökseksi tuli m. m., että anottaisiin asiantuntivista henkilöistä kokoonpannun valtion komitean asettamista. Tällainen komitea on nyttemmin asetettu. Kesäkuun 1 p:nä 1908 pantiin senaatin päätös pääkaupungissa käytäntöön, joten kaikki yleiset epäsiiveellisyyspaikat poistettiin ja yleisen terveyden valvominen tässä suhteessa jätettiin terveystoimiston huoleksi.

*) Kuopion raastupa tuomitsi v. 1890, kaksi eri kertaa, neljä naista siitä, että he olivat harjoittaneet haureutta elinkeinonaan, mutta heidän miehiset rikostoverinsa eivät saaneet mitään rangaistusta.

(Savo-Karjala huhtik. 1890.)

**Naiset ja
raittiustyö.**

Suomen ensimmäisen ehdottoman raittiusseuran perusti v. 1872 neiti Hilda Hellman, kansakoulunopettaja Vaasassa. Sen jälkeen on raittiusliike kasvanut siinä määrässä, että se on yksi niitä yhteiskuntakäsymyksiä, joka on saanut suurimman kannatuksen yleisön puolelta. Sen päämääränä on ollut yleinen, koko maata käsittävä juovutusjuomain kieltolaki. Tämän lain hyväksyi, lokakuun 31 p:nä 1907, Suomen ensimmäinen yleisen, yhtäläisen äänioikeuden perusteella valittu eduskunta. Vaikka koko Suomenmaata käsittävän »Raittiuden ystävät» (perust. 1884) nimisen raittiusjärjestön puheenjohtajana on ollut mies, on sekä sen, että 1905 perustetun erityisen ruotsalaisen »Finlands svenska nykterhetsförbund» nimisen raittiusliiton johtokunnassa naisiakin. Samoin ovat naiset alusta pitäen toimineet raittiuspiirien ja paikallisyhdistysten johtokunnissa, usein olleet niiden puheenjohtajina, perustaneet raittiusseuroja ja tehokkaasti ottaneet osaa raittius työn kaikkiin eri haaroihin. Naisista raittius työalalla mainittakoon etupäässä neiti Alba Hellman, rouvat Mandi Granfelt (»Raittiusäiti») ja Alli Trygg-Helenius, jotka kaksi viime mainittua harvinaisella innolla ovat harrastaneet raittiusopetuksen antamista kansa- ja oppikouluissa sekä nuorison keskuudessa ja tässä tarkoituksessa m. m. julkaisseet oppi- ja kertomuskirjoja sekä toimittaneet lasten »Koitto» nimistä raittiuslehteä y. m. Rouva Trygg-Helenius on edustanut Suomen raittiusväkeä useissa ulkomaiden raittiuskokouksissa ja pyynnöstä pitänyt raittiusesitelmiä ja antanut näytetunteja raittiusopetuksessa monessa paikoin Ruotsissa, Saksassa ja Virossa. Innokkaita raittius työtekijöitä ovat Augusta af Heurlin, Nanna Jalava, Bertha Heikel, Maila Mikkola, neidet Hedvig Sohlberg, Maikki Friberg, Paula af Heurlin, Maiju Havulinna, Aune Salmela y. m. Yltympäri maata on toimeenpantu raittiuskursseja lapsille ja nuorisolle ja niissä ovat useimmiten naiset, etupäässä kansakoulun- ja muut opettajattaret, opetuksen jakajina ja kurssien johtajina. Naisten toiminnasta raittiuden hyväksi mainittakoon esim. että etupäässä naisten tarmokkuuden kautta kaikki juovutusjuoma-tarjoilu alusta pitäen kiellettiin Suomen Kansallistaatterin ravintoloissa. Samoin ovat

parisen vuosikymmentä useimmat naisten järjestämät huvitilaisuudet, arpajaiset ja iltamat maalla ja maaseutukaupungeissa, olleet »raititiita», joten yleinen mielipide vähitellen on saatu tavutetuksi raittiutta kannattamaan. — Raittiustyöllä on ollut se ilahduttava ominaisuus, että siinä ovat yhteistyössä tavanneet toisensa eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvat naiset. Tällä alalla esiintyvät epäkohdat niin huutavina, niitä eivät mitkään etuoikeudet peitä tai estä näkymästä, niinkuin esim. naisasiatyön alalla, jonkatähden naistenkin täytyy huomata nuo epäkohdat ja siten ryhtyä aktiiviseen toimintaan niiden poistamiseksi.

Raittiustyössä Suomessa ovat miehet ja naiset toimineet käsikädessä niin, että on ainoastaan kaksi yksinomaan naisten raittiusyhdistystä, molemmat Turussa, nim. »Valkonauha» eli Naisten ehdoton kristillinen raittiusseura, joka perustettiin v. 1897 tanskalaisen rouva E. Selmerin käynnin jälkeen, sekä »Hvita bandet», joka perustettiin muutamia vuosia myöhemmin. Suomalaisen yhdistyksen puheenjohtajana toimii neiti M. Havulinna ja ruotsalaisen rouva M. Malmgren. Nämä molemmat yhdistykset ovat nyttemmin liittyneet koko maata käsittävään »Valkonauha» liittoon.

Suomen naisen osanotto armeliaisuustyöhön ei ole niin suuremmoinen kuin monen muun maan, mutta meillä on kuitenkin nimiä sellaisia kuin Aurore Karamsin, Carolina Borgström, Lina Borgström, Alexandrine Mendt, Julia Dorothea Krohn, Louise Örn, Mathilda Ahrenberg, Alice Borgström, Elisabeth Hallonblad, Eva Ahlström, mainitaksemme vain muutamia harvoja, joita seuraa jalon, usein hyvinkin laajan hyväntekeväisyyden muisto. Vanhin hyväntekeväisyysyritys, jonka hyväksi maamme naiset ovat toimineet, on mikäli tiedetään, »Flemmingin apurahasto soturien leskiä varten» Raahessa (1809). Aurore Karamsin (synt. Stjernvall 1808 kuoll. 1902) lahjoitti 1836 yhteensä 30,000 ruplaa koulun perustamiseksi ja ylläpitämiseksi köyhiä tyttöjä varten Helsingissä. Myöhemmin otti rouva Karamsin alotteen tai muuten osaa melkeinpä useimpiin hyväntekeväisyyttä tarkoittaviin yrityksiin pääkaupungissa naisten, lasten, köyhien ja sairaitten hyväksi.

Eri tarkoituksia varten toimivia yhdistyksiä.

Hyväntekeväisyysyhdistykset lienevät syntyneet seuraavassa järjestyksessä: rouvasväenyhdistykset 1840-luvulta alkaen, pakanalähetyksen ompeluseurat 1860-luvulla, merimieslähetyksen, luterilaisen evankeli-yhdistyksen sekä köyhien kansakoululasten hyväksi toimivat ompeluseurat 1870-luvulla, juutalais-, Kiinan- ja sisälähetyksen ompeluseurat 1880-luvulla, nuorten naisten kristilliset yhdistykset 1890-luvulla, puhumattakaan lukuisista ompeluseuroista, jotka avustavat sairaskoteja, lukusaleja, kansankirjastoja, kansanopistoja j. n. e. »Kalenteri Suomen naisten työstä», joka ilmestyi 1894, sisältää tietoja 276 hyväntekeväisyysyhdistyksen toiminnasta (tähän eivät työläisnaisten ammattiyhdistykset eivätkä naisyhdistykset ole laskettu). Enimmän naisia kuuluu pakanalähetyksen yhdistyksiin. Esim. mainittakoon, että lähetystalolla Helsingissä työskentelee 7 ompeluseuraa; ja vuonna 1901 lähetti 60 ompeluseuraa lahjoja luonnossa sekä 240 ompeluseuraa 25,815 mk. 38 p. rahassa pakanalähetykselle.

Vanhimpia hyväntekeväisyysyhdistyksiä Suomessa ovat *Rouvasväenyhdistykset* Viipurissa (perust. 1835), Kokkolassa (1847), Turussa (1848) ja Helsingissä (1848) j. n. e. Viimeksimainitun yhdistyksen sihteerinä oli alkuaikoina runoilija Z. Topelius ja häntä seurasi neiti Adelaide Ehrnrooth. Rahastonhoitajana toimi samoin kauan aikaa eräs toinen Suomen huomatuista naisista, neiti Emelie Bergbom. Rouvasväenyhdistykset, joita on neljättäkymmentä maassamme, välittävät köyhille naisille työtä, avustavat köyhiä, hankkimalla ruokaa ja vaatteita, ylläpitävät lastenseimiä ja koteja, tai kustantavat turvattomien pienten hoitolaisten ylöspidon ja hoidon tunnetuissa perheissä. Mieluimmin maalla, jakavat puita ja jouluapua köyhille, kustantavat sairaanhoitajattaria, toimeenpanevat sunnuntaikouluja lapsille ja alkeiskursseja palvelijattarille j. n. e. Muutamat rouvasväenyhdistykset pitävät yllä kutoma- ja käsityökoulua (esim. Jyväskylän, Kuopion ja Sortavalan rouvasväenyhdistykset) tai järjestävät kiertäviä käsityökursseja j. n. e. Rouvasväenyhdistysaatteen alkuaikoina ylläpitivät nämä yhdistykset toisin paikoin

kouluja työkansan tyttäriä varten, n. s. köyhäinkouluja. Nämä koulut olivat kansakoulujen edeltäjiä.

Helsingin diakonissalaitoksen perusti v. 1867 rouva Aurore Karamsin. Sen tarkoituksena on »kasvattaa evankelisluteriläiseen uskontunnustukseen kuuluvia kristillismielisiä naisia diakonissoiksi s. o., seurakunnan palvelijattariksi apostolisen kirkon hengessä. Diakonissan tehtävänä on harjoittaa sairaanhoitoa kaikenlaatuisissa sairaanhoitolaitoksissa sekä yksityisissä kodeissa, hoitaa köyhiä, orpoja ja kärsiviä seurakunnissa, auttaa turvattomia lapsia sekä palvella erilaisissa vaivashoito- ja turvalaitoksissa.» Diakonissalaitoksen ensimmäisenä johtajattarena oli rouva Amanda Cajander. Sen nykyisenä johtajattarena toimii sisar Lina Snellman. V. 1907 oli laitoksessa 44 sisarta, 43 koesisarta ja 14 oppilasta, jotka työskentelevät osaksi laitoksessa, osaksi eri kaupunkien sisälähetyksissä, sairaaloissa ynnä seurakuntadiakonisoina. Laitos ylläpitää eri osissa maata 26 sairaskotia. Diakonissalaitos julkaisee Lähetykseuran, Pyhäkouluyhdistyksen, ja Kaupunginlähetyksen kanssa »Betania» nimistä aikakauslehteä. — *Viipurin diakonissalaitoksen* perustivat v. 1869 muutamat paikkakunnalla asuvat saksalaiset. — *Sortavalan diakonitarlaitoksen* perusti v. 1893 neiti Jenny Ivalo. Sen »tarkoituksena on Suomen Kirkon Sisälähetykseuran sääntöjen mukaisesti kasvattaa diakonittaria Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnille, ja mikäli työvoimia liikenee — — myöskin laitoksille ja kirkollisessa hengessä toimiville yhdistyksille». Oppilaita oli 1908 26 ja laitoksen diakonittaria 66. Laitoksesta päästyään eivät diakonittaret enään ole sen palveluksessa, vaan heitä käyttävien seurakuntien, laitosten ja yhdistysten, joilta he myös suoraan kantavat palkkansa. Sortavalan diakonitarlaitos samoinkuin *Oulun diakonissalaitos*, perust. 1897, on n. s. vapaan diakonitarlaitos-järjestelmän kannalla, jotavastoin Helsingin ja Viipurin laitokset noudattavat n. s. emälaitos- eli kotijärjestelmää, jonka mukaan diakonittaret yhä edelleen kuuluvat laitokseen, kantaen siltä palkkansa, ollen toiminta-alan suhteen sen määräysvallan alaisina ja palaten, työhön kykenemättömiksi jouduttuaan, takaisin sinne, niinkuin kotiin ainakin.

Helsingissä toimivista hyväntekeväisyyslaitoksista mainittakoon: *Lasten työkodit*, luvultaan kaksi, neitien F. Palménin, H. Ingmanin ja tohtori Rosina Heikelin perustamat (v. 1883), joiden tarkoituksena on avustaa köyhiä kansakoululapsia. Nämä saavat työpäivinä kaksi ruokaveroa ja heille annetaan opetusta käsitöissä. — *Vanhojen naisten työkoti*, rouva S. Reinin, neitien Cecilia Blomqvistin ja F. Palménin perustama, (1892) antaa työtä: yksinkertaista kankaankudontaa, kehruuta, neulomatyötä j. n. e. vanhoille naisille. — *Lastenhoitoyhdistyksen* tarkoituksena on parantaa pikkulastenhoitoa pääkaupungin köyhälistön keskuudessa. Se jakaa maitopölettejä, vaatteita y. m. ja ylläpitää lastenkotia, seimeä, Pippingsköldin turvattomien äitien kotia, ja lähettää joka kesä köyhiä pikkulapsia Högsandin parantolaan, jossa risatautisia lapsia hoidetaan. Puheenjohtaja on rouva A. af Schultén. — Yhdistys *Maitopisara* jakaa maitoannoksia pikkulapsille.

Maria-yhdistys, perust. 1885, ylläpitää m. m. vanhojen palvelijattarien kotia, missä nämä voivat huolettomina ja olematta yhteiskunnan armeliaisuudesta riippuvaisia, viettää vanhuutensa päivät. Puheenjohtajana on rouva Alfhild Lindén.

Emäntäyhdistys (Husmoderförbund) perustettiin Helsinkiin v. 1902. Puheenjohtajana toimii rouva J. Schybergson. Naisliitolla »*Hemmet*», puheenjohtaja rouva E. Freudenthal, on sama tarkoitus kuin edellämainitulla yhdistyksellä.

Helsingin palvelijataryhdistys, jonka »tarkoitus on lemminpuolisen luottamuksen pohjalla lähentää palvelijattaria ja isäntäväkeä toisiinsa yhteisen kodin onneksi», perustettiin v. 1898. Yhdistys harrastaa palvelijattarien sekä yleistä että ammattisivustystä ja koettaa kehittää heitä tunnolliseen, omintakeiseen toimintaan. Yhdistys ylläpitää paikanvälitystoimistoa, palvelijatarkotia, pesulaitosta, ruokalaa, järjestää iltamia palvelijattaria varten y. m. Puheenjohtajana toimii neiti Miina Sillanpää.

Koko maata käsittävistä yhdistyksistä on *Naisten voimisteluyhdistys* vanhin. Sen perustivat v. 1876 neidet Elin Wænerberg (sitemmin rouva Kallio) ja Betty Sahlstén (sitemmin rouva Lagerblad). Yhdistyksen tarkoitus on »kehittää jäsen-

uensä ruumiin ja sielun voimia tarkoituksenmukaisilla ruumiin liikkeillä, sekä sopivilla keinoilla levittää maassamme harrastusta voimisteluun, sekä yleensä edistää terveyttä ja reippautta Suomen naisissa». Yhdistys sai haaraosastoja maaseudulla ja v. 1897 muodostivat nämä yhdistykset *Suomen naisten voimisteluliiton*, jossa nykyään on 7 paikallisyhdistystä, nim. naisten voimisteluseurat Helsingissä, Porissa, Turussa, Kuopiossa, Oulussa, Tampereella ja Viipurissa. Sitäpaitsi on yksityisiä jäseniä 13 seurassa, jotka eivät ole yhtyneet liittoon, syystä että niiden säännöt eivät vielä ole vahvistetut. Liitto pitää yleisiä voimistelukokouksia joka toinen tai kolmas vuosi, joiden kokousten jälkeen toimitetaan julkaisu. Liitto ylläpitää Helsingissä paikantäilystoimistoa ja omistaa kirjaston, jossa on 650 nidosta.

Suomen Käsityönystävät nimisen yhdistyksen varsinainen perustaja oli taiteilija Fanny Churberg, jonka toimesta yritys v. 1879 pantiin alulle. Sen toimintaan ovat muutkin naiset, esim. neiti Hilda Stråhlman, rouva Ida Aspelin-Haapkylä, tehokkaasti ottaneet osaa. Yhdistyksen tarkoituksena on Suomen käsityön edistäminen ja jalostuttaminen. Sen toimenä oli kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä pääasiallisesti kerätä ja nykyajan tarpeita varten kehittää entisiä kansallisia kuoseja ja malleja naiskäsitöiden alalla. Tästä alusta on taideteollisuutemme kehitys vaikuttanut sen, että nykyään yhdistyksen ompelu- ja kutomatöissä etupäässä käytetään kotimaisten taiteilijain malleja. V. 1902 perustettiin oma värjäyslaitos, jossa kasviaineilla värjätään kaikki yhdistyksen töihin tarvittavat viljalangat.

Vuonna 1885 oli sanomalehdistössä kehoitus perustaa stipendirahastoja naisille, ruotsalaisen rouva Adlersparren tekemän suunnitelman mukaan. Lähinnä tohtori Rosina Heikelin aloitteesta perustettiin samana vuonna »*Konkordia*», naisstipendiliitto, jonka tarkoituksena on stipendien kautta auttaa naisia, jotka korkeammassa oppilaitoksissa aikovat oppia jotakin käytännöllistä ammattia tai valmistautua johonkin toimeen, johon etupäässä tarvitaan tieteellistä perustusta. Stipendien antamisessa on molempien alojen parasta silmällä pidettävä. Liitolla

on haaraosastoja jokaisessa maan kahdeksassa läänissä, joissa kullakin on erityinen johtokuntansa ja jotka ovat yhteydessä keskusjohtokunnan kanssa Helsingissä. Kun liitto meidän oloihimme nähden tavattoman lyhyessä ajassa oli koonnut 100,000 markan perusrahaoston ja myöhemmin on saanut monta lahjoitusta, on se vuosittain jakanut stipendejä eri työaloilla toimiville naisille. »Konkordia»-yhdistyksen merkitys on täten suuri nuorille naisille, jotka valmistautuvat eri työaloille. V. 1906 oli jäsenluku 2,283 ja 45 paikallisasiamiestä. V. 1907 jakoi liitto 10 stipendiä. Puheenjohtajana toimii professori Fr. Elfving.

Suomen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen, (perust. 1895) »tarkoituksena on työskennellä nuorten naisten hengelliseksi hyväksi. Sen ohella tahtoo yhdistys edistää nuorten naisten parasta siveellisessä, henkisessä ja yhteiskunnallisessa suhteessa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys panee toimeen kokouksia ja kursseja sekä yleensä harjoittaa kristillistä rakkaudentoimintaa. Varojensa mukaan se perustaa koteja ja majaloita naisia ja lapsia varten, julkaisee aikakauslehtiä ja muuta kristillistä kirjallisuutta, lähettää jäseniään toimimaan suomalaisten, etupäässä naisten, keskuuteen vieraisissa maissa sekä kannattaa ja ylläpitää niitä jäseniään, jotka lähetysseurojen kautta lähetetään pakana- ja muhamettilaismaihin tai juutalaisten pariin työskentelemään etupäässä naisten ja lasten hyväksi.» Yhdistys ylläpitää lähetystoimintaa Lapissa, Tanskassa, Siperiassa, Pohjois-Afrikassa, Kiinassa ja Armeniassa. Lapissa on yhdistyksellä Riutulassa sairas- ja lastenkoti. Tanskassa työskentelee yhdistyksen lähetti sinne matkustaneiden ja maataloustöissä työskentelevien suomalaisten tyttöjen hyväksi; yhdistyksen lähetit Siperiassa toimivat suomalaisten keskuudessa erittäinkin sairashoidon parantamiseksi. Yhdistyksellä on oma kirjakauppa Helsingissä ja se julkaisee kahta aikakauslehteä: »Kotia kohti» ja »Mot hemmet». Siihen kuuluu 51 paikallisyhdistystä, joissa yhteensä on noin 4,400 jäsentä. Päätöimikunnan puheenjohtajana toimii rouva L. af Forselles.

Naisylioppilaiden kristillinen yhdistys perustettiin v. 1897 Helsinkiin »British Volunteer Unionin» lähetin, neiti Rousen, käynnin jälkeen. Sen tarkoituksena on »1) voittaa ylioppilaita Jesuksen Kristuksen opetuslapsiksi ja saattaa heitä uskomaan Häneen Jumalanaan ja Herranaan, 2) syventää ylioppilasten hengellistä elämää, 3) kasvattaa ylioppilaita toimimaan Kristuksen valtakunnan leviämiseksi yli koko maailman.» Yhdistys toimii etupäässä raamatunlukupiirien kautta, joihin kuuluu noin 6 jäsentä kuhunkin ja jotka kokoontuvat joka viikko. Kussakin piirissä on johtavana henkilönä sihteeri. Sihteerit kokoontuvat joka sunnuntai valmistamaan seuraavan viikon tekstiä. Yleisiä kokouksia pidetään ulkopuolella yhdistystä oleville ylioppilaille. Nykyään (1908) on raamatunluku-piirien jäsenluku noin 80. Puheenjohtajana toimii ylioppilas Helmi Forsman.

Suomen Sairaanhoidattajien yhdistyksen »tarkoitus on voittaa suurempaa yhdistymistä sairaanhoidattajarten kesken ja herättää harrastusta yhteisissä pyrinnoissa». Yhdistys, joka perustettiin v. 1898, julkaisee omaa aikakauslehteä »Epione», ylläpitää Koskensaaressa lepokotia Heinolassa sairaanhoidattajattaria varten, Helsingissä oppilaskotia sairashoitoa opiskelevia varten, valmistavaa oppilaskoulua, kotia yksityis-sairanhoidattajattaria varten, paikanvälitystoimistoa y. m. Yhdistyksellä, joka on yhtynyt kansainväliseen sairaanhoidattajattajaliittoon ja täten ollut edustettuna kansainvälisessä kongressissa Pariisissa v. 1907, on jäseniä ja asiamiehiä ympäri maata. Sen nykyisenä puheenjohtajana toimii rouva S. Mannerheim.

Maritta-yhdistys, jonka tarkoituksena on »herättää naisia huomaamaan niitä suuria velvollisuuksia, joita heillä on suvun kasvattajina ja kodin hoitajina, saada naisia ymmärtämään raittiuden ja siveellisyyden syvää merkitystä sekä antaa naisille käytännöllisiä neuvoja kodin ja lasten hoidossa, puutarhanviljelyksessä y. m.», perustettiin lokakuun 31 p. 1900. Yhdistyksen toiminnan johto on päätoimikunnalla, joka sijaitsee Helsingissä ja paikallista toimintaa varten eri tienoilla on asetettu asiamies-komiteoja. Näitä on nykyään olemassa noin 60. Jokainen asiamies-komitea pitää huolta määrätystä alueesta, järjes-

tää ja johtaa siellä työtä yhdessä päätoimikunnan kanssa. Yhdistys toimeenpanee ruuanlaittokursseja, koettaa herättää halua kasvitarhanviljelyyn ja kananhoitoon, järjestää ompeluseuroja, joissa annetaan opetusta vaatteiden leikkaamisessa ja ompelemisessä sekä »emäntäpäiviä», joiden ohjelmaan kuuluu puheita, esitelmiä, keskustelua, laulua y. m., kustantaa kansan kirjasia (esim. Alma Forstenin »Keittokirja talonpoikaiskodeille» ja A. Smirnoffin »Käsikirja puutarhahoidossa») y. m. Vuodesta 1903 on Martta-yhdistyksen toimesta ilmestynyt aikakauskirjat »Emäntälehti» ja »Husmodern». Osaksi toimii yhdistys yhdessä »Unionin» kanssa. Puheenjohtajana on nykyään rouva Fanny Hult.

Koulukeitto-yhdistys, jonka tarkoituksena on saada aikaan parannusta koululasten ravitsemisessa ja siinä tarkoituksessa neuvoilla, raha-avulla ynnä muilla soveliailla keinoilla avustaa etupäässä kansakoululapsille tarkoitettujen ruoka-ateriain jakamistointia, perustettiin v. 1906. Yhdistyksen paikallisasiamiesten tehtävänä on herättää paikkakunnallaan harrastusta yhdistyksen ajamaan asiaan sekä järjestää siellä koulukeittotoimi. Yhdistyksen perustaja ja ensimmäinen puheenjohtaja on rouva Augusta af Heurlin. Yhdistyksessä on sekä nais- että miesjäseniä. V. 1908 oli yhdistyksen tiedossa »koulukeittoja» 80 kansakoulussa eri osissa maata.

Suomen naisten kristillisen raittius- ja siveellisyysliiton »*Valkonauhan*» tarkoitus on Jumalan sanan perustuksella työskennellä naisen hyväksi henkisessä, hengellisessä ja aineellisessä suhteessa, edistää raittiutta ja siveellisyttä sekä toimia yleisen siveystunnon kohottamiseksi. Tätä tarkoitustaan kokee liitto Jumalan avulla toteuttaa toimimalla kristillisen rakkauden hengessä, pitämällä kokouksia, esitelmiä ja keskusteluita, levittämällä kirjallisuutta sekä käyttämällä tarkoitustaan vastaavia keinoja.» »*Valkonauha*» perustettiin vuonna 1905 ja on se erityisesti toiminut siveellisyystyön alalla. Liiton toiminta on sekä ehkäisevää että suoranaisesti pelastavaa laatua. Edelliseen kuuluvat: rautatielähetys, työ kasvavan nuorison keskuudessa ja epäsiiveellisen kirjallisuuden vastustaminen; jälkimäiseen eli

suoranaiseen pelastustyöhön: turvakodit, katulähetys, käynnit siveellisyys-poliisivartioissa, käynnit porttoloissa ja sairastaloissa. Vuonna 1906 jätti liitto senaattiin anomuksen ohjesääntöisen ammattihaureuden poistamisesta; liitto on myös tehokkaasti vaikuttanut naispoliisien asettamisen hyväksi y. m. Valkonauhalla on paikallisyhdistyksiä Helsingissä, Turussa 2, Viipurissa, Tampereella, Oulussa, Porissa, Kuopiossa, Sortavalassa, Joensuussa, Haminaassa, Raumalla, Raahessa, Iisalmella, Mikkelissä ja Tammisaaressa. Liiton asioita hoitaa Helsingissä sijaitseva keskushallinto, jonka puheenjohtajana toimii neiti F. Sjöblom. Helsingin »Valkonauha» ylläpitää turvakotia »Emmaus» ja kahta lastenkotia 8—15 vuotiaille pojille ja tytöille. Senjälkeen kun ohjesääntöinen ammattihaureus kesäkuun 1 p:nä 1908 pääkaupungissa lakkautettiin, on osa yhdistyksen työstä muuttanut luonnetta, kohdistuen nyttemmin niiden naisten avustamiseen, jotka ohjesääntöisyyden turvissa tätä ennen hankkivat toimeentulonsa. (Katso sivu 117.)

Lukuisa joukko maamme naisia työskentelee monenlaisissa armeliaisuusyhdistyksissä vanhojen, sokeiden, kuuromykkien, raajarikkoisten ja parantumattomien sairaiden hyväksi. Neiti Hanna Ingman, rouva Alexandra Mechelin ja neiti Cely Mechelin toimivat sokeiden, rouvat Helena Luoma ja Julia Stadius kuuromykkien, neidit Wera Hjelt ja Signe Häggman raajarikkoisten, neiti Mathilda Vrede vankien hyväksi; rouvat Constance Ullner, Georgina Hamfeldt ja neiti Agnes von Konow eläinsuojeluksen hyväksi. Rouvat L. af Forselles, C. Jägerskiöld, neiti Alma Forsblom y. m. ovat toimivia henkilöitä pelastusarmeijassa.

Vuonna 1890 perustettiin Helsingin työväenyhdistyksen silloisen puheenjohtajan herra V. von Wrightin aloitteesta ompelijattarien ammattiyhdistys, jonka tarkoitus oli puhtaasti ammatillinen, nim. kohottaa ompelijattarien työkuntoa ja parantaa heidän taloudellista tilaansa. Ompelijattarien ammattiyhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi rouva Ida Nordman. Vuosien kuluessa muodostettiin työväenyhdistyksiin yhä useampia naisosastoja. V. 1900 perustettiin *Suomen työläisten*

**Valtiollisia
puolue-järjes-
töjä.**

liitto, joka kannatti Suomen työväenpuolueen ohjelmaa ja täten muuttui valtiolliseksi puoluejärjestöksi. V. 1906 otti liitto nimekseen *Sosialidemokratinen naisliitto*, jossa nykyään on 93 osastoa. Veroa maksettiin v. 1907 3,709:stä jäsenestä.*) Vuodesta 1906 alkaen on liitolla oma äänenkannattajansa »Työläisnainen», joka ilmestyy kerran viikossa. Liitto lähettää naisagitaattoreja maaseudulle ja sen eri osastojen ja edustajien yleisissä kokouksissa on keskusteltu m. m. agitatsioonista, ammatillisista asioista, naisten valtiollisesta ja kunnallisesta äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta, suojelulainsäädännöstä, raittiudesta, siveellisyydestä, äitiysvakuutuksesta y. m. V. 1901 jätti liitto senaattiin anomuksen naisammattitarkastajan asettamisesta. Liiton hallinto sijaitsee Viipurissa. Puheenjohtajana toimii rouva Hilja Pärssinen.

Suomalaisen puolueen naisjärjestö perustettiin v. 1906 ja on sillä tätä nykyä noin 50 haaraosastoa. Sen päämääränä on elvyttää naisten yhteiskunnallista ja valtiollista harrastusta sekä liittää jäsenensä yhteistoimintaan suomalaisen puolueen tarkoituserien edistämiseksi. Tämän tarkoituksensa koettaa Naisjärjestö saavuttaa muodostamalla suomalaisen puolueen järjestöjen naisjäsenten keskuudessa paikallisia naisosastoja eli naisjärjestöjä, jotka kokousten, esitelmien ja kirjallisuuden kautta sekä vaaliaikana järjestetyn vaalitoiminnan kautta työskentelevät niiden aatteiden ja asioiden edistämiseksi, jotka suomalainen puolue on ottanut ajaakseen. Naisjärjestö on toimeenpannut muutamia koko maata käsittäviä naisten kokouksia Helsingissä, julkaissut kirjallisuutta sekä kokouksien, vaalijulistusten ynnä esitelmien kautta toiminut vaaliaikana. Puheenjohtajana oli 1906 marrask. — 1908 neiti Alexandra Gripenberg, senjälkeen rouva Iida Yrjö-Koskinen.

Nuorsuomalaiset naiset perustivat v. 1907 *Suomalaisen naisliiton*, jonka tarkoituksena on »kansalaissivistyksen levittäminen ja kohottaminen naisten keskuudessa; harrastuksen herättäminen yleisiin asioihin ja yhteiskunnallisen sekä muun elämän aloilla tarvittavien parannusten edistäminen ja kehittä-

*) *Työläisnainen* n:o 1. 1908.

minen; eri kansanluokkien lähentäminen toisiinsa ja kansallisen yhteistunnon syventäminen. Suomalaisen naisliiton toiminta tapahtuu perustuslaillisessa, kansanvaltaisessa ja edistysmielisessä hengessä». »Jus Suffragii»-nimisen lehden (n:o 5, 1908) tiedonantojen mukaan on liitolla 85 haaraosastoa. Puheenjohtajana on neiti Lucina Hagman.

Ruotsalaiseen puolueeseen kuuluvat naiset perustivat samana vuonna *Svenska Kvinnoförbundet i Finland*, jonka »tarcoituksena on yhdistää Suomen ruotsia puhuvat naiset yhteiseen työhön heidän valtiollisen tietoisuutensa kohottamiseksi sekä ruotsalaisen sivistyksen edistämiseksi erittäinkin kodeissa ja kotien avulla, mutta sen ohessa myöskin yhteiskunnallisen elämän piirissä. »Svenska Kvinnoförbundet i Finland» kannattaa niitä periaatteita, jotka ovat lausutut ruotsalaisen kansanpuolueen yleisessä ohjelmassa, ja asettuu valtiollisessa toiminnassaan ruotsalaisen kansanpuolueen kannalle.» Liiton johtokuntaan kuuluvat rouvat Lilly Krogius, Anna Lundström, neiti Annie Furuhjelm ja tohtori Ellen Ahlqvist y. m.

Kun Suomen naisen historia kerran kirjoitetaan, on sen kauneimpia lehtiä se, joka kertoo naiskasvatuksesta. Useat meidän etevistä miehistämme ovat lämpimästi harrastaneet naiskasvatuksen parantamista, monet naiset ovat osoittaneet suurta kykyä naiskasvatuksen suunnittelussa ja käytäntöönpanossa, olleetpa melkein uranuurtajia sen eri aloilla. Yksityispensionien eli asumakoulujen ajoilta merkitsemme nimet Anna Salmberg, Sara Wacklin, neiti Ertman, sisaret Forsblom; ruotsalaisten tyttökoulujen yhteydessä nimet Elisabeth ja Anna Blomqvist; suomalaisten tyttökoulujen Ida Godenhjelm, Minna Krohn, Otilia Stenbäck; yhteiskoulujen alalta Augusta Pipping, Lucina Hagman; kansakoulun alalta Fanny John, Charlotte Lydecken; veisto-opetuksen alalta Vera Hjelt; lastentarhojen yhteydessä nimet Katri Telkiä, Hanna Rothman y. m. Tämän teoksen rajoitettu ala ei salli syventymistä naiskasvatuksen kehitykseen maassamme, ainoastaan kuvauksen siitä suurin piirtein.

Senjälkeen kuin Uno Cygnaeus, »Suomen kansakoulun isä», v. 1863 perustetun ensimmäisen opettaja- ja opettajatarse-Gripenberg, Naisasian kehitys IV. — 9

minaarin kautta loi maamme kansakoulujärjestelmän, on kansakoulujen lukumäärä vuosi vuodelta lisääntynyt, niin ettei nyt (1908) ole yhtään kuntaa Suomessa ilman korkeampaa kansakoulua. Tämä tulos oli saavutettu ennen oppivelvollisuuspakon säätämistä. Kun valtio ja kunta ylläpitää kansakoulut, on opetus melkein maksuton. Lukuunottamatta käsityöopetusta, on poikien ja tyttöjen opetus sama; maalaiskansakouluissa sekä kaupunkien alemmissa kansakouluissa on yhteiskasvatus yleinen. V. 1907 oli kaupunkien kansakouluissa 16,796 tyttöä (16,527 poikaa) ja 2,518 maalaiskansakoulussa yhteensä 50,837 tyttöä (56,793 poikaa). Sitäpaitsi oli pikkulastenkouluissa 38,080 oppilasta.

Muutamissa kaupungeissa on ylempien kansakoulujen yhteydessä n. s. käytännöllisiä jatkuoluokkia, joissa kansakoulun läpikäyneet tytöt saavat opetusta käsitöissä, ruuanvalmistamisessa, tavallisissa kouluaiineissa ja kirjanpidossa. Nämä jatkuoluokat ovat melkein kaikki kansakoulun naisopettajien alkuunpanemia. Niinpä järjestivät v. 1882 Helsingin kansakoulunopettajattaret sellaisen jatkuoluokan. Nikolainkadun kansakoulussa Helsingissä on sitäpaitsi koulukeittiö. — Valtion avustamia jatkokursseja, kansakoulun läpikäyneitä oppilaita varten pidettiin v. 1907 yhteensä 358:ssä kansakoulussa. — Kansanopistojen »tarkoitus on oppilaillensa antaa yleistä sivistystä vaikuttavia tietoja ja edistää heissä jumalanpelkoa sekä maamme luontoon, historiaan ja sivistysoloihin perustuvaa isänmaanrakkautta». Maamme ensimmäisen kansanopiston perusti neiti Sofia Hagman v. 1889. Tämä Kangasalan opisto oli yksinomaan naisia varten. V. 1907 toimi maassamme 27 kansanopistoa, ja niissä oli 730 naisoppilasta. — V. 1892 saivat pääkaupungissa alkunsa n. s. »kansanopistokurssit», joilla on sama tarkoitus kuin kansanopistoilla. Tämä harrastus levisi sittemmin moneen muuhun kaupunkiin. Näiden hyväksi ovat innolla työskennelleet m. m. neidet Hilda Käkikoski, Maikki Friberg y. m. naiset. — Kansakoulun nais- ja miesopettajat saavat yhtäläisen valmistuksen vastaista toimintaansa varten. Maassamme on nykvään 2 yhdistettyä seminaaria, Jyväskylässä ja Sortavalassa, sekä 3 nais-

seminaaria, Tammisaaressa, Raahessa ja Heinolassa. Näissä oli 1907 yhteensä 615 naisoppilasta (563 miesoppilasta). Vuodesta 1907 alkaen järjestetään yliopistossa vuosittain muutamia kuu-kausia kestäviä yliopistollisia jatkokursseja kansakoulunopettajille.

Suomen ensimmäisen korkeamman tyttökoulun perusti kei-sarinna Katariina II v. 1788 Viipuriin, joka silloin kuului Venäjälle. Koulu oli saksankielinen ja kaksiluokkainen, jossa korkeamman poikakoulun, n. s. Hauptschulen, opettajat antoivat opetusta. V. 1805 järjestettiin luokat itsenäiseksi oppilaitok-seksi, n. s. »Töchterschuleksi», jonka ohjelmaan kuuluivat: us-konto ja siveysoppi, laskento, saksa, venäjä, ranska, maantieto, historia, luonnonhistoria ja teknologia, piirustus, kaunokirjoitus ja naiskäsiyöt. Oppikurssi oli 5-vuotinen. Koulu oli avoinna kaikkien kansanluokkien tyttärille, ja nimenomaan varoitettiin opettajia laiminlyömästä köyhien vanhempien lapsia. Vähitel-len syntyi tähän osaan maamme muitakin samanlaisia tyttö-kouluja, niin että v. 1811, kun Viipurin lääni palautettiin muun Suomen yhteyteen, oli koulujen oppilasluku 174.

Muussa Suomessa oli tyttöjen koulukasvatus sitävästoin yksityisen opetuksen varassa. Ainoa yleinen oppilaitos tytöille Länsi-Suomessa 1800-luvulla lienee ollut Turun alkeiskoulu, joka mainitaan 1817. Vuonna 1835 avasi entinen luutnantti Odert Gripenberg, joka jonkun aikaa oli oleskellut Pestalozzin oppilaitoksessa, tyttökoulun Helsingissä, sekä sen yhteydessä pientenlastenkoulun pojille ja tytöille. Tyttökoulu, jossa oli kaksi luokkaa, saavutti pian hyvän maineen; sillä on mitä ope-tussuunnitelmaan tulee tienraivaajan asema yksityisiin tyttö-kouluihin nähden tämän vuosisadan keskivaiheilla. Naiskasvatus maassamme oli jo silloin useampaan kertaan joutunut ankaran arvostelun alaiseksi. Niinpä J. V. Snellman v. 1842 kuvaa tyttöpensioneissa annettua sivistystä varsin ala-arvoiseksi.*)

*) Opetuksen laadusta näissä kouluissa saa aavistuksen, kun lukee, että mamseli Stenborgin asumakoulussa Porvoossa 1830-luvulla ranskan-kielen ja muiden aineiden opettajattaren palkka oli 6 päivällistä viikossa, kattuunileninki ja pieni shaali. Ja kuitenkin lienee mamseli Stenborg ollut

Parannus sillä alalla oli hänestä mahdollinen vasta silloin, kun naisoppilaitokset tulivat valtion kannattamiksi ja valvomiksi.

Vuonna 1843 otettiin tärkeä askel maassamme valtion alkeiskouluihin nähden, sillä silloin julkaistiin asetus niiden uudestaan järjestämisestä. Tähän uudistukseen sisältyivät myöskin »Frouvasväen koulut sivistyneimpäin (eli herraisten) vanhempain tyttäriä varten, jotka siellä ovat niihin taitoin ja käsitöihin harjoitettavat, mitkä kunnollisen frouvasväen ylöskasvatukseen kuuluvat».*) Tyttökouluja perustettiin v. 1844 Turkuun ja Helsinkiin. Näiden 2-luokkaisten koulujen oppiaineisiin kuului m. m. äidinkielen (ruotsin) kielioppi, luonnontieteen alkeet y. m. Kolme vuotta myöhemmin laajennettiin Helsingin tyttökoulu 3-luokkaiseksi ja seuraavana vuonna lisättiin neljäs luokka. Turun tyttökoulu muutettiin 3-luokkaiseksi. Vähitellen saivat muutamat maaseutukaupungit samanlaisia tyttökouluja; Viipurin koulu oli 3-luokkainen; Kuopion 2-luokkainen; Viipurin pienempi tyttökoulu ja Haminan koulu olivat 1-luokkaisia. Nämä tyttökoulut olivat avoimia ainoastaan virkamiesten ja muitten sivistyneitten tyttäriille.

Yksityiskouluista oli tähän aikaan Elisabeth Blomqvistin tyttökoulu Helsingissä ensimmäinen. Se perustettiin v. 1850 ja kasvoi vähitellen 7-luokkaiseksi. Vieraitten kielten opetuksen alalla tehtiin siinä tärkeitä parannuksia ja sekä suomenkieli että voimistelu olivat pakollisia oppiaineita.***) V. 1865 tuli neiti Blomqvist valtion tyttökoulun johtajattareksi Helsinkiin. Hä-

ensimmäisiä, jotka toimeenpanivat asumakouluissa tutkintoja. Asia oli niin uusi, että eräs lyseon lehtori, jota oli pyydetty oppilaita tutkimaan, saapui sinne ainoastaan ilveilläkseen.

*) Alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen järjestelyehdotus. Komitean mietintö I Helsingissä 1908.

**) Suomenkielelle ei valtion tyttökouluissa suotu mitään sijaa. Kun jotkut oppilaat Helsingin tyttökoulussa halusivat saada opetusta tässä kielessä, suostui yliopiston suomenkielen lehtori maksutta sitä antamaan. Vasta v. 1862 myönnettiin suomenkielen opettajalle valtion puolesta palkkio kaikissa tyttökouluissa ja silloin tuli suomenkieli vapaaehtoiseksi oppiaineeksi, jommoisena se pysyi vuoteen 1886. — Kalenteri Suomen naisen työstä, toimittanut Suomen Naisyhdistys.

nellä oli väsymättömän toimintansa, lukuisien alotteittensa ja ennen kaikkea opettajatarkasvatuksen hyväksi suorittamansa tienraivaajatyön kautta erinomaisen suuri vaikutus oman aikansa sivistyneisiin naissukupolviin.

Kaikissa sen ajan oppilaitoksissa ja pensioneissa oli opetuskieleenä ruotsi tai joku vieras kieli. Vasta v. 1864 perustettiin Jyväskylässä maamme ensimmäinen suomenkielinen tyttökoulu.*) Se oli yksityinen samoinkuin v. 1869 perustettu Helsingin suomalainen tyttökoulu. Yhä uusia yksityisiä tyttökouluja perustettiin maaseutukaupunkeihin. Tällä alalla on yksityinen uhraantuvaisuus ja toiminta saanut suuria aikaan. Niiden miesten joukossa, jotka tässä suhteessa ovat ensisijassa mainittavat, on lehtori B. F. Godenhjelm, jolle koko suomea puhuva, tyttökoulusivistyksen saanut naissukupolvi on unohtumattomassa kiitollisuudenvelassa.

Ensimmäisessä yleisessä opettajakokouksessa v. 1863 keskusteltiin m. m. siitä, vastasiko silloisten tyttökoulujen lukumäärä ja laajuus maan tarvetta? Kokous yhtyi kannattamaan prof. M. Akianderia, joka oli sitä mieltä, että valtion tulisi paljon suuremmassa määrässä perustaa ja kannattaa tyttökouluja kuin mitä siihen saakka oli tapahtunut. Alustaja laski myöskin kokouksen osanottajien sydämille, eikö tyttöjenkin tulisi suomenkielisillä paikkakunnilla saada opetusta äidinkiellään, kuten poikien? V. 1865 koulukomitea arvostelee silloisia tyttökouluja m. m. seuraavasti: »Yleisön vaatimukset naiskoulun suhteen määrää useimmissa tapauksissa ei tieto siitä mitä todelliseen naissivistykseen tarvitaan, vaan se luulo, että tänä sivistyksenä ovat jotkut pintapuolisesti opitut osavuudet ja erinomattain taito sujuvasti puhua seurasalien kieltä. Sitä vastustamista, joka viimeis-ajoilla on noussut senlaista katsantotapaa vastaan — — on katsominen meillä herääväksi paremmaksi käsitykseksi naisen merkityksestä perhekunnalle ja kansallisen elämän vaurastumiselle ylimalkain. Komitean mielestä

*) V. 1858 oli Jyväskylässä avattu ensimmäinen suomenkielinen valtion lyseo poikia varten.

pitäisi opetus tyttökouluissa kuitenkin järjestää niin, ettei sitä haittaisi »opilliskouluista saatu liian ajatusperäinen ja näöltään tieteellinen opetustapa».*) Komitean mietintöön liitti yksi sen jäsenistä, C. W. Ahrenberg, vastalauseen, jossa selvästi kuvastuu sen ajan »yleisen mielipiteen» käsitys naisesta ja naissivistyksestä. Tyttökouluissa annetut »tiedot ja osavuudet», sanoo vastalauseen tekijä, vastaavat kaikkia kohtuullisia vaatimuksia. — — »Ylöllisyys tämmöisten oppilaitosten suhteen on niin köyhässä maassa kuin meidän peräti arveluttavaa.» — »Epätietoista on nimittäin, voivatko julkiset naiskoulut tyydyttävällä tavalla vaikuttaa vieroitusten ja kunnollisten rouvasihmisten kasvattamiseksi, joiden on hauskuutena jumalanpelvon, ahkeruuden ja säästäväisyyden kautta edistää hyvää oloa siinä perheessä, johon he kuuluvat.» Kouluihin ei pitäisi perustaa niin monta luokkaa kuin komitea ehdottaa, sillä vähempi oppi riittää naisten sivistystarpeita tyydyttämään ja tulisi oppilaita ottaa ainoastaan valikoiden, sillä liian helppo kouluunpääsy voi tehdä monen »alhaisempisäätyisen» tytön kodissaan onnettomaksi. — V. 1872 ilmestyi uusi koulujärjestys, jonka mukaan valtion tuli perustaa 4-luokkaisia »naisväenkouluja huolelliseen kasvatukseen tarvittavien tietojen ja käsitöiden opettamista varten ja ylempi naisväenkoulu Helsinkiin seitsemällä luokalla, tarkoitettava täydellisempää ja laajataitoisempaa kasvatusta». Vihdoin v. 1885 julkaistiin asetus tyttökoulujen järjestämisestä, joka vieläkin on voimassa, ja jonka mukaan tyttökoulujen tehtävänä on antaa »opetusta yleiseen kansalaissivistykseen tarpeellisissa tiedoissa sekä käsitöissä». Niiden tulee olla 5-luokkaisia, lukuunottamatta Helsingin kouluja, joissa sitä paitsi on kaksi valmistavaa luokkaa. Oppiaineet ovat: uskonto, molemmat kotimaiset kielet, saksa, ranska, maantiede, historia, matematiikka, luonnontieto ja terveysoppi, kaunokirjoitus, käsityöt, laulu ja voimistelu. Nämä aineet ovat pakollisia, paitsi että jokaisella on oikeus lukea yhtä vierasta kieltä. Ruotsalaisia kouluja tuli valtion ylläpitää Helsingissä, Turussa, Viipurissa,

*) Koulukomitean mietinnön mukaan. (1908.)

Kuopiossa (lakannut), Vaasassa ja Oulussa (lakannut) sekä suomenkielisiä Helsingissä, Viipurissa, Kuopiossa, Jyväskylässä ja Oulussa. Myöhemmin on valtio ottanut huostaansa suomenkieliset tyttökoulut Turussa, Joensuussa, Vaasassa ja Sortavalassa sekä perustanut uuden tyttökoulun Helsinkiin ja Tampereelle.

Muutamiin tyttökouluihin on yksityisten aloitteesta lisätty kolme valtion avustamaa ja yliopistoon johtavaa jatkoluokkaa. V. 1906 avattiin Helsingissä uusi valtion oppilaitos, n. s. »suomalaiset jatkoluokat», jotka johtavat yliopistoon ja joiden sisäänpääsyvaatimuksiin kuuluu suoritettu kurssi valtion tyttökouluissa.

Yhteiskoulujen perustaminen alkoi 1880-luvulla. Naiskasvatuksen parantamisharrastukseen, joka aiheutti yhteiskoulujen perustamisen, liittyi monessa paikoin myöskin taloudelliset syyt. Monella pienellä paikkakunnalla oli mahdoton ylläpitää vähintään neljää koulua — suomalaista ja ruotsalaista tyttökoulua ynnä suomalaista ja ruotsalaista poikakoulua. Toinen yhteiskoulu toisensa jälkeen avattiin, tai muodostettiin poikakoulu yhteiskouluksi.

Koska viimeksimainitut näköään saivat alkunsa taloudellisista syistä ja vasta toisessa sijassa yhteiskouluasian harrastuksesta, asettuivat yhteiskasvatuksen ystävät useinkin vastustavalle kannalle siihen kokemukseen nähden, joka oli saatu sellaisesta koulusta, ainakin silloin kun uudistus ei tapahtunut ensimmäisestä luokasta alkaen. Suurimman huomion esineinä ovat yksityiset yhteiskoulut olleet. Ensimmäinen yhteiskoulu (Brobergin) avattiin Helsingissä v. 1883 ja toinen v. 1885 (neiti Augusta Pippingin, nyttemmin lakkautettu). Ensimmäinen suomalainen yhteiskoulu perustettiin, niinkuin edellä on kerrottu, v. 1886. Kun yhteiskoulut nauttivat valtioapua, 4,000 mk. koulun kutakin 5:ttä alemmaa luokkaa kohti ja sen lisäksi muutamille yhteiskouluille on myönnetty 2,000 tai 2,500 mk. kullekin 3:lle ylemmälle luokalle, on niitä viime vuosina perustettu yhä lukuisammin, eikä ainostaan kaupunkeihin vaan suurempiin kirkonkyläinkin. Samoin kuin suomalaiset yksityiset tyttökoulut ovat yhteiskoulutkin saaneet osalleen paljon asianharrastusta

ja uhraantuvaisuutta ja siksi muodostavatkin yhteiskoulut valloisan lehden Suomen naiskasvatuksen historiassa.

Tyttökoulujen naisopettajia valmistavat valtion 3-luokkaiset jatko-opistot, jotka ovat yhteydessä Helsingin suomalaisen ja ruotsalaisen tyttökoulun kanssa. Kumpaisetkin opistot ovat syntyneet yksityisten henkilöiden aloitteesta. V. 1863 perusti neiti Elisabeth Blomqvist koulunsa yhteyteen ruotsinkielisen kaksivuotisen kurssin opettajattarien valmistusta varten ja v. 1881 perustivat herra ja rouva Godenhjelm suomenkielisen jatko-opiston. V. 1885 otti valtio huostaansa nämä oppilaitokset. — Naisylioppilaat, jotka yliopistossa valmistautuvat opettajiksi, suorittavat samat tutkinnot kuin miesylioppilaat, saavuttavat samat opinarvot sekä suorittavat kokeet normaalilyseossa, tyttökoulussa tai seminaarissa, riippuen siitä mille opetuksen erikoisalalle he aikovat antautua.

Vuonna 1907 oli valtion 10:ssä suomalaisessa tyttökoulussa 2,118 oppilasta ja 5:ssä ruotsalaisessa 1,042 oppilasta; Helsingin Suomalaisen tyttökoulun yliopistoon johtavilla jatkoluokilla 62 oppilasta; suomalaisessa jatko-opistossa 155 ja ruots. jatko-opistossa 65 oppilasta; valtion viisiluokkaisissa yhteiskouluissa (3 suomal., 3 ruotsal.) 286 tyttöoppilasta. Yksityisissä yhteiskouluissa (52 luvultaan, niistä kaupungeissa 38 ja maalla 14) 4,467 tyttöä; yksityisissä tyttökouluissa 1,721 oppilasta; tyttökoulujen jatkoluokilla 291 oppilasta; valmistavissa kouluissa 1,227 tyttöä. — Valtion menot v. 1906 15 valtion tyttökoulusta ja 11 yksityisestä tyttökoulusta ynnä 8 koulun jatkoluokista tekivät yhteensä 971,004 mk. Lukukausimaksu valtion tyttökouluissa on nyttemmin sama kuin poikakouluissa, nim. 20 mk. (vuoteen 1902 oli tyttöjen lukukausimaksu 40 mk). Yhteiskoulujen valtionkannatus oli 858,550 markkaa. Köyhä Suomi uhraa siis tyttäriensä kasvatukseen melkoista enemmän kuin Skandinavian maat.

Tässä lienee sopivin mainita, että Suomessa annetaan suuri merkitys käsityöopetukselle niinhyvin kansa- kuin tyttö- ja yhteiskouluissa. Kun Uno Cygnaeus laati kansakoulujen opetusohjelman ja otti naisten käsityöt ja veisto-opetuksen

opetusaineiksi, ei hän tehnyt sitä ainoastaan käytännöllisen hyödyn vuoksi, jonka näiden aineiden opettaminen tuottaa, vaan sen luonnetta kehittävän ja kasvattavan merkityksen tähden, joka hänen mielestään käsitöillä on. Tyttökoulujen käsityöopetus on enimmäkseen järjestetty *Kasvatusopillisen käsityökoulun* järjestelmän mukaan. Tämän koulun, joka avattiin Helsingissä v. 1880, alkuunpanijoita olivat Elisabeth Blomqvist, Fanny Palmén ja Junia Ingman. Se valmistaa käsityöopettajattaria maamme tyttökouluihin. V. 1885 perusti neiti Vera Hjelt *Kasvatusopillisen veistokoulun* Helsinkiin, jonka kautta hän teki ruotsalaisen n. s. Nääsin järjestelmän tunnetuksi maassamme. Veisto-opetus on otettu oppiaineeksi yhteiskouluihin ja muutamiin korkeampiin poika- ja tyttökouluihin.

Käytännölliset koulut, sellaiset kuin alemmat ja ylempät käsityöläiskoulut, vastaanottavat tyttöoppilaita; niissä annetaan opetusta sellaisissa kouluaineissa, joita käsityöammatin harjoittajat tarvitsevat. *Tyttöjen ammattikoulu*, Helsingissä, alkoi toimintansa v. 1904. Koulu on aijottu kansakoulun käyneille tytöille ja on sen tarkoituksena kansakoulussa saatujen tietojen lujittaminen ja laajentaminen ja sen lisäksi sellaisen ammattitaidon kehittäminen, että oppilaat vastaisuudessa voivat elättää itseänsä joko kunnollisina palvelijattarina ja apulaisompelijattarina taikka itsenäisinä ammatinharjoittajina. Käytännöllinen opetus jakautuu 4 ammattiosastolle, joilla on 2-vuotinen kurssi kullakin, nimittäin liinavaateompelu-, leninki-ompelu-, ruuanlaitto- ja kutomaosasto. Tietopuolista opetusta annetaan äidinkielessä, kirjallisuudessa, laskennossa ja historiassa. Koulu on toimessa 10 kuukautta vuodessa.

Naisoppilaita vastaanottavat teollisuuskoulut, taideteollisuusyhdistyksen koulu, kauppaopisto Helsingissä, kauppakoulut, piirustuskoulut, Helsingin musiikkiopisto, orkesterikoulu ja polytekniko eli nyk. Teknillinen korkeakoulu. Kaikki nämä oppilaitokset nauttivat valtion, kunnan tai molempien kannatusta.

Aina vuoteen 1901 ei Suomessa ollut yhtään opistoa, jossa naiset olisivat saaneet opiskella maamme pääelinkeinoa, maanviljelystä. Mutta silloin päätti senaatti, Suomen Naisyh-

distyksen pyynnöstä, että naiset, erityisen hakemuksen nojalla, voivat päästä oppilaisiksi Mustialan ja Kurkijoen maanviljelysopistoihin sekä että naiset vapaasti pääsevät oppilaisiksi alempiin ja ylempiin maanviljelyskouluihin sekä maamiestälvikursseihin. Naiset pääsevät myöskin oppilaisiksi v. 1908 yksityisten aloitteesta perustettuun, valtion avustamaan *Maanviljelys-lyseoon Helsingissä*. V. 1891 avattiin ensimmäinen, valtioapua nauttiva *kasvitarhakoulu naisille*. Sen perusti rouva Nora Pöyhönen Haapavedelle (Oulun läänissä). Kurssi kestää 6 kuukautta. Tätä ennen oli pari puutarhakoulua aika ajoin vastaanottanut naisoppilaita. Nytemmin löytyy maassamme useita kasvitarhakouluja naisille. Sippolan kasvitarhakoulu, jonka rouva Alma Forstén on perustanut, on laajalti tunnettu. Useat miesten puutarhakoulut ottavat myöskin naisoppilaita. V. 1905 oli 8:ssa puutarhakoulussa 101 naisoppilasta.

Meijerikouluja on 25, joista 9:ssä kurssi on kaksivuotinen ja muissa yksivuotinen. Karjanhoitokouluja on 32 ja niissä 183 naisoppilasta. Suomen valtio uhraa verrattain paljon naisten kehittämiseksi maitotalouden alalla ja tässä tarkoituksessa valtion runsaasti avustamat paikalliset maanviljelysseurat palkkaavat kiertäviä karjanhoidon- ja maitotaloudenneuvojattaria sekä toimeenpanevat karjanhoito- ja meijerikursseja.

Ensimmäinen *kasvatusopillinen keittokoulu* avattiin Helsingissä v. 1891. Tällaisten koulujen tarpeellisuutta pohdittiin vilkkaasti sanomalehdissä v. 1889*), jonka johdosta Suomen Naisyhdistyksessä pidettiin kaksi keskustelukokousta. Asiaa perille saattamaan valittiin komitea, rouva Aurore Karamsin puheenjohtajana, ja hänen avustamanaan saattoi komitea keväällä 1890 lähettää neiti Anna Olsonin (sittemmin Qvist) Ruotsiin, Englantiin ja Skottlantiin tutkimaan kasvatusopillista ruuanlaiton opetusta. Koulu on ainoa maassamme, joka kasvatusopillisesti valmistaa taloudenhoidon ja ruuanlaiton opettajattaria. Siinä on 4 vakinaista opettajattarta. Paitsi opettajattarkursseja, joka kestää 8 kuukautta, työskentelee koulussa 2-kuu-

*) Tohtori Konr. Relanderin (Reijo Waaran) kirjoitukset Finlandissa ja Uudessa Suomettaressa olivat asialle erittäin myötätuntoisia.

kautiset ylemmät ja alemmat käytännölliset kurssit ja 2-kuukautta kestävät oppilaskurssit opettajatarkokelaiden harjoitusta varten. Koulun johtavana henkenä oli alusta alkaen rouva Vilhelmina Juselius ja rouva Elin Sjöström on koko ajan tarkkaan valvonut opettajatarkokelaiden kehittämistä. Nyttemmin on *talouskouluja* Tampereella, Porissa, Kuopiossa, Oulussa, Viipurissa, Orimattilassa, Sammatissa, Sippolassa y. m. Tampereen talouskoulu, perustettu v. 1892, on nykyään suurin maamme talouskouluista. Siinä on 6 vakinaista ja 2 tuntiopettajatarta; joskus 80 oppilasta yhtäkaa, jaettuina kahdelle osastolle rinnakkaisluokkineen. Oppikurssit, jotka alkavat kolmasti vuodessa, kestävätkin 3 kuukautta. Paitsi tietopuolista ja käytännöllistä opetusta ruuanlaitossa ja taloustoimissa annetaan myös opetusta terveydenhoidossa, pientenlasten hoidossa, kirjanpidossa ja kiiltosilityksessä. Koulun innokkaimpia kannattajia on rouva Iida Yrjö-Koskinen, joka johtokunnan jäsenenä koulun perustamisesta saakka on sen hyväksi toiminut. »Högvallda hushålls- och trädgårdsskola» Karjan pitäjässä vastaanottaa yksinomaan ruotsiapuhuvia oppilaita. Koulussa järjestetään vuosittain 4 eri kurssia: puutarha- ja taloudenhoitokurssi kansannaisille (6 kuuk.); kiertävien opettajien valmistuskurssi (9 kuuk.); iltakurssi perheenemännille (2 iltaa viikossa 5 viikon aikana) ja ylimääräiset kurssit (1 kuuk.) Useimman kansanopiston yhteydessä on n. s. *emäntäkoulu*, jota valtio kannattaa 1,200—2,000 markan vuotuisella avustuksella. Kaikki talouskoulut nauttivat avustusta joko kunnalta tai valtiolta.

Valtiopäiville v. 1907 jättivät muutamat naisetustajat anomuksen naisten taloudenhoito-opetuksen järjestämisestä, jonka johdosta eduskunta päätti anoa että taloudenhoitokouluja ja kursseja, jotka osottavat olevansa tarpeen vaatimat ja tarkotuksenmukaisesti järjestetyt, kannatettaisiin riittäväällä valtioavulla ja että asetettaisiin komitea valmistamaan suunnitelmaa naisten taloudenhoito-opetukselle. Tällainen valtion komitea, johon kuuluu myöskin naisia, on nyttemmin kutsuttu kokoon.

Kutoma- ja käsityöopetuksen hyväksi on viime vuosina uhrattu melkoisia varoja. V. 1906 oli Suomessa 37 paikallista

koulua naistöiden opetusta varten ja 14 kiertävää koulua. *Keis. Suomen Talousseuran käsityö- ja kutomakoulu* sekä neiti *Wetterhoffin työkoulu Hämeenlinnassa* lienevät näistä vanhimpia. Viimeksi mainittuun kouluun perustettiin v. 1891 eriyinen osasto kutomaopettajien valmistamista varten. Tällä osastolla on vuosien kuluessa valmistunut parisen sataa oppilasta, jotka nyt ovat opettajattarina maamme useimmissa kutomakouluissa. V. 1906 oli oppilasluku paikallisissa kouluissa 1,346 ja kiertävissä 767. Opettajia oli 86; valtioapu 142,878 markkaa.*)

Nainen käytännöllisillä aloilla.

Nämä koulut ovat läheisessä yhteydessä sen kotiteollisuuden kanssa, jota kansannaiset muutamien paikoin maamme harrastavat kotitarpeeksi, mutta myöskin myytäväksi. Kudonta-teollisuus on erikseen mainittava. Se on herättänyt hiukan huomiota ulkomaidenkin näyttelyissä, niin että kutomaopettajia on Suomesta tilattu ulkomaille. Ammattitaito ei sentään ole yleinen kaikkialla maassamme. Missä väestö käyttää kotikutoisesta kankaasta valmistettuja vaatteita, siellä on kätevyys säilynyt paremmin. Valtion kotiteollisuuskomiteojen vuosina 1894 ja 1907 tekemien tiedustelujen mukaan olisi tarpeellista saada enemmän malleja ja opetusta sekä välttämätöntä, että kotiteollisuustuotteiden myynti paremmin järjestettäisiin. Kotiteollisuuskomitean mietinnössä (v. 1908) sanotaan: »Yksityisien kutojain tuotantokyvyn kohottamiseksi on edullista, että työnjako saadaan aikaan sillä tavoin, että kukin joutuu valmistamaan vain määrätynlaisia kankaita.**») Näyttää siltä kuin ko-

*) Valtion kotiteollisuuskomitea, joka julkaisi mietintönsä v. 1908, ehdottaa että kotiteollisuuskoulut jaetaan yleisiin käsityökouluihin ja kotiteollisuus-ammattikouluihin ja ovat nämät koulut joko paikallisia tai kiertäviä, sijoitettuna joko maalle tai kaupunkiin. Niitä perustavat ja ylläpitävät kunnat, seurat tai yhdistykset ja saavat ne kannatusapua yleisistä varoista. Samassa mietinnössä ehdotetaan että Teollisuushallituksen asetettaihin naistarkastaja, jonka toimena olisi kotiteollisuuden kehittämisen valvominen naisten kesken.

**) Porvoossa ja Pieksämäellä tällaista työjakoa voikin huomata kylien kesken, niin että määrättyissä kylissä kudotaan määrättyjä kangaslajeja. Porvoon pitäjässä esim. Andersbölessä valmistetaan erikoisalana

tona-kudonnan kävisi vaikeaksi kestää kilpailua tehtaitten kanssa. Ja sillä kannalla olot tulevat pysymään edelleenkin, jollei kotonakudontaa elinkeinona harjoitettaessa pääasiallisesti oteta valmistettavaksi sellaisia kankaita, joita ehtii valmistaa päivässä suhteellisesti useita metrejä ja jotka työtarpeitten, mallien ja värin puolesta paremmin soveltuvat kotona valmistettaviksi kuin tehtaissa ja sen kautta tuottavat myös tekijöilleen tyydyttävän korvauksen. Toimeenpanemalla työnjaon, valitsemalla sopivat erikoistyöt ja ottamalla käytäntöön aikaa ja voimiasäästävät kangaspuunosat voi tekniikan ja tuotantokyvyn saada kohoamaan. Jos sitäpaitsi tavaramenekin onnistuu saamaan sopivalla tavalla järjestetyksi, jolloin paikallisille kotiteollisuusyhdistyksille ja osuustoiminnallisille liitoille avautuu laaja työala, niin kudonta, kuitenkin enemmän tai vähemmän huomattavana sivuasiana rahvaannaisille, eikä vähemmin vähempivaraiselle irtolaisväestölle, voinee säilyttää merkityksensä, erittäinkin kun suuri osa siitä ajasta ja niistä voimista, joita sille omistetaan, muuten menisi hukkaan, tuottamatta minkäänlaista taloudellista hyötyä.»

Naisten kotiteollisuus on kaikesta kotiteollisuudesta yleisin. Vaivaishoidontarkastajan kertomuksessa v. 1903 mainitaan kotiteollisuutta harjoittavia naisia olleen 31,569. Tärkein sija on kudonnalla, joka meillä on siirtynyt kokonaan naisten käsiin. Kutojia oli silloin 16,481. Niiden naisten joukossa, jotka tehokkaasti ovat edistäneet kotiteollisuuden erittäinkin kudonnan kehittämistä mainittakoon Nanny Odenvall, neidet Alcenius, Matilda Tammelander, Fredrika Wetterhoff, Liisi Hautanen, Alexandra Hynén, Aina Hellman, Olga Tepponen y. m.*)

pyyheliinakangasta, Porvoon kaupungissa karvamattoja; Siggbölessä puolivillaisia pukukankaita j. n. e. Pieksämäellä Karjalan kylässä uudinkankaita; Siikamäellä pumpulikankaita j. n. e.

*) Esimerkkinä siitä, miten kä asianharrastus ja työnrakkaus saa tälläkin alalla suuria aikaan, mainittakoon rouva Tepposen kotiteollisuusharrastus Pieksämäellä. 15 vuotta sitten lainasi rouva T. 150 markkaa, jolla hän alkoi »liikkeensä». Pitäjänsä loisilla, köyhillä, hän kehruuttaa karvalankoja, joita toisilla sitten kudottaa matoiksi. Liikkeen yhteenlaskettu brutto oli v. 1906 Smk. 19,805.

Kotitarpeeksi harjoitetusta ompelusta sanotaan edellämainitussa Kotiteollisuuskomitean mietinnössä (siv. 65): »Rahvaan kodeissa, joissa tätä taitoa enimmäen tarvittaisiin, on tila huonoin. Aniharva perheenäiti on ompelutaitoinen. Ei hän osaa paikata, ei hän osaa parsia. — Jos on voitu hankkia kangaspala, on se vietävä nais- tai miesräättäliin, joka sitten uskomattoman halvasta hinnasta koneella kyhää kokoon puvun tahi muun vaateparren. Mutta maalaisompeelijattaret eivät ota paikatakseen ja parsiakseen, siihen on heidän aikansa liian kallis, eikä tätä työtä voi koneella suorittaakaan. Paikkaustyö vaatii taitavuutta ja kätevyyttä ja kun tämä kätevyys puuttuu jää paikkaustyö kokonaan tekemättä, taloudelliseksi vahingoksi ja ikävyudeksi kodille. Tällaisissa oloissa on luonnollista, että ompelu elinkeinona on saavuttanut huomattavan merkityksen.»

Maamme pääelinkeino maanviljelys ja karjanhoito antaa työtä suurelle osalle naisistamme, samoin kuin maitotalous ja maanviljelyksen muut sivuelinkeinot. Kansannainen meillä ottaa suuressa määrin osaa kaikkiin ulkotöihin. Muutamain paikoin suorittavat naiset ajotyötkin. Tosin meillä, kuten Ruotsissakin, naiset tahtovat hiukan vetäytyä pois karjanhoidosta, mutta talonpoikaisväestön kesken on tämä tehtävä enimmäkseen vielä naisten käsissä. Meidän maassamme, kuten muuallakin, käy nykyään virtaus maalta kaupunkiin ja naiset seuraavat tietysti tässäkin ajan henkeä.

Edellisestä on käynyt selville etteivät maamme naiset erittäin lukuisasti ole kääntyneet tehdastyön ja käsityöammatien aloille. Tätä samaa todistavat myöskin viimeiset tilastolliset tiedot, jotka ovat vuodelta 1906. Teollisuusryhmittäin jaettuina oli naisia silloin

Kiviteollisuudessa	1,218 ¹⁾
Kemiallisessa ja sähköteknillisessä teollisuudessa	959 ²⁾
Nahkateollisuudessa	409 ³⁾

¹⁾ Tiilitehtaissa 686; kaakeliteht. 257.

²⁾ Tulitikkutehtaissa 434.

³⁾ Nahkatehtaissa 185; harjateht. 138.

Kutomateollisuudessa	9,183 ¹⁾
Paperiteollisuudessa	3,661 ²⁾
Puunjalostusteollisuudessa	3,020 ³⁾
Rakennusteollisuudessa	324
Ravinto- ja nautintoaineteollisuudessa	4,754 ⁴⁾
Vaateteollisuudessa	2,788 ⁵⁾
Kuvaavassa teollisuudessa	1,214 ⁶⁾
Metalliteollisuudessa	470 ⁷⁾
	<u>28,009</u>

Löytyy kuitenkin muutamia teollisuudenaloja, joissa naispuoliset työntekijät ovat enemmistönä; esim. kutomateollisuudessa on 70 $\frac{0}{100}$ naisia ja tupakkateollisuudessa 81,4 $\frac{0}{100}$ naisia.

Useimmilla työaloilla käytetään naisia etupäässä halvemmän työn suorittamiseen, olkoon tämä työ raskasta tai kevyttä, — koskei tällainen työ vaadi sanottavaa ammattitaitoa. Siinä syy miksi verrattain paljon naisia toimii soutuajina, laivojen lastaajina ja purkajina, rakennustoissa (kantajina), sahatöissä y. m. Sensijaan harvat naiset työskentelevät sateenvarjo-, lakki-, kello- tai muun kepeämmän teollisuuden alalla. Tässä on juuri työläisnaisen aseman kipein kohta. Syy siihen on helposti löydettävissä. Ammattipakon poistaminen 1859 oli ensimmäinen tärkeä askel, joka koski naisia teollisuuden alalla, täydellinen elinkeinolaki 1879 oli toinen. Ei mikään laki estä käsityöläismestareita vastaanottamasta naisia oppilaisiksi ja antamasta heidän kehittyä kisilleiksi, mutta harvat ovat ne

¹⁾ Villatehtaissa 1,851; pumpuliteht. 3,953; pellavateht. 769; trikoteht. 852.

²⁾ Puuhiomoissa 1,032; selluloosateht. 154; paperiteht. 1,683.

³⁾ Sahoissa 2,088; rihmarullateht. 285; korkkiteht. 75.

⁴⁾ Kaakaoteht. 217; leipomoissa 640; karamelliteht. 89; olutpanim. 312; virvoitusjuomateht. 185; tupakkateht. 2,409.

⁵⁾ Paitateht. 160; räätälinliik. 932; hansikasteht. 13; hattu- ja lakkitteht. 483; kravattiteht. 34; sateenvarjoteht. 25; turkkurityöp. 67; jalkine-
teht. 73; jalkinetyöpajoissa 49; kylpylaitoksissa 468.

⁶⁾ Kirjapainoissa 558; kivipainoissa 119; puupiirtäjiä 1; valokuvaa-
moissa 137.

⁷⁾ Vuorilaitoksissa, ruukeissa, konepajoissa 229; kulta- ja hopeatyön
tek. 59; kellosepäntyössä 26; urkuteht. 5; sähköliikk. 7.

naiset, jotka ovat tätä oikeutta käyttäneet hyväkseen. Tavallisesti pitävät ne tytöt, jotka ovat tehneet työtä jossakin ammatissa, sitä pikemmin väliaikaisena tulolähteenä, ansaituksensa elatuksensa, kunnes joutuvat naimisiin, kuin ammattina, johon heidän tulee perinpohjin perehtyä läpikäymällä kaikki asteet. Tämä tapa vaikuttaa ehkäisevästi sekä työnantajiin että työntekijöihin. Ei ole vielä opittu käsittämään, että perusteellisesti saavutettu taito jossakin ammatissa on parhaan pääoman arvoinen. Tällainen taito olisi suureksi hyödyksi naineille naisille, joiden täytyy ansaita perheen elatukseksi, koska useita kevyempiä ammattitöitä voi suorittaa kodissakin. Ammattikasvatuksen puute ilmenee suurissa määrin. Joukottain tuodaan ulkomailta sellaista tavaraa, jota yhtä hyvin voisi valmistaa kotimaassa. Kotiteollisuuskomitean mietinnön (v. 1908) mukaan oli esim. valmiiden vaatteiden, sukankudintöiden, päivänvarjostimien y. m. tuontiarvo v. 1905 Smk. 5,383,000. — Ammattitarkastaja Vera Hjeltin tiedonantojen mukaan tuotiin Suomeen valmiita vaatteita v. 1897 2,966,616 markan ja vuonna 1906 5,012,506 Suomen markan arvosta. Näistä numeroista huomaa ulkomaalaisen vaatetavaran käyttämisen suuresti kasvavan maassamme, jota vastoin vienti osoittaa alenemista. V. 1897 vietiin ulkomaille maassa valmistettuja vaatteita 248,690 markan arvosta ja v. 1906 ainoastaan 12,560 markan arvosta.

V. 1906 nostettiin senaatissa kysymys ompelijattarien ammattiolojen saattamisesta tilastollisen tutkimuksen alaisiksi. *) Kun Teollisuushallitus oli antanut ehdotuksen mainitun tutkimuksen toimeenpanemisesta, annettiin se maamme naisammattitarkastajan Vera Hjeltin tehtäväksi. Edellämainitun ehdotuksen mukaan oli tutkimus toimeenpantava neulomoissa, naisräätiliikkeissä, muotitavaran alalla, pellava- ja puuvillaompeleutöissä, kirjailutöissä (esiliinojen, pöytäliinojen y. m. kirjailua), pienemmissä trikookutomaisissa (käsin), kravattiteollisuuden alalla ja naispukimoissa. Tutkimus toimitettiin Helsingin, Turun, Tampe-

*) *Vera Hjelt*. Tutkimus, koskeva ompelijattarien ammattioloja Suomessa 1898.

reen, Viipurin, Vaasan, Porin, Oulun, Kuopion, Mikkelin, Hämeenlinnan, Kotkan, Uudenkaupungin ja Porvoon kaupungeissa sekä maaseudulla Forssan työväenyhteiskunnassa. Tietoja hankittiin yksinomaisesti käymällä neulomoissa ja ompelijattarien kodeissa. Käyntien lukumäärä oli 621, jolloin kävijät puhutelivat 3,205 työntekijää, joista useimmat työskentelivät vähäväkisissä työpaikoissa.

Esäs ilahuttava seikka on tutkimuksen kautta tullut todistetuksi nim. ettei lapsia suuresti käytetä ompelutyön alalla. Koko ompelijain lukumäärästä on ainoastaan 1,2 $\frac{1}{8}$ 12—15 vuotisia alaikäisiä, eikä myöskään 15—18 vuoden ikäisiä oppilaita ole kuin 11,8 $\frac{1}{8}$. Suuri enemmistö, eli 87 $\frac{1}{8}$ selostuksen piiriin kuuluvista ompelijoista, on siis täysikasvuisia, joista 2,3 $\frac{1}{8}$ naituja ja 97,7 $\frac{1}{8}$ naimattomia. Useimmilla paikkakunnilla on työaika kello 8 ap.—7 ip.; 1 ja 1½ tunnin päivällisloma on tavallisin. »Tutkimuksesta käy ilmi», kirjoittaa ammattitarkastaja V. Hjelt, »kuinka huonolla kannalla ammattiopetus vielä on. Tähän vaikuttavat monet asianhaarat: tapa pitää yksinomaisesti tai suurimmaksi osaksi oppilaita, jotka 3 á 6 kuukauden perästä tavallisesti vaihdetaan uusiin, liian lyhyt oppiaika, työnjako, sääntöperäisen opetuksen ja ammattikoulujen puute monella paikkakunnalla. — Oppiajan lyhyys on omiansa antamaan oppilaille sen aivan väärän käsityksen, että he 3 á 6 kuukauden kuluttua ovat 'täysioppineita' ompelijattaria. Ryhtyvätpä monet kohta oppiajan kuluttua itsenäisesti liikettä harjoittamaan, lisäten niiden joukkoa, jotka kilpailevat ja ahertavat »yöt ja päivät», mutta töin tuskin sittenkään tulevat toimeen. Teknillinen sivistys on ompelijattarien keskuudessa vähäinen siitä päättäen, että ainoastaan 5,64 $\frac{1}{8}$ on läpikäynyt teknillisen oppikurssin, ammattikoulun tai sitä vastaavan laitoksen. — Nuorempaa sukupolvea pitäisi kasvattaa suurempaan taitavuuteen ja työnharrastukseen parempien työtapojen, teknillisten iltakurssien, ammattikoulujen y. m. kautta. Mutta valitettavasti näyttää siltä kuin työtaito monin paikoin neulomoissa olisi taantumaan päin.» — Tuskinpa mikään muu vaikuttaa niin syvältä ompelijattaren elämään kuin palkkaolot», kirjoittaa neiti Hjelt Gripenberg, Naisasian kehitys IV. — 10

mieltäkiinnittävässä tutkimuksessaan. »Jos hänellä on luja luonne, jos hän on kodissa saanut vakavan kasvatuksen kelpo vanheimilta, saattaa hän suotuisten olojen vallitessa pysyä jotakuinkin turvattuna kiusauksien keskellä, jotka aina lähemmin ahdistavat sitä, jolta puuttuu sivistyksen kautta saavutettua tarkkana-
 näköisyyttä ja elämän tuntemusta. Jos miелensuunta on hyvä ja taloudelliset toimeentuloehdot jommoisetkin, saavat ainoastaan erinomaiset elämänkohtalot ompelijattaren horjahtamaan. Mutta paraimmatkin päätökset pettävät, kun tulee ratkaistavaksi tällaiset kysymykset: vuokra, puut, vaatteet, ruoka! Seuraa häntä, tuota turvatonta nuorta ompelijatarta! Häntä, jonka koko viikon täytyy tulla toimeen 5 ä 6 markan työpalkalla! Ja' a tuo summa viikon joka päivää kohti. Laske paljonko sen mukaan tulee vuoden joka päivälle, kun hänellä kenties on työtä 250 päivänä 365:stä. Jos hän tällaisella taloudellisella pohjalla eläissään on joutunut pieneen velkaan vuokrasta, ei moneen markkaan nousevaan, mutta kumminkin niin suureen, että huoneesta häätäminen häntä uhkaa, silloin hänen on vaikea vieraassa kaupungissa tuntemattomana ilman suosittelijoita saada uutta asuntoa, — jos ei hän omista minkäänlaista kalustoa. Ei ole ihmeteltävää, jos hän silloin jonakuna päivänä ei pane vastaan, kun tarjoutuu tilaisuus pienen viattoman seikkailun alkamiseen; jos hän esim. jossakin ruokapaikassa ottaa vastaan ruokaverontarjouksen siltä, jolla on niin monta vertaa suurempi työansio kuin hänellä itsellään. Tuo kohtelijas tarjoaja rupeaa hänen suosittelijakseen. Hän saa uuden asunnon. Mutta auttajalleen hän jää kiitollisuuden velkaan, ja tavallisesti useammin kuin vain kerran. 99 tapauksessa 100:sta ovat elämän kovimmat kohtalot alkaneet näin yksinkertaisella tavalla.» — Alimman palkkaryhmään kuuluvat palkatut oppilaat, joita on noin $\frac{1}{3}$ ompelijattarien koko lukumäärästä. Harvoin nousee heidän päiväpalkkansa neulomoissa 50 p:ää ä 1 mk. korkeammalle s. o. 200—300 mk. vuodessa. Likimmiten $\frac{2}{3}$ ompelijattarien koko lukumäärästä tekee joko palkatonta työtä tahi palkasta, joka on alle 300—500 markan. Ainoastaan poikkeustapauksissa nousevat vuositulot yli 900 markan. Perheompelijat arvostelevat

omaa asemaansa edullisemmaksi, koska heidän elämänsä on huolettomampi kuin muiden samaa ammattia harjoittavien. Heillä on vapaa yöloppu ja vaihtelee päiväpalkka 2 mk. 50 p:ää. (Helsingissä) ja 40 p. á 1 mk. välillä; 50 penniä pidetään keskipalkkana. — Koti ja asunto-oloista on 2,811 ompelijatarta auliisti antanut tietoja. Melkein toinen puoli näistä eli 1,358 asuu sukulaisten luona, vierasten luona asuu 1,138, oma koti on 202:lla ja 113 asuu työnantajain luona.

»Järjestyneet ompelijattaret ovat ilmiläusuneet monta toivomusta, jotka voidaan yhdistää seuraaviin kohtiin: 1:ksi oppilasolot ovat järjestettävät siten, että ainoastaan 16 á 17 vuotta täyttäneitä vastaanotetaan; 2:ksi oppilasluvun neulomoissa tulisi olla määrättyssä suhteessa täysin ammattitaitoisten ompelijattarien lukuun; 3:ksi oppilaat saakoot ammattiopetusta työnantajan luona, älköönkään heitä käytettävä töihin, joilla ei ole yhteyttä ammattiopetuksen kanssa; 4:ksi ammattiesitelmiä pannaan toimeen työseudulla; 5:ksi työaikaa rajoitetaan työpäivää lyhentämällä; 6:ksi alin tuntipalkka otetaan työpaikoissa käytäntöön». Neiti Hjelt lopettaa tutkimuksensa ompelijattarien ammattiooloista seuraavilla mieleenpantavilla sanoilla: »Vuosittain uudistuvaa työttömyyttä ja tulojen riittämättömyyttä on torjuttava työntekijän ja työnantajan yhteisvoimilla, sekä itseauttamishalua ja vastuunalaisuudentunnetta kehittävän hyväntekeväisyystoiminnan avulla. (Esim. perustamalla kassoja keskinäistä avustamista varten.) Tämän itseavun tulee suuntautua mitä erilaisimmille aloille, kun on kysymyksessä niin vakavaluontoisen epäkohdan poistaminen kuin kokonaisen ammattikunnan säännöllisesti uusiutuva työttömyys, jota epäkohtaa ei saada korjatuksi pienellä päiväpalkan korotuksella. Tähän tarvitaan myöskin sellaisen järjestelmän aikaansaamista, että neulomojen runsaslukuinen henkilökunta työttöminä aikoina useammalla eri tavalla voisi käyttää työvoimiansa hyväksensä. Ompelijattarien johtaminen ajattelemaan tulevaisuuttansa sekä yhteenliittymisen kautta valvomaan taloudellisia etujansa on tuleva ihmisystävän huolenpidon esineeksi.»

Mitä palkkaoloihin muissa ammateissa tulee, niin osoittaa tutkimus, että miesten palkat ylipäätään lisääntyvät ijän kera, jota vastoin naisten palkat, lisääntyttyään nekin ijän kera, ovat kohonneet korkeimmilleen noin 40 vuoden iässä ja siitä lähtien tuntuvasti alenevat. Naispuolisista käsilatojista kuuluvat useimmat siihen palkkaluokkaan, jolla on 1,500—2,000 mk. vuositulot, pienin vuosipalkka on 757 mk. ja suurin 2,695 mk. (eräällä naislatojalla Helsingissä*); tupakkateollisuuden alalla pienin viikkotulo 3: 36 mk., suurin 30 mk., keskitulo 12 mk. Kolmesta kutomateollisuuden pääasiallisesta tehdastelulajista tarjoo villantehdastelu alimman keskipalkan 9: 42 mk. viikossa; puuvillantehdastelussa on naisilla korkein keskipalkka 11: 81 mk. Kaikkien naispuolisten työntekijäin keskipalkka kutomateollisuudessa viikossa on 11: 17 mk.

Se asiantila lienee enimmin huolestuttava, etteivät naispuoliset työntekijät käytä tilaisuutta kehittyäkseen ja siten koeta parantaa asemaansa. Monet vähäisemmät, mutta tärkeät terveydellisetkin epäkohdat olisivat poistettavissa, jos naiset esim. kääntyisivät naisammattitarkastajan puoleen. Heidän tietämättömyytensä siitä mitä terveys vaatii aikaansa sen, etteivät he osaa käyttää niitäkään terveydenhoidon apukeinoja, joita jo on olemassa. Eräs seikka, joka näyttää vähentävän sitä hyvää vaikutusta, joka työläisnaisten järjestäytymisestä voisi koitua, on se, että järjestynyt työväki on ottanut ohjelmaansa naisten työtä koskevat kieltolait. Tuskin tarvinnee huomauttaa mitä haittaa tällainen reformi tuottaisi Suomen työläisnaiselle, jonka ammattitaito on perin vähäinen. Jos nuo lait lisäksi tulisivat sisältämään kieltoja ja määräyksiä, joita niiden työnantajain tulee noudattaa, joiden luona naiset saavat työtä, seuraisi siitä epämielittä, että naiset suuremmissa tai vähemmässä määrässä jäisivät ilman työtä.

Se seikka, että maamme yksityispankkien kasöörit enimmäkseen ovat naisia, herättää ulkomaalaisten ihmettelyä. Suomen Pankissakin on muutamia naisia laskuapulaisina.

*) G. R. Snellman. Tutkimus Suomen kirjapainoteollisuuden palkkaoloista 1908.

Kauppakouluissa on naisopettajia. Myöskin kauppamatkustajina käytetään naisia, tosin vain poikkeustiloissa. Kun naiset kauppa-alalla harjoittavat omintakeista liikettä, valitsevat he tavallisesti kirjakauppa- kangaskauppa- tai ruokatavaraliikkeen. V. 1908 toimeenpani teollisuushallitus tilastollisen tutkimuksen konttori- ja kauppa-apulaisten oloista ja käsitti kerätty aineisto 2,431 naispuolista kauppa-apulaista ja 816 konttoriapulaista. *) Naisista palveli kirja- ja paperikaupoissa 215; tupakka- ja väkijuomaliikkeissä 71; ruokatavarakaupoissa 640; vaatevarakau- poissa 768; rohdoskaupoissa 48; rautakaupoissa y. m. 125; sekakaupoissa 564. Melkein kaikkialla ovat kassanhoitajat naisia. Nuorin kauppa-apulainen oli 12 v., vanhin 70 vuotta, 16—28 ikäisiä oli 2,366. Naimattomia 3,041, naimisissa 106, leskivaimoja 54. Ryhmitettyinä sivistyksen mukaan oli 3,886:sta liikealalla palvelevasta naisesta 2,285 käynyt kansakoulussa, 576 kauppakoulussa, 911 oli läpikäynyt korkeamman oppilaitoksen ja loput eivät olleet nauttineet kouluopetusta. Opintomatkoilla ulkomailla oli ollut 51. Kauppa-apulaisten työpäivä on enimmäkseen 12—13-tuntinen, mutta voi olla 16-tuntinen (esim. 62 myymälässä Helsingissä) vieläpä 18-tuntinenkin. **) Ruoka-ajat ovat yleensä $\frac{1}{2}$, 1, $1\frac{1}{2}$ ja 2 tuntia yhteensä vuorokaudessa. Mutta useissa kauppapuodeissa ei ole mitään ruoka-aikaa määrätty, varsinkin maito-, leipä-, liha- ja siirtomaantavara-myymälöissä, joissa myöskin työaika on pisin. Varsinkin pienempiä myymälöitä sekä kaupungeissa että maaseudulla, pidetään auki aina myöhäiseen illalla, niin että kauppa-apulaisille, joina enimmäkseen on nuoria kasvavia henkilöitä, ei jää lepo- eikä virkistys-aikaa, vielä vähemmän tilaisuutta ottamaan osaa tarjona oleviin oppikursseihin taikka muuten tietojansa kartuttamaan. Palkka on kovin vaihteleva. Ensimmäisen tutkimuksen mukaan oli

*) Tutkimus toimeenpantiin seuraavilla paikkakunnilla: Helsinki, Karja, Turku, Pori, Salo, Tyrvää, Tampere, Lahti, Jokioinen, Forssa, Viipuri, Lappeenranta, Kotka, Karhula, Kyni, Mikkeli, Kuopio, Joensuu, Nurmes, Varkaus, Sorsakoski, Ju'an tehdas, Lieksa, Vaasa, Pietarsaari, Närpiö, Mänttä, Oulu, Rovaniemi.

**) Helsingin liike-apulaisten toimeenpaneman tutkimuksen mukaan.

95:llä naispuolisella kauppa-apulaisella vähemmän kuin 250 mk., 359:llä 250—500 mk., 585:llä 700—1,000 mk., 197:llä 1,250—1,500 mk., 10:llä 2,500—2,750 mk. ja 2:lla 4,000—5,000 mk. Konttoriapulaisten työpäivä on enimmäkseen 8- á 9-tuntinen, vuosipalkkana oli 36:lla 250—500 mk., 81:llä 500—700 mk., 84:llä 1,250—1,500 mk., 50:llä 2,000—2,225 mk., 28:lla 3,000—4,000 mk., 4:llä 4,000—5,000 mk. ja 5,000—6,000 mk. Helsingissä yhdellä naiskonttoristilla, joka oli palvellut yli 20 vuotta (ikä 45 á 60 vuoden välillä).*)

Ennen 1700-luvun keskiväliä lienee Suomessa tuskin ollut tutkinnonsuorittaneita kättilöitä. V. 1816 perustettiin Turkuun ensimmäinen lapsenpäästölaitos, jossa myöskin annettiin opetusta kättilöiksi aikoville. Vuonna 1833 siirrettiin tämä laitos Helsinkiin ja yhdistettiin lääkärien oppilaitokseen yliopistossa. Lapsenpäästölaitoksella antaa opetusta yliopiston lapsenpäästö-aidon professori, kättilöpettaja, yhden assistenttilääkärin avustamana, sekä 2 ohjaajakättilöä. Oppilaitokseen pääsemistä varten vaaditaan ylemmän kansakoulun suoritettu oppimäärä.***) Oppiaika kestää vuoden. Päästötutkinnon suorittaneiden lukumäärä vuodessa on noin 70.***) Jo v. 1827 kehoitettiin maamme seurakuntia ottamaan tutkinnonsuorittanut kättilö palvelukseensa ja maksamaan hänelle palkkaa. Mutta nämä viranomaisten puuhut olivat tehottomia, sillä v. 1847 oli maan 219 seurakunnassa ainoastaan 105 tutkinnonsuorittanutta kättilöä ja v. 1872 oli Suomessa noin 200 kättilöä, joista yli 50 Helsingissä. Vuonna 1902 oli Suomessa 88,406 lapsensajaa, joista ainostaan 20,703 sai kättilön apua, siis 67,703 äitiä, jotka jäivät ilman välttämätöntä hoitoa elämänsä ehkä vaikeimmalla hetkellä. Syynä on kuntien välinpitämättömyys palkata kättilö, koska sellaisen

*) *G. R. Snellman*: Tutkimus Suomen kauppa- ja konttoriapulaisten oloista. 1908.

**) Omituisuutena mainittakoon, että oppilaaksi pyrkijän hakupaperit ovat lähetettävät — lääkintöhallitukselle, joka myöskin toimittaa oppilaiden valinnan, joten oppilaitos ei saa valita oppilaitaan, kuten muut oppilaitokset.

***) *Prof. Heinricius*. Kättilölehti N:o 4. 1908.

palkkaaminen on tarpeeton meno kunnan johtomiesten mielestä. Piirilääkärien v. 1905 lääkintöhallitukselle antamien kertomusten mukaan ei kättilöä ollut 54 emäseurakunnassa eikä 31 kappeliseurakunnassa. Vuonna 1907 oli Suomessa 740 kättilöä. Nyt voimassa oleva ohjesääntö kättilöille tuli käytäntöön v. 1879. Siinä ei määrätä mitään kuntien velvollisuudesta palkata kättilö eikä myöskään mitään hänen palkkansa suuruudesta, jos kunta hänet palkkaa. Seuraus tästä on ollut, että kättilön asema on hyvin epävarma ja hänen palkkansa luonnottoman pieni. Hän ei voi toimintansa ja terveyden päivinä panna säästöön vanhuutensa päivien varalle. On sen vuoksi varsin toivottavaa, että kättilöille toimitettaisiin vanhuudeneleäke. Tämä kysymys oli esillä v. 1905 valtiopäivillä, jolloin se sai ainakin porvarissäädyn kannatuksen. V. 1907 anoi Eduskunta, että kysymys kuntien velvoittamisesta hankkimaan riittävä määrä kättilöitä sekä näiden palkkausetujen täydellinen järjestäminen viipymättä otettaisiin valmisteltavaksi ja sen perustuksella eduskunnalle annettaisiin armollinen esitys asiasta. Siinä lausunnossa, jonka lääkintöhallitus tämän anomuksen johdosta (v. 1908) senaatille antoi, sanotaan:

»Tärkeää olisi, että ne henkilöt kunnissa, joilla yhteiskunnallisen asemansa tahti korkeamman sivistyksensä kautta on vaikutusvaltaa, toimisivat innokkaasti tutkinnonsuorittaneiden kättilöiden hankkimiseksi kuntiin ja koettaisivat saada kansaa ymmärtämään, että sekä äidin että vastasyntyneen lapsen tähden asiantuntijan apua aina pitäisi olla saatavissa. Olisi toivottavaa, että lisääntynyt yleisemmäksi tullut tietoisuus kättilöiden tarpeellisuudesta vähitellen, joskin hitaasti, johtaisi siihen päämäärään, jota kysymyksenalainen anomus tarkoittaa, s. t. s. saattaisi kättilöiden käyttämisen yleisemmäksi.»

Ne toimenpiteet, joihin lääkintöhallitus, asiaa seikkaperäisesti valaistuaan, ehdottaa ryhdyttäväksi kättilöiden toiminnan kehittämiseksi maassa, esittää se lausunnossaan seuraavissa ponsissa:

Maamme kunnat ovat velvoitettavat eduskunnan hyväksymällä lailla hankkimaan kättilöitä; alin palkka kättilölle, joka

otetaan kunnan palvelukseen, tulisi, paitsi vapaata asuntoa ja lämpöä tahi niitä vastaavaa rahasummaa, olla 500 mk., jolle kättilö ole suorittanut koneellista oppikurssia, jossa tapauksessa palkan tulisi olla 600 mk.; valtion tulisi edelleenkin myöntää köyhemmille ja harvaanasutuille kunnille raha-avustusta tutkinonsuorittaneiden kättilöiden palkkaamiseksi; nykyinen toukokuun 6 p:nä 1879 annettu ohjesääntö kättilöille Suomessa olisi otettava tarkastuksen alaiseksi ja tarpeellisissa kohdin muutettava; kysymys eläkekassan perustamisesta kättilöille olisi otettava käsittelyn alaiseksi.

Vielä 1870-luvulla oli sairaanhoitajattarien asema maassamme tuskin parempi kuin palkollisten. Mutta 1880-luvulla alkoi täälläkin tuntua jälkimaininkeja siitä suuresta liikkeestä sairaanhoidon parantamiseksi, joka Krimin sodan jälkeen heräsi Englannissa, missä Florence Nightingalen aloitteesta m. m. avattiin ensimmäinen sairaanhoitajattarien valmistuslaitos sivistyneitä naisia varten. Silloin alkoi näet Punasen ristin suomalainen osasto, prof. F. Salzmännin johdolla, toimeenpanna Helsingissä 6-viikkoisia tilapäisiä kursseja sairaanhoitajattarille. Nämä lyhyet kurssit eivät tietysti voineet antaa muuta kuin alkeisimmat tiedot käytännöllisessä sairaanhoidossa, mutta ensimmäinen askel parempaan oli näiden kautta otettu. Kun uusi ajanmukainen Kirurginen sairashuone v. 1888 avattiin, järjesti prof. Salzmann siellä puoli vuotta kestäviä sairaanhoitajattarkursseja. Sairashuoneen ensimmäinen ylihoitajatar neiti Anna Broms, joka juuri oli palannut opintomatkalta Englannissa, osoitti näiden kurssien järjestämisessä suurta harrastusta ja asian-tuntemusta. V. 1891 määrättiin kurssit yksivuotisiksi ja v. 1906 avattiin Sairanhoitajattaryhdistyksen toimesta (katso Yhdistyksiä eri tarkoituksiperiä varten) valmistava koulu sairaanhoitajattaria varten, jossa oppilaat jo ennenkun pääsevät varsinaisiin sairaanhoitokursseihin, saavat sekä teoreettista että käytännöllistä valmistavaa opetusta sairaanhoidossa. Sitäpaitsi on oppiaikaa pidennetty myöskin siten, että oppilas kurssin suorittuttuaan, palvelee noin puolen vuotta osastohoitajattaren johtamana alihoitajattarena eri sairashuoneissa. Mutta tätäkään valmistusai-

kaa ei pidetä riittävänä ja sairaanhoitajattarien piireissä on yleisenä mielipiteenä se toivomus, että kurssit muodostettaisiin kolme vuotta kestäviksi. Vuonna 1897 oli 180 naista läpikäynyt tällaisen kurssin; nyttemmin valmistuu niissä vuosittain 40 á 50 sairaanhoitajatar. Suuremmissa sairashuoneissa maaseudulla on myöskin järjestetty lyhempiäaikaisia kursseja. Sairanhoitajattarien palkkasuhteet eivät ole tyydyttävällä kannalla. Ne ovat tunnetusti liian alhaiset ja ero palkkojen välillä liian suuri. Tyttökoulun läpikäynyt tai vastaavat tiedot omistava ja täydellisen sairaanhoitokurssin suorittanut osastonhoitajatar saa 50 markkaa kuukaudessa ja vapaan ylöspidon, mutta kansakoulun läpikäynyt ja saman kurssin suorittanut hoitajatar ainoastaan 25 á 30 markkaa ja ylöspidon. Mitään eläkekassaa ei sairaanhoitajattarilla ole ja ainoastaan erityisen anomuksen nojalla voi sairaanhoitajatar erityistapauksissa saada pienen eläkkeen. *)

Lukuista joukko naisia toimii Suomessa terve- ja sairausvoimistelijoina. Ensimmäiset naisvoimistelijamme opiskelivat Tukholmassa, joko yksityisten oppilaina tai »Gymnastiska Centralinstitutet» nimisessä oppilaitoksessa. V. 1870 avasivat professori Asp ja hänen rouvansa ensimmäisen voimistelunopettajain valmistuslaitoksen Helsingissä. Nyttemmin saavat voimistelunopettajiksi valmistautuvat opiskella yliopistossa. Kurssi on 2 á 3 vuotinen. — Sairausvoimistelijoina aikovat voivat suorittaa opintonsa yksityisten henkilöiden järjestämissä kursseissa. Tohtori Hellsténin 7 kuukautta kestäviin kurssiin pyrkijöiltä vaaditaan tyttökoulukurssi tai vastaavat tiedot.

Viime vuosikymmenen kuluessa ovat naiset jokseenkin suuressa määrin antautuneet apteekkilalle. Kun kysymys naisen pääsystä tälle alalle ilman erivapautusta oli esillä 1900 vuoden valtiopäivillä, perusteltiin anomusta sillä, että »naiset yleensä ovat osottautuneet varsin sopiviksi kysymyksenalaisen ammatin harjoittamiseen» ja anoivat valtiosäädetyt, että »nainen, sukupuolensa sitä estämättä, oikeutettaisiin pääsemään oppilaaksi apteekkiin ja säädetyt opinnäytteet suoritettuaan, nauttimaan samoja

*) Tiedot on hyväntahtoisesti antanut Kirurgisen sairashuoneen ylihoitajatar, vapaaherratar S. Mannerheim.

oikeuksia kuin miehillä on». Naisproviisorilla on nyttemmin oikeus omistaa apteekki niinkauan kun hän on naimaton, mutta naimisiin mentyään kadottaa hän sekä tämän oikeuden että osakkuutensa eläkekassaan. V. 1908 oli 18 naista suorittanut proviisorintutkimuksen ja 199 naista farmasiianopiskelijantutkimuksen. Mitä palkkaetuihin tulee lieene oppilaan kuukausipalkka 20 ä 30 markkaa, farmasiianopiskelevan 75 ä 100 mk. ja proviisorin 150 ä 200 mk. sekä vapaa ylöspito.

Nainen oppi-
neilla urilla
ja muilla
työaloilla.

Vanhoista runolaulajanaisista on valitettavasti säilynyt vähän tietoja. Matali Kuivalatar, Iro Sissotar ja Palagea Sotikkainen olivat tunnettuja runolaulajia; kuuluisin meidän päivinämmme oli äsken kuollut Larin Paraske, joka oli säilyttänyt ihmeteltävässä muistissaan 1,152 lyyrillistä ja eepillistä runoa, loitsua sekä hää- ja hautajaislaulua, 1,750 sananlaskua ja 336 arvoitusta. Elias Lönnrot kertoo eräästä Matro nimisestä runolaulaja-naisesta, joka sukankudin käsissään puolentoista päivää lauloi hänelle runoja.

Kirjailijoina ovat aniharvat Suomen naiset kohonneet keskitasoa korkeammalle, mutta kirjallisuuden eri aloilla on useita hyviäkin kykyjä. Kaunokirjallisuuden alalta mainitsemme poismenneet kirjailijat: Sara Wacklin, Fredrika Runeberg, Wilhelmina Nordström, Hedwig von Numers, Adelaide Ehrnrooth. Minna Canth, nykyajalta Maria Furuhjelm, Alexandra Gripenberg*), Theodolinda Yrjö-Koskinen, Betty Elfving, Helena Westermarck, Toini Topelius, Edith Forman, Maila Talvio, Irene Mendelin, Hilja Haahti, Helmi Setälä, Elvira Villman, Aino Kallas, Immi Hellén; oppikirja-alalta: Anna Blomqvist, Hanna Andersin, Lina Enroth, Lucina Hagman, Alli Nissinen, Hanna Favorin, Edla Freudenthal, Vera Hjelt. Alexandra Smirnoff on kirjoittanut »Svensk Pomologi» nimisen teoksen, Otilia Stenbäck »Kasvatusopin historian pääpiirteet», Alma Söderhjelm »Kulturförhållanden under franska revolutionen», Hilda Käkikoski »Suomen historia nuorisolle», Alexandra Gripenberg »Reformarbetet till förbättrande af kvinnans ställning»*).

*) Suomentajan lisäys.

Kirjallisia palkintoja ovat saaneet: Betty Elfving (nimimerkki Aura), Lucina Hagman, Hanna Rönnerberg, Immi Hellén, Maila Talvio, Elvira Villman, Hilja Haahti ja Aino Kallas.

Suomessa on ollut ja on vieläkin monta etevää laulajatarta, joista m. m. Johanna von Schoultz 1830-luvulla ihastutti Eurooppaa. Myöhemmältä ajalta mainitsemme nimet Emmy Strömer-Achté, Ida Basilier-Magelsen, Alma Fohström von Rohde, Aino Achté, Maikki Järnefelt, Ida Ekman, Alexandra Ahnger, Aina Mannerheim, Adèle Leander-Flodin, Irma Achté-Tervani, Dagmar Hagelberg-Raekallio, Hanna Granfelt, Mally Burjam-Borga y. m., joista moni on saavuttanut kuuluisuutta ja kunniaa oman maan rajojen ulkopuolella.

Suomen näyttämötaiteeseen on nimi Emilie Bergbom eroittamattomasti yhdistetty. Tämä etevä nainen oli veljensä, tohtori Kaarlo Bergbomin uskollisena auttajana ja tukena Suomen Kansallisteatterin perustamisessa ja johdossa. Näyttämötaide on Suomessa vielä nuori, mutta meillä on tällä alalla Ida Aalberg-Uexkull-Gyllenband, josta eräs arvostelija *) lausuu: »1880-luvulla, jolla suomalainen näyttämötaide oikeastaan luotiin, oli Ida Aalberg sen täydellisin ja loistavin ilmestys, ja kun silloin vanha piintynyt ennakkoluulo tätä taidetta kohtaan väistyi tunnustuksen ja kunnioituksen edestä, oli hänen ansionsa niin suuri, että hänelle aina on annettava ensi sija kansallisen näyttämömmme unohtumattoman perustajan ja ensimmäisen johtajan rinnalla». Tältä ajalta ovat myöskin mainittavat Kaarola Avellan, Aurora Aspegren, Emelie Stenberg, nykyajalta Katri Rautio, Lilli Horsma y. m.

Taiteilijoista maalaustaiteen alalta mainittakoon Alexandra Sältin, Viktoria Åberg, Fanny Churberg, Maria Wiik, Venny Soldan-Brofelt, Elin Danielson-Gambogi, Nina Ahlstedt, Hanna Frosterus-Segerstråle, Helmi Biese, Ellen Thesleff, Sigrid Granfelt, Hilda Flodin-Rissanen y. m. Kuvaamataiteen alalta: Sigrid af Forselles, Antoinette Wallgren.

Opettajatoimen alalla on Suomen naisella huomattava ja arvossa pidetty asema ja naisopettajan taloudellinen ja yhteis-

*) *Prof. Aspelin-Haaphylä*. Aika N:o 23 1908.

kunnallinen tila on meillä parempi kuin monessa muussa maassa. V. 1907 oli seminaareissa 5 johtajatarta, 16 naisopettajaa ja 19 harjoituskoulun opettajatarta. Kansakouluissa kaupungeissa 791 naisopettajaa, (292 miesopettajaa), maalaiskansakouluissa 1,413 naisopettajaa (1,576 miesopettajaa), sekä 1,053 naisopettajaa tyttöjen käsitoissa. Kansanopistoissa oli 75 opettajatarta. Valtion kouluissa oli 158 vakinaista naisopettajaa paitsi ylimääräisiä ja tuntiopettajattaria. (Koko opettajakuntaan kuului 758 henkilöä). Yksityisissä oppilaitoksissa oli 478 naisopettajaa. (Koko opettajakunta oli 925 henkilöä.) Valmistavissa kouluissa oli 182 naisopettajaa.

Opettajattarien palkkaedut ovat seuraavat: seminaarin johtajattarella 2,200 mk. paitsi vapaata asuntoa ja ylöpitoa, sekä 10 $\frac{0}{100}$ palkankorotus 5 vuoden ja 20 $\frac{0}{100}$ 10 ja 15 vuoden perästä; naisopettajalla 1,600 ja vuokratilaa 700 mk. ynnä sama palkankorotus kuin johtajattarella; mallikoulun naisopettajan palkka 1,500 markkaa, sekä palkankorotus 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta.

Maalaiskoulujen opettajiston palkkasuhteisiin on, 1907 vuoden valtiopäivillä tehdyn päätöksen mukaan, aivan uusi periaate sovellettu. Tämän mukaan on valtiovaroista suoritettava apuraha 1908 vuoden alusta 900 markkaa niinhyvin mieskuin naisopettajalle, mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,100 markaksi naimisissa olevalle tai olleelle mies- tai naisopettajalle, joka on perheensä pääasiallinen elättäjä ja jolla on yksi tai useampia lapsia. Opettaja tai opettajatar, joka nuhteetonasti on tehtävänsä toimittanut, saa 5—10—15—20 vuotta palveltuaan, joka kerran 180 markan suuruisen palkanlisäyksen, jos peruspalkka on 900 mk. ja 220 markan suuruisen, jos peruspalkka on 1,100 mk. Näitä määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon, että korkeampi peruspalkka lasketaan sen jälkeisestä kuukaudesta alkaen, jona hakemus siitä, oheenliitettyine todistuksineen hakijan oikeudesta sanottuun etuun, on sisäänjätetty, sekä että se tai ne palkanlisäykset, joita hakija sitä ennen on virkavuosien johdosta saanut, samalla korotetaan kuten edellisessä säädetään. Kuntien kansakoulun naisopettajalle

maksama palkka on 200—300 markkaa paitsi asunto ja polttopuut. Kaupunkienkin kansakoulujen opettajiston palkkasuhteisiin on alettu sovelluttaa samaa tarveperiaatetta kuin mikä jo on käytännössä maalla ja tästä syystä on tämä kysymys nykyään päiväjärjestyksessä monessa kaupungissa.

Valtion tyttökouluissa Helsingissä on naisopettajan palkka 2,200 markkaa, muualla 1,800 markkaa; palkankorotusta à 400 mk. 5, 10 ja 15 vuoden perästä. Naiskolleega saa, suoritettuaan samat opinnäytteet kuin ne mitä mieskolleegalta vaaditaan myöskin saman palkan. Valtion korkeammassa oppikouluissa pojille voivat naiset, suoritettuaan vaaditut opinnäytteet sekä kokeet normaalilyseossa, erivapautuksella hakea lyseon lehtorin ja kolleegan virkoja uusissa kielissä, sekä opettajavirkoja piirustuksessa ja laulussa. V. 1906 oli 145 naista suorittanut tällaiset kokeet. Myöskin naisseminaareissa voivat naiset saada lehtorinvirkoja. Maamme ensimmäinen naislehtori on Emma Irene Åström, historianlehtori Tammissaaren seminaarissa. — Valtion oppilaitosten naisopettajat saavat eläkkeen virasta erottuaan ja ovat he oikeutetut hakemaan ja saamaan valtionstipendejä opintomatkoja varten ulkomaille.

Naiset ovat aina saaneet olla kuuntelijoina yliopiston luennoilla, mutta vasta v. 1870 sai nainen, Maria Tschetschulin, erivapautuksen perustuksella suorittaa ylioppilastutkinnon. Samana vuonna ehdotti yliopiston konsistori yksimielisesti, että »nainen pääsköön yliopistoon samoilla ehdoilla kuin nuorukainen ja olkoon hänellä myöskin samat oikeudet, kuitenkin harjoittakoon hän opinnoitaan rehtorin valvonnan alaisena olematta velvollinen kuulumaan ylioppilasosakuntaan». Tämä konsistorin ehdotus ei saavuttanut hallitsijan hyväksymistä. Ainoastaan se oikeus myönnettiin, että naiset, jotka tahtoivat tutkia lääketiedettä, vuodesta 1871 alkaen saivat tässä tarkoituksessa käyttää hyväkseen operusta lääketieteellisessä tiedekunnassa. Jokaista eri tapausta varten tehdyn anomuksen kautta saivat naiset toki edelleen oikeuden suorittaa ylioppilastutkinnon.

Silloisen rehtorin Z. Topeliuksen ehdotuksesta otettiin v. 1878 kysymys naisen pääsystä yliopistoon uudestaan kon-

sistorissa harkinnan alaiseksi. Ehdotus perustui siihen periaatteeseen, että kaikki ovat yhtä oikeutetut tietojen hankkimiseen. »Yliopisto edustaisi huonosti oikeutta ja humaniteettia, ellei se omalla alallaan antaisi arvoa sille periaatteelle, että nainen ihmisenä on oikeutettu korkeampaan kehitykseen». Topelius lausui mielipiteenään, ettei siitä syntyisi mitään käytännöllisiä vaikeuksia, jos yliopisto avaisi ovensa naisille, ja ettei yliopistollisista opinnoista tulisi mitään haittaa naisen asemalle perhe-elämässä. »Lupa saada vapaasti antautua näille opinnoille on kohottava hänen asemaansa ja hänen itsetietoisuuttaan, mutta harvat tulevat tätä lupaa hyväkseen käyttämään. Yliopistollinen ura on aina oleva useimmille naisille vaikea. Harvoilla on sitä rohkeutta ja kestävyyttä, sitä tiedon rakkautta, jota kysytään sellaisella uralla, mutta juuri sentähden tulevat nämä harvat eteviksi. Emansipeerattu, nihilistinen naisylioppilas ilman uskontoa ja isänmaata olisi meidän maassamme miltei mahdoton, koska tapa sellaisen tuomitsisi, ja tapa on naisen laki.»

Tämä konsistorin anomus ei johtanut minkäänlaisiin tuloksiin, mutta yhä lukuisammin alkoivat naiset käyttää hyväkseen oikeutta erivapautuksen perustuksella saada suorittaa ylioppilastutkinto. V. 1897 saivat naisylioppilaat oikeuden kirjoittautua osakuntien jäseniksi, mutta vasta v. 1901 lakkautettiin määräys, että nainen erivapautuksen nojalla pääsee yliopiston kirjoihin. Silloin sai Suomen nainen oikeuden täysin samanarvoisena miehen kanssa sekä päästä yliopistoon että siellä harjoittaa opinnoita ja suorittaa tutkintoja. Seuraavat numerot osoittavat missä määrin naiset ovat tätä oikeutta hyväkseen käyttäneet. Vuodesta 1870, jolloin kuten jo mainittiin ensimmäinen nainen Suomessa suoritti ylioppilastutkinnon, kesäkuun 12 päivään 1908 oli 2,205 naista sisäänkirjoitettu yliopistoon ja näistä 1,575 naista 1901—1908 välisellä ajanjaksolla. Naisista on 5 suorittanut filosofian lisensiaattitutkinnon, 131 filosofian kandidaattitutkinnon, joista 22 myöskin kasvatusopintutkinnon,*) 15 lääketieteen lisensiaattitutkinnon, 8 lääketieteen kandidaattitutkinnon, 11

*) Maisterivihkiäisissä 29 1907 vihittiin 35 naista filos. maisteriksi.

lääketieteen preliminäaritutkinnon, 6 opettajakandidaattitutkinnon, 1 oikeus- sekä ylempään hallintotutkinnon, 6 ylempään- ja 12 alemman hallintotutkinnon, 3 kameraalitutkinnon, 6 hammaslääkärin tutkinnon, 3 hammaslääkärinkand. tutkinnon. Syyslukukaudella 1908 oli yliopistossa läsnä 450 naisylioppilasta ryhmitettyinä seuraavasti: juridisessa tiedekunnassa 48, lääketieteellisessä tiedekunnassa 18, historiallisfilologisessa tiedekunnassa 225, fysismatemaatisessa tiedekunnassa 154 ja maanviljelystaloudellisella osastolla 5. Läsnäolevien naisylioppilaiden lukumäärä oli v. 1907 syyslukukauden luettelon mukaan 21,2 % läsnäolevien ylioppilaiden koko lukumäärästä. Syyslukukaudella v. 1908 oli vuonna 1905 ylioppilastutkinnon suorittaneesta 226:sta naisylioppilaasta yliopistossa läsnä 68, ja 1907 vuoden 247:stä naisylioppilaasta läsnäolevia 115. Nämä numerot osoittavat, että suuri osa ylioppilastutkinnon suorittaneista naisista itse asiassa ei sittemmin harjoita yliopisto-opintoja, ja on ylioppilastutkinto, mitä näihin tulee, katsottava ainoastaan koulutyön päättämiseksi. Noin $\frac{1}{3}$ kaikista ylioppilastutkinnon suorittaneista mies- ja naisylioppilasta ei jatka opintojaan yliopistossa.

Yliopistossa on naisilla samat oikeudet kuin miehillä kaikkiin niihin stipendeihin, joista ei erityisesti ole määrätty, että ne ovat yksinomaan miehille aijotut; yksinomaan naisia varten on 6 stipendiä, niistä kolme lääketiedettä opiskeleville. Ensimmäinen nainen, joka omassa maassa suoritti lääkärintutkinnon, oli Ina Rosqvist v. 1895 ja ensimmäinen nainen, joka meillä väitteli lääketieteen ja kirurgian tohtorinarvoa varten, oli Karolina Eskelin. Tämä tapahtui v. 1896, ja samana vuonna suoritti Tekla Hultin filos. lisensiaattitutkinnon. Vuonna 1906 tuli tohtori Alma Söderhjelm dosentiksi yliopistoon, ollen ensimmäinen nainen, joka Suomessa on nimitetty opettajaksi yliopistoon. — Erivapautustietä saavat naiset oikeuden toimia lääkäreinä, kun ensin ovat suorittaneet kaikki vaadittavat tutkinnot. He saavat hoitaa assistenttilääkärin-virkoja Helsingin yleisessä sairashuoneessa, kunnanlääkärin-virkoja maalla ja sellaisia virkoja kaupungeissa, joihin kuuluu ainoastaan sairashoito. V. 1908 toimi Helsingissä viisi naislääkärinä ja useita maaseudulla. Yh-

teensä oli v. 1908 maassamme 12 praktiikkaa harjoittavaa naislääkäriä. Helsingissä on nykyään 3 naispuolista hammaslääkäriä. — Ylioppilas Lempi Bäckman ilmoittautui v. 1908 maanmittausoppilaaksi, mutta maanmittaushallitus hylkäsi hänen anomuksensa, syystä että asiaa koskevassa asetuksessa puhutaan ainoastaan »nuorukaisista», jotka voivat päästä maanmittausoppilaiksi. Erivapautustietä sai hän kuitenkin tämän oikeuden.

Valtion virastoissa ovat naiset vähitellen saaneet paikkoja, aluksi tosin vain laskuapulaisina ja puhtaaksi kirjoittajina tai palkkiovirkojen hoitajina, mutta viime aikoina, kun naiset ovat täyttäneet vaaditut kelpoisuusehdot, on naisia nimitetty myöskin vakinaisiin virkoihin. Tohtori Tekla Hultin on v:sta 1901 aktuarina tilastollisessa toimistossa. V. 1908 nimitettiin ylioppilas Thyra Maria Helin kamarikirjuriksi tullihallitukseen, vaikkei hän ollut hakenut »vapautusta sukupuolestaan». Ennen virkaan nimittämistä oli hän palvellut 2½ vuotta ylimääräisenä kamarikirjurina ynnä sen lisäksi hoitanut apukamreerin viransijaisuutta päälle vuoden ajan. Postihallitus oli ensimmäinen virasto, jossa naiset v. 1864 saivat paikkoja puhtaaksikirjoittajina; seuraavina vuosina tapaamme heitä jo postitoimistojen hoitajina. Senjälkeen on naisten pääsyä postilaitoksen parempi-palkkaisiin virkoihin melkoisesti edistetty. Niinpä säädetään voimassaolevassa postiasetuksessa v. 1898: »Leskivaimo tai muu nainen, joka on naimaton, on oikeutettu, jos hän täyttää vaaditut kelpoisuusehdot, samoin kuin mies, tulemaan nimityksi kaikkiin virkoihin ja toimiin postilaitoksessa paitsi liikennetirehtörin-, sihteerin-, kamreerin-, ylireviisorin-, yliekspeditöörin-, ensimmäisen- ja toisen kamarikirjoittajan- ja reviisorin- virkaan postihallituksessa, postinhoitajan virkaan 1—2 ja 3 luokan postikonttoreissa — (virkoihin postivaunussa ja postiljoonin toimiin) —; ja nauttii nainen, joka on astunut postilaitoksen palvelukseen, samaa oikeutta saada korvausta virkamatkoista sekä eläkettä virasta erottuaan kuin mikä tulee miehelle viranhoitajalle samallaisesta virasta.» *) Naisylioppilas, joka on suo-

*) Postikomitean mietinnössä v. 1907 ehdotetaan pykälää näin kuuluvaksi: »Nainen, joka ei ole naimisissa, olkoon yhtä oikeutettu kuin mies

rittanut alemman hallintotutkinnon, on siis hakukelpoinen vanhemman ekspeditöörin virkaan sekä 4-, 5- ja 6-luokan postikonttorin hoitajavirkaan, jollaisia nykyään on 19 kaupungissa (postinh. virkoja on kaikkiaan 37); valtion jatko-opiston läpikäynyt nainen saattaa hakea ekspeditöörin virkoja j. n. e. Nykyään on postilaitoksen palveluksessa noin 600 naista, (paitsi harjoittelijoita), joista postihallituksen registraattorina 3, kopistina 4, postinhoitajana 1, ekspeditöörinä 18, ekspeditöörin apulaisena 51, 1-luokan postitoimiston hoitajana 187 j. n. e. Postivirkailijain palkkaedut ovat: (Postilaitoksen palkkaussäännön mukaan v:lta 1896). 4-luokan postikonttorin postinhoitajan peruspalkka 3,500 mk., ekspeditöörin 3,000 à 4,900 mk., registraattorin 3,000 mk., 1-luokan postitoimistonhoitajan 600—1,000 mk., 2-luok. postitoim. hoitajan 425 mk. ynnä asunto ja lämpö. Kaikilla vakinaisilla virkailijoilla on palkankorotusta 5, 10 ja 15 palvelusvuoden jälkeen, sekä oikeus eläkkeeseen virasta luovuttuaan. Lähimmässä tulevaisuudessa odotetaan postilaitoksen virkailijoille korotettua palkkaussääntöä.

Kenraalikuvernöörinkansliassa saivat naiset puhtaaksikirjoittajan paikkoja v. 1867, senaatin talousosastossa, Viipurin hovioikeudessa ja tilastollisessa toimistossa. v. 1868, metsänhoitohallituksessa 1869 j. n. e. Vuonna 1908 oli (valtiokalenterin mukaan) naisia seuraavissa virastoissa: Suomen Pankissa 7, tullilaitoksessa, maanmittauslaitoksessa, metsänhoitohallituksessa 1, metsäkasöörinä 3, koulutoimen ylihallituksessa 2, kirjoittajina ja laskijoina rautatienhallituksessa 62. Sitäpaitsi palvelee paljon naisia ylimääräisinä valtion virastoissa verrattain pienellä palkkiolla.

pääsemään kaikkiin virkoihin postilaitoksessa, paitsi tirehtöörin, ensimmäisen notarin, tirehtöörinapulaisen, ensimmäisen apukamreerin ja yläreviisorin, (kaikki postihallituksessa) postinhoitajanvirkoihin kolmannen ja korkeamman luokan postikonttoreissa, sekä virkoihin postivaunussa kuin myöskin postiljoonin toimiin. »Tätä määräystä perustellaan seuraavasti: »Naisen ylenemisoikeuden rajoja ei komitean mielestä voida kokonaan poistaa, ennenkuin miehelle ja naiselle on yleisellä lailla myönnetty yhtäläinen oikeus valtionvirkojen hakemiseen, mutta on näitä rajoja kuitenkin jonkun verran laajennettu.»

Vuonna 1903 nimitettiin neiti Vera Hjelt naisammattitarkastajaksi ja v. 1908 määrättiin Suomen ensimmäinen naisinsinööri Jenny Markelin apulaisammattitarkastajaksi. Valtion asettama kotiteollisuuskomitea on ehdottanut naistarkastajan asettamista kotiteollisuutta varten.

Viime vuosina on myöskin naisia valittu hallituksen asemiin komiteoihin. Kotiteollisuuskomiteassa oli 7:stä jäsenestä kolme naista, nim. neiti Alexandra Gripenberg, ja kutomakoulunjohtajattaret Nanny Odenvall ja Aina Snellman; koulukomiteassa tyttökoulunjohtajattaret neidet Otilia Stenbäck ja Elisabet Quist. Siihen komiteaan, jonka tulee valmistaa suunnitelma naisten taloudenhoito opetuksen järjestämiseksi, on valittu jäseniksi rouvat Iida Yrjö-Koskinen ja Nora Pöyhönen sekä neiti Jenny Elfving, ja siinä komiteassa, jonka senaatti asetti ohjesääntöisen ammattihaureuden lakkauttamisen johdosta, ovat jäseninä neidet Frida Sjöblom ja Alma Forsblom sekä rouva Karin von Villebrand.

Sähkölennätinlaitos Suomessa on venäläinen virasto, mutta suurin osa sähkölennätin-naisvirkailijoista on suomalaisia. Vuodesta 1865 lähtien ovat naiset päässeet kolmannen luokan sähkölennätinvirkailijoiksi. Alussa sai naisia olla vain 30 8/100 kaikista sähkölennätinvirkailijoista, jotka kuuluivat kolmeen ensimmäiseen luokkaan. Nytemmin saa naisia olla 75 8/100 viiteen ensimmäiseen luokkaan kuuluvista virkailijoista. Naisia voidaan nimittää sähkölennätinosastojen päälliköiksi. Tammik. 1 p. 1908 oli suomalaisessa telegrafipiirissä työskenteleviä naisia 80, joista palveli konttoripäällikkönä 1, osaston päällikkönä 1, IV luokan postitelegrafinhoitajana 12, V luokan 30 ja VI luokan 36. Vuosipalkat olivat seuraavat: konttoripäälliköillä 2,328 mk. paitsi huoneusto ja polttopuut, osastopäälliköillä 1,746 mk., IV luokan postitelegrafinhoitajilla 2,784 paitsi vapaat huoneet ja polttopuut, V l. 2,178 mk. ja VI l. 1,828 mk. 80 p. Vuonna 1883 naisille myönnettiin eläke ja ovat palkka- ja eläkeehdot samat kuin miehillä. Täysi eläke maksetaan 25 vuoden palveluksesta, puoli eläkettä 20 vuoden palveluksesta; sairauden sattuessa annetaan 15 vuotta palvelleelle lahja-

palkkio. Naispuolisen viranhoitajan eläke joutuu hänen kuoltuaan ala-ikäisille lapsille. Jos naimisissa oleva naissähköttäjä joutuu leskeksi, lankee hänelle sitä paitsi miesvainajansa eläke. Jos eläkettä nauttiva naissähköttäjä menee naimisiin, ei hän silti menetä eläkettään.*) Suomessa on siis yksi työala, jossa naiset jo aikoja sitten ovat olleet miesten kanssa tasa-arvoiset mitä työvaatimuksiin, palkkaan, eläkkeeseen y. m. tulee.

Kaupunkikuntien palveluksessa oli, paitsi monenlaisissa pienemmissä toimissa, 1908 vuoden valtionkalenterin mukaan, seuraava määrä naisia: maistraatin-aktuarina 2, -kanslistina 3, -registraattorina 1; rahatoimikamarin sihteerinä 1, -kasöörina y. m. 6; liikennekonttorin kasöörina y. m. 5; kaupunginkamreerina 3, -kasöörina 6. Puhelinasemilla saavat suuret määrät naisia työtä, yksin Helsingissä on toista sataa naista tällä alalla.

Naiset ovat yhä lukuisammin alkaneet toimia pika- ja koneellakirjoittajina erittäinkin senjälkeen kuin valtiopäivät tulivat jokavuotisiksi. Neiti Maria Colliander oli 20 vuotta »Suomen Pikakirjoituslehden» toimittajana ja neiti Ida Blomqvist on, oltuaan pikakirjoittajana useilla valtiopäivillä, viimeksi toiminut Eduskunnan pikakirjoituskanslian alapäällikkönä.

Myöskin rakennustaiteen alalla on naisia. Arkkitehti Viivi Lönn on saavuttanut huomattavan maineen erittäinkin koulurakennusten onnistuneena rakentajana.

Ensimmäinen nainen, joka Suomessa kuului valtiollisen lehden toimitukseen, oli neiti Anna Edenheim. Tohtori Tekla Hultin oli samoin »Päivälehdessä» toimituksessa pitemmän aikaa. Useat naiset ovat aputoimittajina aikakauslehdissä. »Hemmet och Samhället» nimisen naisasialehden perusti neiti Alli Trygg v. 1889. Nykyään on meillä Suomessa kaksi suomenkielistä naisasialehteä, »Koti ja Yhteiskunta» (perust. v. 1889) toimittaja Alexandra Gripenberg ja »Naisten ääni», (perust. 1906) toimittaja Maikki Friberg, sekä yksi ruotsinkielinen »Nutid», (perust. 1895) toimittaja Annie Furuhjelm, v:sta 1909 tohtori Jenny af Forselles.

Naimattoman naisen oikeusasema on Suomessa erittäin **Naisen oikeus-**hyvä. Vuonna 1878 säädettiin yhtäläinen perintöoikeus. **asema v.1908.**

*) Sähkölennätinpäällikön antamat tiedot.

Vuodesta 1898 alkaen on nainen samoinkuin mies täysivaltainen, 21 vuoden ikäisenä ja on hänellä samat oikeudet kauden ja elinkeinon harjoittamiseen kuin miehellä.

Täysivaltainen veroa maksava nainen saa maalla olla osallisena kuntakokouksien neuvotteluissa ja päätöksissä samoilla ehdoilla kun mieskin, niin myös valitsemassa kunnan esimiestä ja varaesimiestä sekä kunnallislautakunnan jäseniä ja kunnanvaltuusmiehiä, missä tuo laitos on olemassa, mutta näihin toimiin ei häntä itseään saa valita. Kaupungeissa saa hän ottaa osaa raastuvankokouksiin ja kaupungin valtuusmiesten vaaleihin, mutta ei ole itse vaalikelpoinen valtuusmieheksi. Pormestaria ja raatimiehiä saa täysivaltainen nainen myöskin olla valitsemassa samoin kuin pappiakin ja lukkaria. Kouluneuvoston voidaan nainen — myöskin naimisissa oleva — valita samoin kuin vaivashoitolautakuntaan, milloin kunnallislautakunta maalla ei ole myöskin vaivashoitolautakuntana.

Muita naisten työtä rajoittavia kieltolajeja ei ole kuin määräys, että naisia (ja lapsia) älköön käytettävä kaivostyöhön, eikä käynnissä olevan koneen voitelemiseen tahi puhdistamiseen eikä myöskään hihnojen asettamiseen käynnissä oleviin voimapyöriin. — Suomen nainen kelpaa todistajaksi yhtähyvin kuin mies. Naisen naimaikä on 15 vuotta; 1908 vuoden valtiopäivät korottivat naimiäjä 17 vuoteen, joka päätös ei vielä ole saanut vahvistusta. Nainen, joka ennen 21 vuotta täyttään aikoo avioliittoon, hankkikoon naittajan (vanhempien tai holhoojan) suostumuksen. Tytön suolelusikä on 12 vuotta, mutta erityistapauksissa rangaistaan siveellisyyserikoksen tekijää, vaikka tyttö on 16 vuotta, mutta ei vielä 17:tä täyttänyt.

Kun nainen menee naimisiin, joutuu hän miehen edusmiehyden alaiseksi. Mies kantaa ja vastaa hänen puolestaan, hallitsee pesää, tosin muutamilla rajoituksilla, mutta aina on vaimo edusmiehyden alainen. Sääntö että mies kantakoon ja vastatkoon vaimonsa puolesta jo semmoisenaankin myöntää miehelle vaimoonsa nähden paljon muitakin oikeuksia kuin asiain ajamisen oikeuksissa. Laki aviopuolisojen omaisuus- ja

velkasuhteista lisääkin siihen jo edellä mainitut sanat: »ja hallitkoon pesää alempana säädetyllä rajoituksella».

Mutta ennenkuin ryhdymme katsastamaan hallinto-oikeuden muotoon pukeutuneen edusmiehyden erityiskohtia ja tuota »säädettyä rajoitusta» on saatava selville mitä aviopuolisojen pesä, joka on tuon hallinnon esineenä, sisältää.

Pesässä on omaisuutta ja voi olla velkaa. Sekä omaisuus että velka on joko molempien aviopuolisoyhteistä tai toisen puolison yksityistä, — omaisuus sen mukaan minkä luontoisena puoliso on sen avioliittoa rakennettaissa tai sen aikana pesään tuonut ja velka sen mukaan, onko se toisen puolison yksinään tekemä omaksi tarpeekseen vaiko pesää varten tai molempien yhteisesti tekemä.

Näistä seikoista on maassamme yht'aikaa noudatettavana kolme eri lakia, nimittäin 1734 vuoden laki ennen Tammi-kuun 1 päivää 1879 rakennetuissa avioliitoissa, Kesäkuun 27 päivänä 1878 annettu asetus 1879 vuoden alun ja 1889 vuoden lopun välisellä ajalla solmituissa sekä Huhtikuun 15 päivänä 1889 aviopuolisoyhteisyyden omaisuus- ja velkasuhteista annettu laki vuoden 1890 alusta alkaen perustetuissa avioliitoissa. Kaikissa näissä laeissa säädetään ensiksi, että »kun mies ja vaimo ovat vihityt, on kummallakin naimaosa pesässä».

1734 vuoden laki luokittaa avioliitot maalain ja kaupunkilain alaisiksi. Edelliseen luokkaan luetaan vapaasukuiset ja maalla asuvat aatelittomat, ja määrää 1734 vuoden laki heidän avioliitoissaan miehelle kaksi osaa ja vaimolle kolmanneksen kaikkea irtainta sekä avioliiton aikana ansaittua kiinteätä omaisuutta, vaan kieltää toiselta puolisolta naimaosan toisen perimissä tai ennen avioliittoa ansaitsemissa maissa, huoneissa ja vesilaitoksissa; mutta heidän kaupungissa olevat tuommoiset kiinteistöt ovat kaupunkilain alaisia. Kaupunkilain alaisia ovat porvarit ja kaupungissa asuvat aatelittomat, ja on heidän avioliitoissaan kumpaisellakin puolisollla naimaoikeus puoleen perittyyn ja ansaittuun maahan ja huoneisiin kaupungissa sekä kaikkeen irtaimen tavaraan maalla ja kaupungissa. Mutta maalla olevaan kiinteistönsä nähden ovat he maalain alaisia.

— Pappissäätyyn kuuluvilla on naimaosa puoleen kaikkeen sekä kaupungissa että maalla olevaan omaisuuteen, paitsi toisen puolison perimään tai ennen avioliittoa ansaitsemaan maahan maalla. — Kiinteimistön tulo ja tuote luetaan irtaimeksi tavaraksi (N. K. 10: 2—6).

Kesäk. 27 p:nä 1878 annetun asetuksen kautta muutetusta N. K:n 10 luvun 2 §:stä, joka tuli sisältämään määräykset naimaoikeudesta, on kadonnut erotus maalaisten ja vapaasukuisten sekä pappissäätyyn kuuluvien ja kaupunkilaisten väliltä. Kaikissa avioliitoissa on naimaoikeus puoleksi kummallakin puolisoilla kaikkeen siihen irtaimeen tavarahan sekä kiinteään omaisuuteen kaupungissa tahi kaupungin maalla, mitä heillä on taikka he saada voivat, niin myöskin siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka he avioliiton aikana yhdessä ansainneet ovat; siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka mies tai vaimo ennen avioliittoa tahi sen aikana on perinyt taikka ennen ansainnut, ei toisella puolisoilla ole naimaoikeutta: kuitenkin luetaan kaikki niistä lähtevä vuotuinen tulo ja tuote irtaimeksi tavaraksi, ja on siinä siis toisella puolisoilla naimaosa. Jos avioliiton aikana tavaraa lahjan tai testamentin kautta annetaan toiselle puolisolalle sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityisenä omaisuutenaan, niin ei toisella puolisoilla ole naimaosaa siinä.

Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista Huhtik. 15 p:ltä 1889 lisää koko joukon oikeuksia vaimolle 1890 vuoden alun jälkeen perustettujen aviopesien hallinnossa. Miehellä ei ole enää valtaa myydä, vaihtaa, lahjoittaa tahi pantiksi panna kiinteätä omaisuutta, jossa vaimolla on naimaosa, eikä luonnollisesti hänen yksityistä kiinteätä omaisuuttansa, vaikka mies sitä hallitseekin, ellei vaimo anna siihen vapaaehtoista suostumustansa ja allekirjoitustansa kahden todistajan läsnä ollessa. Ainoastaan kun vaimo on mielipuoli tahi poissa oleva tahi miehestänsä karannut, on miehellä valta myydä ja pantiksi panna tuollaista omaisuutta, mutta vaimon yksityisen kiinteän omaisuuden myymiseen tahi panttaamiseen pitää miehellä olla vaimon lähimmäisten sukulaisten neuvo ja suostumus. Mitä vaimo omalla työllään ja toimellaan voi ansaita

sitä saa hän myöskin hallita. Avioehdon kautta voipi vaimo saada vallan hallita yksityistä kiinteätä ja irtainta omaisuuttaan ja tämän omaisuuden tuloa. Jos tällöisen yksityisen omaisuuden tulo tai vaimon työansio on muuksi tavaraksi muunnettu, hallitsee vaimo sitäkin.

Vaimolla on oikeus kantaa ja vastata, kun on kysymys siitä omaisuudesta, joka on hänen yksityisomaisuuttaan. Naimisissa oleva nainen saa harjoittaa elinkeinoa itsensä elättämiseksi. Mutta elinkeinon harjoittaminen ilmoituksen nojalla palkatuilla apulaisilla taikka avonaisessa puodissa, konttorissa tai muussa erinäisessä myyntipaikassa on aviovaimolle sallittu ainoastaan, jos ilmoitusta tehtäessä selvitetään, että hänen miehensä antaa siihen luvan ja vastaa niistä sitoumuksista, jota liikettä varten tehdään. Jos mies on mieluinen tai pantu vaimonsa holhouksen alaiseksi taikka on vaimostansa karannut taikka muutoin jättänyt hänet, taikka on kärsimässä pitemmän-aikaista kuin yhden vuoden vapausrangaistusta, taikka jos puoliso on laillisessa vuode- ja asumerossa ja vaimo hoitaa pesää, taikka jos vaimo on saanut pesäeron, silloin on vaimolla oikeus harjoittaa elinkeinoa ilman miehensä erityistä suostumusta, ja saa hän silloin myöskin määrätä missä hän sitä tahoo harjoittaa.*)

Jos vaimo lahjan tai testamentin kautta on saanut omaisuutta, kiinteätä tai irtainta, sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityistä omaisuuttansa, ja jos samalla määräys on tehty sellaisen omaisuuden hallinnosta, on myöskin tätä määräystä noudatettava. Hallittavanaan olevan omaisuuden saa vaimo myydä, vaihtaa, lahjoittaa tai pantiksi panna mielensä mukaan.

Nämä lakimuutokset sekä suurempi mahdollisuus saada

*) Eduskunnalle v. 1908 jätetyssä arm. esityksessä uudeksi elinkeinolaiksi on aviovaimo asetettu miehen veroiseksi niinkin laajan elinkeinon harjoittamisoikeuteen nähden, että sitä varten vaaditaan erityinen ilmoitus. Työväenasiain valiokunta 1908-vuoden toisilla valtiopäivillä ehdottaa mietinnössään, jota kuitenkin ei ehditty loppuunkäsitellä, laissa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 3 § 1 mom. näin kuuluvaksi: »Elinkeinon harjoittamiseen, sillä tavalla kuin tämän edellisessä pykälässä on mainittu, olkoon myös aviovaimo oikeutettu.

pesäeroa ovat epäilemättä jossakin määrin poikkeustapauksissa parantaneet naimisissa olevan naisen omistusoikeudellista asemaa. Mutta käytännössä on tästä uudistuksesta useimmissa avioliitoissa vaimoille sangen vähän hyötyä. Pesäero ja miehen asettaminen holhuunalaiseksi ovat toimenpiteitä, joihin tavallisesti liian myöhään ryhdytään, koska ne pakostakin aina ovat käsitettävät epäluottamuksen osoituksena miestä vastaan; samoin avioehtokin, niinkauan kuin omaisuudenyhteyttä miehen edusmiehyyden vallitessa pidetään lainmukaisena sääntönä. Tästä järjestelmästä on sekin seuraus, ettei laki vaimon oikeudesta työansioonsa jokapäiväisessä elämässä ole niin tehokas kuin se saattaisi olla. Sillä vaikka miehen oikeus hallita yhteistä omaisuutta onkin monella säädöksellä ja poikkeuksella rajoitettu, tekee seuraava mainitussa laissa oleva kohta kaikki nämä rajoitukset käytännöllisessä elämässä merkityksettömiksi: »yksityisomaisuudesta ja vaimon kapitaliseerattusta työansiosta lähtevää tuloa hallitsee mies samalla tavalla kuin pesän muutakin omaisuutta, johon rajoitukset eivät ulotu». Kansan syvissä riveissä itsepintaisesti säilynyt »kotivarkauden» käsite osoittaa, kuinka vähän vaimon asema on parantunut. Tapa ja laki pitää vieläkin miestä pesän yksinoikeutettuna hallitsijana, vaikka vaimo on tuonut omaisuutta pesään tai — mikä on vieläkin tavallisempaa — ahkeralla työllään kodissa ja kodin ulkopuolella kartuttanut pesän yhteistä omaisuutta. Ei ole vähääkään hyötyä lakimiesten selityksistä, »että vaimo on sekä täysivaltainen ja hänellä on omistusoikeus; nämä oikeudet ovat vain lepotilassa, niinkauan kuin mies elää. Niin pian kuin vaimo jää leskeksi tai jos kodin menestyminen vaatii että mies julistetaan kykenemättömäksi käyttämään edusmiesvaltaansa ja hoitamaan pesän omaisuutta, saa vaimo takaisin omistusoikeutensa.» Jokapäiväisessä elämässä tapaamme alinomaan esimerkkejä siitä, että vaimon sallitaan ottaa osaa pesän omaisuuden hallintaan vasta silloin kun se on liian myöhäistä ja mies jo on ehtinyt syöstä kodin perikadon partaalle. Puhetapa, »ettei mieskään mitään omista missä omaisuudenyhteyss-periaate on vallalla»

on saivartelua, koska se tosiasia, että miehellä on hallinto-oikeus kerrassaan muuttaa hänen suhteensa pesään.*)

Periaate miehen oikeudesta vaimonsa persoonaan ilmenee m. m. siinä määräyksessä, ettei vaimo saa passia ilman miehen suostumusta.

Suomessa, niinkuin muuallakin, on isä lapsen oikea holhooja. Hän päättää sen opetuksesta ja määrää olinpaikan ja vastaisen elämänuran. Kuitenkin otaksutaan, että äidillä on neuvonanto-oikeus ja tätä käsityskantaa perustellaan sillä, että isä äidin kuoltua on velvollinen lapsia koskevista kysymyksissä neuvottelemaan äidin sukulaisten kanssa. Naittajaoikeudesta säädetään, että isä on vajavaltaisen tyttärensä naittaja, äiti antakoon neuvonsa. Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, on äiti yksin lapsen luonnollinen holhooja, elleivät vanhemmat toisin päättä. Meilläkin vallitsee siis se omintuinen asiointi, ettei aviovaimolla ole määräämisvaltaa omaisuuteensa eikä omiin lapsiinsa nähden, mutta sillä naisella, joka vastoin hyvää tapaa ja yhteiskunnan lakia elää yhdyselämässä miehen kanssa, on nämä molemmat oikeudet. Ei tarvitse mainita että meillä, samoin kuin muualla, tapa on lakia edellä ja sääntönä on, että äiti se on, joka tehokkaammin ottaa osaa lastensa kasvatukseen ja usein vaikutuksensa kautta ratkaisee lasten koulunkäyntikysymyksissä ja vastaisen elämänuran valinnassa. Mutta sattuu sellaisiakin tapauksia, että isä, vaikkei hän erityisesti ole huolehtinut lastensa kasvatusta, käyttää yksinomaista määräämisvaltaansa, kun on päätettävä kysymyksistä, joista lasten koko tulevaisuus riippuu.

Avioton lapsi perii, jos äiti on jättänyt jälkeensä aviossa

*) 1908 vuoden toisilla valtiopäivillä oli kysymys aviopuolisojen omaisuussuhteista ja vaimon toimivallasta lakivaliokunnassa esillä niiden lainsäädännön uudistamista tarkoittavien anomusehdotusten johdosta, joita naisedustajat olivat valtiopäiville jättäneet. Lakivaliokunnan mietinnössä, jota ei ehditty loppuunkäsitellä, ehdotetaan, että lainsäädökset miehen edusmiehydestä poistettaisiin. Tätä vaatimusta kannatetaan myöskin kaikissa vastalauseissa, jotka mietintöä seuraavat, joissa samoin vaaditaan aviovaimolle laajennettua toimivaltaa pesän hallintoon nähden.

syntyneen rintaperillisen, puolet aviolapsen osuudesta, mutta muuten täyden osuuden; mutta hän ei peri äidin sukulaisia, ei isäänsä eikä tämän sukulaisia. Aviottoman lapsen isä on, jos isyys on todistettu, velvollinen äidin kanssa huolehtimaan lapsen elatuksesta; se vanhemmista, joka jää jälkeen elämään, on velvollinen yksin huolehtimaan lapsen elatuksesta, ellei kuollut osakas jätä omaisuutta jälkeensä. Tästä siis seuraisi, että kun aviottoman lapsen isä kuolee, tämän perilliset olisivat velvollisia huolehtimaan hänen lapsestaan. Lasta, joka avioliittolupauksen nojalla on kihlatun morsiamen kanssa siitetty, pitää laki aviolapsena. Laki sallii, että mies puhdistusvalalla saa todistaa, ettei hän ole lapsen isä, mutta äiti ei saa todistusvalalla vahvistaa väitettään siitä kuka on hänen lapsensa isä.

Ne syyt, joiden perustuksella avioero sallitaan, ovat avio-rikos, omavaltainen hylkääminen, pitkäaikainen poissaolo, parantumaton tauti, jonka syyllinen on toiselta salannut ja kuolemanrangaistus. Avioeron jälkeen ovat aviopuolisojen omaisuussuhteet täydellisesti eroitettut. Mitä lapsiin tulee, säätää laki, että avioeron tapahduttua saa se vanhemmista, joka ei ole eroon syyppää, pitää lapset, jos hän vain on siihen sovelias. Mutta niissä tapauksissa, jolloin tuomioistuin katsoo molemmat aviopuolisot yhtäpaljon syyppäiksi eroon ja he kumpikin ovat yhtä soveliaat hoitamaan lapsiaan, on mies lähin.

**Naisasia
v. 1903.**

Kuulee joskus vieläkin väitettävän, että naisasia on yläluokkakysymys, »kansannainen ei tarvitse mitään vapauttamista, emansipatsionia». Vuonna 1891 ilmestyi Suomen Naisyhdistyksen toimesta kirjanen »Kuvauksia kansannaisen elämästä maalla», joka kaikessa yksinkertaisuudessaan tekee tyhjäksi tällaiset väitteet. Tässä kirjasessa kuvaavat kansannaisen elämää kansanmiehet ja naiset eri osista maataamme, sekä sellaiset naiset, jotka pitkäaikaisen oleskelun kuluessa maalla ovat perin pohjin tutustuneet kansan elämään. Kaikki nämä eri henkilöt kertovat eräästä huonosta, hyljättävästä tavasta varsinaisen kansan keskuudessa, jonka laajuudesta useimmilla sivistyneillä ei ole aavistustakaan, siitä nimittäin että tyttö kohta sen jälkeen kun hän on ensi kerran käynyt ripillä alkaa läheisesti seurua-

tella miesten kanssa. Tämä seurustelu voi tosin joskus olla viatonta laatua, mutta usein seuraa sitä äkkipikainen naiminen tai tytön kunnian menettäminen. Useat papit todistavat tämän väitteen todeksi. Edellämäinitut kuvaukset kertovat myöskin toisesta varjopuolesta, n. s. kotivarkaudesta, jolla tarkoitetaan sitä tapaa, että vaimo ja tyttäret salassa, usein pilkkahinnasta ja isännän tietämättä, myyvät maanviljelys- ja karjantuotteita hankkiakseen itselleen käyttörahaa. Tämä huono tapa, josta usein koituu paljon ikävyyksiä ja taloudellista tappiota, tuskin kadon- nee, niinkauan kun miestä pidetään pesän oikeana ja ainoana omistajana. Käytännössä on miehen asema tällainen.

Kolmas kuvauksissa esitetty varjopuoli, joka haittaa kansannaista, on hänen tietämättömyytensä. Vaikka tyttöoppilaiden lukumäärä kansakouluissa on melkoisen suuri on sen ja poikaoppilaiden lukumäärän välillä suuri eroitus. Sitäpaitsi eivät tytöt useimmiten saa suorittaa koko kansakoulukurssia, vaan saavat he tyytyä yhteen tai pariin lukukauteen. Äitien tietämättömyyttä ei voi puolustaa korulauscilla kansan hyvistä tavoista, sillä tilastotiede, joka osoittaa kuinka suunnattoman paljon lapsia alle yhden vuoden vuosittain kuolee Suomessa, puhuu toista kieltä. Tytön tietämättömyys ja epäitsenäisyys saattaa hänet usein oman kunniansa hinnalla tavoittamaan naimista elämän ainoana tarkoituksena. Vaimon tietämättömyys ja vajavaltaisuus vaikuttaa sen, että hänestä usein tulee oman miehensä raskaan työn rasittama palvelijatar, vailla arvokkuutta, vailla vaikutusvaltaa. Näissä piireissä, joissa tapa ei vielä ole ehtinyt lakia edelle, huokaa vaimo sitäpaitsi tuon syvälle syöpyneen käsityskannan alaisena, että mies omistaa vaimon persoonan.

Älkäämme kuitenkaan unhoittako, että valopuoliakin löytyy. Kansannaisen uskonnollinen mieli, hänen ihmeteltävä kestäväisyytensä ja ahkeruutensa, hänen hellätuntoisuutensa, ne ovat ominaisuuksia, joita jokainen on kokenut, joka on tullut tekemisiin varsinaisten kansannaisten kanssa. Että hän itse on alkanut huomata asemansa puutteet ja vaistomaisesti — joskus täysin itsetietoisesti — kannattaa toivottuja uudistuksia, sitä todis-

taa hänen halunsa käyttää hyväkseen sellaisia tilaisuuksia, jotka edistävät hänen kehittymistensä. Liioittelematta voitane sanoa, että valtaava pyrkimys kohti valoa ja kehitystä ilmenee Suomen kansannaisissa.

Mitä sivistyneisiin naisiin tulee on siirtyminen vanhasta uuteen, esim. uusien työalojen alalla, tapahtunut rauhallisesti, verrattuna moneen muuhun maahan.

Usein on siirtyminen vanhasta uuteen tapahtunut niin huomaamatta, että vastustajatkin, samalla kuin he julkisesti kieltävät naisten pääsyn uusille työaloille, ovat antaneet omien tyttäriensä mennä »miesten työaloille». »Tuhannet saavat nyt iloa siitä jalosta, hyvästä, joka on kasvanut», niinkuin jo Fredrika Runeberg kirjoitti, moni vääryys on poistettu, vapaampi ilma huokuu nuorta naista vastaan. Voitane myös sanoa, että hyvä koulu ja kotikasvatus ovat kohdanneet toisensa; nykyajan nuori tyttö Suomessa on mitä miellyttävien ilmiö, Aino-tyyppi, naisellinen ja kuitenkin itsenäinen. Mutta toiselta puolen ei voi kieltää, että me, mitä naisasiaan tulee, elämme ajanjaksoa, jolloin, kuten Herbert Spencer kirjoitti vapaudesta Amerikassa, se laadultaan on huonontunut senjälkeen kun käsite on voittanut alaa. Ei nyt enää palava harastus pane naisia ponnistamaan eteenpäin, kuten 1870- ja 1880-luvulla. Moni kulkee virran mukana ja vastaanottaa ylioppilaskirjansa, palkkansa pankista tai koulusta, suuremman persoonallisen vapautensa yhtä ajattelemattomasti kuin luke-mattomat hänen sisaristaan ennen muinoin kirjailivat maisemia silkkikankaalle ja valittivat riippuvaisuuttaan toisten kodeissa. Nykyajan nuoremassa naissukupolvessa meillä, kuten Ruot-sissakin, huomaa kuinka se katselee jonkunlaisella välinpitämättömyydellä saavutettuja voittoja. Syyt voivat olla monet. Niiden alkujuurena voi olla tuo vanha, ikimuistoisista ajoista asti tunnettu totuus, joka ilmenee runoilijan kysymyksessä nuorille:

»Sen surun tunnetko, mi ilos tuotti,
Sen kyneleen, mi hymyjäsi juotti,
Ne uhrit, joiden veri eestäs vuosi?»

Jokaisella ajalla on omat tarpeensa, omat tehtävänsä, omat taistelunsa, ja meidän harrastuksemme eivät ole samat kuin niiden, jotka tulevat meidän jälkeemme. Mutta on muitakin selityksiä miksi eivät naiset suuremmassa määrin käytä hyväkseen niitä etuja, joita korkeammat yliopisto-opinnot suovat. Avajaispuheessaan v. 1902 lausui yliopiston rehtori m. m. seuraavasti:

»Ilmiö, joka yleisesti on yliopistossa huomattu, on että naisylioppilaat usein alussa suurella harrastuksella ja menestyksellä harjoittavat opinnoitaan, mutta että jonkun ajan, muutaman vuoden kuluttua ilmestyy lamautuminen, mikä näyttää henkisen kestävyuden puutteelta, mutta kenties muutamissa tapauksissa juuri riippuu vaikeudesta vallita laajempaa abstraktista tietomäärää, toisinaan ruumiillisesta heikkenemisestä. Että nuori nainen välistä äkkiä keskeyttää menestyksellä harjoittamansa opinnot, voipi aiheutua siitä, että hänen harrastuksensa ja tunne-elämänsä ovat saaneet uuden sisällyksen, johon nähden tieteelliset opinnot näyttävät enemmän arvottomilta ja tarkoituksettomilta. Hän jättää ne silloin luultavasti ilman suurempaa kaihoa ja surua, mutta jos hänen toisista syistä, erittäinkin voimain puutteesta tai kykenemättömyyden tunteesta täytyy luopua siitä opintomaalista, jota varten hän uutterassa työssä on uhrannut aikaa, ponnistuksia ja rahoja, silloin hän varmaan tuntee pettymystä, jota elämä ei helposti ole hälventävä, ja silloin hänen opintonsa, en tahdo sanoa kaikissa, mutta useissa tapauksissa lienevät hänelle enemmän vahingoksi kuin hyödyksi.»

Jos jättää sikseen sen, mikä tässä lausunnossa on vähemmän oikeutettua, nim. tehdä johtopäätöksiä, kun ainoastaan 12 vuotta on kulunut siitä kun ensimmäinen yhteiskoulu päästi oppilaansa yliopistoon, jää kuitenkin jällelle kaksi olettamusta miksi naisylioppilaiden yliopistolliset opinnot niin usein keskeytyvät. Mutta eiköhän jälkimäinen noista kahdesta oletuksesta johdu siitä, että naisilla on verrattain vähäinen hyötyheidän yliopistollisista tutkinnoistaan. Silloinkin kun parempipalkkaiset opettajapaikat ovat kysymyksessä, täytyy nuoren naisen, syystä että hän on nainen, kulkea tuota epävarmaa

erivapautustietä. Useat alat, useimmat valtionvirastot, toiminta käytännöllisenä juristina y. m. ovat häneltä kielletyt, siis sellaiset paikat, joissa naisella voisi olla etua yliopistosivistyksestä. Eikö voi olettaa, että naiset näin ollen vaistomaisesti tuntevat, että heidän opintonsa ovat hyödyttömiä, kun nämä opinnot lisäksi maksavat ja vanhempien tulee saada vastinetta niille rahoille, joita he ovat uhranneet. Ne ovat harvassa, jotka vain omaksi huvikseen saattavat harjoittaa opintoja, ja sitäpaitsi on varsin luonnollinen se toivomus, että työ kantaisi hedelmiä. Mitä lääkärikurssiin tulee on se pisin ja kallein yliopistossa ja naiset eivät saa lainoja yhtä helposti kuin miehet.

Mutta on ajateltavissa, että naiset ovat lamautuneet, muistakin syistä. On nimittäin — kuten edellisestä näkyy — ahkerasti teroitettu nuorten mieliin sitä ajatusta, että korkeampi naissivistys ja paremmat toimeentulon mahdollisuudet toiselta puolen ja naisemansipatsioni toiselta puolen ovat aivan eri asioita. Tuon varoitushuodon herättäjillä lienee jotenkin vaikea selittää, mikä nuo asiat oikeastaan toisistaan eroittaa, jos niikseen tulee. Sillä kenellekään ei voi olla tuntematon se tosiasia, että korkeampi naissivistys samoin kuin naisen oikeus ansio-työhönkin ovat suoranaisena seurauksena naisen yhteiskunnallisen vapautumisen aatteesta. Tämän aatteen mahtavien lainoiden kannattamina ovat nämä ja monet muut edut joutuneet naisten omaisuudeksi kaikissa maissa, joskaan eivät ole suoraan seuranneet sen tai sen yhdistyksen työstä kysymyksessä olevassa maassa. Eikö tämä tällainen käsitys herätä ristiriitaisia tunteita ja ajatuksia nuoressa tytössä, kun tämän tulee tehdä päätös tulevasta urastaan. Tästä seuraa, että nuorempien naisten joukossa löytyy sellaisia, jotka eivät vähääkään tunne sen uudistustyön merkitystä, mikä on suoritettu heidän sukupuolensa kohottamiseksi, ja jotka luulevat, että vapaus ja sen tuottamat edut kypsinä hedelminä putoavat itsestään puusta, kunhan vain aukasee kätensä niitä vastaanottaakseen.

Lopuksi ja ennen kaikkea on vastavirta naisasiaa vastaan syntynyt viimeisen vuosikymmenen kuluessa, tai sillä ajalla, jolloin nuoret naiset ovat alkaneet yhä laimeammin harrastaa

yhteiskunnallisten ja inhimillisten oikeuksiensa valvomista. Naisasia on heille kuvattu jonkunlaisena sotana äitejä vastaan, heille on koetettu todistaa, että naisten opinnot ovat ala-arvoisia, heitä on koetettu varoittaa antautumasta työaloille, joissa he tulevat miehille vastenmielisiksi ja ikäviksi ja heitä on kehoitettu pitämään aistillista rakkautta elämän valtavoimana. Sellaiset opit eivät kannusta ihmistä, ne eivät herätä hänessä työniloa eivätkä kehitä hänen kykyjään ja taipumuksiaan. Mitä ne ovat vaikuttaneet naisnuorisossa, sen osoittivat kylliksi »Euterpe» ja »Nutid» lehtien polemiikit 1902—1903, joissa nähtiin se hämmästyttävä ilmiö, että nuoret naiset puolustivat vapaata rakkautta ja nuoret miehet yksiavioisuutta.

Sattuuhan usein että ihminen niinkauan kuuntelee vastustajien todisteluja, että hän tahtomattaankin alkaa katsella asiaa heidän näkökannaltaan. Eräässä »Nutid» nimisen aikakauskirjan (1902 siv. 83) toimituksen kirjoituksessa sanotaan, että naisasiharrastukset »erällä tahoilla kangistuvat kivenkovan oikeaoppisuuden kaavoihin, ja senlaatuiseen intoilevaan uhrautuvaisuuteen, joka menneiden vuosisatojen valossa kyllä voipi tuntua marttyriuudelta, mutta joka nykyajan silmissä hyvin usein vivahtaa ahdasmieliseen yksipuolisuuteen ja dogmatisen herkkäuskoisuuteen teorioiden merkityksestä ihmiselämän uudistajina. Tämä yksipuolisuus on usein houkutelut naisasian kannattajia luulemaan liian paljon itsestään ja pitämään liian tärkeinä noita n. s. naisen uusia työaloja, olivatpa ne kuinka vähäpätöisiä tahansa, jota vastoin nuo samat naisasian-ajajat valitettavasti useinkin eivät huomaa yksilöllisesti kehittyneiden naispersoonallisuuksien merkitystä ja arvoa silloinkun nämä eivät lukeudu naisasiakannattajien joukkoon, jossa tapauksessa heidän toimintaansa sivistyselämässä ei useinkaan pidetä minkään veroisena.» —

Nämät sanat muodostavat, kuten näkyy, muunnoksen noista tunnetuista yhdeksästä väitteestä naisasiaa vastaan; ne olivat jo silloin kuluneita voimasanoja, joita vanhoilliselta taholta oli uudestaan ja uudestaan vatvottu. Mutta kuinka pelottavasti sellaiset vääristelyt vaikuttavat nuoreen polveen, se

on helposti käsitettävissä. Ei kummakaan jos moni kiireesti poistaa naisasian nimikilven, ennenkuin käypi nauttimaan niitä yhteiskunnallisia etuja, jotka tämän samaisen naisasian ponnistuksilla ovat saavutetut.

Myöskin uskonnollisista piireistä saadaan kuulla samantlaisia lausuntoja. Tammisaaressa pidetyssä Nuorten naisten kristillisen yhdistyksen (N. N. K. Y.) kolmannessa vuosikongressissa v. 1900 »tunnustettiin yleisesti, että N. N. K. Y. oli jättänyt työn naisen vapauttamiseksi huomioonottamatta, koska naisasian esitaistelijat usein toimivat ei-kristillisellä perustalla» ja tästä syystä ei vastedeskään pitäisi olla mitään yhteistoimintaa maallisen naisasiatyön kanssa. Yhdistyksen vuosikokouksessa Helsingissä v. 1903 lausuttiin tervehdyspuheessa, että N. N. K. Y. »ei tahdo naisen yhteiskunnallista vapauttamista, mutta hänen vapauttamistaan Jeesuksessa Kristuksessa». Tämä kuuluu epäilemättä kummalliselta, kun N. N. K. Y:een kuuluu naisia, jotka esiintyvät julkisina puhujina, naisia, jotka ovat koulunjohtajattaria, ylioppilaita, maistereita, naisia, joilla on virkoja pankkeissa, kouluissa, konttoreissa, naimattomia täysivaltaisia naisia, naituja naisia, jotka itse hallitsevat työansionsa. S. o. naisia, jotka nauttivat hedelmät yhteiskunnallisesta vapauttamisliikkeestä, jonka oikeutusta he eivät tahdo tunnustaa.

Sanalla sanoen: tuntuu siltä, että näissäkin piireissä, mitä naisasiatyöhön tulee, nautitaan tuloksista, mutta ei tunnusteta oikeaksi työtä niiden saavuttamiseksi.

Näyttää ehkä epäjohdonmukaiselta tästä huolimatta liittää naisasian tulevaisuudentoivo juuri tähän naisten ryhmään. Sitä nimittäin, että heidän riveistään kerran lähtevät ne naiset, jotka seuraavien sukupolvien aikana levittävät naisasia-aatteen yhä laajemmille aloille. Tämä epäjohdonmukaisuus on vain näennäinen, sillä naisasia perustuu Kristuksen käskyyn: »Kaikki mitä te tahdotte että ihmiset teille tekisivät, se tehkää myös heille.» Tarvitaan vain herätystä, että tämä käsitettäisiin. Ehkä tämä herätys ei olekaan kaukana. Tuntuu siltä, että me seisomme suurten muutosten kynnyksellä ja että uusi aika on

koittava. Syistä, joita me emme voi poistaa, tulevat ehkä naisten työalat enemmän rajoitetuiksi kuin mitä ne ovat nykyään, koska työnsupistus kohtaa miehiäkin ja naiset väkisin siirretään syrjään. Ehkä taloudellinen taantumus silloin saa naiset kautta maan ymmärtämään naisten yhteiskunnallisen vapauttamisen merkityksen.

Yksi niistä kysymyksistä, joiden edistämiseksi Suomen naisasiaystävät vähimmin voivat toimia, oli kauan aikaa kysymys naisen valtiollisesta äänioikeudesta. Syynä oli tietysti Suomen erikoinen valtiollinen asema. Kumpaisetkin naisasiayhdistykset, Suomen Naisyhdistys ja Unioni, olivat tietysti ottaneet kysymyksen ohjelmaansa, mutta eivät voineet muuta kuin selvittää asiaa sanomalehdissä, lentokirjasissa ja esitelmissä. Tarkoin naisasiaystävällisissäkin piireissä pidettiin kysymystä mielikuvana, jolla ei ollut kantavuutta. Tämä ilmeni ehkä selvimmin silloin kun ensimmäinen äänioikeusanomus jätettiin valtiopäiville v. 1897 (katso siv. 104). Vielä niinkin myöhäisinä aikoina kuin v. 1902, kun senaatti teki ehdotuksensa äänioikeuden laajentamisesta m. m. siten, että naimisissa oleva mies saisi lisääniä, ei kysymys naisen äänioikeudesta herättänyt juuri minkäänlaista vastakaikua. Valtiolliset onnettomuudet ja yhä enemmän kärjistynyt puoluetistelutäytti kaikkien mielet. Muutamia kirjoituksia saatiin kuitenkin lukea sanomalehdistössä. M. m. eräs kirjoitus, »Ne, joiden täytyy väistyä» (U. S. ja Koti ja Yht. joulukuussa 1902), josta lainaamme seuraavan kohdan:

»Naiset Suomessa ovat — uskallan sanoa sen — yhtä syvästi kuin miehetkin surreet näinä viime vuosina, ehkä joskus syvemminkin, sillä äidin rakkaus suree syntymättömienkin sukupolvien kohtaloa. Naiset ovat ottaneet osaa isänmaalliseen työhön eri aloilla niin suuressa määrässä kuin heille on suotu tilaisuutta työhön, ja he ovat suorittaneet tehtävänsä niin hyvin kuin he nykyisellä kehityskannallaan ovat voineet. Naiset ovat tähän työhön uhranneet aikaa ja varoja sulhteellisesti yhtä paljon kuin miehet, jos otetaan huomioon heidän ylipäänsä laihat kukkaronsa. Erehdyksiä on tehty, se myönnetään, mutta miehetkin ovat erehtyneet. Tämä olkoon sanottu suorastaan isänmaallisista asioista. Muista yleisistä asioista puhuaksemme,

Gripenberg, Naisasian kehitys IV. — 12

Jälkikirjoitus:
uusimmat
voitot.

ovat naiset opettajina sekä kouluneuvostojen ja johtokuntien jäseninä saaneet kokemusta kouluasioissa. Vaivaishoitoa he ovat oppineet ymmärtämään laajan ja monipuolisen hyväntekeväisyystoimintansa kautta; onpa heitä käytetty myöskin vaivaishoitohallitusten jäseninä ja vaivaistalojen johtajina. Alkoholi-kysymyksessä ovat naiset usein omalla kotionnellaan saaneet maksaa katkeran, mutta perinpohjaisen kokemuksensa, ja osanotollaan raittiustyöhön he ovat osottaneet kuntoa, käytännöllisyyttä ja uhraavaisuutta.

Eri työaloilla on naisilla kokemusta suurteollisuuden, pikkuteollisuuden, maanviljelyksen ja sen sivuelinkeinojen alalla.

Naiset siis ovat jo mukana työssä aloilla, jotka koskevat isänmaan asioita, koulukysymyksiä, vaivaishoitoa ja siitä johtuvia veroasioita, raittiusasiaa ja työkysymyksiä. Ei tämä heidän työnsä aina ole ollut mallikelpoista, se myönnetään, mutta ei miestenkään työ aina ole täydellistä. Kuitenkin, jos pyyhkäistäisiin olemattomiin kaikki se työ, minkä naiset yllämainituilla työaloilla toimittavat, myönnettänee että syntyisi aukko meidän sivistystyössämme. Puhumattakaan siitä äärettömän tärkeästä toiminnasta, jota naisten enemmistö kotien hoitajina, lasten vaalijoina ja kasvattajina edustaa.

Periaatteen kannalta katsottuna pitäisi siis naisen äänioikeus olla yhtä hyvin oikeutettu, kuin muittenkin kansanryhmien pyrkimys tähän samaan päämäärään. — —

Me naiset emme ole enkeleitä, emmekä enkelien vastakohtia; me olemme, kuten miehet, ihmisiä, joilla on ihmisten hyveet ja heikkoudet. Emme toivo laajennettuja yhteiskunnallisia oikeuksia siksi, että muka olemme parempia kuin miehet, vaan sen vuoksi, että pyrkimyksemme on oikeuden ja kohtuuden vaatima; periaatteen kannalta on väärin jättää kansan toinen puoli vaille kaikkea suoranaista vaikutusta lainsäädäntöön. Me toivomme siis näitä oikeuksia siksi, että luulemme yhteiskunnalle olevan etua siitä, että kodit pääsevät suoranaisesti vaikuttamaan lainsäädäntöön. Sanotaan, että naiset kyllä vaikuttavat yleisten asiain ratkaisuun ilman valtiollista

äänioikeuttakin. He vaikuttavat välillisesti. Mutta vaikutus ilman vastuunalaisuutta on aina arveluttava.»

Vuonna 1904 alkoi kysymys äänioikeuden laajentamisesta miehille tulla yhä polttavammaksi ja tämän kautta sai asia uuden käänteen naisiinkin nähden. Valtiopäiville 1904—1905 jätettiin kolme eri äänioikeusanomusta, yksi Suomen Naisyhdistyksen ja sen 25 haaraosaston toimesta, toinen Unionin pyynnön johdosta ja kolmas sosialidemokratilaiselta taholta. Kahdessa ensimmäisessä anomuksessa anottiin, että valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus myönnettäisiin naisille samojen perusteiden mukaan kuin mitkä olivat voimassa miehille; siis samassa määrässä kuin miesten äänioikeutta laajennettaisiin tulisivat naistenkin valtiolliset oikeudet laajennetuiksi. Sosialidemokratilaiselta taholta asetettiin sitävastoin yleinen, yhtäläinen äänioikeus miehille ehdoksi naisten valtiolliselle äänioikeudelle. Tai toisin sanoen: ainoastaan jos miesten äänioikeutta laajennettaisiin, saisivat naiset valtiollisia oikeuksia. Tällä kannalla olivat myöskin monet naisasiaystävät.

Naiset saivat nyt herätyksiä monella tavoin, senkautta että asia oli esillä valtiopäivillä ja senkautta että yleinen äänioikeus oli päiväjärjestyksessä. Syksyllä 1904 pidettiin naisten äänioikeuskokouksia mitä erilaisimmissa piireissä ja molemmat naisasiayhdistykset järjestivät yleisiä kokouksia pääkaupungissa ja maaseudulla. Yhteensä lienee syksystä 1904 talveen 1906 pidetty yli 300 äänioikeuskokousta. Naisylioppilaita, papinrouvia, talonpoikaisnaisia, työläisnaisia, opettajattaria esiintyi kysymyksen alustajina, esitelmänpitäjinä ja kokouksien puheenjohtajina. Marraskuussa 1904 järjesti Suomen Naisyhdistys esitelmätilaisuuden Helsingissä, jolloin esitelmänpitäjä, neiti Hilda Käkikoski, m. m. lausui:

»Naisiasiankin alalla on päivä paistanut, sade langennut, kevätskyt jäitä murskanneet, ja se myrsky, joka nyt ympärillämme riehuu, kärsimysten hirmumyrsky, sekin on jäitä särkenyt ja nietoksia sulattanut. Se on aikaansaanut, että sellaisissakin naispiireissä, missä ennen vain pukuja ja pikkuharrastuksia ajateltiin, yhtäkkiä herättiin käsittämään, että naisilla on

korkeampia velvollisuuksia. Yksin sek in, jonka tunnuslauseena oli: »minä rakastan niin äärettömästi kotiani, sentähden minä en tahdo kuulua naisyhdistykseen» — hänkin ryhtyi väsymättömään toimintaan ulkopuolella kotia »isänmaan hyväksi — ja yleinen mielipide ei häntä tuominnut.

Tosin — se meidän täytyy totuuden nimessä tunnustaa — ei naisten isänmaalliset harrastukset aina ole olleet täysin arvokasta laatua. Me olemme joskus hääränneet niinkuin häätäntyneet lapset, jotka tulipalo herättää kesken sikeätä unta.

— — —
Mutta mikä oikeutti odottamaan täysin arvokasta esiintymistä ihmisiltä, joilla ei ole täysivaltaisen kansalaisen oikeuksia? Jos nainen kerran saapi äänioikeuden, silloin — siitä olen varma — julkisen vastuunalaisuuden tunne painaa suuremman tunnollisuuden ja tarmon leiman hänen isänmaalliseen toimintaansa. Hän tuntee m. m., että hänen täytyy hankkia enemmän tietoja saadakseen toiminnalleen historiallisen pohjan, jota siltä nyt yleensä puuttuu, ja silloin hänen vaikutuksensa ympäristöönkin on paljoo jalostuttavampi kuin ennen. — — —

Ei ole mitään, mikä voisi naiseksi syntyneelle hankkia täydet kansalais-oikeudet. Vaikka hän olisi suuri nero, taitava ammatillainen, etevä opettaja, hyvä äiti, itsensä uhraava isänmaan ystävä, vaikka hän olisi runoilija, joka lausuu ilmi kansakuntansa parhaimmat tunteet, vaikka hän olisi puhuja, jonka sanat säkeninä sytyttävät isänmaanrakkauden tulen nuorison sydämiin, eivät nämä ansiot eikä mikään voi hankkia ihmisen ja kansalaisen täydellisiä oikeuksia sille, joka kerran on syntynyt naiseksi. Tämä osoittaa jo, että tässä on tapahtunut enemmänkin kuin vääryys naiselle: tässä on tapahtunut vahinko isänmaalle. — — —

Vähät siitä, vaikka Suomen naisten joukosta ei kohoaisikaan valtiollisia neroja. Pidetäänhän valitsijain lukumäärän lisääntymistä semmoisenaan jo voittona isänmaalle. Ja voitto on verrattomasti suurempi, kun uudet valitsijat ovat toista sukupuolta, sillä silloin joutuu valtion palvelukseen kenties uudet näkökohdat, sellaiset, joita nainen edustaa. — — —

Viime aikoina on meilläkin ruvettu, ulkomailta tuotujen esikuvien mukaan puhumaan »alaluokkalaisista» ja »porvarillisista». Mutta meidän tulisi hellätuntoisesti valvoa, ettei näitä nimityksiä siirretä naisasian alalle, sillä ne helposti hämmäntävät käsitteet ja vetävät naisasian ihanteellisesta korkeudesta alas. Naisasia on jo perustuksiltaan kansanvaltainen kysymys. Sen tarkoituksena on työ ja taistelu heikkojen, sorrettujen ja unhotettujen puolesta — kuulukoot he mihin »luokkaan» tahansa, mutta tämä työ tehtäköön ihmisyyden, ikuisen oikeuden nimessä ja rakkauden hengessä — ei ahtaana luokkaharrastuksena. — — Naisasia on kaikkien naisten kysymys — se on enemmän, se on kaikkien ihmisten kysymys — ihmiskunnan onneksi.»

Suurin näistä äänioikeuskokouksista oli marraskuun 7 p:nä 1904, johon naisasialiitto Unioni oli kutsunut kaikkia kysymyksestä innostuneita naisia, ja oli heitä saapunutkin niin lukuisasti — enemmän kuin 1,000 henkeä oli läsnä — että huoneusto, ylioppilastalon juhlasali, osottautui aivan liian pieneksi. Läsnä oli sekä säätyläisiä että työläisnaisia; viime mainitut olivat lukumäärältään ehkä enemmistönä. Puheenjohtajana oli neiti Lucina Hagman ja kysymystä alustivat tohtori Jenny af Forselles, neidet Mathilda von Troil, Helena Westermarck ja Miina Sillanpää. Edelliset kertoivat naisten äänioikeuden historiasta eri maissa, viime mainitut esittivät syitä tämän oikeuden myöntämiseksi naisille ja ehdottivat keskustelussa noudattavaksi erinäisiä ponsia.

Kirjailija H. Westermarck lausui m. m.:

— »Se suunnaton vääryys, joka on siinä että puolet yhteiskunnan jäsenistä suljetaan pois niiden lakien laadinnasta, joita heidän tulee noudattaa, se alinomainen oikeudensorto, joka yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla on tämän seurauksena, voidaan poistaa ainoastaan siten, että naisille tunnustetaan täydet kansalaisoikeudet, joista olennaisin on valtiollinen äänioikeus. Naiset vaativat valtiollisia oikeuksia koska on oikeudenmukaista että he itse saavat hoitaa omat asiansa, ja sentähden ettei mies yksin voi edustaa naisten etuja. He tahtovat valtiollisia oikeuksia,

jotta he voisivat käyttää niitä välikappaleena sen yhteiskunnan kohottamiseksi, jota heidän tulee rakentaa yhdessä miesten kanssa. He tahtovat omistaa nämä oikeudet keinona, jolla he itse voisivat saavuttaa suurempia kehitysmahdollisuuksia. — — Huomattava kanta vastustajissa on se käsitys, ettei nainen tarvitse valtiollisia oikeuksia koska mies, vaimon ja perheen edustajana julkisessa elämässä, valvoo hänen etuaan. Se on kuitenkin suuri erehdys, jonka jokapäiväinen kokemus osoittaa, kun luullaan, että nainen aina on suojeltu, että hän aina elää kodin suojassa, jossa hän aina löytää oikean työalansa, harrastuksensa, velvollisuutensa ja onnensa. On tuhansia ja satojatuhansia naisia, joilla ei ole suojaa eikä kotia. Nykyinen yhteiskunnan kehitys osoittaa myöskin, että esim. teollisuuden alalla ja työpajoissa mies ja nainen usein esiintyvät toistensa kilpailijoina. Mutta kilpailijanko käsiin ovat näiden työläisnaisten edut uskottavat? — —

Valtiollisten oikeuksien saavuttaminen ei sellaisenaan voi tehdä naisia valistuneimmiksi tai muuttaa heitä luonteeltaan ja sydämetään jalommiksi ja oikeamielisemmiksi. Mutta tietoisuus siitä, että on valta edistää hyvää ja oikeata on keinona suurempien kehitysmahdollisuuksien saavuttamiseksi. Tietoisuus siitä, että naisen hartioilla lepää osa edesvastuusta hänen suuresta kodistaan, isänmaasta, ja ettei kukaan voi kieltää hänen osuuttaan siinä, herättää sen oikean kansalaistunteen, jota ainoastaan velvoitus vastuunalaisuuden ohella voi synnyttää. Koettaa yksityiskohtiin asti selvittää kuinka naisten osanotto valtiollisiin vaaleihin olisi järjestettävä, ei kuulu tämän alustuksen puitteisiin. Ainoastaan kanta on selvästi tuotava esille. Meidän ainoa, oikea kantamme olkoon: yhdenvertaisuus. Se mitä meidän tulee vaatia on: samat oikeudet naiselle kuin miehelle.»

Noin 30 puhujaa käytti puheenvuoroa; suurin osa niistä vaati naisille äänioikeutta ainoastaan sillä ehdolla että miesten äänioikeutta laajennettaisiin, toisin sanoen, ainoastaan siinä tapauksessa että yleinen »mies ja ääni»-oikeus saadaan aikaan. Jos miesten oikeudet pysyvät entisellään, ei näitten puhujien

mielestä saisi naisille pyytää ollenkaan mitään äänioikeutta. Tähän mielipiteeseen liittyivät myös muutamat kokoukselle lähetetyistä sähkösanomista ja yksi lähetystön tuoma kirjoitus (Lappeenrannasta). Muut puhujat liittyivät alustajaan, neiti Westermarck'iin, joka vaati naisille äänioikeutta samoilla perusteilla kuin miehilläkin on, sillä edellytyksellä että mikäli miesten oikeus laajenee, laajenee myös naisten oikeus. Kaikki yhtyivät kuitenkin yksimielisesti siihen, että naisten tulee saada valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus sekä että kaikki ne esteet, joita voimassa olevat siviililait asettavat naimen vaimon tielle ja jotka estävät hänet kaikista valtiollisista oikeuksista, ovat poistettavat. Mitään päätöksiä ei kokouksessa tehty.

Niiden naisten enemmistön kanta, jotka Suomessa tähän aikaan kokousten kautta olivat tahtoneet julkisesti lausua mielipiteensä asiasta, oli se, että naisilla älköön olko minkäänlaisia valtiollisia oikeuksia, ennenkuin miesten nykyisiä oikeuksia laajennetaan. Tämä yksipuolinen ja ahdasmielinen kanta olisi varmaan voinut ajaa asian karille tavallisissa oloissa. Mutta omituisten yhteensattumien ja suurten historiallisten tapausten kautta suotiin Suomen naisille odottamattomia voittoja.

Keisarillisessa manifestissa 4 p:ltä marraskuuta v. 1905, jossa Suomelle uudestaan vakuutetaan suuri osa niistä oikeuksista, jotka aina helmikuusta v. 1899 olivat maaltamme kielletyt, lupasi hallitus yleisen äänioikeuden ja eduskuntauudistuksen. Tästä lähin olisi valtiollinen äänioikeus jokaisella 24 vuotta täyttäneellä kansalaisella ja nelisäätyisten valtiopäivien sijaan tulisi yksikamarijärjestelmä.

On selvää, että naisten äänioikeuskysymys tämän kautta edistyi jättiläisaskelin, sillä täten poistui itsestään naisten kesken vallinnut erimielisyys naisten äänioikeuden ehdoista. Sillä nyt ei enää kysymys yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta ollut minkään erityisen puolueen vaatimus, vaan hallituksen ehdotus, jota kaikki puolueet voivat kannattaa.

Kysymys naidun naisen äänioikeudesta astui nyt päiväjärjestykseen. Suomen Naisyhdistys kääntyi maamme molem-

pien lakimies-yhdistysten puoleen pyytäen niiden lausuntoa asiassa ja lausuiivat kumpaisetkin yhdistykset mielipiteenään, että maamme siviililaki ei estä äänioikeuden myöntämistä naidulle naiselle, mutta että puheena olevasta äänioikeusmuutoksesta neuvoteltaessa tulee ottaa huomioon naidun naisen riippuvaisuus miehestään, niin että hänelle perustuslakisäädöksen kautta voidaan myöntää äänioikeus, vaikka siviilioikeudellinen edusmiehyys säilytettäisiinkin.

Molemmat naisasiayhdistykset jättivät eduskuntamuutoskomitealle anomuksen naisen äänioikeudesta. Komitea puolsi yksimielisesti, kahta jäsentä lukuunottamatta, uudistusta seuraavilla perusteilla: »Vaalioikeuden saa myöskin nainen. Tätä säännöstä vastaan ei ole tehty mitään muistutusta valiokunnassa, joka vaan on pannut merkille, että tällä reformilla on vankka tuki meillä vallitsevissa oloissa. Maan naispuolinen nuoriso saa tosiasiallisesti saman kasvatuksen ja hankkii erittäinkin mitä laajoihin kerroksiin tulee, jokseenkin samallaiset tiedot käytönlisissä toimissa kuin miespuolinen. Meillä saavutettu kokemus, mitä tulee naisten osanottoon yleisiin asioihin ja julkisten tonten suorittamiseen valtion ja kunnan palveluksessa, ei anna aihetta mihinkään luuloon, että he vähemmällä vastuuntunnolla ja tunnollisuudella kuin miehet tulisivat käyttämään valtiollisia oikeuksiaan.» Senaatti puolsi samoin ehdotusta yksimielisesti, kahta jäsentä lukuunottamatta, ja jätti sen sittemmin arm. esityksenä valtiopäiville. Toukokuun 29 p:nä 1906 hyväksyivät valtiopäivät eduskuntauudistuksen ja seuraavan heinäkuun 20 p:nä sai päätös hallitsijan vahvistuksen ja uusi laki astui voimaan lokakuun 1 p:nä samana vuonna.

Uuden vaalilain mukaan on jokainen Suomen kansalainen, sekä mies että nainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 24 vuotta, oikeutettu valitsemaan edustajia. Vaaleissa on kaikilla vaalioikeutetuilla yhtäläinen äänioikeus. Vaalikelpoinen edustajaksi on, asuinpaikkaan katsomatta, jokainen, joka on vaalioikeutettu.

Vaalioikeutta ei ole sillä: 1) joka on vakinaisessa sotapalveluksessa; 2) joka on holhouksen alaisena; 3) joka kol-

mena viimekuluneena vuonna ei ole ollut Suomessa hengille pantuna; 4) joka muun syyn takia kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on jättänyt suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kahden lähinnä edellisen vuoden kruununverot; 5) joka itsellensä saa apua vaivashoidolta, jollei apu ole ainoastaan satunnaista; 6) joka on luovuttanut omaisuutensa velkojainsa tyydyttämiseksi, kunnes hän on pesäntilansa valallaan vahvistanut; 7) joka irtolaisuudesta on tuomittu yleiseen työhön, aina kolmannen vuoden loppuun siitä, kun hän työlaitoksesta pääsi; 8) joka laillisen tuomion nojalla on katsottava olevan hyvää mainetta vailla taikka on kelvoton maan palvelukseen tahti toisen asiaa ajamaan; 9) joka on todistettu syytäksi siihen, että hän kansanedustajavaalissa on ostanut tai myynyt ääniä tai sitä yrittänyt tahti äänestänyt useammassa kuin yhdessä paikassa taikka väkivallalla tai uhkauksella häirinnyt vaalivapautta, aina kuudennen kalenterivuoden loppuun siitä lukien, kun lopullinen tuomio asiasta annettiin.

Edustajavaali toimitetaan joka kolmas vuosi heinäkuun 1 ja 2 päivänä. Valitun edustajan toimi kestää siis kolme vuotta.

Lukuisat naiset olivat tarmokkaasti osoittaneet, että he vaativat äänioikeutta. Nyt alkoivat he innolla valmistautua sitä käyttämään. Elokuun alussa järjesti Suomen Naisyhdistys äänioikeuskokouksen Kuopiossa, yleisen maanviljelysnäyttelyn yhteydessä, jolloin naisia ylt' ympäri Suomen oli sinne kertynyt. Syyskuussa alkoi kaikkialla maassamme vilkas vaalilain-selvittämis-toiminta; osaksi järjestivät näitä kokouksia eri puolueiden naisjärjestöt, osaksi naisasiayhdistykset, naisylioppilaat, palvelijatar- ja työläisnaisten yhdistykset, nuorten naisten kristilliset yhdistykset y. m. Paitsi vaalilakiesitelmää pidettiin kokouksissa n. s. harjoitus- eli »leikkivaaleja». Harvassa lienevät ne seudut maassamme, missä vaalilakia ei jollakin tavalla yleisölle selvitetty. Tämä oli välttämätöntä sentähden, että eduskuntavaaleissa käytetään suhteellista vaalitapaa, joka oli uutuuksena maallemme ja joka tietää sitä, että jokainen puolue saapi valituksi suuruutensa mukaisen lukumäärän edustajia.

Kun eri puolueiden ehdokkaat myöhemmin alkoivat matkustella, oli naisiakin heidän joukossaan. Yhteensä oli naisia ehdokkaina 62 ja varajäsenenä 16. Kun vaalikokouksissa samassa tilaisuudessa puolueen mies- ja naisehdokas esiintyi, puhui tavallisesti miesehdokas puolueohjelman puhtaasti valtiollisesta osasta, naisehdokas raittiudesta, siveellisyydestä, naisasiasta, uskonnonopetuksesta, äidinkielen oikeuksista, kasvatuskysymyksistä, sen mukaan kuin nämä kysymykset sisältyivät sen puolueen ohjelmaan, johon esitelmänpitäjä kuului. Mutta monta kymmentä naista matkusteli yksin esitelmänpitäjinä tai puolueen agitaattoreina, selitellen vaalilakia, ja eri puolueiden ohjelmia.

Lukuisasti ottivat naiset myöskin osaa ensimmäisiin vaaleihin, jotka tapahtuivat maaliskuun 15 ja 16 p:nä 1907. Valittavasti ei ole mitään virallista tilastoa siitä, mutta sanomalehdistön tiedonannoista päättäen lienee naisvalitsijoiden lukumäärä useimmilla paikkakunnilla ollut yhtä suuri kuin miesvalitsijoiden, jossakin paikoin suurempikin. Useissa paikoin oli naisia vaalilautakunnissa. Edustajiksi valittiin 19 naista, joista 9 kuului sosialidemokratiseen puolueeseen, 6 suomalaiseen, 2 nuorsuomalaiseen ja 1 ruotsalaiseen puolueeseen sekä 1 maalaisliittoon.

Toukokuun 21 p:nä 1907 avattiin ensimmäinen yksikamarinen eduskunta, ensimmäinen, jossa naisetkin olivat kansanedustajina. Kaikki naisedustajat valittiin valiokuntiin ja yksi heistä tuli valiokunnan puheenjohtajaksi. Naisedustajat jättivät valtiopäiville seuraavat esitykset ja anomukset:

naineen naisen omistusoikeudesta ja miehen edusmiehyysden poistamisesta;

naidun äidin oikeudesta lapsiinsa;

avioittomien lasten oikeussuhteita koskevan lainsäädännön korjaamisesta;

siveellisyysrikoksia alaikäisiä tyttöjä vastaan koskevan lainsäädännön muuttamisesta;

naisen naimaijän korottamisesta;

naisen hakukelpoisuudesta kaikkiin valtion virkoihin;

kätilöjen lukumäärän lisäämisestä;
naisten talouskoulujen uudistamisesta ja niiden lukumäärän lisäämisestä;

kotien perustamisesta aviottomille äideille ja heidän lapsillensa;

maakaaren 16 luvun 15 §:n osittaisesta muuttamisesta;
määrärahan myöntämisestä siveellisyytyön edistämistä varten;

määrärahan myöntämisestä »Koulukeittoyhdistykselle».

Sitä paitsi olivat naiset mukana allekirjoittamassa useita muita anomuksia ja esityksiä yhdessä miesten kanssa.

Naisten jättämistä anomuksista eivät valtiopäivät ehtineet käsitellä useampia kuin kaksi: kätilöjen lukumäärän lisäämisestä ja naisten talouskoulujen uudistamisesta, jotka kysymykset hyväksyttiin pääasiallisesti sen suuntaisina kuin anomuksentekijät olivat ehdottaneet.

Valtiopäiville helmikuussa 1908 jättivät naiset uudestaan samat esitykset ja anomukset, joita edelliset valtiopäivät eivät ehtineet käsitellä sekä lisäksi:

naispuolisten terveyshoidon tarkastajien asettamisesta;
oikeudenkäymiskaaren 15 l. 2 §:n muuttamisesta siihen suuntaan, että naiselle myönnettäisiin oikeus esiintyä asiamiehenä oikeudessa;

naisten katurauhaa koskeva esitys, sisältävä ehdotuksen lisäykseksi rikoslain 43 lukuun.

Syystä että nämä valtiopäivät hajoitettiin, oltuaan koossa ainoastaan 8 viikkoa, eivät ne ehtineet käsitellä näistä kysymyksistä muita kuin kysymyksen naisen naimaijän korottamisesta, jonka valtiopäivät sääsivät 17 vuodeksi.

Uudet vaalit tapahtuivat heinäkuun 1 ja 2 p:nä 1908. Valtiollinen asemamme oli nyt toinen kuin edellisenä vuonna ja innostus vaaleihin kaikissa puolueissa laimeampi. Myöskin naisten joukossa huomattiin välinpitämättömyyttä ja masenusta, oikeastaan kuitenkin vain n. s. porvarillisissa piireissä. Monet naiset vetäytyivät pois, väsyneinä puoluevihaan ja pel-

jäten erimielisyyttä ja taistelua. Kuitenkin suorittivat monet yksityiset naiset tänäkin vaaliaikana kiitettävää valistustyötä.

Toisissa vaaleissa valittiin 25 naisedustajaa: 13 sosiaalidemokratia, 6 suomalaiseen puolueeseen kuuluvaa, 3 ruotsalaiseen ja 2 nuorsuomalaiseen puolueeseen sekä 1 maalaisliittolainen. Naisedustajat jättivät taas samat esitykset ja anomukset, joita 1908 vuoden ensimmäiset valtiopäivät eivät olleet ehtineet käsitellä, sekä seuraavat uudet:

komitean asettamisesta tutkimaan äitiysvakuutuksen mahdollisuutta ja järjestelyä maassamme; (sekä toinen anomus äitiysvakuutuksen toimeenpanemisesta Suomessa);

vankeinhoitoiirtolain perustamisesta nuoria rikollisia ja pienemmistä rikoksista tuomittuja varten;

oikeudellisesta suojasta lapsille, julmuutta, pahoinpitelvä ja turmiollista työvoiman käyttöä varten;

sosialisen päätoimiston perustamisesta;

raittiusopetuksen järjestämisestä vankeinhoitolaitoksiin;

työnvälityksen järjestämisestä kunnalliseksi toimeksi;

sellaisesta lisäyksestä rikoslakiin, että sukupuoliyhteys mielisairaan aviopuolison kanssa tulisi rangaistuksen alaiseksi;

määrärahan myöntämisestä kätilöjen käytettäviksi vaatetukseen ja muihin välttämättömiin tarpeisiin köyhille synnyttäjille.

Näistä anomuksista eivät valtiopäivät ehtineet lopullisesti käsitellä muita kuin kysymykset »koulukeittojen» avustamisesta sekä alaikäisten tyttöjen suojelusijästä, joka korotettiin 15 ikävuoteen, jotapaitsi ehdotettiin rangaistusten koventamista siveellisyyserikoksista alle 17 vuoden vanhaa tyttöä vastaan, sekä sakkomääräysten poistamista.

Samoilla 1908 vuoden toisilla valtiopäivillä oli myöskin kysymys kunnallisetuuden uudistamisesta lopullisen käsittelyn alaisena. Uusien kunnallisetusehdotusten perustavat säännökset kunnallisesta äänioikeudesta ovat seuraavat: Oikeus. valita kunnanvaltuutettuja (kaupunginvaltuutettuja) ja tilintarkastajia on jokaisella kunnan jäsenellä, sekä miehellä että naisella, jolla on Suomen kansalaisoikeus ja joka ennen vaalivuotta on täyttänyt yksikolmatta vuotta. Oikeutettu valitsemaan

lisävaltuutettuja on jokainen kunnanvaltuutettuja (kaupunginvaltuutettuja) valitsemaan oikeutettu, joka on velvollinen maksamaan kunnallista tuloveroa, ja joka on suorittanut hänen maksettavakseen pannun kahden lähinnä edellisen vuoden kunnallisverot, sekä hänen aviopuolisonsa, niin pian kun hän on täyttänyt yksikolmatta vuotta.

Vaali oikeutta vailla on:

1) se, joka ei ole kunnassa (kaupungissa) hengille kirjoitettuna siellä asuva; 2) se, joka on holhouksen alaisena; 3) se, joka itsellensä saa apua vaivaishoidolta, jollei apu ole ainoastaan satunnaista; 4) se, joka muun syyn kuin kaupungin viranomaisten todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on jättänyt suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kahden lähinnä edellisen vuoden kunnalliset tuloverot ja henkilömaksut; 5) se, joka irtolaisuudesta on tuomittu yleiseen työhön, aina kolmannen vuoden loppuun siitä, kun hän työlaitoksesta pääsi; 6) se, joka lainvoimaisen tuomion nojalla on kansalaisluottamusta vailla taikka on kelvoton maan palvelukseen tai toisen asiaa ajamaan; 7) se, joka on todistettu syypääksi siihen, että hän kunnallisessa vaalissa on ostanut tai myynyt ääniä tai sitä yrittänyt tahi äänestänyt useammassa kuin yhdessä paikassa taikka väkivallalla tai uhkauksilla häirinnyt vaalivapautta, aina kolmannen vuoden loppuun siitä lukien, kuin lopullinen tuomio asiasta annettiin.

Vaalikelpoinen vakinaiseksi valtuutetuksi on jokainen, joka on oikeutettu näitä valtuutettuja valitsemaan, vaalikelpoinen lisävaltuutetuksi taasen lisävaltuutettujen vaalissa äänioikeutettu. Tämä eduskunnan päätös, jos se saa hallitsijan vahvistuksen, asettaa siis kunnallisessakin elämässä naisen täysin tasa-arvoiseksi miehen kanssa.

Kirkolliskokouksessa marraskuussa 1908 oli useita naisille ja naisasialle tärkeitä kysymyksiä esillä ja osoitti kirkolliskokous päätöksissään myötätuntoisuutta uudistuksia kohtaan kirkollisella alalla. Kirkollisesta äänioikeudesta päätettiin, että sen tulisi olla yleisen ja yhtäläisen kaikille kirkon jäsenille, miehille ja naisille, jotka ovat täyttäneet 24 vuotta. Tärkeimpiä

periaatteellisia päätöksiä, joita kirkolliskokous teki, oli se, että päätettiin erinäiset kirkkolain pykälät muutettaviksi siihen suuntaan, että naisetkin olisivat vaalikelpoisia kirkollisiin luottamustoimiin. Kirkolliskokous asetti siis naisen ei ainoastaan äänioikeuteen mutta myös vaalikelpoisuuteen nähden tasa-arvoisuus-asemaan miehen rinnalla.

On vielä liian aikaista arvostella mitä Suomen naisen valtiollinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus ovat vaikuttaneet. Niin paljon voitaneekin sanoa, että naiset ovat osoittaneet olevansa kelpollisia, usein erinomaisen tunnollisia työntekijöitä vaalivalmistuksissa ja että he ylimalkain ovat osoittaneet suurta harrastusta äänioikeuden käyttämisessä, sanalla sanoen, että äänioikeusudistus, siitä huolimatta, että se tuli käytäntöön valtiollisesti ja yhteiskunnallisesti levottomana aikana, on ollut välikappaleena herättämään naisissa vastuunalaisuudentunnetta yhteiskuntaa kohtaan.

Mitä vaalikelpoisuuteen tulee, osoittaa jo naisten tekemien anomusten pelkkä mainitseminenkin, että heidän harrastamansa kysymykset nyt ovat entistä paljoa edullisemmassa asemassa senkautta että naisia on valtiopäivillä. Vaikka naiset pääsivät valtiopäiville valtiollisesti myrskyisenä aikana, ovat he siitä huolimatta ottaneet osalleen, niinkuin luonnollista on, sellaiset uudistukset lainsäädännön alalla, jotka koskevat koteja, lapsia, ja herättäneet kysymyksiä siveellisyyden, raittiuden ja kasvatuksen edistämiseksi. Mutta heidän vaikutuksensa ja toimintansa lainsäätäjinä tulee tästälähin riippumaan siitä, kuinka suuri osa sellaisia naisedustajia, jotka todella edustavat tietoja eri aloilta, valitaan valtiopäiville. Naisasian viime voitot ovat tietysti herättäneet naisia, mutta lyhyt valmistusaika ja nopeasti saavutettu voitto näyttävät nyt jälestäpäin aikaansaaneen jonkunlaista reaktiota (lामautumista). Tuntuu siltä kuin monen mielestä päämäärä jo olisi saavutettu, ettei naisasiaa enää tarvittaisikaan. Ne, jotka näin ajattelevat, eivät käsitä, että taistelu niiden suurten päämäärien saavuttamiseksi, jotka sisältyvät aatteeseen, nyt on siirtynyt laajemmille aloille, että tämä taistelu voi tulla pitkäaikaiseksi ja merkitykseltään suureksi ja

ettei siinä voida voittaa, elleivät ne, jotka tässä taistelussa edustavat naisia, saa tukea naisten suurelta enemmistöltä. Niinkuin ennenkin vallitsee vieläkin suuri epäselvyys naisasian päämäärästä ja toimintakeinoista. Monet, jotka tähän asti ovat olleet mukana, epäilevät, kun työ ohjelman yksityiskohtien toteuttamiseksi on suoritettava. Monen mielestä on naisasia edelleen aave, pelätin, vieläpä niidenkin mielestä, jotka itse ovat vaalilippunsa vaaliurnaun laskeneet, ehkäpä niidenkin, joita äänioikeus- ja vaalikelpoisuusreformi on vielä läheisemmin koskenut.

Mutta tämä epäselvyys se hälvenee kerran, ja silloin on voitto oleva täydellinen.

Amerikkalainen kirjailija Nathaniel Hawthorne kertoo, että eräässä New-Hampshiren laaksossa kasvoi köyhässä mökissä nuori poika. Laakson eläjät saattoivat kaukana taivaan rannalla nähdä korkean vuoren, jonka jyrkkään seinämään oli ikäänkuin hakattu ihmisen kasvot ja he sanoivat tuota vuorensinämää »suuriksi kivikasvoiksi». Heidän keskuudessaan liikkui ammoisista ajoista sellainen taru, että kerran oli laaksoon tuleva mies, jaloin kaikista ihmislapsista, ja hänen kerallaan oli tuleva kultainen aikakausi. Kaikki kaihosivat tätä aikakautta, mutta enemmän sitä odotti tuo nuori poika, joka varttui täysi-ikäiseksi katsellessaan noita korkeita, puhtaita kasvoja. Hänestä tuli mies ja opettaja ja pappi. Ja hänestä tuli laakson hyvä henki ja ahkeruus ja kaikenlaatuiset hyveet ja aineellinen hyvinvointi kukoistivat hänen vaikutuksensa alaisina. Mutta kansa ei häntä huomannut; ihmiset odottivat vaan tuota suurta miestään, kunnes elämäntyön täytyessä, eräänä hiljaisena iltana, ikuisten valojen hohteessa, heidän opettajansa kasvot kangistuivat kalman kartanoilla ja kirjastuivat ja he hämmästyen näkivät, että nuo kasvot, joita he niin usein olivat välinpitämättömästi sivuuttaneet, olivat ihan noiden suurten kivikasvojen kaltaiset.

Niinpä tapahtuu toisinaan, että mekin ymmärryksettä sivuutamme suuren aatteen, joka kehittyy ihan meidän kes-

kuudessamme, ja vastaanotamme sen hyvän, minkä se meille tuopi, näkemättä sen suurta alkuperää, kunnes päivä ja hetki koittaa, jolloin me sen käsitämme. Kerran tulemme me naisetkin käsittämään sen suuren, ylevän ajatuksen, joka piilee tuossa usein niin halveksitussa naisasiatyössä, käsittämään, että sen tarkoitus on »koota kaikki kansa ja herättää se, niin että se tuntee olevansa yksi».

SUOMENTAJAN JÄLKIKIRJOITUS.

On mahdotonta jättää tämä teos ja erittäinkin sen viimeinen, Suomea käsittävä osa suomalaisen lukijan käsiin mainitsematta sen naisen työstä, joka on painanut syvimmat jäljet naisasian kehitykseen meidän maassamme. Ei löydy maassamme toista naista, jolle naisasia olisi samassa määrässä sydämenasia kuin tämän kirjan tekijälle *Alexandra Gripenbergille*. Naisiasialle, naisen aseman parantamiselle on hän omistanut koko elämänsä.

Nuoruusvuosinaan kuului hän runoilija Z. Topeliuksen läheisimpään ystäväpiiriin ja tältä Suomen kansan suurelta kasvattajalta hän kuuli nuo profetalliset sanat: »naisen orjantila on syössyt kokonaiset kansat ja sukupolvet perikatoon, hänen vapauttamisensa on ennustava koko ihmiskunnan kohoamista ja vapauttamista». Nämä runoilijan sanat lankesivat hedelmälliseen maaperään, ja työskenteleminen tämän verrattoman opettajan johdolla vaikutti syvästi ja ratkaisevasti nuoren tytön herkkään, runolliseen mieleen. Topelius odotti lahjakkaasta oppilaasta kaunokirjailijaa. Mutta vaikka taipumukset houkuttelivatkin tälle alalle antautumaan, niin olevat olot kutsuivat ja omatunto pakoitti häntä yhteiskunnalliseen työhön oman sukupuolensa hyväksi. Jo nuorella iällä seurasi hän avoimin silmin elämää. Hänelle selveni jo silloin se alistettu, useimpa halveksittu asema, mikä naisella oli, se vähäinen arvo, mikä naiselle ja naisen työlle ylimalkain annettiin, ja kuinka rajoitettu naisen työala oli, silloin kun hän ulkopuolella kodin piiriä tahtoi hankkia toimeentulonsa. Mutta ennen kaikkea oivalsi hän, kuinka

vaillinaisesti naiset olivat valmistautuneet elämää varten, kuinka surkuteltava oli heidän tietämättömyytensä. Suomen naisten kohottaminen tiedollisessa, taloudellisessa, oikeudellisessa ja siiveillisessä suhteessa tuli hänen lempiajatukseksaan. Monipuolisesti on hän perehtynyt naisasiaan. Lukuisilla ulkomaanmatkoillaan on hän tutkinut naisen tilaa useimmissa maissa ja syventynyt niin hyvin arkistojen asiakirjoihin kuin nykyajan oloihin ei ainoastaan Europan eri maissa, vaan myöskin Amerikan Yhdysvalloissa. Näiden seikkaperäisten tutkimusten tulos on tämä hänen neliosainen teoksensa »Naisasian kehitys eri maissa», joka on kysynyt tekijältään varoja, väsymätöntä harastusta ja rakkautta naisasiaa kohtaan. Ulkomaanmatkoillaan ja Suomen edustajana kansainvälisissä naisten kongresseissa, on hän persoonallisesti oppinut tuntemaan maailman etevimmät naisasian esitaistelijat ja läheisesti liittynyt sellaisiin naisiin kuin Elisabeth Cady Stanton, Susan B. Anthony, Millicent Garret Fawcett, Lady Aberdeen y. m., henkilöihin, joiden elämäntehävänä on ollut naisen kohottaminen ja hänen oikeuksiensa puoltaminen ja jotka tästä työstään ovat saaneet tahi tulevat saamaan jälkimaailman yksimielisen tunnustuksen. Ollen tällaisten naisten työtoverina kansainvälisessä naisasiatyössä, on neiti Gripenberg lisännyt omia monipuolisia tietojaan näiden naisten rikkailla elämäkokemuksilla ja nämä tiedot, nämä kokemukset on hän käyttänyt Suomen naisten hyväksi.

Kun Kansainvälinen Naisten liitto (*»The International Council of Women»*) perustettiin Washingtonissa v. 1888, oli neiti G. sen perustavan valiokunnan jäseniä. Sittemmin valittiin hänet liiton rahastonhoitajaksi ja sen kunniavarapuheenjohtajaksi Suomea varten. Hänellä onkin huomattava sija kansainvälisessä naisasiatyössä. Tuo edellämainittu liitto käyttää yhä edelleen neiti G:tä lähettinään, kun uusia kansallisliittoja perustetaan. Sellaiseen toimintaan tarvitaan tietorikasta, kieli-taitoista ja hienosti sivistynyttä henkilöä. Nämä ominaisuudet omaa neiti Gripenberg. Hänen esiintymisensä on arvokasta ja hänellä on harvinaisen etevät puhujalahjat. Mielenkiintoa heittäväällä tavalla on hän edustanut Suomea suurissa kansain-

välisissä naiskongresseissa. Lainaamme tähän puheen, jonka neiti G. piti tällaisessa tilaisuudessa Lontoossa v. 1899, vastauksena sille puheelle, jolla hänet, liiton toimihenkilönä, esitettiin yleisölle. Hän lausui:

»Suomen naisilla ei ole kansallisiittoa; mutta se johtuu paikallisista ja muodollisista vaikeuksista paljoa enemmän kuin harrastuksen puutteesta — vaikeuksista, joiden esittämisessä en voi viipyä puhuessani maailmaa hallitsevien kansakuntien edustajille, jotka tuskin voivat käsittää, miltä tuntuu kuulua kansaan, jonka on ollut pakko alistua voimakkaamman valtaan. Rohkenen kuitenkin vakuuttaa, että Suomen naiset ymmärtävät pitää arvossa kaikkia pyrintöjä, joiden tarkoituksena on sovittaa elämään kultaista käskyä: »Kaikki mitä tahdotte, että ihmiset teille tekisivät, se tehkääት myös heille.» Suomen naiset, jotka itse katkerasti kärsivät siitä, ettei Kristuksen henki ole päässyt tunkeutumaan valtioelämään, nämä naiset, jotka ovat nähneet pyhiä valoja rikottavan ja laittomuuden maassa vallitsevan ainoastaan siitä syystä, ettei rakkauden pyhä käsky ole päässyt maailmaan elämätä ohjaamaan — eivätkö he ymmärtäisi pitää arvossa aatetta, jonka tarkoituksena on tehdä tämä käsky eläväksi voimaksi, sen sijaan että se tähän asti on julkisessa elämässä ollut kuollut kirjain.»

Neiti Gripenberg ei ole omistanut ulkomaalaisen naisasiatyön muotoja semmoisinaan. Suomalaisena naisena hän on naisasiatyön ohjelmaa vielä laajentanut, joten se on saanut saman kansallisen ja kansanvaltaisen leiman, kuin kaikki muukin sivistystyö meidän maassamme. Täten on hänen hellänä huolenaan ollut varsinaisten kansannaisten tukeminen ja kohottaminen. Suomen Naisyhdistyksen puheenjohtajakokouksessa v. 1901 lausui hän m. m.: »Vaikka kiitollisuudella tunnustammekin, että naisiasialla Suomessa yleensä on demokratiinen suunta, on kuitenkin peräti tärkeää, että yhä uudestaan pohdimme kysymystä siitä, miten voisimme parhaiten vaikuttaa työväen naisten ja yleensä kansannaisten hyväksi. Sillä tämä kohta on naisasian tärkeimpiä, ja työmme on siinä, kuten kaikissa muissakin suhteissa, vasta alulla. — Jos aina muistet-

taisiin, että syvienkin rivien naisilla on pohjaltaan, sanan syvimmissä merkityksessä, samat edut kuin sivistyneellä naisella, silloin ymmärrettäisiin, että naisia ei ole mikään luokkakysymys, vaan että se koskee yhtä läheisesti kaikkia naisia, ja että naisasian jokainen voitto tuottaa etuja kaikille naisille, sentähden että kaikilla naisilla on yhtä vähän oikeuksia lain edessä. Ollessaan Suomen Naisyhdistyksen puheenjohtajana 15 vuotta järjesti hän, muiden naisiasiystävien avustamana, kiertäviä ruuanlaitto-, käsityö- ja kasvitarihakursseja maaseudulla, alkeiskursseja ja kesäsiirtoloita ruumiillista työtä tekeviä kaupunkilaisnaisia varten, kehoitti Naisyhdistyksen lukuisia haaraosastoja avustamaan varattomia tyttöjä kansakouluihin, kansanopistoihin, kutoma-, meijeri- ja puutarhakouluihin y. m. Tietoja ja harrastusta kylvävän esitelmätoimintansa kautta, sanomalehtikirjoitusten, lukuisien kirjateostensa ja julkaisemansa »Koti ja Yhteiskunta» lehden kautta, on hän parikymmentä vuotta ollut Suomen naisten arvossa pidettynä opastajana ja tunnustettuna johtajana. Hän on ensimmäisenä kulkenut, silloin kun on vaadittu maamme naisille täydellisempää koulu- ja ammatillisuutta, uusia työaloja, naidun naisen aseman parantamista, naisen osanottoa yhteiskunnalliseen edistystyöhön ja naiselle valtiollisia oikeuksia. Kun hän näin on vaatinut naisille parannettuja oloja ja heille tulevia oikeuksia, on hän varoittanut naisia vaatimasta itselleen erikoisasemaa. Koti ja Yhteiskunnassa kirjoittaa hän esim näin († 1904): »Naisiasiystävät pyytävät naisille oikeudellista yhdenvertaisuutta miesten kanssa. Emme aseta yhtä läisyyttä päämääräksemme, sillä tiedämme että Jumala on luonut naisen ja miehen erilaisiksi. Mutta me vaadimme naisille kuten miehillekin tilaisuutta taipumusten kehittämiseen ja niiden käyttämiseen kanssaihminen hyväksi. Älkäämme millään alalla vaatikko naisille erikoisasemaa, sillä siten osoitamme naisten ja naisten työn halveksimista, asetamme ne alhaisempaan luokkaan, kuin miehet miesten työn. Jos esim. joku virka on täytettävä, älkäämme pyytäkö naishakijalle etuoikeuksia, ei siinäkään tapauksessa että olisi luonnollista, jos nainen hoitaisi tuota virkaa. Ainoastaan jos

naispuolisella hakijalla on yhtä hyvät paperit kuin miespuolisella, silloin vaadittakoon edellämainitussa tapauksessa että virka annetaan hänelle. Osoitamme epäluottamusta naisen kykyä kohtaan, ellemme usko, että hän voi kestää »kilpailua» miespuolisten työoveriensä kanssa. Tällainen menettely vaikuttaa masentavasti kaikkiin kelpo naistyöntekijöihin sekä hämentävästi yleiseen mielipiteeseen. Naisasia vaatii naisille tilaisuutta samoilla ehdoilla kuin miehillekin on asetettu valmistautua eri työaloille ja samoilla ehdoilla päästä niillä toimimaan. Naisten täytyy omalla työllään itse raivata itselleen kunnioitettu sija kaikilla työmailla.»

Naisten osanotosta yhteiskuntaelämään lausui neiti G. Suomen Naisyhdistyksen 20-vuotisjuhlassa v. 1904 m. m.: »Useimmissa maissa ovat naiset nyt valtiollisen elämän kynnyksellä. Moni senvuoksi kysyy, mitä tuloksia heidän osanottonsa siihen tuottaisi. — Meille naisille se antaa paljon miettimisen aihetta. Jos tätä kysymystä tehdessä tunnetaan levottomuutta jo parempiosaisissakin maissa, niin kuinka paljon enemmän syytä onkaan meillä, tässä surujen ja eripuraisuuden maassa elävillä, vakaviin ajatuksiin sen johdosta. Vain tulevaisuus voi täysin vastata tähän kysymykseen. Mutta jos katsomme asiaa sellaisena kuin varmaankin useimmat ovat sen ajatelleet, jotka sille suurempaa harrastusta ovat omistaneet, niin täytyy meidän siihen liittää yksi ehto: ainoastaan siinä tapauksessa että naiset antavat valtiolliselle elämälle suuremman siveellisen lisän tulee heidän toimintansa siinä olemaan yhteiskunnalle voitoksi. — Jolleivät naiset tuo tätä muassaan, on heidän valtiollinen toimintansa oleva hukkaan joutunutta, tahi oikeammin sanoen ainoastaan pieni lisä nykyisille puolueoloille. Siitä tulee helisevä vaski ja kilisevä kulkunen, mutta ei sitä, jota olemme toivoneet. Sanalla sanoen, ei ole sillä kylliksi, että naiset pääsevät politiikasta osallisiksi, tärkeintä on, kuinka he tulevat siinä tehtävänsä käsittämään. Siksi on naisluonteen kehittäminen aikamme kasvattajain suurimpia tehtäviä. Mutta nytkin, ennenkun naiset äänivallan kautta ovat saavuttaneet oikeuden ottaa osaa valtiolliseen elämään, ovat he välillisestä

vaikutuksestaan vastuussa. Uskon ja tahdon erityisesti saada sanotuksi, että naisilla nykyään meidän maassamme on erityinen tehtävänsä. Enemmän kuin koskaan on juuri meidän vaaroitettava vihan kaksiteräiseltä miekalta, vedottava jumalallisiin lakeihin, joita emme saa rikkoa, jos kuinkakin syvästi meitä itseämme loukataan. Pysykööt aseemme kirkkaina. Ja olkoon naisten asia suojella tätä periaatetta, suojella sitä nuorison, tulevien polvien tähden.»

Kun Alexandra Gripenberg täytti 50 vuotta, jätti Suomen Naisyhdistys haaraosastoineen hänelle, kunniapuheenjohtajalleen, adressin, jossa m. m. sanotaan: »Teidän kanssanne tuli Suomen naisiasiatyön johtoon naisasian suurten tienraivaajain henki. Teidän kauttanne avautuivat meille avarat näköalat kaikkialle, missä naisen vapauden puolesta on työtä tehty, ja Teidän kauttanne on Suomen nainen kutsuttu kaikkien maiden parhaimpain naisten sisareksi ja heimolaiseksi. Suomen suurmiesten aatteille uskollisena Te veitte naisasian parempiosaisten piiristä syvien rivien keskuuteen. Naiset eri säädyistä tapasivat toisensa sisarina Suomen Naisyhdistyksessä, haaraosastot yhtyivät keskusyhdistykseen kuni purot keväiseen virtaan. Jää sulii, sulut särkyvät. Uusi aika tapasi täällä valveutuneen naisen, silloin kuin mahtavat maailmantapaukset kutsuivat meidät vapaitten kansalaisten vartiopaikalle.»

LIITE

Naisasiayhdistys Suomeen. *)

(Päivälehti helmikuun 4 p:nä 1892).

Muutamia viikkoja sitten oli pääkaupungin sanomalehdissä luettavana selitys, jossa 25 Naisyhdistyksen jäsentä ilmoitti luopuvansa mainitusta yhdistyksestä syystä, että se oli ajanut pois keskuudestansa ensin yhden ja heti sen perästä kuusi jäsentä ilman yhdistyksen sääntöjen siihen antamaa tukea ja vieläpä riistämällä jälkimmäisiltä heidän luonnollisen oikeutensa puolustautua, ja että yhdistys toiseksi ja niinkään ristiriitaisesti sääntöjensä vastaan oli päättänyt antaa virkamiehilleen, jotka itse ovat yhdistyksen valitsemia, vallan valita yhdistyksen jäsenet. Tämä selitys oli lopputuloksena siitä rajusta kiistasta, joka sai alkunsa Naisyhdistyksessä tämän puheenjohtajan eräässä ulkolaisessa aikakauskirjassa tekemästä hyökkäyksestä maamme sivistyneitä naisia kohtaan sen johdosta nuka, etteivät he kuuluneet Naisyhdistykseen. Kun tuo hyökkäys oli tähdätty juuri niitä maamme valistuneita naisia kohtaan, jotka tositeossa ovat sisarilleen raivanneet tietä vapauteen ja itsenäiseen työhön ja joista monet lisäksi ovat julkisen sanan palveluksessa ajaneet naisen asiaa, ei ollut ihmeteltävä, että siitä syntynyt julkinen sananvaihto ja yhdistyksen omassa elämässä noussut suoritus nosti kestävän kahakan itse yhdistyksessä.

Etä nämä tapahtumat Naisyhdistykselle itselleen kävivät jotenkin epäedullisiksi, sitä ei yhdistyksen parhaimmankaan vakuutukset ole voineet kumota. Jossain määrin ne myöskin ovat saattaneet vaikeuttaa haitallisesti siellä täällä liikkuviin mielipiteihin naisasiastakin, mutta sitä vastoin aivan turha on pelko, että nämä tapahtumat mitään tulisivat vaikuttamaan niiden uudistusten onnistumiseen, joita ajan henki herättää naisen kohottamiseksi perheessä ja yhteiskunnassa. Se uudistustyö, joka sisältyy naisasian käsitteeseen, on jo siksi lujasti liittynyt ihmiskunnan kehitykseen yleisesti, ettei se päiväksiäkään seisaantuisi jossakin yhdistyksessä tapahtuneista epäsuhteista, vaikkapa tuo yhdistys olisikin yksi työntekijä saman asian palveluk-

*) Kirjoitus on ilman nimimerkkiä, mutta kirjassa »*Biografisia tietoja Suomen naisista 1896*» on se otettu neiti Lucina Hagmanin kirjallisuusluetteloon.

nessa. Monet ovat vastustaneet julkista sananvaihtoa tämän kahakan tapauksista muka senvuoksi, että naisasia siitä vahingoittuisi. He ovat luulleet voivansa asian pelastaa sillä tavoin, että olisi salassa pidetty, mitä yhdistyksessä on tapahtunut taikka toisin sanoen, että yhdistyksen hyvää mainetta olisi ylläpidetty tosi vakuutuksen kustannuksella. Ne, jotka näin ovat ajatelleet, ovat ajatelleet yhdistystä ensi sijassa, asiaa vasta toisessa. He ovat — kuten monasti tehdään — sekoittaneet välikappaleen ja tarkoituksen. Ja kuitenkin lienee vastustamaton tosi, että tarkoitus on oleva pääasia, välikappale vasta toisessa sijassa. Siinä mielessä ovatkin toimineet sekä ne, jotka kuulumatta naisyhdistykseen ovat vaikuttaneet naisasian hyväksi, kuin ne, jotka hartaina asian ystävinä ovat uskaltaneet ilmaisuua moitteensa yhdistyksen viimeaikaisia toimenpiteitä vastaan sekä julkisesti ilmoittaa eronsa yhdistyksen keskuudesta. Jos asianharrastaja välikappaleessa huomaa vioittumisia, niin ei ole ainoastaan hänen oikeutensa, vaan suora velvollisuutensa koettaa näitä vioittumisia korjata, ja, jollei hän niitä parhaimmallakaan ponnistuksella saa korjatuksi, jättää tätä välikappaletta käyttämättä.

Mitä naisyhdistyksen kahtia hajaantumiseen tulee, *) niin sen seurauksena arvatenkin tulee olemaan toisen yhdistyksen perustaminen, jossa kootaan valmistaa sijaa semmoisille periaatteille, joiden kunnioituksen puute on pitänyt useita henkilöitä erillään naisyhdistyksestä. Tällaisen uuden yhdistyksen syntymistä ei voi muuta kuin pitää suotavana, ja olemmepa kuulleet ettei vanha yhdistyskään parempaa toivo. Eikä tapaus suinkaan ole mikään tavaton. Tanskassa on käynyt samalla tavoin. Jo useita vuosia sitten erosi Dansk Kvindesamfundista useita jäseniä — vanhat perustajat ne siellä olivat — siitä syystä, että katsoivat yhdistystä liian vanhoilliseksi **) ja perustivat vapaamielisempään suuntaan työskentelevän seuran nimeltä »Kvindelig fremskridsforening». Eikä naisten asia suinkaan siellä ole takaperoa mennyt sen jälkeen kuin kaksi seuraa rupesi asian palvelukseen. Yhtä vähän kuin esim. raittiusasia siitä vahingoittuu, että sen palveluksessa toimii monta yhdistystä, eikä vaan yksi.

Mitä nyt mahdollisesti perustettavan seuran luonteeseen tulee, niin tahtoisimme sen suhteen viitata muutamiin näkökohtiin. Mielestämme jo kauan ja varsinkin naisyhdistyksessä nyt tapahtuneiden seikkain johdosta on käynyt näkyviin, että monenpuolista selvitystä on tarpeen niiden kysymysten keskusteluun, jotka naisasian piiriin kuuluvat, ja että ennen kaikkea naiset tarvitsevat kehittyä ja saada itsenäisiä vakaumuksia, voidakseen menestyksellä ajaa kehityksen asiaa oman sukupuolensa puolesta. Sen vuoksi olisi tarpeellista, että uusi yhdistys aluksi pääasiallisesti muodostuisi kes-

*) Tämä tiedonanto ei ole oikea, sillä 18 + 7 jäsentä erosi ja 123 jäi yhdistykseen.

**) ».

kusteluyhdistykseksi, jossa esitelmien, keskustelujen ja ulkomailta tuodun aikakauskirjallisuuden avulla koetettaisiin valaista ja selvittää kysymyksen erityiskohtia. Kaikellaisten käytännöllisten yritysten puuha voisi jäädä vastaiseksi, ja yhdistys kokoaisi siis voimansa viedäkseen kehitystä eteenpäin ensinnäkin omassa keskuudessaan, niin että yhdistyksen jäsenet todella itsellensäkin tallentaisivat jotain kokouksistaan, ja toiseksi vaikuttaisivat yleisessä mielipiteessä, että tämä kehittyisi asianmukaiseen suuntaan.

Ensimmäisenä ehtona vastamainitun tarkoituksen saavuttamiseksi on, että yhdistykseen tulee sekä miehiä että naisia, ettei siitä siis tehdä mitään naisyhdistystä. Miesten kautta saisi asia kokeneita työntekijöitä, tottuneita voimia; he toisivat muassaan uusia näkökohtia, semmoisia, joihin yksitönsä naiset eivät aina älyä luoda huomiota. Miesten osallistuttamisen kautta vältettäisiin useita yksipuoluisuuksia, joiden alaiseksi asia pian saattaa joutua, kun se on ainoastaan naisten käsissä. Samassa poistuisi myöskin puolueellisuuden vaara. Naiskysymystä älköön tehtäkö miksikään sukupuolikiusymykseksi, jonka ratkaisussa ajatellaan miesten ja naisten muodostavan vastakkaisia puolueita. Ovathan ne uudistukset, joista tässä on kysymys, sitä laatua, että niiden ratkaiseminen vaikuttaa koko sukuun. Naisen kohottaminen perheessä ja yhteiskunnassa ei suinkaan tule tuottamaan seurauksia ainoastaan naisille. Eihän siis saata olla yhden tekevää yhteiskunnalle kokonaisuudessaan, mihin suuntaan tämä asia kehittyy. Näin ollen on jokaisen valistuneen kansalaisen syytä ja velvollisuuskin ottaa osaa asian keskusteluun ja laatia siinä mielipide. Tämän puolen asiasta siis pitäisi oleman riittäväna kehoittimena miehille ottamaan osaa uuden yhdistyksen vaikutukseen. Monista ilmiöistä päättäen onkin syytä uskoa, ettei miehisiä voimia tulisikaan siinä puuttumaan. Mainitunlainen seura tulisi hyödylliseksi siinäkin suhteessa, että se vetäisi miehiä ja naisia yhteiselle harrastusalalle, jossa he tulisivat tuntemaan toisiansa ja omistamaan toinen toistensa toiveita ja pyrintöjä omaksensa.

Toiseksi on tärkeätä yhdistyksen työlle ja sen sisälliselle elämälle, että yhdistys alusta alkaen asettuu vaikuttamaan julkisesti, yleisön silmällä ja sen arvosteltavaksi. Kaikellinen salaisuuden väritys poistettakoon ensi alusta; yhdistys älköön ruvetko omaksi arvostelijakseen, niin että yleisö saa tietoa sen vaikutuksesta vaan sen omista uutisista ja julkaisuista, vaan pidettäkööt sen kokoukset, niinkuin on tapana muillakin yhdistyksillä pitää kokouksensa avoimna sanomalehtien kertojille ja muillekin kansalaisille jotka tahtovat ottaa selkoa siitä, mitä tilaisuudessa käsitellään. Samalla kuin tällainen järjestely jossa määrin estäisi mielivaltaa ja puolueellisuutta asiainkäsittelyssä, niin se takaisi yleisölle todennukaisia tietoja yhdistyksen toiminnasta ja sen sisällisestä arvosta. Seikka, joka myöskin lisäisi yhdistykselle kykyä ja mahdollisuutta saattaa keskustelu monipuoliseksi ja sen kautta valaisevaksi, olisi se, että puheenjohtajan osanotto keskusteluun pidettäisiin poikkeuksena. Jos puheenjohtaja pitää tapanansa heti jonkun

jäsenen lausunnon jälestä, joka ei ole samanmielinen kuin puheenjohtajan oma, ottaa puheenvuoro vastustaakseen edellistä puhujaa, niin ennen pitkää käy niin, ettei kokouksissa muita mielipiteitä tulekkaan ilmi, kuin ne, jotka ovat yhtäpitäviä puheenjohtajan mielipiteen kanssa. Ettei taas sillä tavoin voida useammanpuolista valaistusta saada asialle, on sanomattakin selvä. Kokouksiin, missä sellainen ohje on vallalla, väsyvät ihmiset kyllä pian.

Muitakin kohtia voisimme vielä huomauttaa, mutta olkoot mainitut tällä kertaa kylliksi. Jos puheenalainen keskusteluyhdistys yleistä kehitystä varten naisasian laajalla alalla tulee perustetuksi, tahdomme sanoa sille: tervetultua.

Niiden suoranaisten ja peitettyjen syytösten johdosta, jotka tässä kirjoituksessa tehdään Suomen Naisyhdistystä ja sen puheenjohtajaa vastaan, viittaamme osaksi yhdistyksen toimintaa koskevaan selontekoon, osaksi yhdistyksen vastaukseen erääseen selitykseen, minkä 18 sen jäsentä ovat sanomalehdissä julkaisseet, jossa selityksessä he ilmoittavat eroavansa Suomen Naisyhdistyksestä, koska mainittu yhdistys ei heidän mielestään arvokkaalla tavalla ajanut naisasiaa.

Vastaus oli osoitettu

»Neiti Adelaide Ehrnroothille»

ja kuului: »Vakuutettuina sanomalehtiväittelyn hyödyttömydestä, koska sellainen harvoin johtaa tuloksiin, ei Suomen Naisyhdistys tähänasti ole vastannut niihin syytöksiin, joita viime aikoina on sitä vastaan tehty. Mutta kun yhdistyksen vastustajat ovat onnistuneet saamaan myöskin Teidät puolelleen yhdistystä vastaan, Teidät, jota yhdistys ei ole voinut uneksuakaan tapaavansa vastustajiensa riveissä, on yhdistys kunnioituksensa ja kiitollisuutensa tähden Teitä, maamme vanhinta naisasian esitaistelijaa, kohtaan pakoitettu seuraavaan selitykseen.

Suomen Naisyhdistys on äskettäin katsonut olevansa pakoitettu erottamaan yhdistyksestä seitsemän jäsentä, jotka ovat julkisesti asettuneet sotakannalle sitä vastaan ja siten osoittaneet etteivät he tahdo työskennellä yhdistyksen tarkoituksien puolesta vaan niitä vastaan, joista tarkoituksiperistä ensimmäinen kuitenkin täytynee olla sen olemassaolo ja sen jäsenten rauhallinen yhteistyö. Sanomme yhdistyksen olemassaolo, sillä ne rettelöimiset, joita nuo erotetut jäsenet uhkasivat aikaansaada yhdistyksen kokouksissa, olisivat epäilemättä vähitellen karkoittaneet yhdistyksestä sellaisia jäseniä, jotka eivät ole siihen yhtyneet ottaakseen osaa hyödyttömiin ja loppumattomiin riitoihin, vaan ollakseen yhteistoiminnassa yhdistyksen tarkoituksien saavuttamiseksi. Kun ennenmainittu toimipide oli ainoa, jonka kautta jatkuva rauhallinen yhteistyö vastaisuudessa tuli mahdolliseksi, oli

yhdistys pakoitettu tekemään tällaisen päätöksen. Että yhdistys oli siihen laillisesti oikeutettu, sen olivat asiantuntijat vakuuttaneet, harkittuaan asiaa perinpohjin. Yhdistyksen säännöt eivät nimittäin sisällä minkäänlaisia rajoittavia määräyksiä niiden kysymysten laadusta, jotka voidaan ottaa käsiteltäviksi yhdistyksessä, jonka tähden yhdistyksellä on oleva ehdoton määräämisvalta kaikissa omilla sisäisissä asioissaan, joihin täytyy kuulua ennen muita herätetty kysymys jäsenten jäämisestä tai erottamisesta. Yhdistys on niin varmasti vakuutettu asiansa oikeudesta, että se mieluummin soisi, että ne, jotka nyt syyttävät sitä laittomasta menettelystä, toisivat syytöksensä esille asianomaisten viranomaisten edessä ja siten osoittaisivat, että heidän halventava soimauksensa yhdistystä vastaan ovat oikeutettuja.

Mutta samalla kun yhdistys antaa tämän selityksen, huomaa se ikäväkseen että Te, neiti Ehrnrooth, ilmeisen väärinkäsityksen johdosta siitä mikä on yhdistyksen laillinen oikeus, olette päättäneet erota sen piiristä. Näin olisi tuskin tapahtunut ellei Te, samoin kuin useimmat niistä naisista, jotka julkisesti ovat julistaneet eroavansa yhdistyksestä, olisi olleet poissa silloinkin nuo moititut päätökset tehtiin ja ellei viime vuosina ainoastaan poikkeustapauksissa olisi olleet yhdistyksen kokouksissa saapuvilla.

Samalla kuin Suomen Naisyhdistys valittaa että Te, neiti Ehrnrooth, väärinkäsittäen sen tarkoituksia olette sen jättäneet, tahtoo se lausua lämpimimmän, kunnioittavimman kiitollisuutensa kaikesta siitä mikä Te olette Suomen Naisyhdistyksen hyväksi toimineet sekä siitä, mikä Te ennen tämän yhdistyksen perustamista olette tehneet naisasian hyväksi meidän maassamme. Nämä tunteet tulevat pysymään järkähtämättöminä, vaikkakin Teidän ja yhdistyksen tiet nyttemmin ovat eronneet.

Kunnioittaen:

Suomen Naisyhdistys.*

(Hufvudstadsbladet, tammikuun 17 päivänä 1892.)

SISÄLLYS.

Sivu.

Esipuhe.	
Suomenkielisen painoksen esipuhe.	
Johdanto: Nainen muinaissuomalaisten keskuudessa	1
Luostarit	9
Noitavainot	13
Naiset ja isoviha	14
Naisia uskonnollisten liikkeiden johtajina 1700-luvulla	15
Piispa Tengström ja naiskasvatus	17
Z. Topeliuksen kirjoitus v. 1845	18
Naiset ja pietismi	19
J. W. Snellman ja naisen asema yhteiskunnassa	21
Fredrika Runeberg	25
Uno Cygnaeus	28
Naisasia »Tammikuun valiokunnassa»	29
Naisasia valtiopäivillä v. 1863	31
„ „ v. 1867, 1872 ja 1878	38
Lauri Stenbäck naimattomien naisten tehtävästä	38
Zacharias Topelius	39
Adelaïde Ehrnrooth	41
Esitaistelijoita 1860- ja 1870-luvulla	43
Akatemia naissivistystä varten	48
Herätyksiä 1880-luvulla	50
Kuopion naisten kehoitus v. 1882	51
Väittelyä tyttölyseon johdosta	52
Anders Svedbergin anomus naidun naisen omistusoikeudesta	55
Järjestetty naisasiatyö: Suomen Naisyhdistys	57
Kuvernöörien lausunnot naisen äänioikeudesta	74
Minna Canth	75
Puolustusta ja vastustusta 1880- ja 1890-luvulla	78
Geijerstamin esitelmät	87
Järjestetty naisasiatyö: Naisasialiitto Unioni	90
Naisasia 1880- ja 1890-luvun valtiopäivillä	95
„ 1904—1905 vuoden valtiopäivillä	111

	Sivu
Naiset ja siveellisyystyö	114
Naiset ja raittiustyö	118
Eri tarkoituksia varten toimivia yhdistyksiä	119
Valtiollisia puoluejärjestöjä	127
Naiskasvatus	129
Nainen käytännöllisillä aloilla	140
Nainen oppineilla urilla ja muilla työaloilla	154
Naisen oikeusasema v. 1908	163
Naisia v. 1903	170
Jälkikirjoitus: Uusimmat voitot	177
Suomentajan jälkikirjoitus	193

Liite.

OIKAISUJA.

Siv. 51 *) Kuopion kokouksen lienevät kutsuneet kokoon olivat Minna Canth ja Elisabeth Stenius, synt. Gripenberg sekä kansakoulun opettaja neiti Selma Backlund y. m.

Siv. 61 C. Hostrupin kirjanen: »Tutkisteleminen kuinka naisen vapauttamisesta kristillisesti on ajateltava.»